

EESTI VABARIIGI ÜLEMNÕUKOGU XII KOOSSEISU

66. ISTUNGJÄRK

9.–12. märts 1992

SISUKORD

EESTI VABARIIGI ÜLEMNÕUKOGU XII KOOSSEISU 66. ISTUNGJÄRK ESIMENE ISTUNG

9. märts 1992	4
Istungjärgu päevakorra kinnitamine	4
Eesti Vabariigi töölepingu seaduse eelnõu ja Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsuse "Eesti Vabariigi töölepingu seaduse rakendamise kohta" eelnõu esimene lugemine	8
Eesti Vabariigi Riikliku Kinnipidamiskohtade Ameti kriminaaltaiteametnike poolt erivahendite ja tulirelvade kasutamise korra kohta	17
Eesti Vabariigi lastekaitseaduse eelnõu esimene lugemine	18
Eesti Vabariigi haridusseaduse eelnõu teise lugemise jätkamine	25
Eesti Vabariigi seaduse eelnõu Eesti Vabariigi maareformi seaduse § 39 kehtetuks tunnistamise kohta esimene lugemine	39
Eesti Vabariigi Ülemnõukogu mõnede liikmete saadikuvolituste lõpetamise kohta	43

EESTI VABARIIGI ÜLEMNÕUKOGU XII KOOSSEISU 66. ISTUNGJÄRK TEINE ISTUNG

10. märts 1992	53
Eesti Vabariigi Valitsuse ja Eesti Panga infotund	54

EESTI VABARIIGI ÜLEMNÕUKOGU XII KOOSSEISU 66. ISTUNGJÄRK KOLMAS ISTUNG

11. märts 1992	91
Eesti Vabariigi Ülemnõukogu mõnede liikmete saadikuvolituste lõpetamise kohta	94
Eesti Vabariigi põllumajandusreformi seaduse eelnõu kolmas lugemine	116
Robert Närska vabastamine Tartu maavanema ametist	122
Ain Kivioru vabastamine Ida-Viru maavanema ametist	125
Märt Maritsa kinnitamine Ida-Viru maavanemaks	126
Hardo Aasmäe vabastamine Tallinna linnaeapa ametist	129

EESTI VABARIIGI ÜLEMNÕUKOGU XII KOOSSEISU 66. ISTUNGJÄRK NELJAS ISTUNG

12. märts 1992	132
Päevakorralised avaldused	133
Eesti Vabariigi seaduse "Administratiivkaristusena kohaldatava rahatrahvi suurendamise kohta" eelnõu ja Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsuse "Eesti Vabariigi seaduse "Administratiivkaristusena kohaldatava rahatrahvi suurendamise kohta" rakendamisest" eelnõu esimene lugemine	143

Eesti Vabariigi seaduse "Muudatuste tegemise kohta "Eesti NSV abielu- ja perekonnakoodeksis"" eelnõu esimene lugemine	148
Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsuse "Eesti Vabariigi Julgeolekuteenistuse moodustamise kohta" eelnõu ja Eesti Vabariigi seaduse "Muudatustest Eesti Vabariigi politseiseaduses" eelnõu esimene lugemine	152
Eesti Vabariigi majandusvööndi ning mandrilava õiguslikku režiimi ja ressursside kaitset ning kasutamist käsitleva seaduse eelnõu esitamise tähtaja pikendamise kohta	173
Laur Karu nimetamine Eesti Vabariigi sotsiaalhooldusministriks	175
Eesti Vabariigi seaduse eelnõu Eesti Vabariigi maareformi seaduse § 39 kehtetuks tunnistamise kohta teine lugemine	177
Eesti Vabariigi põllumajandusreformi seaduse rakendamise kohta	178
Eesti Vabariigi piirituse ja veinide aktsiisi seaduse eelnõu ja Eesti Vabariigi seaduse "Muudatuste tegemise kohta Eesti Vabariigi aktsiisimaksu seaduses" eelnõu teine lugemine	182

EESTI VABARIIGI ÜLEMNÕUKOGU XII KOOSSEISU

66. ISTUNGJÄRK

ESIMENE ISTUNG

9. märts 1992

Istungjärgu päevakorra kinnitamine

Juhataja (Ü. Nugis)

Tere päevast, kolleegid! Alustame 66. istungjärgu tööga. Kohaloleku kontroll. Kohal on 77 rahvasaadikut, puudub 26. Kolleegid, Ülemnõukogu juhataja pöördub monoloogiga täiskogu poole. Ma usun, et me kõik oleme juba märganud, et kätte on saabunud periood, mil Eesti poliitikas võib peksupoisiks saada Ülemnõukogu. Võimalik, et me oleme selle ka ära teeninud. Juhatus arutab homme Ülemnõukogu töövõimega seonduvat ja tõenäoliselt teie lahkel toetusel pöördume oma nooremate kolleegide poole, palume linnade ja maakogude volikogusid osutada meile kaasabi, et meie valijad saaksid meie käest küsida, miks me just niimoodi tööd teeme nagu viimasel ajal. Jutt ei ole mitte sellest, kuidas keegi kujundab oma seisukohti, jutt on tööst osavõtust. Täna on kohal 77 saadikut. Seda on lubamatult vähe. Me ootame töö korras ka teie ettepanekuid selle kohta, kuidas tööd Ülemnõukogus parandada. Ja nüüd, kolleegid, reglemendijärgse tegevuse juurde! Vastavalt kokkuleppele on mitmed rahvasaadikud, vabariigi valitsus ja vabariigi ülemkohtunik palunud üle anda mõned seadusandlike aktide eelnõud. Alustame valitsusest, ma palun kõnetooli Krista Kilveti!

K. Kilvet

Austatud juhataja, lugupeetud Ülemnõukogu liikmed! Eesti Vabariigi Valitsus palub võtta kiireloomulise küsimusena Eesti Vabariigi Ülemnõukogu istungjärgu päevakorda Eesti Vabariigi Keskkonnaministeeriumi poolt ettevalmistatud Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsuse "Eesti Vabariigi majandusvööndi ning mandrilava õiguslikku režiimi ja ressursside kaitset ning kasutamist käsitleva seaduseelnõu esitamise tähtaja pikendamise kohta" projekti.

Eesti Vabariigi Valitsus palub võtta kiireloomulise küsimusena päevakorda Eesti Vabariigi seaduse "Muudatuste tegemise kohta Eesti Vabariigi maksukorralduse seaduses" eelnõu.

Need kaks olid kiireloomulised, loen ette ka tavalisse menetlusse antava eelnõu.

Eesti Vabariigi Valitsus esitab Eesti Vabariigi Justiitsministeeriumi poolt ettevalmistatud Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsuse "Eesti Vabariigi kohtute arvu ja nende koosseisude kohta" projekti. Suur tänu!

Juhataja

Andres Tarand, mulle tundub olevat õige pakkuda majandusvööndi ja mandrilava õigusliku režiimi ja ressurssidega seonduv küsimus keskkonnakomisjonile kui juhtivkomisjonile. Jääb nii. See eelnõu, mis seondub maksukorralduse seadusega, kuulub kahtlusetu Kalju Koha kompetentsi. On niimoodi? On. Küll aga see, mis käsitleb kohtute arvu ja nende koosseisu, vaadatakse läbi juhatuse istungil ja seal määratakse juhtivkomisjon. Ma palun kõnetooli ülemkohtuniku härra Kirikali.

J. Kirikal

Härra juhataja, lugupeetud Ülemnõukogu! Viimase kuu jooksul ma esitan teistkordselt eelnõu kohtureformi läbiviimise kohta, nüüd ta on täiendatud kolmel leheküljel, kooskõlastatud justiitsministeeriumiga. Ta on üpris keerukas ja ma soovitan tavalist läbivaatamise korda, mitte kiireloomulist.

Juhataja

Juhtivkomisjon määratakse töö korras juhatuse istungil. Ja nüüd rahvasaadikud. Indrek Toome.

I. Toome

Lugupeetud juhataja, lugupeetud kolleegid! Arvestades põhiseaduse määravat tähtsust eesti rahvale nii olevikus kui ka tulevikus, peab väliskomisjon vajalikuks vastu võtta Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsus Eesti Vabariigi põhiseaduse ja selle rakenduseseaduse eelnõude rahvaarutelu kohta ning arutada seda Ülemnõukogus kiireloomulisena. Me arvame, et juhtivkomisjoni ei oleks vaja nimetada, selle küsimuse otsustaks juhtivkomisjoni asemel Ülemnõukogu juhatus.

Juhataja

Ega õiguskomisjon ei protesti, et juhtivkomisjoni funktsioonid võtab omales juhatus? Ei protesti. Rahvasaadik Ants Veetõusme.

A. Veetõusme

Lugupeetud juhataja, lugupeetud kolleegid! Eesti Vabariigis on praegu tekkinud küllaltki kriitiline olukord seoses hindade tõusu ja sularahakriisiga. Praegu on vabariigis küllalt neid jõude, kes kasutavad seda olukorda ja kiirendavad rahvamassi väljatulekut tänavatele, ka eile ja täna oli Tartus neid inimesi. Ma tahaksingi nende palvel Ülemnõukogu juhatajale üle anda need üleskutsed, mis olid mõeldud Ülemnõukogule ja valitsusele. Ma usun, et juhataja ja juhatus on võimelised need valitsuse ja Ülemnõukogu vahel ära jagama. Üks esimesi üleskutseid: maha Ülemnõukogu, kes röövib lapsi ja vanureid. Kui vaadata neid tagamaid, siis tekib küsimus, kellele see on kasulik. Teiseks ma tahan üle anda ühe otsuseprojekti, mis on seotud valitsuse otsusega tõsta kütuse ja muid hindu ning seoses sellega tõsta ka minimaalpalkasid. Selle tagajärjeks on praegu üleüldine suur sularaha kriis. Ausalt öeldes ma ei näe sellest olukorrast väljapääsu. Üks, mis aitaks leevendada sularahakriisi, oleks Ülemnõukogu otsuse projekt, mis ajutiselt kehtestaks korteriüüri ja kommunaalteenuste kinnipidamise töötajate töötasust kohustuslikus korras. Ma teen ettepaneku määrata juhtivkomisjoniks eelarve-majanduskomisjoni, ilmselt peaks osalema ka sotsiaalkomisjon. Aitäh!

Juhataja

Tõenäoliselt see otsuseprojekt kuulub eelarve-majanduskomisjoni kompetentsi, arutame seda juhatuse istungil, tegemist on normaalprotseduuriga. Kolleegid rahvasaadikud, ega ma ei ole unustanud kellegi palvet anda täna üle otsuseprojekti või seaduseelnõu? Ei ole. Suur tänu! Kolleegid, võtame ette päevakorraprojekti. Menetluses olevad küsimused pakutakse välja esialgsel kujul, siin muudatusi ei ole. Küll aga palun täiendada juhatusele laekunud ettepanekuid. Siia ma palun juurde kirjutada 2. punkt, Juhan Telgmaa poolt esitatud Eesti Vabariigi seaduse "Naturalisatsiooni korras Eesti Vabariigi kodakondsuse andmise lihtsustatud korra Riigikogu esimeste valimiste eel" eelnõu. Kirjutage see palun juurde, te mäletate, see anti üle eelmisel istungjärgul. Tegemist on praegu veel ainult juhatuse otsusega, mis vajab täiskogu kinnitust, kuid kirjutage ka juhatuse otsuse redaktsioon: võtta arutusele 68. istungjärgul. Otsus on 9. märtsist, tänasest. Nii et meil on kaks juhatuse otsust, mida juhatus palub täiskogul kinnitada. Esimene otsus käsitleb põhiseadust ja teine otsus käsitleb naturalisatsiooni korras Eesti Vabariigi kodakondsuse andmise lihtsustatud korda Riigikogu esimeste valimiste eel. Need kaks seaduseelnõu olid juhatuse istungil arutusel ja mõlema kohta laekusid otsused. Ma palun täiskogul need otsused kinnitada.

Kohaloleku kontroll. See kohaloleku kontroll käib tervikuna päevakorra kinnitamise juurde. Kohal on 70 rahvasaadikut, puudub 33. Juba oleme kaotanud 7 saadikut. Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et kinnitada juhatuse esimene otsus? Otsus nr. 1. Lihthäälteenamus. Selle ettepaneku poolt on 62 rahvasaadikut, vastu on 2, erapooletuid saadikuid ei ole. Juhatuse otsus on kinnitatud, põhiseadusega seonduv projekt läheb 67. istungjärgule.

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et kinnitada juhatuse otsus nr. 2? See käsitleb Juhan Telgmaa esitatud eelnõu, mis puudutab naturalisatsiooni korras Eesti Vabariigi kodakondsuse andmise lihtsustatud korda Riigikogu esimeste valimiste eel. Selle ettepaneku poolt on 43 rahvasaadikut, vastu on 1, erapooletuid saadikuid ei ole. Juhatuse otsus on kinnitatud, läheb arutusele 68. istungjärgule.

Kolleegid, võtke ette päevakorra 1. peatükk, mis käsitleb selle istungjärgu päevakorra ajakava. Palun siia üles märkida mõned muudatused. Palun teha parandus esmaspäeva 3. päevakorrapunktis, mis käsitleb kinnipidamiskohtade ameti kriminaaltaiteametnike poolt erivahendite ja tulirelvade kasutamise korda. Ettekandja ei ole siseminister, vaid nimetatud kinnipidamiskohtade ameti peadirektor härra Kravets.

5. päevakorrapunkt on haridusseaduse eelnõu teine lugemine. Seal on ettekandja haridusminister härra Loik ja kaasettekandja härra Jõerüüt, teadus-, haridus- ja kultuurikomisjoni esimees.

Kolmapäeva 1. punktiks paluks märkida põllumajandusomandireformi kolmas lugemine, valimisseadus läheks teiseks ja sealt vastavalt edasi numeratsioon muutub. Rohkem muudatusi projektis ei ole. Kas ma võin panna projekti tervikuna hääletusele? Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et kinnitada 66. istungjärgu päevakord? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 64 rahvasaadikut, vastu on 1, erapooletuid on 2. On kinnitatud järgmine päevakord:

1. Eesti Vabariigi töölepingu seaduse ja Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsuse "Eesti Vabariigi töölepingu seaduse rakendamise kohta" eelnõud. Esimene lugemine.
2. Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsuse "Eesti Vabariigi Riikliku Kinnipidamiskohtade Ameti kriminaaltaiteametnike poolt erivahendite ja tulirelvade kasutamise korra kohta" eelnõu.
3. Eesti Vabariigi lastekaitseaduse eelnõu ja Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsuse "Eesti Vabariigi lastekaitseaduse rakendamise kohta" eelnõu. Esimene lugemine.
4. Eesti Vabariigi haridusseaduse eelnõu ja Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsuse "Eesti Vabariigi haridusseaduse rakendamise kohta" eelnõu. Teise lugemise jätkamine.
5. Eesti Vabariigi Valitsuse ja Eesti Panga infotund.

6. Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsuste "Hardo Aasmäe vabastamise kohta linnapea ametist", "Ida-Viru maavanema ametist vabastamise kohta" ja "Robert Nürska vabastamise kohta Tartu maavanema ametist" eelnõud.
 7. Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsuse "Sisekaitseüksuste tegevuse õigusliku reguleerimise mõningate küsimuste kohta" eelnõu.
 8. Eesti Vabariigi valimisseaduse eelnõu. Teine lugemine.
 9. Eesti Vabariigi liiklusseaduse eelnõu ja Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsuse "Eesti Vabariigi liiklusseaduse rakendamise kohta" eelnõu. Teine lugemine.
 10. Eesti Vabariigi seaduse "Kooperatiivsete, riiklik-kooperatiivsete ja ühiskondlike organisatsioonide vara taasriigistamise ja erastamise kord" eelnõu. Esimene lugemine.
 11. Eesti Vabariigi Ülemnõukogu saadikurühma "Rahva-keskfraktsioon" poolt esitatud Eesti Kaubandus-Tööstuskoja seaduse eelnõu. Esimene lugemine.
 12. Eesti Vabariigi töökaitseseaduse ja Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsuse "Eesti Vabariigi töökaitseseaduse rakendamise kohta" eelnõud. Esimene lugemine.
 13. Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsuse "Riigimajanditeks jäävate vabariikliku tähtsusega põllumajanduslike õppe-, katse- ja teadusasutuste ning majandite loetelu ja nende maakasutuse suuruse kinnitamise kohta" eelnõu.
 14. Eesti Vabariigi piirituse ja veinide aktsiisi seaduse eelnõu ja Eesti Vabariigi seaduse "Muudatuste tegemise kohta Eesti Vabariigi aktsiisimaksu seaduses" eelnõu. Teine lugemine.
 15. Eesti Vabariigi jäätmeseaduse eelnõu ja Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsuse "Eesti Vabariigi jäätmeseaduse kehtestamise kohta" eelnõu. Teine lugemine.
- Kolleegid, ma juhin teie tähelepanu veel sellele, et meil on töös päris palju kiireloomulisi otsuseprojekte ja seaduseelnõusid, mis ootavad komisjonide seisukohti. Vastavalt laekumisele ma panen päevakorra täienduse teie ette arutamisele ja otsustamisele.

Eesti Vabariigi töölepingu seaduse eelnõu ja Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsuse "Eesti Vabariigi töölepingu seaduse rakendamise kohta" eelnõu esimene lugemine

Juhataja

Kolleegid, jätkame vastavalt kinnitatud päevakorrale. Eesti Vabariigi töölepingu seaduse ja Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsuse "Eesti Vabariigi töölepingu seaduse rakendamise kohta"

projekti arutelu. Viime täna läbi esimese lugemise. Ettekandja on tööminister härra Arvo Kuddo. Meil on ka teine ettekandja. Ma nimetan täpsemalt pärast Arvo Kuddo ettekannet.

A. Kuddo

Lugupeetud eesistuja, lugupeetud rahvasaadikud! Teile on esitatud esimeseks lugemiseks meie tööseadusandluse ümberkorraldamise aktidest esimene ja see kõige peamine – töölepingu seaduse eelnõu, millele hakkavad tuginema kõik ülejäänud tööseadusandlikud aktid. Valminud on ka töökaitseaduse, puhkuseaduse, riigiteenistuse seaduse, tööhõive seaduse ja ka palgaseaduse eelnõud ning ettevalmistamisel on veel rida teisi tööseadusandlikke akte. Täna esimesel lugemisel olev eelnõu käsitleb praktiliselt kõiki praegu töölepingu sõlmimist, muutmist ja lõpetamist reguleerivaid küsimusi. Sellel põhinevadki meie töösuhted. Siin on esmakordselt reguleeritud tööandja ja töövõtja vastastikused õigused ja kohustused. Nimetatud seadus hakkab laienema kõigile töötajatele ja tööandjatele, kes sõlmisid töölepingu. Paragrahvis on fikseeritud ka juhtumid, millele töölepingu seadus ei laiene. Tegemist on väga põhjaliku dokumendiga, nimetan selle põhilised punktid või peatükid. Pärast üldsätteid on töölepingu sõlmimine, töölepingu peatamine, töölepingu muutmine, töölepingu lõppemine, sealhulgas lõpetamine poolte kokkuleppel, töötaja algatusel, tööandja algatusel, kolmandate isikute nõudmisel. Samuti töölepingu tühistamine ja kehtetuks tunnistamine. Tööministeeriumil ja eriti tööinspeksioonil tekivad selle seaduse vastuvõtmisel põhimõtteliselt uued kohustused, jutt on siin uue institutsiooni – inspektori ametikoha sisseviimisest. Inspektor hakkab lahendama tööandja ja töövõtja ning töötajatevahelisi vaidlusi kohtueelses staadiumis.

Võttes arvesse asjaolu, et töötaja on alati nõrgem pool ja seetõttu kaitset vajav pool, on siin selgelt üles loetletud ka sotsiaalsed garantiid töölepingu lõpetamisel, sh. tööandja algatusel (alates §-st 86). Valitsuse majandusreformikomitees paluti mul teile anda arutamiseks küsimus, kas praeguses majanduskriisi olukorras on võimalik anda nii suuri sotsiaalseid garantiisid. §-s 87 on kompensatsioonide maksmisest isegi kuni 4 kuu jooksul pärast töötaja koondamist. Kuid see on vaidlusalune küsimus, mida peaksite teie siin arutama.

Töölepingu seaduse eelnõu põhiautorid olid Tartu Ülikooli dotsent Inge Orgo, professor Heino Siigur ja dotsent Jüri Põld. Ma ei tahaks oma ettekandes pühendada tähelepanu juriidilistele küsimustele, kuna siin on ka üks kaasautoritest kaasettekandjana. Ma palungi anda temale sõna ja me koos vastaksime teie küsimustele. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu! Lugupeetud proua dotsent on põhiettekandja. Meil on kaks põhiettekannet. Palume kõnetooli proua Inge Orgo!

I. Orgo

Lugupeetud eesistuja, lugupeetud rahvasaadikud! Eelmisel aastal justiitsministeeriumi tellimusel koostatud ja õigusloomekomitees heaks kiidetud Eesti Vabariigi tööseadusandluse arengukava kohaselt peeti vajalikuks läbi viia tööõiguse reform järgmiselt.

Esimeses etapis töötatakse välja ja kehtestatakse eraldi seadused tööõiguse institutsioonide kohta ning pärast seda kolme-nelja aasta möödumisel koostatakse teises etapis nende eraldi vastuvõetud seaduste alusel Eesti Vabariigi töökoodeks. Töökoodeksi eelnõu koostamist esimeses etapis ei peetud otstarbekohaseks, kuna see on pikaajaline, rohkem aega nõudev töö. Töösuhted vajavad uutes tingimustes senisest erinevat reguleerimist ja võimalikult kiiresti. Eelkõige puudutab see töölepingu, riigiteenistuse tööhõive ja mitmete muude institutsioonide küsimusi. Täna esimesele lugemisele esitatud töölepingu seaduse eelnõu on kavandatud seadustest olulisim, kuna sellele tuginevad kõik ülejäänud. Töölepingu seaduse eelnõu väljatöötamisel on arvestatud rahvusvahelise tööorganisatsiooni konventsioone ja soovitusi. Eelnõu autorid on tutvunud võimaluste piires ka välisriikide tööseadusandlusega, silmas on peetud Eestis väljakujunenud olukorda. Sellest lähtudes on koostatud teile väljajagatud eelnõu. Töölepingu seaduse eelnõu struktuur erineb oluliselt seni kehtiva töökoodeksi töölepingut käsitleva osa struktuurist. Kui töölepingut sätestavad õigusnormid määravad praegu töötajate töölevõtmise, üleviimise ning nende vallandamise ning vabastamise korra, siis arutlusel olev eelnõu sätestab lisaks eespool nimetatud küsimustele ka töölepingu tühistamise, kehtetuks tunnistamise, peatamise ning lepingupoolte põhikohustused. Seega on töölepingule antud pooltevahelise lepingu tähendus ning töölepingu osa töötingimuste kindlaksmääramisel suureneb tunduvalt.

Üldpõhimõtted, millest eelnõu koostamisel juhinduti, on järgmised.

1. Töölepingu seaduse kehtesfääri laiendamine. See tähendab töölepingu seaduse kohaldamist töösuhetele, mis tekivad ettevõtte ja tema liikmete, osanike, aktsionäride vahel, juhul kui liikmed, osanikud ja aktsionärid töötavad samas ettevõttes. Seega tuleb nendega sõlmida erinevalt praegusest eriti liikmelisuse alusel töötavates ettevõtetes, organisatsioonides tööleping nagu ülejäänud töötajategagi.

2. Ettevõtte, asutuse või muu organisatsiooni reorganiseerimine, alluvuse, omaniku või omandivormi muutmine ei lõpeta töölepingut. See tähendab, et ettevõtete liitmisel,

ühinemisel, jagunemisel, eraldumisel ja ümberkujundamisel säilitavad varemsõlmitud töölepingud jõu. Järelikult on riiklike ettevõtete ümberkujundamisel erastamise tulemusena seal töötavatel isikutel õigus edasi töötada ka pärast erastamist.

3. Töötajale seaduse või haldusaktiga antud õigusi võib laiendada kollektiiv- ja töölepinguga, samuti tööandja ühepoolse otsusega.

4. Riigi poolt töötajaskonnale antud õigused peab tagama riiklik institutsioon, tööinspeksioon. Seega tööinspeksioon ei või kuuluda ühiskondlike organisatsioonide juurde, vaid peab tegutsema erapooletu ja sõltumatu riikliku organina tööseaduste täitmise kontrollimisel.

5. Otstarbekohaseks on peetud alandada iga, millest alates isik võib olla töölepingu suhtes subjektiks või tööõigussuhte subjektiks. Eelnõu kohaselt võib töölepingu sõlmida selleks ettenähtud kergete tööde tegemiseks ka juba 13-aastane nooruk.

6. Pidev tööstaaž seostub ainult konkreetse tööandjaga ning see on töötajale soodustuste andmise aluseks selle konkreetse tööandja juures.

7. Tööraamat kui isiku töötamist tõendav dokument minetab lähitulevikus oma tähenduse. Seda kasutatakse ainult seni, kuni on korrastatud töötajate arvestus ning andmete saamine nende töötamise kohta.

8. Töötajaid esindavate organisatsioonide, ametiühingute, kutseliitude jm. organisatsioonide ning tööandjate suhete kujundamise baasiks on kollektiivlepingute ja kollektiivsete töövaidluste lahendamise seadus. Töölepingu seadus ei pea määratlema töötajaid esindavate organisatsioonide ning nende kõigi õigusi töölepingute sõlmimisel, muutmisel ja lõpetamisel. See ei tähenda, et kollektiivlepingute sõlmimisel sellistes õigustes kokku ei võiks leppida.

Töölepingu seaduse eelnõu on esitatud kujul küllaltki detailne ja üksikasjalik. Võib jääda mulje, et tööandja ja töötaja vahelised suhted on liiga täpselt reguleeritud. Me arvame, et töösuhete ümberkujundamise etapil tuleb seda siiski teha. Tööseaduste kodifitseerimisel Eesti töökoodeksi väljatöötamisel on tõenäoliselt võimalik loobuda paljudest selles eelnõus olevatest normidest. Paljude lääneriikide tööseadused nii detailsed ei ole, kuid seda ei saa öelda ka sugugi mitte kõikide riikide tööseaduste kohta. Näiteks Prantsuse töökoodeks reguleerib töösuhted lepingu osas üpris üksikasjalikult. Kuid ka neis riikides, kus seadused on üldisemad, on kujunenud arvestatav kohtupraktika. Kohtupretsedentidel on suur osa töösuhete kujundamisel. Edaspidi saame kohtupraktikale tugineda meiega, kuid enne peab kujunema Eesti oma kohtupraktika. Sotsialistliku tööõiguse pinnal kujunenud kohtupraktikat me arvestada ei saa. Senisest täiesti erinevalt näeb töölepingu seaduse eelnõu ette töölepingu kirjaliku vormi, kus töölepingu tingimused on täpselt fikseeritud. Seoses sellega muutub

sõlmitud tööleping arvestatavaks dokumendiks kohtulike vaidluste lahendamisel, võimaldab pooltel kokku leppida paljudes soovitud küsimustes, mis on seaduse või haldusakti tasemel reguleerimata, ning annab nii töötajatele kui ka tööandjale kindlustunde. Töölepingu lõpetamise peatükki välja töötades olid eelnõu autorid seisukohal, et töölepingu lõpetamisel töötajast mitteolenevatel põhjustel peavad suurenema töötajale makstavad hüvitused ja need tuleb sõltuvusse seada tööstaazist selle tööandja juures. Töölepingu lõpetamine töötaja süülise käitumise tõttu peab olema tööandjale suhteliselt lihtne. Töötajaid esindavad organisatsioonid, neil ei tohi olla vetoõigust konkreetse töölepingu lõpetamiseks, nii nagu on see praegu. Samal ajal peab olema välistatud töötajate põhjendamatu vallandamine. Töölepingu lõpetamise kord peab võimaldama ettevõtetes tööd ümber korraldada, aitama kaasa võimekama kaadriga kindlustamisel. Tänan tähelepanu eest!

Juhataja

Suur tänu! Hein Veidemann, kas küsimus proua dotsendile? Palun!

R. Veidemann

Aitäh, härra juhataja! Proua Orgo, mul on teile üks küsimus ja kaks küsimust härra Kuddole. Ma ei tea, kas need peab kohe esitama? Võib. Küsimus proua Orgole on selline: miks on välditud kõnesolevas seaduseelnõus mujal juba omaksvõetud jaotusalust – töövõtjad ja tööandjad? Antud juhul näib niimoodi, nagu tööandja ei teekski tööd. Härra Kuddole on küsimus: kui kaugel on ülepea kollektiivlepingute ja kollektiivsete töövaidluste lahendamise seaduse eelnõud? Kas need seadused ei peaks jõustuma üheaegselt, kuna siin tekivad nn. käärid? Võib-olla härra Kuddo vastab veel ühele küsimusele. Nimelt proua Orgo osutas sellele, et kõnesolev seaduseelnõu on kooskõlas rahvusvahelise tööorganisatsiooni nõuetega, aga ta mainis ka, et näiteks 13-aastase inimese töölevõtmine ei vasta nendele. Kas Eesti Vabariik, kes oli Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni liige, või kas valitsus ei peaks moodustama vastava komisjoni, et nende rahvusvahelised konventsioonid ratifitseeritaks Eesti Vabariigis? Antud juhul selle seaduse käivitamise seisukohalt on see erakordselt tähtis, kuigi selle organisatsiooniga uuesti liitumine on väga kallis, kuid siiski vajalik. Palun nendele küsimustele selgitust.

I. Orgo

Kõigepealt sellest, mis puutub tööandjasse, töövõtjasse. "Töövõtja" on tsiviilõiguslik termin. Meil on olemas niisugune tsiviilõiguslik leping nagu tööettevõtu leping ja seal on tööettevõtja

ehk töövõtja lühendatult, me ei saa töölepingus seda sama terminit kasutada. Need on täiesti erinevad suhted. Selletõttu on õigem siiski kasutada termineid "tööandja" ja "töötaja". Mis puutub sellesse 13 aastasse, siis konventsioonis on minimaalne iga töölevõtmisel tõepoolest 15 aastat, erandina 14 aastat. § 7 aga näeb ette, et rahvusliku seadusandlusega on lubatud 13-aastaste isikute töölevõtmine kergetele töödele, mis ei ole kahjulik nooruki tervisele ja arengule ega kahjusta õppimist koolis.

A. Kuddo

Ma tahan ka vastata. Kollektiivlepingu ja kollektiivvaidluste seaduse eelnõuga praegu tegeldakse. Kui natuke ajalugu meelde tuletada, siis pidi see olema Ametiühingute Keskliidu ja justiitsministeeriumi ühine seaduseelnõu. Minu teada ametiühingud ühe eelnõu esitasid, kuid minu teada eksperdid lükkasid selle tagasi. Tähendab, selles seaduseelnõus oli jutt sotsiaaltagatiste üldkokkuleppe sõlmimise protseduurist valitsuse ja ametiühingute vahel. Projekt ei kajastanud üldse kollektiivlepingu ja kollektiivsete vaidluste küsimusi. Praegu selle projektiga töötatakse ja minu teada mingisugune visand on ka olemas, aga see on tõesti natuke maha jäänud, kuna see on läinud üle teistele tegijatele. Nüüd konkreetselt Rahvusvahelisest Tööorganisatsioonist. Jaanuari keskel taastati meie liikmelisus Rahvusvahelises Tööorganisatsioonis ja me oleme praegu tõsiselt hakanud tegelema ka nende konventsioonidega. Asi on selles, et omal ajal ratifitseeris Eesti Vabariik 22 konventsiooni. Näiteks USA on tänaseks ratifitseerinud ainult 9 konventsiooni. Me peame praegu tõsiselt üle vaatama tänaseks vastu võetud ligi 180 konventsiooni – millisteks me oleme täna valmis, millisteks ei ole. Meil on ministeeriumi tööle võetud jurist, kes sellega tegeleb, ja ma arvan, et me õige pea esitame ka vastavad ettepanekud.

Juhataja

Suur tänu! Küsija ise ütleb, kellelt ta vastust ootab. Juhan Telgmaa.

J. Telgmaa

Ma ei oska ütelda, kellelt ma vastust ootan, aga loodan, et keegi vastab. §-s 30 on töölepingu sõlmimiseks nõutavad dokumendid ja siin on nõudmise õigus antud tööandjale, tähendab, töövõtjal, töötajal ei ole õigus mingisuguseid dokumente nõuda. Kas see on taotluslik või miks see nii on?

I. Orgo

Tööandja on töölevõtja ja need on dokumendid, mida tema võib nõuda, üleliigseid ta nõuda ei või. Aga ma ei saa aru, mida töötaja peaks nõudma tööle võtmisel.

J. Telgmaa

Kui ühemehefirma võtab mu tööle, ma tahaksin näiteks küsida selle mehe käest, kas tal ikka paber on olemas, kas see firma on tal ikka olemas?

I. Orgo

Seda, kas tal on üleüldse tööandja õigused? Ega ta teisiti lepingut sõlmida ei saa, tal peavad tööandja õigused olema. Siin paragrahvis on määratletud, kes üldse on tööandja.

Juhataja

Suur tänu! Andres Tarand.

A. Tarand

Lugupeetud juhataja, mul on ettekandjatele, ma ei tea ka, kummale, küsimus rakendusotsuse kolmanda punkti kohta. Siin räägitakse töötajate ühendustest, mille all on mõeldud uut tüüpi ametiühinguid ja mõningaid muid. Kas seaduse tegijad näevad neid juriidiliste isikutena või mitte? Aitäh!

I. Orgo

Loomulikult peavad ametiühingud olema juriidilised isikud, kuid teiste riikide praktikas on töötajatel olemas ka niisuguseid esindajaid, kes lihtsalt ametiühingut ei olegi moodustanud, kutseliitu ei ole. Töötajad valivad endale esindajad, kes esindavad neid töösuhetes tööandjaga. Ma arvan, et nad alati ei pea olema juriidilised isikud.

Juhataja

Klavdia Sergij, palun!

K. Sergij

Lugupeetud ettekandja! Palun selgitada § 30 põhjal, millised dokumendid peab esitama töövõtja. Punktis 7 on öeldud, et töövõtja peab esitama õiendid.

Esiteks, pole öeldud, kust saab selle töötamisloa välismaalane või kodakondsuseta isik.

Teine küsimus. §-s 31 on juttu töölepingu registreerimisest. Palun rääkige lähemalt tööinspeksioonist. Kes selle moodustab ja kellele see hakkab alluma? §-s 57 pole selge, mida tähendab töölt kõrvaldamine distsiplinaarmenetluse ajaks. Tänan!

A. Kuddo

Ma vastan kahele esimesele küsimusele. Kodakondsuseta isikute ja välismaalase maal olek ja töötamine Eesti Vabariigis on reguleeritud immigratsiooniseadusega. Järelikult kodanikul, kes töötab ja ei ole Eesti Vabariigi alaline elanik, peab olema elamis- ja töötamisluba, mida annab välja vastav migratsioonitalitus. See on seadusega reguleeritud, kuidas kodakondsuseta isikud ja välismaalased saavad Eestis töötada.

Teine küsimus oli tööinspeksiooni kohta. Tööinspeksioon on tänaseks moodustatud, ta töötab tööministeeriumi haldusalas ja tegeleb põhiliselt töökaitsega. Temale tuleb juurde täiesti uus funktsioon, tööinspektori kohustusi hakkavad täitma ka tööinspeksiooni töötajad, kuid see on hoopis teine funktsioon, see on just tööandja ja töötaja vaheliste töövaidluste lahendamine, see kuulub tööinspeksiooni kohustuste hulka.

I. Orgo

Mis puutub § 57, siis siin on silmas peetud mõningaid niisuguseid distsiplinaarüleastumisi, mis on seotud materiaalselt vastutavate isikutega. On väga vaja, et distsiplinaarmenetluse ajaks saaks siiski neid töölt kõrvaldada, säilitades nendele palga, sest kui nad edasi töötavad, saavad nad asja uurimist takistada.

Juhataja

Suur tänu! Rein Veidemanni teine küsimus.

R. Veidemann

Aitäh, härra juhataja! Proua Orgo, ma piinan teid veel selles töövõtja küsimuses. Palun juba ette vabandust, aga minu filoloogiline vaist lihtsalt sunnib seda tegema. Ma saan aru, et see läheb praegu vastuollu seadusandliku aktiga. Kas te välistate võimaluse pöörduda teise lugemise käigus või nende paranduste tegemise käigus selle varasema akti juurde, täpsustada seal töövõtja mõistet ja tuua siiski siia sisse see täpne vahekord tööandja ja töövõtja vahel.

I. Orgo

See on tõepoolest võimalik, kui te juba ammu kehtiva, ammu välja kujunenud tsiviilseadusandluse selles osas ümber teete. Minu arvates on see väga ebaotstarbekohane, see on nii juurdunud termin.

Juhataja

Suur tänu! Ants Paju.

A. Paju

Austatud juhataja, lugupeetud ettekandja! Minul jäi mõistusest natukene puudu, ma ei leidnud loogikat § 36 ja § 33 vahel, § 36 määrab ära tööd, mida ei või teha alaealised, §-s 33 räägitakse katseajast ja katseaega ei või alaealistele määrata. Samal ajal me teame, miks katseaeg on vajalik. Kas katseaeg on ainult tervise või töö kontrolliks, tema võimete kontrolliks?

I. Orgo

Alaealisele ei ole mõtet katseaega määrata, kuna tema tööd niikuinii teha ei oska, sest nii või teisiti peab ta paratamatult seda tööd õppima. Aga mis puutub katseajasse, siis katseaeg on mõeldud eelkõige nendele inimestele, kes on juba välja õppinud. Kontrollitakse, kas ta selle tööandja juures ja selle töö juurde sobib. Alaealiste katseaeg on olnud alati välistatud.

Juhataja

Suur tänu, lugupeetud ettekandjad proua dotsent ja härra minister, rahvasaadikutel rohkem küsimusi ei ole.

Kolleegid, käesolevas küsimuses esineb kaasettekandega õiguskomisjoni nimel komisjoni liige härra Vitali Menšikov.

V. Menšikov

Lugupeetud spiiker, lugupeetud kolleegid! Õiguskomisjon vaatas koos projekti autoritega selle läbi ja leidis, et see vastab täiesti nõutud tingimustele. Võttes arvesse, et on vaja just praegustes tingimustes töösuhteid reguleerivat seadust, toetab õiguskomisjon esitatud projekti. Pealegi tehakse projekti arutamisel saalis kindlasti parandusi, et seda paremaks muuta. Esitatud projekt on minu arvates palju kvaliteetsemalt koostatud, kui mitmed teised varem siin saalis läbiarutatud projektid. Täna tähelepanu eest!

Juhataja

Suur tänu! Lugupeetud kolleegid, me oleme ära kuulanud ettekanded, esitanud küsimused ettekandjatele, oleme ära kuulanud ka õiguskomisjoni seisukoha. Kõik tingimused selleks on täidetud, et esimene lugemine lõpetada. Kas on teisi arvamusi? Ei ole teisi arvamusi. Esimene lugemine on lõppenud, teine lugemine viiakse läbi vastavalt reglemendile, võimalik, et isegi järgmisel istungjärgul. Täname ettekandjaid!

Eesti Vabariigi Riikliku Kinnipidamiskohtade Ameti kriminaaltäiteametnike poolt erivahendite ja tulirelvade kasutamise korra kohta

Juhataja

Kolleegid, me jätkame vastavalt kinnitatud päevakorrale ja asume arutama ühte otsuseprojekti, mis käsitleb Eesti Vabariigi Riikliku Kinnipidamiskohtade Ameti kriminaaltäiteametnike poolt erivahendite ja tulirelvade kasutamise korda. Ma palun ettekandeks kõnetooli selle ameti peadirektori härra Kravetsi.

V. Kravets

Austatud juhataja, lugupeetud saadikud! Vastavalt Liidu kohtu ja Eesti Vabariigi kokkuleppele olid Eesti kinnipidamiskohtades valves endised NSV Liidu siseväed. Vastavalt teletaipogrammile 2. aprillist võeti need kolme päeva jooksul maha ja meil ei olnudki muud midagi teha kui paluda Kodukaitset ja Eesti Vabariigi Valitsust tulla meile appi. Vastavalt Eesti Vabariigi Valitsuse määrusele nr. 120 5. märtsist on kaks Rummu kolooniat Kodukaitse üksuste valve all. Kuna selle ajani oli sisevägedes tulirelvade ja erivahendite kasutamine reguleeritud oma käskkirjadega, siis praegu on tekkinud seadusandlik vaakum. Me palume Ülemnõukogu võtta täna oma otsusega vastu seadus, mis näeb ette 28. veebruaril 1991. aastal vastuvõetud politseivahendite ja tulirelvade kasutamise korda laiendada ka kriminaaltäiteametnikele. See on kõik.

Juhataja

Suur tänu! Kas meil on küsimusi ettekandjale? Suur tänu, härra Kravets! Õiguskomisjoni nimel annab meile selgitusi õiguskomisjoni esimees härra Tõnu Anton.

T. Anton

Lugupeetud kolleegid! Vastavalt Ülemnõukogu juhatuse otsusele arutas meie ees olevat otsuseprojekti õiguskomisjon. 19. veebruaril otsustas õiguskomisjon toetada valitsuse esitatud otsuseprojekti Eesti Vabariigi Riikliku Kinnipidamiskohtade Ameti kriminaaltaiteametnike poolt erivahendite ja tulirelvade kasutamise korra kohta. Õiguskomisjon leiab võimaliku olevat võtta meile väljajagatud otsuseprojekt täna otsusena vastu. Tänan teid!

Juhataja

Suur tänu! Kolleegid, ma avan läbirääkimised käesoleva otsuseprojekti üle. Kas me ei soovi läbirääkimisi pidada? Kas ma võin panna otsuseprojekti hääletusele? Kohaloleku kontroll. Kohal on 72 rahvasaadikut, puudub 31.

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et võtta vastu Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsus Eesti Vabariigi Riikliku Kinnipidamiskohtade Ameti kriminaaltaiteametnike poolt erivahendite ja tulirelvade kasutamise korra kohta? Palun hääletada! 52 häält on vaja. Selle ettepaneku poolt on 60 rahvasaadikut, vastu ei ole keegi, 1 jäi erapooletuks. Otsus on vastu võetud.

Eesti Vabariigi lastekaitseaduse eelnõu esimene lugemine

Juhataja

Kolleegid, me jätkame kinnitatud päevakorraga: Eesti Vabariigi lastekaitseaduse eelnõu koos selle juurde käiva rakendusotsusega. Viime läbi esimese lugemise, ma palun kõnetooli ettekandeks haridusminister härra Rein Loigu.

R. Loik

Austatud eesistuja, lugupeetud saadikud! Eesti Vabariigi lastekaitseaduse eelnõu on valminud haridusministeeriumi töögrupi aastase töö tulemusena. Nimetatud töögruppi juhtis Tartu Ülikooli kriminaalõiguse ja -protsessi kateedri juhataja Rait Maruste, töögruppi kuulusid veel mitmed vastava ala spetsialistid, nagu Merle Aruoja (Harju Maakonna prokuröri abi), Sirje Tromp (sotsiaalministeeriumi osakonnajuhataja), Anne Väljataga (tervishoiuministeeriumist), Viljandi Maakonna haridusnõunik, Kose Eriinternaatkooli direktor ja mitmed teised.

Lastekaitseseadust on lastega tegelevates ringkondades oodatud. Selle seaduse põhimõtteline tähtsus on laste õiguste juriidilises reguleerimises. Eestis ei ole lastekaitseseadust varem olnud. Eeskujuna on kasutatud Soome lastekaitseseadust ja ÜRO lapse õiguste konventsiooni. Samal ajal lähtub kehtiv lapsi ja lastekaitset reguleeriv normatiivmaterjal totalitaarse ühiskonna käsitlesest ning käsitleb last kui õpetamise korraldamise, karistamise objekti, jättes minimaalselt ruumi lapsele kui subjektile. Lastekaitseseaduse eelnõus on püütud teadlikult rõhuasetust ümber tõsta ja käsitleda last kui subjekti, kellel on oma õigused ja kohustused ning oma kindel iseseisev koht sotsiaalsete suhete süsteemis. Selliselt kannab lastekaitseseadus ka meie kõigi mõtlemismallide muutmise ülesannet. Lastekaitse reaalseks toimimiseks on vaja välja arendada uued lastekaitset korraldavad, tagavad struktuurid. See seadus saab oma tegeliku mõju ainult igapäevaelus reaalselt eksisteeriva mehhanismi abil. Selle mehhanismi väljatöötamine on vahetult seotud kohalike omavalitsuste reformiga. Kohalik omavalitsus on lastekaitse korraldamisel määrava tähtsusega. Lastekaitse seaduse eelnõus nähakse ette uute üksuste, lastekaitseteenistuste moodustamist maakondade tasandil. Olulise tähtsuse omandab lastekaitse töö ka valla tasandil, sest on selge, et last tuleb ja saab kaitsta eelkõige seal, kus laps elab ning kus tekkivad probleemid. Pärast küllaltki põhjalikku arutelu otsustas töögrupp, et maakondades on vaja luua tugevad lastekaitseteenistused vajaliku töötajate arvuga. Lastekaitseteenistuse tööpõld on lai, seda võib välja lugeda ka käesolevast lastekaitse seaduse eelnõust. Täna lastesse ja lastekaitseesse raha investeerides saame tulevikus veidigi tervema ühiskonna. Konsultatiiv-abistavate keskuste moodustamine laste ja nende vanemate tarvis on eriti tähtis nüüd, mil ühiskonnas tõusevad sotsiaalsed pinged, kasvab töötute hulk, toimub sotsiaalne kihistumine. Ühiskonna muutumine ei jäta lapsi puutumata. Juba praegu kurdavad lapsed usaldustelefoni andmetel, et neil puudub täiskasvanust nõuandja. Tihti on oma vanemad tööga seotud, lastele ei ole aega, samuti puudub koht, kuhu pöörduda mitmesuguse vägivalla eest. Kasvab laste kuritegevus. Kasvab laste neurooside arv. Ligi 20 last lõpetab aasta jooksul oma elu enesetapuga. Praegusel ajal, mil kasvab laste poolt toimepandud õigusrikkumiste arv, mil lastel on probleeme koolikohustuse täitmisega, ei tohi mõiste "lastekaitse" kätkeada vaid eestkoste ja hooldamise korraldamise süsteemi. Kuid samal ajal otsustas töögrupp lülitada linnade, maakondade lastekaitseteenistuste kompetentsi laste eestkoste ja hoolduse korraldamise omal haldusterritooriumil. Lastekaitseteenistus võtaks üle senise eestkoste- ja hooldusorgani, endiste täitevkomiteede ja nende haridusosakondade funktsioonid, võtaks üle seniste maakondade haridusosakondade funktsioonid laste elu korraldamisel.

Lastekaitseseadus on käsitletav lastekaitse baasseadusena ning ta on teiste seaduste suhtes prioriteetne lastekaitset käsitlevas osas. Lastekaitseseaduse esimesed neli peatükki on suhteliselt üldist laadi ja esimesel lugemisel võivad tunduda deklaratiivse iseloomuga. Palju neis peatükkides fikseeritust on pärit lapse õiguste konventsioonist, mille käesolevaks ajaks on ratifitseerinud ka Eesti Vabariik. Töögrupp, kes töötas tihedas koostöös Eesti Vabariigi Ülemnõukogu sotsiaalkomisjoniga, pidas nende sätete sissejätmist vajalikuks mitmetel kaalutlustel. Lähtuti soovist kanda meie õigussüsteemi sõnaselgelt üle need lapsesse suhtumise humanistlikud põhimõtted, mis meil seni on kirja panemata, et teha need ideed ja seisukohad üldkättesaadavaks ning muuta seeläbi mõtteviisi, lastekaitse ideoloogiat. Sooviti rõhutada, et laps ei ole mitte ainult kaitse reguleerimise objekt, vaid et ta on ka iseseisev, oma õiguste ja kohustustega subjekt. Peale selle on lastekaitse oma põhiolemuselt konsulteeriv-abistav tegevus, kus keelav-kohustav-karistav on teisene, mitte esmane. Seepärast on Eesti lastekaitseseaduses põhirõhk asetatud lapse õigustele, millele mõistagi lisanduvad ka kohustused.

Meie grupp on väga palju arutanud seda materjali koos sotsiaalkomisjoniga ja meie ühise arutelu tulemusena tegime mitmeid parandusi sellesse teksti, mis on teie kätte antud. Kui peetakse vajalikuks, võin need parandused nimetada.

Esimese peatüki §-s 3 on ettepanek jätta välja lõige 2. Samuti §-s 7 on ettepanek asendada sõnad "omaalgatuslik lastekaitse" sõnadega "ühiskondlik lastekaitse", mis avab seda mõtet korrektsemalt. On ettepanek jätta välja 2. peatükis § 10 lg. 2, samuti § 19 lg. 1. 4. peatükis on ettepanek jätta välja § 26 lg. 2. § 32 1. lõikes on ettepanek jätta välja sõna "pidevale". § 38 1. lõikes jätta alles kaks esimest rida. Sinna panna punkt. 2. lõikes sõnad "peab olema" asendada sõnaga "on". § 41 1. lõikes jätta ära esimene sõna "kõik". 8. peatükis on ettepanek jätta välja § 54 lg. 2. § 57 2. lõikes "puuetega lapse kodus hooldamiseks ja õpetamiseks saavad vanemad või hooldajad riigi toetust vastavalt seadusele". Need olid parandused. On mitmeid väikseid redaktsioonilisi märkusi, mida ma ei hakka ette lugema. Mul on omalt poolt kõik.

Juhataja

Suur tänu! Küsimused rahvasaadikutelt. Kaido Kama.

K. Kama

Austatud ettekandja! Iga seadus peaks olema teatud mõttes juriidiline normdokument, mis reguleerib kindlat eluvaldkonda. Kuidas see seadus nüüd ikkagi reguleerib sellist asja nagu

lastekaitse, ehk teistmoodi küsides, mis on pärast selle seaduse vastuvõtmist laste olukorras teistmoodi, kui see oleks ilma selle seaduseta?

R. Loik

Tegijate poolelt vaadatuna kuuluvad mitmed selles seaduses sätestatud põhimõtted reguleerimisele teiste seadustega. Teatavasti on praegu regulatsioon sätestatud eestkoste- ja hooldusorganite põhimäärustega, perekonnakoodeksiga, samuti kehtiva kriminaalseadusandlusega. Ongi mõeldud, et selle seaduse vastuvõtmise järel viiakse teised seadusandlikud aktid vastavusse selle seadusega. See tagab selle seaduse toimetehhanismide puhtjuriidilise toime. Teiselt poolt, väga olulisel määral tagab toime selles seaduses ettenähtud vastava toimetehhanismi moodustamine, s.o. lastekaitseteenistuste moodustamine Eesti maakondades ja linnades. See jääbki põhilülks ja minu kujutlust mööda peaks see olema selle seaduse täideviimise aspektist määrav.

Juhataja

Tänan! Ants Paju.

A. Paju

Lugupeetud juhataja, austatud ettekandja! Teie kommentaarist kõlas läbi, et aastas lõpetab 20 last elu enesetapuga. Kas on täpsemalt teada ka põhjused, nende analüüs? Teine küsimus on natukene teist laadi. Ma saan aru, et see seadus taotleb kuni 18-aastaste laste elu regulatsiooni. Kui me näiteks § 25 märgime sisse lapse kohustuse hoida tervist, või loeme § 21 viimaseid punkte, et laps peab täitma oma põhiseaduslikku kohust Eesti Vabariigi ees, siis ma arvan, et kui 3-aastasele lapsele see kohustus selgeks teha, siis laps võtab ja läheb ka seda rada pidi, kuhu need 20 on läinud. Kas teile ei tundu nii?

R. Loik

Väga paljudes üldistes punktides on toetunud just ÜRO lapse õiguste konventsioonis sõnastatud sätetele. Ma ütlesin nii, et tõepoolest, see lapseiga 0–18 aastani on piisavalt pikk ja laste käitumine selle aja jooksul on tõepoolest väga erinev. Te tõite sellise näite, et ta peab hoidma oma tervist. Ma ütlesin, et minu kujutlust mööda peab seda tegema igas vanuses laps ja ma ei arva, et see midagi kahjustaks, et see oleks vastuolus ükskõik millise lapsega.

A. Paju

Härra minister, mina mõtlesin seda, et lapses peab kujundama tervise hoidmise tarvet, sellega seondub ka minu konkreetne küsimus kahekümne lapse äramineku kohta siit ilmast.

R. Loik

Siin on mõeldud, et loomulikult rakendab ka riik oma meetmed lapse tervise hoidmiseks, ka kool ja ühiskond tervikuna kujundavad tervist hoidvat suhtumist, kuid samal ajal on see ka lapse enda kohustus. Tänapäeval eksisteerib mõnes mõttes sihiteadlik tervise rikkumine ja me tahamegi just sellega rõhutada, et ka lapse enda kohustus on hoida oma tervist. Te küsisite enesetappude kohta. Kahjuks ei ole mul täpset analüüsi kaasas, kuid mul on see olemas.

K. Sergij

Lugupeetud härra minister! Te tegite ettepaneku lühendada mõningaid seadusepunkte, selgitamata põhjusi. Miks te tegite ettepaneku lühendada 7. peatüki 2. punkti? Millega te seda seletate?

R. Loik

Ma ei kuulnud täpselt, millise punkti kohta te ütlesite.

K. Sergij

See on 7. peatüki § 54 2. punkt, kus on öeldud, et arengupuuetega lapsel peavad olema terve lapsega samaväärsed võimalused hariduseks, arenemiseks ja eneseteostamiseks.

R. Loik

Te vist kuulsite valesti, ma ütlesin § 55 lg. 2, mitte § 54 lg. 2. 8. peatükk § 55 lg. 2. Kui ma tõesti ütlesin § 54 lg. 2, siis ma ise eksisin. Ma tänan, et te mulle seda ütlesite.

Juhataja

Suur tänu! Kaido Kama, teine küsimus.

K. Kama

Lugupeetud ettekandja! Mu esimesele küsimusele tuli vastus, et selle valdkonna tegelik reguleerimine hakkab toimuma teiste normatiivaktidega. Tekib küsimus, milleks meile seda

seadust üldse vaja on. Liiatigi kui Eesti on ka praeguseks ratifitseerinud lapse õiguste konventsiooni, mis oleks ju piisav juriidiline normatiivne alus edaspidistele aktidele.

R. Loik

Ma püüdsin oma avakõnes sellele vastata. Küsimusele vastates ma ei öelnud, et need teised õigusaktid ainukesena tagavad lastekaitseseaduse toime, ma lihtsalt tahtsin öelda, et teised õigusaktid (pidades silmas, et siin on mitmeid momente, mis kuuluvad nii kriminaalkoodeksi kui ka mujale) tagavad otsese juriidilise toimetehhanismi. Siin on üldised põhimõtted, sest kriminaalseaduses need üldised põhimõtted on tavaliselt ütle mata. Nagu ma oma avakõneski ütlesin, me olime seisukohal, et need põhimõtted, mis on lapse õiguste konventsioonis, oleksid üldkättesaadavad, et nad leviks ja saaksid meie muu seadusloome aluseks, kui ma nii võin öelda. Selle seadusega on just seda taotletud, sest see on meie senise mõttelaadi, lastesse suhtumise muutmist taotle v dokument.

Juhataja

Suur tänu, härra Loik! Rahvasaadikutel rohkem küsimusi ei ole. Ma tänan! Sotsiaalkomisjoni seisukoha teeb meile teatavaks komisjoni esimees proua Lehte Hainsalu.

L. Sööt (Hainsalu)

Härra juhataja, lugupeetud kolleegid! Mul on härra ministri jutule vähe lisada, sest see seaduseelnõu on meie komisjoni töölaual olnud juba poolteist aastat. Vahepeal on olnud paus, kuid nüüd oleme jälle koos tööle asunud. Ka praegu saalis tuldi minu juurde sellise mõttega, kas sellist seadust ikkagi üldse tarvis on, võib-olla piisaks, kui me tõlgiksime lapse õiguste konventsiooni, millega me oleme ühinenud. Ma arvan siiski, et seda seadust on tarvis, sest tähelepanelikul lugemisel selgub, et ÜRO lapse õiguste konventsioon ja Eesti Vabariigi lastekaitseseaduse eelnõu on siiski oluliselt erinevad. Lapse õiguste konventsioon, mis võeti vastu 1988. aasta detsembris, on väga üldine raamdokument ja mõned selle konventsiooni artiklid on nii enesestmõistetavad, et võib-olla mõnes Aafrika riigis tuleks neid rakendada, kuid meil on need juba igapäevane tegelikkus. Näiteks hariduse kättesaadavus, seda lastekaitseseadusse sellisena ei ole tarvis võtta. Kuid on teisi artikleid, mida on lastekaitseseadusse enam-vähem samas sõnastuses üle kantud. Seda seadust hakati tegema kaks aastat tagasi, siis oli muidugi olukord teine ja meie riigi staatuski teine. Ja härra ministri poolt ettekantud väljajätted ongi tingitud sellest, et uues olukorras tunduvad need võib-olla natukene deklaratiivsetena ja seetõttu on õigem need välja jätta.

Lapse õiguste konventsioon oma preambulas väidab näiteks, et ÜRO on inimõiguste ülddeklaratsioonis välja kuulutanud, et erilist abi ja hoolt tuleb osutada inimese lapsepõlvele. Perekond on loomulik keskkond inimese kasvamiseks ja kõikide tema liikmete, eriti laste heaoluks.

Art. 5 sätestab: "Käesolevas konventsioonis osalevad riigid respektierivad vanemate vastutust, õigusi ja kohustusi."

Art. 18 sätestab: "Konventsioonis osalevad riigid teevad suuri jõupingutusi, et kindlustada mõlema vanema ühist vastutust lapse üleskasvatamisel ja arendamisel. Vanematel või seaduslikel hooldajatel lasub esmane vastutus lapse üleskasvatamisel ja arendamisel. Lapse huvid peavad olema nende tähelepanu keskpunktis."

Need põhimõtted lahendaksidki siis igikestva vaidluse, kes vastutab lapse elu ja saatuse eest, kes on süüdi, kui midagi on läinud viltu.

Eesti Vabariigi lastekaitseseaduse eelnõu väärtus on ka selles, et kui siiani on tegeldud rohkem nende lastega, kes on õigushälvikud või puuetega, siis nüüd pööratakse tähelepanu kõikidele lastele, sest kõik lapsed vajavad tähelepanu, hoolt ja meie erilist armastust. Lapse õiguste konventsiooni artikkel 24 väidab, et konventsioonis osalevad riigid tunnustavad lapse õigust täisväärtuslikule elule vastavalt tervislikule seisundile ja õigust lapse haiguse raviks ja tervise taastamiseks.

Ma annan endale aru, et me peame veel jätkama tööd selle teksti juures, ja ootan kahe nädala jooksul ettepanekuid kõikidelt Ülemnõukogu liikmetelt, aga eriti naissaadikutelt, kellele see teema peaks olema eriti südamelähedane. Sellest eelnõust on kõrvale jäänud paar lapse õiguste konventsiooni artiklit, mida minu meelest peaks sisse võtma, kuivõrd meie igapäevane tegelikkus juba on niikaugel, et vajab selliseid põhimõtteid. Artikkel 11 § 1 väidab, et konventsioonis osalevad riigid võtavad tarvitusele abinõud lapse lubamatu välismaale äraviimise ja tema mittetagastamise kohta. Meil on igapäevaelus juba näiteid selle kohta, kus juura on võimetu. Artikkel 21b väidab, tuleb tunnistada, et kui laps lapsendatakse teise riiki, võib seda pidada lapse hooldamise alternatiivvariandiks, kui last ei saa paigutada kasuvanemate või lapsendajate perekonda või kui tema eest ei ole võimalik vajalikul määral hoolitseda tema sünnimaal. See on väga tähelepanuväärne seisukoht, mis on meile kohustuslik. Mulle tundub, et viimasel ajal tahetakse üha rohkem lapsendada põhjamaadesse ja teistesse riikidesse. Igal üksikjuhul me peaksime siis mõtlema, kas see on tingimata vajalik, kas selle lapse eest ei saa hoolitseda tema sünnimaal, sest lapsendamisega teise riiki võetakse ära tema õigus rahvusele. Ja nõnda me kavatsemegi kogu teksti paragrahvide haaval läbi

vaadata, et seda veel tihendada. Kui on ettepanekuid sisu kohta, siis on need teretulnud kahe nädala jooksul. Ülemnõukogu sotsiaalkomisjon palub viia täna esimene lugemine lõpule.

Juhataja

Suur tänu! Tundub, et küsimusi ei ole. Tänan! Kolleegid, meie reglement väidab, et kui kõik protseduurilised nõuded on täidetud ja juhtivkomisjon toetab esimese lugemise lõpetamist, lõpetatakse ilma hääletuseta. Kui aga mõni saadikufraktsioon on teisel arvamusel, siis pannakse hääletusele. Kellelgi ei ole vastuväiteid? Ei ole. Esimene lugemine on lõpetatud.

Eesti Vabariigi haridusseaduse eelnõu teise lugemise jätkamine

Juhataja

Lugupeetud kolleegid, jätkame vastavalt kinnitatud päevakorrale. Meil on katkestatud ühe seaduseelnõu arutelu teisel lugemisel, nimelt haridusseaduse eelnõu koos selle juurde käiva rakendusotsusega. Ma palun kõnetooli teise lugemise jätkamiseks jällegi haridusminister härra Rein Loigu.

R. Loik

Austatud juhataja, lugupeetud saadikud! Haridusseadus on juba teie ees olnud, mõned üldised põhimõtted tuletan veel kord meelde. Eesti Vabariigis ametlikult kehtiv haridusseadus on lootusetult vananenud. See võeti vastu 1986. aastal, uut haridusseadust asuti koostama tükk aega tagasi, juba 1989. aastal. Jõuti seisukohale, et tuleb välja töötada üks üldisem raamseadusena olev Eesti Vabariigi haridusseaduse eelnõu, samuti on jõutud järeldusele, et välja tuleb töötada veel üheksa konkreetset haridusseadust. Need on (lisaks sellele raamseadusele) ülikooliseaduse eelnõu, eraõppeasutuse seaduse eelnõu, rakendusliku kõrgkooli seaduse eelnõu, kutseõppeasutuste seaduse eelnõu, üldhariduskoolide seaduse eelnõu ja koolieelsete lasteasutuste seaduse eelnõu. Samuti on lisatud veel pedagoogide teenistuse seaduse eelnõu ja täiendkoolituse seaduse eelnõu. See on tõepoolest suur pakett seadusi, nende projektid on kõik valminud, kuid nende protseduuriline käik sõltub suurel määral selle raamseaduse vastuvõtmisest või mittevastuvõtmisest.

Nimetan tähtsamad põhimõtted. Esimene tingimus dünaamilise haridussüsteemi kujundamiseks Eestis on kiire integreerumine maailma haridusellu, kõrvutatavus hariduse arengutendentsidega maailmas. Käesolevas seaduses ongi haridussüsteem üles ehitatud

kooskõlas UNESCO klassifikatsiooniga, mille kohaselt hariduses eristatakse kolme põhitaset ja neile eelnevat eelhariduse taset.

See on meile kõigile võib-olla harjumatu. Meil olid levinud oma mõõdupuud ja need ei olnud rahvusvaheliselt aktsepteeritavad. Selline "rahvusvaheliseks minek" on hädatarvilik, et me oleksime üldse võrreldavad, et meie haridus oleks planeeritav ja meie finantsnäitajad oleksid võrreldavad muu maailmaga.

Teine moment, mida ma tahan veel kord rõhutada, on see, et haridusseadus peab reguleerima mitte niivõrd õppeasutuse tegevust, kuivõrd haridust ennast. Haridus ise on käesolevas eelnõus defineeritud õppeprogrammide kaudu. See võimaldab õppeasutuste tegevusel kujuneda dünaamiliseks, kiiresti reageerivaks meie kiiresti muutuv asjas. Selle seaduse järgi on mõeldav, et ühe ja sama õppeasutuse seinte vahel on mitmesugused eri tasemel olevad haridusasutused erinevate õppeprogrammidega. Selles seaduses on püütud mitte rõhutada õppeasutusekesksust.

Haridusseadusega on loodud mehhanism, mis võimaldab õppeprogramme, nende täitmise taset riiklikult suunata ja hinnata. Selleks on haridusstandardi sisseseadmine, samuti kõrgkoolide erialaprogrammide ning nende täitmise riikliku tunnustamise nõue. Riigivõimu- ja valitsemisorganite pädevuse määratlemisel on lähtutud võimude lahususe põhimõttest, seetõttu on Ülemnõukogu ainupädevuses haridussüsteemi kujundamine, toimimine ja arengu põhimõtete kindlaksmääramine, samuti näiteks õppemaksu kehtestamine avalikes haridusasutustes ja Eesti Vabariigi riigiülikoolides. Valitsusele ning haridusministeeriumile on jäetud täidesaatvad funktsioonid. Haridusministeeriumi ja kohalike omavalitsusorganite pädevuse piiritlemisel on lähtutud põhimõttest, et üleriigilise tähtsusega haridusküsimused, näiteks riigiharidusstandardi kehtestamine, lõputunnistuste riiklik tunnustamine ja mitmed muud küsimused tuleb lahendada keskvõimu tasandil. Kohaliku omavalitsuse pädevusse kuulub kõik, millega selle võimu tasandil on põhimõtteliselt võimalik toime tulla. On püütud kohaliku võimutasandi pädevust ja võimalusi oluliselt suurendada. Käesolev seaduseelnõu on tehtud tegijate arvates vaatega tulevikku, vältimaks olemasoleva haridussüsteemi põlistamist ning stimuleerimaks olemasoleva haridussüsteemi arengut. Esimese lugemise järel oli haridusseadus avaldatud "Õpetajate Lehes", toimus aktiivne arutelu. Ülemnõukogu komisjonile laekus väga palju ettepanekuid, märkusi haridusseaduse kohta, samuti saadikute märkusi. Neid on püütud võimaluse korral arvestada. Saadikute märkuste ja ettepanekute kohta esitab täpse ülevaate härra Jõerüüt. Muidugi me ei ole saanud kõiki arvestada. Haridus on juba kord selline valdkond, kus on väga paljudel – see puudutab ju meid kõiki – oma kindlad põhimõtted, oma arvamus. Ma pean ütlema, et selle protsessi käigus on väga paljud

seisukohad muutunud, kuid aluspõhimõtted on jäänud siiski sellisteks, nagu nad algselt olid välja pakutud. Teile on kätte jagatud uus seaduse tekst, kus muudatused on alla joonitud. Ma loodan, et nende kohta esitatakse küsimusi.

Juhataja

Suur tänu! Küsimus rahvasaadikult Alar Maarendilt.

A. Maarend

Lugupeetud juhataja, lugupeetud minister! Milliseks jääb riigi osa haridussüsteemi kujundamisel? Paragrahvis 4 või 3 ja paragrahvis 31 räägitakse riigi ja munitsipaalomandil põhinevatest haridusasutustest, aga seal ei ole selgelt öeldud, millised siis ikkagi on riiklikud haridusasutused, milliseid asutusi finantseerib riik ja mil määral vastutab riik riikliku haridussüsteemi väljakujundamise eest. Praeguseks on kahjuks välja kujunenud ebameeldiv praktika, et omavalitsused peavad finantseerima haridusasutusi. Kas me saame rääkida riiklikust haridusstandardist, riiklikust haridussüsteemist, kui nende finantseerimine pannakse omavalitsuste õlule? Milline on teie seisukoht?

R. Loik

Minu arvates annab see seadus sellele küsimusele päris täpse vastuse. Teatavasti on Eesti Vabariigis olnud varasematel aegadel ja on ka enamikus välisriikides nii, et valdav osa haridusasutusi on munitsipaalomanduses ja kohalike omavalitsuste poolt finantseeritavad. Sama süsteem on ka Eestis alanud, võiks öelda, et kõik üldhariduskoolid on alati olnud kohalike omavalitsuste finantseerida. See on täiesti loomulik printsiip ja ma ei tea ühtegi riiki maailmas, kus see oleks teistmoodi. Riiklikud haridusasutused on eelkõige riigiülikoolid. See seadus püüab läheneda haridusele mitte haridusasutuste kaudu, vaid hoopiski hariduse sisu kaudu, seetõttu me ei ole seaduses väga täpselt piiritletud, et ühed kuuluvad ühte, teised teise. Kutsekoolid võivad olla nii munitsipaalomanduslikud, võivad olla ka riigimanduses, riigi poolt finantseeritavad. Põhimõtteliselt ei välista seadus võimalust, et ka kõrgkoolid võivad olla munitsipaalomanduses, kui selleks tekib vajadus, seda otsustatakse igal konkreetsel juhul eraldi, sest seadus sätestab täpse korra, kuidas saab Eestis asutada eri asutusi, kellel on see õigus, ja selle, kellel seda õigust ei ole, samuti selle, kes ja millistel tingimustel võib neid likvideerida ja sulgeda. See on selle seaduse ülesanne, see on selles seaduses täpselt kirjas, on jäetud täpselt nimetamata, milline see kool on. On võimalik selline kõrgkool, mis valmistab ette kutsekooli õppeprogrammide järgi oskustöölisi, aga neile ei anta kõrgharidust.

E. Leisson

Lugupeetud härra juhataja, lugupeetud minister! Kas te olete oma seisukohti revideerinud, ma mõtlen selle all valitsuse määrust nr. 50 16. septembrist 1991, kus on kirjutatud niimoodi: "Nõustuda Eesti Vabariigi Valitsuse 4. juuli 1991. aasta määruse nr. 126 punkt 2 alusel moodustatud ametkondadevahelise töögrupi järelausega, et erinevatesse ametkondlikesse süsteemidesse kuuluvates väikelastekodudes, lastekodudes ja eriinternaatkoolides viibivate orbude ja vanemliku hoolitsuseta laste ja vaimsete ja füüsiliste puuetega laste sotsiaalabi kuulub sotsiaalabisüsteemi." Nüüd me võime haridusseadusest lugeda, et haridusasutuste hulka kuuluvad ka lastekodud ja muud riiklikud erihoolt vajavate laste asutused.

R. Loik

Haridusministeerium on kindlal seisukohal, samuti meie hariduskomisjon, et lastekodud on eelkõige kasvatusasutused, mitte niivõrd laste hooldushoiuasutused. Seetõttu näeb see seadus ette, et lastekodud kuuluvad haridussüsteemi, lastekodud on oma olemuselt kohaliku omavalitsusorgani alluvusega. Ma vastan sellele küsimusele nii, nagu ma juba ütlesin: lastekodu on eelkõige kasvatusasutus.

Juhataja

Suur tänu! Sergei Sovetnikov.

S. Sovetnikov

Lugupeetud härra Loik! § 5 punktis 5 on ette nähtud keskhariduse saamine mitte-eesti õppekeelega rühmades. Kas see tähendab, et Eesti Vabariigis ei ole ette nähtud vene õppekeelega rühmi kõrghariduse saamiseks? Seaduses ei ole selle kohta midagi öeldud. Tänan!

R. Loik

Kuna kohustuslik haridus on põhiharidus, siis kõigi muude haridusvormide kohta, mis ei ole kohustuslikud, sellist kooli kohustuslikku suunitlust antud ei ole. Haridusseaduse järgi võib asutada muukeelseid koole, avada muid õpperühmi vastavalt Eesti Vabariigi vajadustele ja võimalustele. Samal põhimõttel toimivad olemasolevad koolid ja õpperühmad. Ligilähedaselt niimoodi on ta olnud varasemates redaktsioonides. Ma ei näe põhjust, miks just nüüd peaks hakkama neid massiliselt sulgema. Vastavalt sellele seadusele kehtestab haridusasutuste asutamise ja samuti sulgemise korra Eesti Vabariigi Valitsus. Nii on siin välja pakutud, selline

võimalus on olemas. Ma olen veendunud, et nad toimivad selliselt, nagu nad siamaani on toiminud.

Juhataja

Suur tänu, härra minister, rahvasaadikutel rohkem küsimusi ei ole.

R. Loik

Kõige lõpuks tahtsin öelda ühe märkuse. Me saime viimasel hetkel mõningaid redaktsioonilisi parandusettepanekuid, mis tundusid olevat väga otstarbekad, seetõttu ma ei saa öelda, et ma palun seda seadust vastu võtta.

Juhataja

Suur tänu! Teadus-, haridus- ja kultuurikomisjoni esimees teeb meile teatavaks oma komisjoni seisukoha.

J. Jõerüüt

Härra juhataja, lugupeetud saadikud! Ma võtan kohe härjal sarvist kinni ja lähen tuttava retoorilise küsimuse juurde: miks sellist seadust on vaja? Härra minister juba ütles, et "Õpetajate Lehes" avaldati see eelnõu kahe lugemise vahel, eelmine eelnõu, mitte see, mis praegu laua peal on. Me saime palju täiendus- ja parandusettepanekuid. Küsimus, miks niisugust seadust vaja on, kõlas väga tihti, kuid sealjuures piltlikult öeldes kõigist toanurkadest ja väga erinevatel põhjustel. Ja tihtipeale lausa vastandlikel põhjustel. Tuli ka parandusettepanekuid, mõningaid vägagi asjalikke. Vastandlike ettepanekute hulgas oli ka selliseid seisukohti, et see protsess tuleb peatada ja alustada tuleb nullist. Nüüd me siis küsime, kas me tõesti peame niimoodi tegema. Meie komisjon on seda korduvalt arutanud ja leiab, et mitte mingil juhul. Ei ole mingisugust mõtet alustada kõike otsast peale, sest ei ole mingit lootust leida jälle pikka teed läbi käies mingi teine kompromiss nende lõputult erinevate vaadete ja koolkondade vahel, mis Eesti hariduselus või haridusavalikkuses valitsevad. Komisjon on ühel meelel selles, kuhu tuleks energiat suunata. Me tahame, et meil ei kehtiks enam 1986. aasta haridusseadus, ehk teisiti öeldes, haridusõiguslik alus ei toetuks 1986. aastale, vaid siiski 1992. aastale.

Nagu minister juba nimetas, tulevad järgmised haridusaktid. Üheksa seadust on juba teada, võib-olla tuleb neid juurdegi. Meil on tarvis süsteemi õiguslikku alust.

Nüüd tekib küsimus, kas need täiendajad ja parandajad eksivad. Ma arvan, et ei, kindlasti mitte, nad tahavad oma energiat kusagile kulutada. Mina isiklikult olen täiesti veendunud, et vaidlused paradigmade tasemel tuleks lõpetada ja see energia, mis hariduse vastu huvi tunduvatel inimestel on, suunata konkreetsetele asjadele: õpetajate täienduskoolitusele, õpikutele. Muidu me võime seda tühivaidlust lõputult jätkata.

Läheme nüüd konkreetse teksti juurde. Saadikud on meile esitanud parandusi. Õnneks tuli neid päris kenake hulk ja ma ütlen suur tänu kõige tõsisemat tööd teinud inimestele: Ülle Aaskivile, Kalju Kohale ja Marju Lauristinile. Enamikku nende ettepanekuid on ka arvestatud. Praeguse teksti lõpus on üks väike leheke, kus on kirjas need parandusettepanekud, mida me ei arvestanud. Neid on praegu ainult kolm. Me arvestasime keskkonnakomisjoni väga täpseid parandusi. Selle lõpulehekese peal, nii-öelda kolme mitteamendatud paranduse hulgas on üks, mille tegid nii Ülle Aaskivi kui ka Kalju Koha. See on üks lõbusat sorti lugu. Tegemist on terminiga "avalik haridusasutus". Minu teada alustas haridusseaduse töörühm arutelusid sellesama termini muutmise sooviga, täpselt samuti alustas ka meie komisjon sellesama termini muutmise sooviga. Lõpuks me harjusime sellega lihtsalt ära. Me ei oska paremat välja pakkuda ja sellel terminil on omad ajaloolised juured. Las ta olla.

Saadikutele suur tänu. Tekstis, mis on teie ees laual, on tehtud muudatused. Nagu meil tavaks, on need muudatused alla kriipsutatud. Küll on aga võimatu alla kriipsutada seda, mida tekstis enam ei ole.

Ma juhin mõnele asjale veel tähelepanu. Me oleme proovinud koos oma komisjoni nõuniku Heiki Sibulaga, kes on hariduselt jurist, seda nii-öelda tsiviliseeritumaks teha. Välja on puhastatud lõputu kordus: Eesti Vabariik ja Eesti Vabariigi Haridusministeerium jne., jne. See on niigi selge. Me oleme teinud ka ühe muudatuse, mis siin saalis ei ole päris tavaline, kuid me arvame, ja mitte ainult meie, ka paljud juristid arvavad, et nii võikski see hakata edaspidi olema. Nimelt, nagu te näete, X osa on "Haridusseaduse rakendamine". Meie ei paku välja mitte haridusseaduse rakendusotsust, nagu see siin on juurduma hakanud. Ma soovitan ka teraselt uurida just neid paragrahve, kus on kirjas haridussüsteemi juhtimine (§ 5, 6 ja 7). Selle kohta esitatakse lakkamatult küsimusi. Samuti soovitaks uurida hariduse liigitust tasemete alusel (§ 5). § 16 on põhjalikult ümber kirjutatud ja peaks nüüd olema arusaadav. Nagu te näete, on juurde tulnud terve § 26 ja selle eest samuti tänu Marju Lauristinile.

Ning nüüd komisjoni poolt lõpetuseks midagi väga lihtsat. Meie saali meeldiva tava järgi on meile hakanud viimasel hetkel tulema uusi ettepanekuid, ilmselt on mõnedki nendest asjalikud. Samuti oleme avastanud ise mõningaid ebatäpsusi. Komisjon soovib katkestada

teise lugemise, et teksti siluda ja esitada järgmisel istungjärgul teile seadus hääletamiseks ning vastuvõtmiseks. Täna tähelepanu eest!

Juhataja

Suur tänu! Vähemasti üks küsimus küll, aga Alar Maarendilt teine küsimus.

A. Maarend

Lugupeetud juhataja, lugupeetud kolleeg! Mul oleks enam-vähem sama küsimus, mille ma enne esitasin. Kui haridusministeerium riigi näol või riigi esindajana töötab välja riiklikud hariduse programmid ja hariduse standardid, kui valitsus määrab, kui palju õpetajatele palka maksta, mismoodi omavalitsus seda ikkagi teostama hakkab, kui riik ei finantseeri haridusvõrku, haridusasutust sihtfinantseerimise korras? Milline on komisjoni seisukoht? Kas meil üldharidus peab olema iga valla oma haridus või peab meil olema riiklik ja riiklikult sihtfinantseeritav haridusvõrk? Täna!

J. Jõerüüt

Minu arvates vastas minister ikkagi osa sellest küsimusest ära. Aga selle asemel et hakata pikalt paragrahve tsiteerima, ma väidan, et see vastus on peidus võrdlemisi täpselt §-des 5, 6, 7 kokku. Küll aga ütlen ma juurde seda, mida võib-olla te ei oskagi küsida ja mida ka Alar Maarend praegu ei küsinud. § 7.1 – kohalike omavalitsusorganite pädevus. § 7.1 ja § 7.2 alguse juures oleme küll tükk aega pead murdnud ja isegi, ausalt öeldes, komisjoniga venitanud. Miks? Väga lihtsal põhjusel. Lõppude lõpuks huvitas ka meid, nii nagu igat inimest Eestis, millised laused kirjutatakse kohalike omavalitsuste kohta vabariigi põhiseaduse eelnõusse. Kes on assambleeliikmed, need teavad neid vaidlusi, mina liige ei ole, mina tean lõpptulemust. Ei ole ikkagi lõpuni selge, mis saab Eestis kohaliku omavalitsusega, millised tasemed jäävad, seetõttu peame ka meie jätma praegu kohalike omavalitsusorganite pädevuspunkti sellisesse "lahtisuse" astmesse, nagu ta siin praegu on. Me oleme juurde kirjutanud meie arvates ainuvõimaliku juriidilise lahenduse: pädevuse jaotamine kohaliku omavalitsuse tasandite vahel sätestatakse seadustega. Kui ma soovitan lugeda mitte ainult seda, vaid minna § 31 juurde – haridusasutuste finantseerimine. Ei ole võimalik täpselt nendel samadel põhjustel öelda muud, kui fikseerida üldpõhimõte: avalikke haridusasutusi ja riigiülikooli finantseeritakse riiklikest, munitsipaal- ja omavahenditest. Ma ütleksin selle lahtimõtestamiseks oma arvamuse: annaks jumal jõudu järgmisele ja ülejärgmisele Riigikogule! Vaidlused töötavad tulla pikad.

Juhataja

Suur tänu! Priidu Priks.

P. Priks

Lugupeetud Jaak Jõerüüt! Vana rakendusotsuse järgi olid valitsusel teatud kohustused, nüüd on 10. peatükis öeldud, et valitsusel ja haridusministeeriumil on õigus teha seda ja seda. Kas see küsimus oli arutusel ka teie komisjonis?

J. Jõerüüt

See küsimus oli küll arutusel. Kõige sisulisem ja tõsisem asi, mis taheti valitsuse lahendada anda ja selleks lausa üks aeg jätta (ma vabandan, ma oleksin pidanud seda juba ütleva), on § 28 lõikes 2, mis käsitleb haridust tõendavate dokumentide tunnustamist. Kõik muud asjad olid siiski kõrvalised ja on mujal tekstis lahendatud. See sõnastus annab meie arvates täpse lahenduse, meie arvates on nii isegi õigem kui vanas rakendusotsuses väljendatud mõte, me oleme seda teinud muide ministeeriumiga koos. Praegu tekib olukord, et sellest hetkest peale, kui uus seadus hakkab kehtima, on vähemalt selge, mis saab vanadest haridust tõendavatest dokumentidest ja kuidas uus süsteem läheb käima. Me ei tohi sinna vahele jätta mitte mingisugust vahet ja seda ei ole ka jäetud.

Juhataja

Suur tänu! Sergei Sovetnikov.

S. Sovetnikov

Lugupeetud härra Jõerüüt! Kas te arvate, et seaduseelnõus tuleb kirja panna võimalus valmistada ette kõrgharidusega spetsialiste, lähetades neid õppima riikidevaheliste kokkulepete põhjal? Või on see eriküsimus? Tänan!

J. Jõerüüt

Huvitav küsimus, kuid ma ei oskagi lennult vastata. Mulle tundub, et selles on huvitav mõte, aga võib-olla härra Sovetnikov esitab selle kirjalikult. Nii on natukene parem arutada. See aga tuletab mulle omakorda meelde, et jättime seaduse tekstist välja ka selle, mis oli teises variandis: lühikese osa, mis käsitleski rahvusvahelisi lepinguid, nii-öelda rahvusvaheliste aktide ja selle seaduse vahekorda. Selle jättime esialgu välja lihtsalt sellepärast, et see on põhiseaduse eelnõus sees ja nagu juristid seletavad, lahendab see põhiseaduse tasemel

rahvusvaheliste aktide eelisõiguse või prioriteedi niikuinii ära, nii et seda ei ole tarvis igas seaduses korrata. Aga see ei ole täpselt see asi, mida härra Sovetnikov küsis. Ma palun, tehke oma ettepanek kirjalikult!

Juhataja

Suur tänu! Vladimir Lebedev.

V. Lebedev

Lugupeetud juhataja, lugupeetud kolleeg! Püüan edasi arendada kolleeg Sergei Sovetnikovi küsimust. Minu teada on isegi põhiseaduse eelnõus ette nähtud võimalus õppida emakeeles. Praegu on vene koolides suuri raskusi õpetajate leidmisega.

Eesti ei suutnud ka varem ette valmistada kõigi erialade õpetajaid vene õppekeelega koolidele. Seepärast tasuks võib-olla ära oodata, kuni sõlmitakse mingid rahvusvahelised kokkulepped, ning lisada seadusesse sätte, et vabariik võib suunata inimesi Venemaale õppima, et valmistada ette pedagoogilist kaadrit vene koolidele Eestis. Tänan!

J. Jõerüüt

Jah, nüüd ma saan juba natuke paremini aru, aga ilmselt ma ei ole ikkagi pädev sellele ilma ministeeriumita vastama, sest et kuidas ma nüüd ilusasti ütleksin, me võime küll meeldivalt sellel teemal filosoferida, aga konkreetset ettepanekut ma tahan küll paberil näha. Samal ajal ma taipan, et meie mõtted lähevad mingis mõttes ühes suunas. See läheb kokku sellega, mida ma alguses ütlesin – me peaksime võtma seaduse vastu, selle raamseaduse, lõpetama vaidlused teemal, millise paradigma järgi see struktuur on üles ehitatud, ja keskenduma sellele, mis on õppekeelest sõltumatu. Ma ütlen teile täiesti otse – see on õpetajate ettevalmistus, sellega on tegelikult asjad nii hullud, et sellest võiks pikki loenguid pidada.

Juhataja

Suur tänu, Jaak Jõerüüt! Minu küsimus. Härra minister oma ettekandes lausus, et ta ei sooviks täna seadust vastu võtta, ja sellel seisukohal on ka komisjon. Kui me katkestame, kas lõpetame läbirääkimised või ei lõpeta? Ma täpsustan, miks ma just nii küsimuse püstitan. Kõik parandusettepanekud laekuvad sinnamaani, kui läbirääkimised lõpetatakse. Pärast seda me parandusettepanekuid enam ei oota.

J. Jõerüüt

Selles suhtes ei ole mitte mingisugust kindlat seisukohta, me võtame meelsasti vastu parandusettepanekuid, kui need veel tekivad, ühesõnaga, me ei ole millegagi nii hirmsalt ennast sidunud. Kuid me küll soovime, et neid ei tekiks 25. tunnil, siis kui me järgmine kord siia tuleme. Kui on võimalik inimlik lahendus, siis palun, me ei tahaks niisugust jäika otsust praegu teha.

Juhataja

Suur tänu! Kas Kalju Kohal on küsimus? Palun, Kalju Koha!

K. Koha

Mu küsimus on nii juhatajale kui ka ettekandjale. Kui põhimõtteliselt ei ole sisulisi parandusi, kas seda seadust saab ka sel nädalal vastu võtta? Tähendab, kui me katkestame, kas me katkestame ta jälle ei tea kui pikaks ajaks või võime võtta selle seaduse vastu käesoleval istungjärgul, kui ei ole sisulisi parandusi? Aitäh!

J. Jõerüüt

Ma juba ütlesin, et meil on ettepanek katkestada järgmise istungjärguni ja võtta seadus vastu 67. istungjärgul.

Juhataja

Suur tänu, Jaak Jõerüüt! Rohkem küsimusi ei ole. Komisjon jättis mulle vabad käed. Ma teen ettepaneku läbirääkimised lõpetada pärast Enn Leissoni kõnet.

Kohaloleku kontroll. Kohal on 75 rahvasaadikut, puudub 28.

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et lõpetada läbirääkimised selles päevakorraküsimuses pärast Enn Leissoni kõnet? Selle ettepaneku poolt on 48 rahvasaadikut, vastu on 5, erapooletuid on 4. Läbirääkimised lõpetatakse pärast Enn Leissoni kõnet. Kolleegid, me ootame teie parandusettepanekuid kuni Enn Leissoni kõne lõpuni. Avan läbirääkimised. Marju Lauristin.

M. Lauristin

Lugupeetud Ülemnõukogu! Kõigepealt ma tahan õiendada härra Jõerüüdi tehtud meeldiva eksimuse. Mina küll esitasin need ettepanekud, kuid nad ei olnud mitte minu välja töötatud, vaid ma esitasin ettepanekud, mille töötas välja töörühm, mis tegeleb täiskasvanute

täiendõppe seaduse eelnõu väljatöötamisega. Ja see on üks osa sellest ketist, millest rääkis ka härra minister, ja praegu, mil tegelikult kogu Eesti ühiskonnal seisab ees ümberõpe, me leiame, et on väga oluline, kui haridusseaduste hulgas on ka selline, mis kindlustab igaühele nii materiaalselt kui ka juriidiliselt võimaluse enesetäienduseks. See rühm on moodustatud Eesti Sotsiaaldemokraatliku Erakonna algatusel, seal on ka teiste erakondade inimesi, mitmesuguste õppeliitude, haridusministeeriumi inimesi. Me loodame selle seaduse eelnõuga saada varsti valmis, igatahes mitte hiljem, kui kõik teised seadused siin arutlusel on.

Nüüd aga asja juurde. Ma ei hakka praegu rääkima üksikasjaliselt ühest või teisest redaktsioonilisest parandusest, nagu Jaak Jõerüüt ütles, tekstis on veel iluvigu, on tõepoolest ka väikesi vastuolusid. Samal ajal ma toetan põhimõtteliselt seda seadust, selle vastuvõtmist nendes punktides, kus ta annab uued alused, uue raami meie hariduse arengule – nii haridussüsteemi sätestamine, mis peaks viima meie hariduse uuele tasandile, kui ka eriti pidevhariduse rõhutamine. Ma toetan väga ka haridusstandardi ideed ja nii-öelda haridusasutuse omandivormi selget lahkuviihist ja haridusstandardi üldist tunnustamist, mis on väga tähtis. Kuid siiski on selles projektis praegu sees üks (ma ütlesin lausa) "miin", ja seetõttu ma ka hääletasin selle poolt, et läbirääkimised nii ruttu lõpetada. Küsimus on selles, et käesoleva haridusseaduse vastuvõtmisega me sätestame, et Eesti riigis antakse tasuta haridust ainult kuni 9-klassini ja sätestame tasulise keskhariduse. Paragrahv 4 punktis 9 on öeldud, et põhihariduse omandamine avalikes haridusasutustes on õppemaksuta ja põhiharidus on üheksaklassiline haridus. Ma arvan, et võiksime selle sammu tagajärgede üle siiski üsna tõsiselt mõelda, ma ei mäleta, et haridusministeerium oleks meile andnud väga korraliku prognoosi, mis juhtub eesti lastega, kui paljud neist lõpetavad sel juhul keskkooli, kui elatustase langeb, materiaalsed võimalused kitsenevad. Kui me keskkooli seome nii jäigalt elutaseme langusega, siis võib juhtuda, et meil mitte ainult ei vähene drastiliselt keskharidusega inimeste hulk selles põlvkonnas, vaid hakkab kannatama ka kõrghariduse baas. Ma ei arva sugugi, et me peaksime suurendama vastuvõttu kõrgkoolidesse, see on praegu isegi vahest liiga suur, kuid kindlasti me peame suurendama konkurentsi kõrgkoolidesse, ainult konkurentsi suurendamine annab meie kõrgharidusega spetsialistidele hoopis uue kvaliteedi. Kui me aga loome 9. klassi järel filtri, mis on puhtmateriaalset laadi, siis (me teame väga hästi, seda näitab kogu maailma hariduse ajalugu) ei hakka hariduse saamine sõltuma võimekusest ja kogu meie haridussüsteemi siht viia Eesti ühiskond kiiresti meid ümbritsevale maailmale järele satub ohtu. Ma teen ettepaneku mõelda selle üle ja panen ette see punkt kindlasti ära muuta, jätta vaatamata kõigile majandusraskustele siiski meie seadusesse § 4 lg. 9: keskhariduse omandamine avalikes haridusasutustes on õppemaksuta.

Muidugi on võimalik, et me lihtsalt vähendame avalike keskharidusasutuste arvu ja tekib rohkem nii-öelda alternatiiv- või erakooli. See kõik on võimalik, kuid peab jääma riiklikult kindlustatud tasuta keskhariduse võimalus, kui me tahame näha, et Eesti ühiskond jõuab samal või vähemasti samal ajal muu maailmaga uude tsivilisatsiooni, kui me ei taha langeda arengumaade hulka. Ma panen väga südamele mõelda selle üle järele kuni lõpphääletuseni.

Nüüd veel mõnest pisemast asjast. Terminoloogiast. Terminoloogiaga on tehtud väga palju tööd ja see on tõesti asi, mille üle võib lõpmatult vaielda. Ma pooldan Jaak Jõerüüdi üleskutset lõpetada väitlus paradigmade üle ja võtta see seadus vastu selles paradigmas. Kuid ometigi, kui me seda teeme, jääb ikkagi kutsehariduse küsimus. Üldiselt on nüüd jõutud siiski laiemale määratluseni, räägitakse tööharidusest. Võib-olla siiski võiks mõelda selle variandi üle, sest tööhariduse sisse mahuvad nii kutse- kui ka ametikoolitus. Peab mõtlema nendele hulkadele *business-school*idele ja muudele ametikoolidele, mis ei ole kutsekoolid. Võiks siiski anda võimaluse rääkida nii kutse- kui ka ametikoolist, s.t. rääkida tööharidusest.

Mis puutub mujal õppimisse või mujal õpitud hariduse tulemuste fikseerimisse, siis tundub, et see on § 28 punktis 2, kus räägitakse diplomite kehtivusest, lihtsalt jäänud kahe silma vahele. Põhiseadus ei lahenda seda küsimust. Siin on praegu öeldud niiviisi, et enne käesoleva seaduse jõustumist Eesti Vabariigi territooriumil ja teistes riikides välja antud haridust tõendavad dokumendid kehtivad. On täiesti selge, et Eesti riik, nagu ka kõik muud riigid, peab sõlmima teiste riikidega lepingud teiste riikide diplomite tunnustamise kohta. See tuleb siia sisse kirjutada. Tähendab, jätkata seda järgmiselt: samuti pärast käesoleva seaduse vastuvõtmist teiste riikidega sõlmitud lepingute alusel tunnustatud välismaiste õppeasutuste dokumendid. Muidu me satume lihtsalt väga halba olukorda.

Nüüd veel mõningatest võimalikest lisandustest. Raamseadust täiendushariduse sisseviimise kohta on aktsepteeritud, kuid mulle tundub, et järjekindlalt peaks siis olema ka § 18 lõikes 1 öeldud, et täiendushariduse hulka kuulub ka täiskasvanute huviharidus, mis soodustab isiksuse arengut ja toimetulekut, sest me ei saa ju täiendusharidust seondada ainult kitsalt pragmaatilise sihiga. Praegu on selles lõikes, et täiendushariduse hulka kuuluvad üldhariduslikud ja kutsealased koolid.

Siis veel on lihtsalt üks niisugune lapsus. §-s 8, kus räägitakse koolikohustusest, on lõikes 3 öeldud, et koolikohustus kestab põhikooli lõpetamiseni või lapse 16-aastaseks saamiseni. Õpilased, kes saavad 16 aastat vanaks õppeaasta keskel, võivad käia koolis kuni õppeaasta lõpuni. Kas need teised peavad lahkuma? Nähtavasti siin võiks öelda, et on koolikohustuslikud õppeaasta lõpuni.

Mis puutub sellesse 16 aastasse, siis (see on siin küll minu arvamus, ma ei usu, et seda praegu enamuse jagab) mina arvan küll, et me peaksime jõudma 18-aastaste koolikohustuseni. See on võib-olla tuleviku-unistus, kuid nähtavasti võiks nii olla. Nii või teisiti, see seadus tuleks vastu võtta juba kas või sellepärast, et kuigi see küll suurt midagi ei reguleeri, seisab tema taga palju teisi konkreetseid seadusi. Ta on tõepoolest see raam, mille otsa me saame riputada kõik need 9 paketi olevat seadust. Kui me seda raami veel väga kaua lihvime, siis ma kardan, et me ei jõua enne selle kooliaasta lõppu vastu võtta kõiki teisi seadusi. Lõpetuseks kordan ma veel kord: mõelgem selle üle, et riigikoolis peab keskharidus olema tasuta. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu! Ma usun, et Marju Lauristin esitab oma parandusettepaneku, sest vastavalt ühele viimastest reglemendi täiendustest autor ja komisjon ei muuda enam töö käigus eelnõu. Enn Leisson.

E. Leisson

Lugupeetud härra juhataja, lugupeetud kolleegid! Ka minul on mõningaid niisuguseid asju, mida ma loen siit välja võib-olla pisut teisiti, kui neid härra minister esitas. Näiteks niisugune punkt. Mind ei vaeva see küsimus, mis tegi muret Marju Lauristinile, nimelt õppemaks, sest Ülemnõukogu ainupädevusse kuulub § 5 järgi õppemaksu kehtestamine avalikes õppe- ja kasvatusasutustes ning riigiülikoolides. Tähendab, see ei lähe siit saalist, nimetatagu seda kogu kuidas tahes, mitte kuskile, ju neil ikka jätkub nii palju oidu, et sellest asjast üle saada.

Aga ma ei saa päris hästi aru (ma küsisin seda ka haridusministrilt), millega on põhjendatud valitsuse seisukohtade muutumine poole aasta jooksul. Vabariigi valitsuse määrus nr. 50 1991. aasta 16. septembrist sätestas, et lastekodud peavad kuuluma sotsiaalhoolekande süsteemi. Need tuleb nüüd sealt jälle ringi tõsta. Kui mina isakese Stalini ajal olin lastekodudes, siis igal aastal muudeti nende alluvust. Ühel aastal olid nad haridusministeeriumi alluvuses, teisel aastal tööjõureservide alluvuses. Tegelikult ei tegelnud nendega mitte keegi. Ma ei tea, kas praegu ka ei tegele, aga tulemus, mis sellest muutmisest saadakse, on sellele ligilähedane. Need lapsed, kui nad sealt täisealiseks saades väljuvad, on ohtlikud iseendale ja ühiskonnale. Muidugi tingis minu kõnetooli tuleku vajaduse see asjaolu, et ma sain kirja Orvuna Kasvanute Liidu eestseisuselt, kes on haridusseaduse eelnõu arutanud ja leiab, et lastekodud peavad kuuluma sotsiaalhoolekande süsteemi. Tõenäoliselt nad sinna peavadki kuuluma, sest haridusministeerium kui haridusega tegelev organ suudab siiski lapsele oma valdkonnas kindlustada järelevalve ja tegevuse kuueks, paremal juhul seitsmeks-

kaheksaks tunniks, mis isegi sel juhul on vaid kolmandik ööpäevast. Tekib küsimus, kes siis nende lastega edasi tegeleb.

Nüüd mõned konkreetsete ettepanekud. § 9 tuleks minu arvates välja jätta, kuna ta ei tee muud midagi, kui dubleerib või õigemini heidab vaid varju §-le 8. Kui meil §-s 8 on juba sätestatud, et õppimine on kooliealistel lastel Eesti Vabariigi õigusaktidega määratud ulatuses kohustuslik, kas on vaja § 9, mis räägib sellest samast orbude ja vanemliku hoolitsuseta laste kohta? Võib-olla siis me peame mingisuguse eraldi otsusega sätestama koolikohustuse veel ka vasakukäelistele ja pruunisilmsetele?

§ 10. Kuulake nüüd tähelepanelikult. Vaeguritele, kuulmis-, nägemis-, kõne-, tugi- ja liikumiselundite ja vaimupuuetega inimestele. Aga kui sellel inimesel on neerupuudulikkus, kas ta ei ole vaegur? Võib-olla see joru ära jätta ja kirjutada lihtsalt vaeguritele (füüsiliste ja vaimsete puuetega inimestele) tagavad jne. Mis mõte on sellel loetelul, kui see loetelu niikuinii ei ole täielik?

Ja nüüd kõige suurem mure, mis meid siamaani on lõpmatuseni kollitanud. § 15. Algharidus. Ma loen ta ette lühendatult: algharidus on vajalik põhihariduse omandamiseks. § 16 lõige 2: esimese astme keskharidus loob eeldused ja annab õiguse jätkata õpinguid teise astme keskhariduse omandamiseks. Nii on olnud viimase 50 aasta jooksul, et üks haridus on vaid hüppelauaks, et minna teise. See asi tuleb lõplikult ja otsustavalt ära lõpetada. Algharidus peab olema lõpetatud ja täielik. Algharidusega inimene peab oma vaimsel tasandil hakkama saama kõigi elus eettulevate probleemidega. Täpselt samuti peab iga keskharidusega inimene saama lõpetatud ja täiusliku hariduse, millega ta saab elus oma "kellatornis" igal ajal ja kõiges hakkama. See peab olema hariduse sisu ja eesmärk, aga mitte ettevalmistamine järgmise ja järgmise hariduse saamiseks, et siis kõrgharidusega spetsialist kvalifitseeruks ümber täiskasvanute ümberõppe korras kojameheks. Tänan!

Juhataja

Suur tänu! Kolleegid, sellega on läbirääkimised lõppenud, ma loodan, et kõik jõudsid oma parandusettepanekud esitada. Nii valitsus kui ka juhtivkomisjon on teinud ettepaneku katkestada selle päevakorrapunkti arutelu ja jätkata järgmisel istungjärgul. Täiskogu peab otsustama. Me oleme selles päevakorrapunktis kohaloleku kontrolli läbi viinud, seepärast rohkem ei kontrolli kohalolekut, küll aga kutsume saadikud saali.

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et katkestada käsiloleva päevakorrapunkti arutelu ja jätkata järgmisel istungjärgul? Selle ettepaneku poolt on 69 rahvasaadikut, vastu ja erapooletuid saadikuid ei ole, arutelu katkestatakse.

Eesti Vabariigi seaduse eelnõu Eesti Vabariigi maareformi seaduse § 39 kehtetuks tunnistamise kohta esimene lugemine

Juhataja

Lugupeetud kolleegid! Juba 27. veebruaril s.a. esitati Ülemnõukogule seaduseelnõu, mis käsitleb Eesti Vabariigi maareformi seaduse osalist muutmist. Juhtivkomisjon (maaelukomisjon) arutas seda küsimust ja toetab valitsuse seisukohta täiendada käesoleva istungjärgu päevakorda selle kiireloomulise küsimuse aruteluga. Nagu öeldud, on tegemist seaduseelnõuga. Kui me soovime täiendada päevakorda, arutleme vastavalt §-le 16. Vastavalt nendele kooskõlastustele ja komisjoni seisukohale panen täiskogu ette küsimuse, kas soovitakse täiendada päevakorda. Kohaloleku kontroll. Kohal on 74 rahvasaadikut, puudub 29.

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et täiendada käesoleva istungjärgu päevakorda ühe kiireloomulise küsimusega, mis käsitleb seaduse "Maareformi seaduse osalise muutmise kohta" eelnõu arutelu? Tegemist on valitsuse taotluse ja juhtivkomisjoni toetusega. Selle ettepaneku poolt on 59 rahvasaadikut, vastu ja erapooletuid saadikuid ei ole. Päevakorda täiendatakse.

Kolleegid, tegemist on kiireloomulise küsimusega vastavalt §-le 16, mis eeldab seda, et täna toimub selle seaduseelnõu sisuline, põhjalik arutelu ning 24 tunni jooksul pärast arutelu lõppemist ootame parandusettepanekuid. Ettekandeks palun kõnetooli põllumajandusminister härra Aavo Möldri.

A. Mölder

Austatud Ülemnõukogu juhataja, juhatus, rahvasaadikud! Täna on selge, et endiste omanike ning pärijate õigusi maa suhtes ei ole võimalik enne kevadkülvi välja selgitada, samuti ei suuda me lõpuni viia maaregistri koostamist. Sellest tulenevalt teeb vabariigi valitsus ettepaneku maareformi seaduse osalise muutmise kohta. Muutmine puudutab 7. peatükki – maareformi tagamine. Valitsus teeb ettepaneku tühistada § 39, tunnistada see paragrahv, mis näeb ette taotlused maa asendamiseks, ostmiseks või rentimiseks ja mis esitatakse vabariigi valitsuse poolt määratud korras 1992. aasta 1. märtsiks, kehtetuks. Valitsus lähtub oma ettepanekut tehes maareformi seaduse §-st 38, mis näeb ette maareformi läbiviimise korra – maareformi läbiviimise korra kehtestab ning maareformiga seotud töid juhib Eesti Vabariigi Valitsus.

Ma arvan, et olete läbi lugenud seletuskirja, mis on seaduseelnõus olemas. Ma tahaksin öelda siia juurde niipalju, et ei ole mingi küsimus võtta need nimekirjad kokku kuu või kahe jooksul, aga valitsus lähtus seda küsimust arutades sellest, et iga maa taotleja peaks eelnevalt teadma küsimusi, mis on seotud maa väärtuse määramise ja kompenseerimisega, mis on seotud maa hinna, maa maksustamisega. Need küsimused on täna käsitlemisel ja on kindel, et pärast nende küsimuste selgumist paljud maa taotlejad muudavad oma otsuseid. Põllumajandusministeerium tegeleb praegu küsimustega, mis on seoses maa kasutamisega sellel kevadel, ja loodab, et te mõistate § 39 kehtetuks tunnistamise vajalikkust.

Juhataja

Suur tänu! Millised on küsimused härra ministrile? Ivar Raig.

I. Raig

Täna, härra spiiker! Härra Mölder, palun öelge, miks ei oleks võinud §-s 39 kehtestada mõni teine, realistlikum tähtaeg, miks me peame tingimata paragrahvi tühistama?

A. Mölder

Ma olen veendunud, et seaduses ei pea olema konkreetseid tähtaegu. Selle sama maareformi seaduse §-s 38 on kehtestatud, et valitsus ise peab oma otsustega operatiivselt need tähtajad kindlustama. See ei tähenda kindlasti seda, et valitsus proovib seda tähtaega piiramatult edasi lükata. Uue otsuse projektis on kord, kus nähakse ette, et maa-avaldused peaksid olema kokku võetud kaks kuud pärast maa üleandmist munitsipaalomandusse, aga enne maa üleandmist munitsipaalomandusse on vaja lahendada küsimused, mis on seotud riigi vajadustega maa osas. Täna sel päeval ei oska keegi täpsemalt seda tähtaega kirja panna.

Juhataja

Suur tänu! Tundub, et rohkem küsimusi ei ole. Täna! Jüri Liim, kas see oli küsimus? Kolleegid, õigel ajal tuleb esitada. Jüri Liim.

J. Liim

Ma palun vabandust! Härra Mölder, te tõite terve rea põhjusi, miks näiteks ei saa talunikele maad tagasi anda. Kas ei teki sügisel selline olukord, et külvatakse maha taliviljad ja jälle ei saa talunikele maad tagasi anda?

A. Mölder

Põllumajandusministeerium andis 2. märtsil välja oma määruse, mis näeb ette sellel kevadel maade andmise nii talunikele kui ka endistele omanikele. See on avaldatud viimases "Maalehes" ja see määrus peaks võimaldama maade andmise kõikidele nendele maad harida soovijaile, kes ise on võimelised maad harima, kellel on olemas tingimused. Kuna seaduslikult ei ole seniselt maaharijalt võetud vastutust maaharimise ja kasutamise eest, siis ei ole teist võimalust, kui põllumajandusministeeriumi määrus põllumajandusmaa kasutamise kohta selle aasta kevadel.

Juhataja

Suur tänu! Klavdia Sergij. Tuleb välja, et küsimusi ikka on.

K. Sergij

Lugupeetud härra Mölder! Kui me juba hakkasime rääkima kevadkülvist, siis öelge, palun, kuidas varustatakse majandeid kevadel kütusega.

A. Mölder

Valitsuse ülesanne on tagada kütus. Täna arusaamade järgi on kindlasti ökonoomsem kaubavahetus idaturuga, selleks on sõlmitud majanduskokkulepped Venemaaga. Selle nädala jooksul pannakse paika kaubavahetus dollari alusel rubla väärtuses, nii toiduainete- kui ka kütusehinnad, mis peaksid olema selle nomenklatuuri osas ilma tollimaksuta. Kui tõesti ei saa kütet meie idaturult, siis tuleb seda osta teise raha eest Läänest, aga kütus kevadeks saab olema, saab olema ka arusaam inimestel, et kütuse peale tasub raha kulutada, et me saaki lõigates ei peaks rehkendama kahjumit. Selleks, ma usun, sõlmitakse ligemal ajal kõikide tootjatega lepingud nii kokkuostuhindade kui ka kulutamisele minevate ressursside kohta.

Juhataja

Kolleegid, me arutame praegu maareformi seaduse muudatust, mitte kütust. Ma tänan, härra minister! Kas Juhan Telgmaa ütleb oma seisukoha maaelukomisjoni nimel?

J. Telgmaa

Lugupeetavad kolleegid, ma ei tee mingit kaasaruannet, sest küsimus on lihtsalt praktiline ja nii on võimalik seda ka lahendada. Seletuskirjas on toodud tähtaeg: kaks kuud pärast maa andmist munitsipaalomandusse, järelikult peaks tekkima küsimus, miks on takerdunud maa

munitsipaalomandusse andmine. Takerdunud on ta sellepärast, et järjekord on selline: kõigepealt peaks eraldatama riigimaad, ülejäänud peaks minema munitsipaalomandusse. Riigimaade eraldamine on takerdunud sellepärast, et meie siin saalis ja ka põllumajandusministeerium ei ole suutnud kokku sättida sellist otsuseprojekti riigimajandite kohta, mis oleks küps siia saali esitamiseks.

Teiseks on maa-amet hädas, et ta ei saa kuidagi kätte ametkondadelt tellimusi, millist maad riigimaana üks või teine ametkond vajaks, ühesõnaga, valitsuse allharud, või kuidas öelda, ei tööta selles suhtes korralikult. See oleks lisaks härra ministri esinemisele nende motiivide kohta, miks maaelukomisjon seda seaduseelnõu toetab.

Juhataja

Suur tänu, härra Telgmaa, tundub, et küsimusi ei ole. Minu küsimus enne Kaido Kamale: kas Kaido Kama esineb kui probleemkomisjoni esimees ettekandega, sõnavõttuga? Kõnega. Suur tänu! Avan läbirääkimised. Kaido Kama.

K. Kama

Austatud Ülemnõukogu! Loomulikult tuleb see seadus vastu võtta, mis valitsus on meile esitanud, ja sel lihtsal põhjusel, et 1. märts oli sisse kirjutatud maareformi seadusesse. Selleks kuupäevaks ei olnud veel välja töötatud korda, kuidas neid taotlusi ja avaldusi tuleb vastu võtta. Ilmselt me oleme üldse natukene üle pingutanud kombega kirjutada seadusesse sisse kuupäev. Need on tõesti operatiivse käitumise probleemid ja see peaks kuuluma valitsuse kompetentsi. Küll aga tahaks natukene polemiseerida selle seletuskirja üle, mis meile on siia lisatud. Ja nimelt: määruse projektis on ette nähtud, et need avaldused võiksid laekuda kuni 2 kuud pärast maa andmist munitsipaalomandusse. Me praegu ei tea, kuidas hakkab toimima maa andmine munitsipaalomandusse, see sõltub sellest, kui kiiresti riik piiritleb maa, mis jääb riigi omandusse. Kui palju see aega võtab, ei oska me praegu öelda. Samas on asi selles, et need asendusmaad ja ostumaad ja nende kohta esitatavad avaldused on otseses seoses maa tagastamise kiirusega.

Juhataja

Kolleegid, on ära kuulatud ettekanded, esitatud küsimused, peetud läbirääkimised. Kas me võime esimese lugemise lõpetada? Me ootame parandusettepanekuid 24 tunni jooksul. Mul on andmeid selle kohta, et maaelukomisjon, juhtivkomisjon, palub vastavalt reglemendi sättele läbi viia teine lugemine isegi sel istungjärgul. Esimene lugemine on lõppenud.

Eesti Vabariigi Ülemnõukogu mõnede liikmete saadikuvolituste lõpetamise kohta

Juhataja

Kolleegid, juba veebruarikuus laekus riigikaitsekomisjoni taotlus täiendada päevakorda ühe kiireloomulise küsimusega, mis käsitleb Eesti Vabariigi Ülemnõukogu mõnede liikmete saadikuvolituste lõpetamist. Seda küsimust arutas õiguskomisjon kui juhtivkomisjon, ta ei toeta sellist lähenemisviisi. See aga ei tähenda seda, et täiskogul ei või olla oma arvamust.

Kolleegid, täiskogu peab langetama otsuse, kas ta soovib täiendada päevakorda.

Kohaloleku kontroll. Kolleegid, vaadake täpselt reglementi, vaheaega saab paluda enne lõpphääletust. Kohal on 73 rahvasaadikut, puudub 30. Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et täiendada käesoleva istungjärgu päevakorda ühe kiireloomulise küsimusega, mis käsitleb Ülemnõukogu mõnede liikmete saadikuvolituste lõpetamist? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 37 rahvasaadikut, vastu on 17, erapooletuid on 7, päevakorda täiendatakse. Ettekande käesolevas päevakorraküsimuses teeb riigikaitsekomisjoni nimel kolleeg Jüri Pöld.

J. Pöld

Austatud juhataja, lugupeetud kolleegid! Ma toon teie ette Ülemnõukogu riigikaitsekomisjoni otsuseprojekti Eesti Vabariigi Ülemnõukogu mõnede liikmete saadikuvolituste lõpetamise kohta.

Küsimust on arutatud siin saalis juba mitmel korral ja me ei ole oma tahteavaldusele siiani vastust saanud, vähemasti selget vastust mitte. Me loodame, et see täna-homme siiski tuleb. Lähtudes Eesti Vabariigi riikliku iseseisvuse taastunnustamisest, seda ka NSV Liidu, endise NSV Liidu ja Vene NFSV poolt, ning endise NSV Liidu relvajõudude võtmisest Vene Föderatsiooni jurisdiktsiooni alla, on muutunud ka endise NSV Liidu relvajõududes valitud Eesti Vabariigi Ülemnõukogu liikmete osavõtt Eesti Vabariigi Ülemnõukogu tööst meie arvates vastuolus olevaks Eesti Vabariigi riikliku staatusega. Ülemnõukogu riigikaitsekomisjon on seda küsimust arutanud päris mitmel korral. Esimest korda tegi sellekohase ettepaneku Jaan Lippmaa läinud aasta 22. augustil, kuid täiskogu ei suutnud tol korral reageerida. Siis pöördus Ülemnõukogu riigikaitsekomisjon oma kirjaga Kadriorgu Ülemnõukogu Presiidiumi poole, kust saabus härra Almanni vastus, et tema arvates tuleks teha parandus Eesti NSV Ülemnõukogu valimiste seaduses. Niimoodi ringles see kiri päris kaua Kadrioru ja Toompea lossi vahel ja lahendust me juristide poolt mingisugust ei saanud.

Me oleme kaks korda Ülemnõukogu õiguskomisjonis seda probleemi arutanud, esimesel korral arutati otsuseprojekti niisugusel kujul, nagu ta teie ees on. Siis leidis õiguskomisjon, et see oleks Ülemnõukogu palge krohvimine. Meie seda ei arva, sest meie arvates, ehkki sõbraliku, aga siiski naaberriigi ohvitseride osalus Eesti Vabariigi seadusandliku kogu tegevuses on absurdilähedane, analoogiat on tsiviliseeritud maailmast raske tuua. Sellele vaatamata arvas Ülemnõukogu õiguskomisjon, et kiireloomulisena küsimust käsitleda ei saa, tal puudub piisav juriidiline alus. Ma arvan, et ka okupatsiooniks puudus piisav juriidiline alus. Ka Vene Föderatsiooni president on oma ukaasiga 27. jaanuarist kuulutanud kõik Suveräänsete Riikide Ühenduse, s.t. uue ajaloolise ühenduse väed, mis asuvad väljaspool tema territooriumi, kaasa arvatud ka suveräänsetes Balti riikides, enda jurisdiktsiooni all olevaks. Meie suhtes puudutab see Loode sõjaväegruppeeringut ja Balti mere laevastikku. Ülemnõukogu riigikaitsekomisjon on teinud ka eraviisiliselt austatud endistele kolleegidele ettepaneku enda mandaat vabatahtlikult maha panna. Me lootsime nende arusaamisele ja mõistmisele, et nende siinolek ei lähe kokku Eesti riigi staatusega. Kuid teadaolevatel põhjustel ei ole nad seda tänini teinud ja meil ei jäänud muud üle kui tuua küsimus uuesti täiskogu ette. Püüdsime vahepeal esitada ka otsuseprojekti pisut leebema variandi, millega oleks kolleegidelt ära võetud hääleõiguslik mandaat, kuid õiguskomisjon leidis, ja minu arvates ka õigesti, et see oleks veel segasem, et see ei ole mingi otsus, vaid mingi väga umbmäärane lähenemine asjale. Isiklikult olen kaugel arvamusest, et tegemist on halbade inimestega, ei, tegemist on küllalt mõistlike, tasakaalukate inimestega, kuid siiski, see on juba minu isiklik arvamus, nende koht ei ole siin saalis. Ja jätkem siinkohal isiklikud sümpaatiad ja antipaatiad ning tõdegem – "ei saa tulevikku minna selg ees, silmad ja süda kinni ammu mahajäänud hurmavas minevikus, see on inimlikult kaunis, kuid ta pole kahjuks siiski midagi muud kui enesepettus". (Heinz Valk, "Seitse päeva", 6. märts 1992. aasta). Aitäh!

Juhataja

Suur tänu! Tundub, et ettekandjale on mõned küsimused. Ma väga palun, kolleegid, esitame küsimusi, ärme praegu avaldame arvamust, läbirääkimiste kohta peame veel nõu. Pavel Grigorjev.

P. Grigorjev

Lugupeetud spiiker, lugupeetud ettekandja! Kuidas te suhtute sellesse, kui kanda sellesse nimekirja ka endised parteitöötajad ja välismaalased, kes Ülemnõukogusse kuuluvad? Milline on teie seisukoht selles suhtes? Tänan!

J. Põld

Ma ei pea seda käesoleva otsuse teemaks, see on minu arvates hoopis teine akt.

Juhataja

Suur tänu! Tõnis Mets.

T. Mets

Lugupeetud härra ettekandja! Kuluaarides oli juttu, et kompromiss saadikustaatuse kaotamisel oleks nõuniku koht Riigikantselei juures. Kas see omab alust või oli see lihtsalt jutu tasandil?

J. Põld

Aitäh! Ma ei ole Riigikantselei juhataja ega ka mitte riigiminister. Mis kuluaarides on toimunud, see on nende inimeste endi asi. Ma ei oska seda kommenteerida.

Juhataja

Suur tänu. Vladimir Lebedev.

V. Lebedev

Lugupeetud juhataja, lugupeetud härra spiiker! Öelge, palun, kas komisjoni arvates on võimalik, et praegu on riigiteenistusse võetud Riikliku Julgeoleku Komitee endisi töötajaid, peaaegu kogu komitee operatiiv-tehnilise osakonna koosseis – need, kes paigaldasid kõik pealtkuulamisaparaadid dissidentide tegevuse kontrollimiseks? Ja kas teile ei näi, et kõigepealt tuleb arutada küsimust repressiivorganite töötajate töölevõtmise kohta riigiaparaati ja alles seejärel meie kolleegide sõjaväelaste küsimust, kes valiti Ülemnõukogusse vastavalt Eesti NSV seadusele? Mis te sellest arvate? Tänan!

J. Põld

Ma tänan lugupeetud kolleegi väga õige tähelepaneku eest. Ma loodan, et ka see küsimus jõuab meie ühisel jõul peagi täiskogu ette. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu! Rein Järlik.

R. Järlik

Lugupeetud juhataja, austatud ettekandja! Millist tähtsust omab selles otsuseprojekti väide, et NSV Liidu relvajõud on võetud Vene NFSV jurisdiktsiooni alla? Kui nad oleksid ka Nõukogude Liidu jurisdiktsiooni all, ei muutuks ju sisuliselt mitte midagi. Aitäh!

J. Põld

Jaa, ma ilmselt mõistan küsimuse asetust. Ka hiljaaegu Vilniuses toimunud seminaril ei suutnud Vene Föderatsiooni kaitsenõukogu esindaja härra Lapatin selgeks teha, mis vahe on ühel või teisel relvajõul ja kelle alla need relvajõud kuuluvad. Kuid ma julgen arvata, et praeguses olukorras on meil ainuvõimalik läbirääkimiste objekt siiski Vene Föderatsiooni valitsus, sest Ukraina ja Valgevene valitsusega nendes küsimustes läbirääkimisi ei ole vaja pidada, nemad aktsepteerivad meie riiklikku suveräänsust niigi ja ei takista nende vägede väljaviimist. Küsimus on muidugi laiem ja keerulisem juba Sotsialistlike Riikide Ühenduse relvajõudude ja Vene Föderatsiooni relvajõudude endi jaoks, sest väidetavalt Vene Föderatsioonil omi relvajõude veel ei ole. 27. jaanuari ukaasiga lõi president Jeltsin sisuliselt Vene Föderatsiooni relvajõud ja need asuvad praegu ka Balti riikide territooriumil.

Juhataja

Suur tänu! Priidu Priks.

P. Priks

Lugupeetud kolleeg, ega te ei oska juhuslikult öelda, kas nendest neljast isikust on keegi ka Ülemnõukogu palgal?

J. Põld

Palun, kas ma kuulsin õigesti, palgal? Ülemnõukogu palgal? Ma arvan, et vähemasti üks kolleegidest saab palka riigieelarvest. Kas ta on Ülemnõukogu palgal või saab ta palka riigieelarvest, see on iseküsimus.

Juhataja

Kolleegid, asjad on siin selged, kolleeg Ahaladze saab saadikupalka, teised sõjaväelased ei saa. See on palgavahe, see on iseküsimus. Siin ei ole mitte midagi naljakat, mina ei ole küsimustele vastaja. Kolleeg Jüri Põld natuke vääratas ühes kohas, ma püüdsin teda aidata.

Kui keegi tahab saada väga täpse vastuse rahandusliku olukorra kohta, on Ülemnõukogu valmis seda andma. Jüri Põld on vastaja. Küsimus Uno Ugandilt.

J. Põld

Ma tänan härra Nugist abi eest.

U. Ugandi

Lugupeetud spiiker, austatud ettekandja! Mul on kaks küsimust. Kui me keelustaksime kompartei, kas sellest järeldeb, et partei liikmed tuleks Ülemnõukogust välja arvata? Kas ja kuidas kannatab Ülemnõukogu legitiimsus, kui me seadusega valitud esindajad Ülemnõukogu otsusega välja arvame? Aitäh!

J. Põld

Kolleeg Ugandi, ma arvan, et mis tahes partei keelustamine ei puuduta käesolevat otsust. Kui ma eksin, siis palun juriste mind siit puldist minema saata. Mis puudutab aga Ülemnõukogu legitiimsust, siis arvan, et 20. augusti õhtupoolikul nägite seda legitiimsust siin saalis suurepäraselt ise. Üks teatud grupp saadikuid marssis demonstratiivselt saalist välja. Sellest võite teha ise omad järeldused. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu! Sergei Petinov.

S. Petinov

Lugupeetud spiiker, lugupeetud kolleeg! Mul on teile kaks küsimust. Tahaksin teada saada, milline on see õiguslik alus, mis lubab Ülemnõukogul teie ettepaneku realiseerida. Kas teile ei näi, et oleks loogilisem eelkõige vastu võtta dokument saadiku staatuse kohta, mis annab õiguse saadik tagasi kutsuda või tema volitused lõpetada, enne kui see küsimus Ülemnõukogus hääletusele panna? See on probleemi esimene pool. Teine pool seisneb selles, et sõjaväelased täitsid käsku ja viibisid siin käsu korras nende seaduste alusel, mis tol hetkel sellel territooriumil kehtisid. Kas teile ei näi, et oleks loogiline samal ajal tõstatada küsimus nende saadikute volituste kohta, kes endises Eesti NSV-s aitasid kaasa NSV Liidu relvajõudude tugevdamisele ja andsid neile vahetult käske (nad kuulusid Kaitsenõukogusse)? Need olid vabariigi juhid. Samuti tuleks tõstatada küsimus, kes nendest ametiisikutest aitasid

tugevdada repressiivorganeid. Mulle näib, et oleks õiguspärane tõstatada kõik need küsimused komplekselt saadiku staatuse arutamisel. Tänan!

J. Põld

Aitäh! Ma tänan ka kolleeg Petinovi asjalike märkuste eest, aga ma arvan, et kõike ühe otsusega lahendada on päris võimatu. Mis puutub käsku ohvitserile, siis just nimelt käsu korras on need ohvitserid siia valitud, mis aga puutub saadiku staatusse, siis ei ole see paraku Ülemnõukogu riigikaitsekomisjoni süü, et taoline akt on siiani vastu võtmata. Minu teada Eesti põhiseadus ei sätestanud võõrriigi ohvitseride kuulumist kõrgemasse seadusandlikku kogusse, et aga selleks on mingiks üleminekuperioodiks muutunud endine ENSV Ülemnõukogu, on muidugi fakt. Tänan!

P. Panfilov

Lugupeetud juhataja, lugupeetud kodanik saadik! Kas teile ei näi, et oleks vaja pisut teisiti toimida? Kui te tunnistate, et nad tulid siia käsu korras ja ka saadikuks esitati käsu korras, siis oleks teie komisjonil vaja pöörduda marssal Šapošnikovi poole, et ta annaks käsu nad Ülemnõukogust tagasi kutsuda. Sellega oleks küsimus lahendatud. Mis te sellest arvate?

J. Põld

Ma tänan ka kolleeg Panfilovit asjaliku märkuse eest. Ma kardan, et teise riigi siseasjadesse tungimine ei ole Eesti Vabariigi Ülemnõukogu riigikaitsekomisjoni pädevuses.

Juhataja

Suur tänu! Rein Veidemann.

R. Veidemann

Austatud kolleeg! Nagu te ise ka mainisite, saadikustaatuse seaduse puudumine muudab juriidiliselt raskeks käesoleva otsuse mõõtmise. Aga kuidas see otsus seostub saadiku puutumatusena, mille järgi saadikumandaadi äravõtmine saab olla ainult karistuse tulemus, mille kohta langetab otsuse kohus.

J. Põld

Ma ei saa küsimuse viimasest osast aru.

R. Veidemann

Lihtsalt saadiku puutumatus.

J. Põld

Ma loodan, et pärast saadikuvolituste lõpetamist või saadikumandaadi äravõtmist keegi nendele kallale tungima ei hakka.

R. Veidemann

See vastus on küll imelik.

Juhataja

Suur tänu! Lembit Annus.

L. Annus

Väga austatud spiiker, lugupeetud Jüri Põld! Oma sisukas esinemises nimetasite kolmetähelist täheühendust SRÜ Sotsialistlike Riikide Relvaühenduseks, aga SRÜ moodustamist ajalooliseks. Siit johtub ka minu küsimus: kas tänane küsimuse asetus on ka ajalooline demokraatia põhiprintsiipide rikkumine Eesti Vabariigis, kes pürgib õigusriigi poole? Aitäh!

J. Põld

Ma tänan! Austatud kolleeg, kui te arvate, et naaberriigi sõjaväelaste viibimine Eesti Vabariigi parlamendis on eriline demokraatiaavaldus, siis ma muidugi tunnen teile kaasa. Mu keel vääratas, muidugi on tegemist Suveräänsete Riikide Ühendusega, aga ma arvan, et see on tõepoolest ajalooline, sest ega sellele ühendusele vist pikka iga antud ei ole. See on minu isiklik arvamus. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu! Lembit Arro.

L. Arro

Lugupeetud juhataja, lugupeetud ettekandja! Kas riigikaitsekomisjonil on andmeid või kuidas teie arvate, kui palju on säilinud nendel sõjaväelastel, kes on meie saadikud, valijaskonda? Aitäh!

J. Põld

Mul on raske öelda, nad on valitud kinnistest valimisringkondadest, see tähendab, nende valijateks olid sõjaväelased. Kui palju neid täpselt järel on? Härra Lapatini väidete kohaselt oli Balti riikides 25. jaanuari seisuga 128 000 ohvitseri, sõdurit, seersanti, madrust jne., sellest Lätis 43 000, Leedus 35 000. Need arvud on kooskõlastatud ka Läti ja Leedu valitsustega, minul jääb ainult oletada, et 50 000, jagame selle neljaga, siis on igauhe seljataga võib-olla 12 500 endise NSVL relvajõudude esindajat, valijat.

Juhataja

Suur tänu! Arvo Junti.

A. Junti

Lugupeetud juhataja, ettekandja! Sõjaväelased sattusid Ülemnõukogu koosseisu sama valimisseaduse alusel mis härra ettekandjagi ja kõik siin saalis olivad. See seadus valmistati ette toleaegse Ülemnõukogu Presiidiumi, nende töögrupi poolt. Kas ettekandja on tundnud huvi, millistel motiividel esitas Ülemnõukogu Presiidium just taolise seaduse valimiste läbiviimiseks, sest juba sel ajal oli Eesti ühiskonnas selge, et eesti rahvas soovib iseseisvat Eesti riiki?

J. Põld

Ma saan aru, kolleeg. Tänan Juntit asjaliku märkuse eest! Tõepoolest oli see nii, ka mina mäletan selle seaduse vastuvõtmist ja kuidas tehti nelja täiendava valimisringkonna moodustamise ettepanek. Aga ma ei saa võtta endale vastutust selle Ülemnõukogu ees, kuna ma ei olnud selle Ülemnõukogu liige.

Juhataja

Suur tänu! Pavel Panfilovi teine küsimus.

P. Panfilov

Lugupeetud ettekandja! Siin rõhutatakse kogu aeg, et nad valiti Ülemnõukogusse sõjaväelastena ja seepärast ei ole neil õigust meie töös osaleda. Aga teada on ju ka see, et peale sõjaväelaste hääletasid nende poolt ka nendes väeosades elanud eraisikud. Praegu veel kehtivas seaduses Ülemnõukogu valimiste kohta on öeldud, et need 4 saadikut valitakse

kvoodi alusel. Kas teile ei näi, et sel juhul – kui valimised toimuvad kvoodi alusel – on neil seaduslik õigus siin olla, isegi siis, kui neile on jäänud igauhele vaid üks valija?

J. Pöld

Mul on raske härra Panfilovi loogikale läheneda. Ma lähtun sellest loogikast, et tollel hetkel, kui nad valiti, oli Eesti Vabariik okupeeritud ja nemad Eesti Vabariiki okupeeriva võimu esindajad.

Juhataja

Suur tänu, härra Pöld! Rahvasaadikutel rohkem küsimusi ei ole.

J. Pöld

Tänan!

Juhataja

Meil on jäänud mõned minutid, kuid me jõuame päris kindlasti ära kuulata veel õiguskomisjoni seisukoha. Ma palun kõnetooli Tõnu Antoni.

T. Anton

Lugupeetud kolleegid, seekord on mul natuke kergem esineda ja seda põhjusel, et ajalehes polegi avaldatud teadet selle kohta, et kes on esitatud otsuseprojekti vastu, need on eesti rahva vaenlased. Lugu on nimelt niimoodi, et õiguskomisjon arutas 25. veebruaril meie ees olevat dokumenti ja ma loen teile sõna-sõnalt ette protokolli, mis selle istungi kohta koostati.

Riigikaitsekomisjon esitas 28. jaanuaril Ülemnõukogule kiireloomulisena arutamiseks otsuseprojekti Eesti Vabariigi Ülemnõukogu mõnede liikmete saadikuvolituste lõpetamise kohta. Juhtivkomisjoniks määrati õiguskomisjon. Komisjon arutas projekti koos riigikaitsekomisjoni esindaja Jüri Põlluga 11. veebruaril käesoleval aastal ning tegi ettepaneku projekt tagasi võtta. Riigikaitsekomisjon küll soostus ettepanekuga, projekti aga tagasi ei võtnud ning esitas komisjonile uue redaktsiooni, mida õiguskomisjon arutas 19. veebruaril. Kuna uus redaktsioon ei nõudnud projekti esialgset alust, tegi komisjon Ülemnõukogule ettepaneku otsuseprojekti kiireloomulisena arutamisele mitte võtta. Nüüd soovib riigikaitsekomisjon seisukohta 28. jaanuaril esitatud redaktsioonile, mis aga kiireloomuliselt arutamiseks pole piisavalt õiguslikult ja redaktsiooniliselt läbi töötatud ning on vastuolus valimisseadusega. Õiguskomisjon otsustas jääda oma varasemate otsuste juurde ja teha

Ülemnõukogule ettepanek nimetatud otsuseprojekti kiireloomulisena arutamisele mitte võtta. Ma soovin ka selgitada, mispärast õiguskomisjon arvas, et käsitletav otsuseprojekt on vastuolus valimisseadusega. Valimisseaduse § 8 lg. 1 kõlab järgmiselt: väeosade territooriumil elavad sõjaväelased ja nende perekonnaliikmed, kes on saanud 18-aastaseks, arvestamata nende väeosade territooriumil elamise aega, võivad valida neli rahvasaadikut ENSV Ülemnõukogusse. § 7, ENSV Ülemnõukogu saadiku staatuse ja ametiseisundi ühitamatus. Selles §-s 7 on nende ametikohtade ammendav loetelu, mille täitmine on ühitamatu Ülemnõukogu saadiku staatusega. Ma arvan, et kõik kolleegid mõistavad, et valimisseadus kehtib, sest see on meie volituste alus. Pean üsna problemaatiliseks küsimust selle kohta, kuivõrd saab olla rakendatav, kuivõrd on kehtiv Nõukogude Liidu seadus rahvasaadiku staatuse kohta, kuid ma tuletan siiski meelde, et siis, kui meid valiti, see seadus kehtis. Selle seaduse §-s 10, mis kehtis siis, kui meid valiti, on ammendavalt loetletud need juhud ja need tingimused, mispuhul saab saadikuvolitusi lõpetada enne tähtaega. See on lühike paragrahv, ma loen selle teile ette.

"Saadikuvolitused lõpevad enne tähtaega juhul, kui valijad kutsuvad rahvasaadiku tagasi. Saadikuvolitused võidakse lõpetada enne tähtaega nõukogu otsusel, mis võetakse vastu seoses rahvasaadiku isikliku avaldusega saadikuvolituste mahapanemise kohta asjaolude tõttu, mis takistavad nende täitmist, või seoses jõustunud süüdimõistva kohtuotsusega isiku suhtes, kes on rahvasaadik." Tookord kehtisid ammendavalt vaid need tingimused saadikuvolituste äravõtmiseks enne tähtaja lõppemist.

Õiguskomisjoni ühes varasemas otsuses on lisaks esitatud informatsioonile veel üks punkt, mille ma loen teile ette. See on õiguskomisjoni 11. veebruari istungi protokollist.

"Seoses arutatava otsuseprojektiga peab õiguskomisjon õigeks peasuunda Riigikogu valimistele, mitte aga Ülemnõukogu näilisele parandamisele."

Ja lõpetuseks oleks vaja teha selgeks, kas kõik nimetatud neli kolleegi on tänaseni sõjaväelased või mitte, ja teiseks, kas tõepoolest neil neljal kolleegil olid valijateks ainult sõjaväelased või oli siiski ka tsiviilelanikkond, nii nagu on kirjas valimisseaduses. Tänan!

Juhataja

Suur tänu, kolleegid, ma ei saa praegu jätkata, enne ma pean pidama Ülemnõukoguga nõu. Aitäh, Tõnu Anton!

Kell kompuutri peal on 18.18. Kas Ülemnõukogu soovib pikendada tööpäeva? Võin hääletusele panna? Kui te mäletate, selles päevakorralduses oli meil kohaloleku kontroll.

Mulle tundub, et on kahtlusi. Viime läbi kohaloleku kontrolli. Kohal on 71 rahvasaadikut, puudub 32.

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et pikendada tänase istungi ametlikku tööaega kuni otsuse vastuvõtmiseni käsilolevas päevakorraküsimuses? Palun hääletada! Kvalifitseeritud häälteenamus. Selle ettepaneku poolt on 37 rahvasaadikut, vastu on 21, erapooletuks jäid 8. Otsus jääb vastu võtmata. Me kirjutame üles need nimed, kes soovivad küsimusi esitada ja ka läbirääkimisi pidada.

Kolleegid, sellega on tänane istung lõppenud, homme me alustame Eesti Vabariigi Valitsuse ja Eesti Panga infotunnist. Täna seks head nägemist!

EESTI VABARIIGI ÜLEMNÕUKOGU XII KOOSSEISU

66. ISTUNGJÄRK

TEINE ISTUNG

10. märts 1992

Juhataja (Ü. Nugis)

Tere hommikust, kolleegid! Kas me võime alustada istungjärgu tööga? Asugem töökohtadele! Kontrollime kohalolekut. Kohal on 69 rahvasaadikut, puudub 34.

Kolleegid, vastavalt eelnevale kokkuleppele ja reglemendile soovib Illar Hallaste üleantud dokumendi eelnõu tagasi võtta. Palun kõnetooli!

I. Hallaste

Austatud juhataja, lugupeetud kolleegid! Saadikurühm "Isamaa Ühendus" esitas 10. veebruaril kiireloomulisena menetlusse seaduseelnõu Eesti Vabariigi kohtunike ametisse nimetamise kohta, mis tulenes Eesti Vabariigi kohtute seaduse § 24 lõikest 2. Me soovime selle tagasi võtta, kuna nimetatud põhimõtted sisalduvad eile härra Kirikali, Ülemkohtu esimehe esitatud eelnõus, mis on valminud koostöös meie saadikurühma esindajatega. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu! Täiskogu võtab avalduse teadmiseks.

Eesti Vabariigi Valitsuse ja Eesti Panga infotund

Juhataja

Lugupeetud kolleegid, vastavalt kinnitatud päevakorrale ja reglemendile on meil täna Eesti Vabariigi Valitsuse ja Eesti Panga infotund. Täna on rahvasaadikud esitanud palju järelepärimisi, alustame kolleeg Andrus Ristkokist. Andrus Ristkok on esitanud küsimuse ravikindlustusmaksust saadava raha käsutamiseks loodud aktsiaseltsi kohta. Selle probleemi kohta annab meile selgitusi tervishoiuministri asetäitja härra Enn Õunpuu. Palun kõnetooli!

E. Õunpuu

Lugupeetud juhataja, lugupeetud saadikud! Mulle on tehtud ülesandeks vastata järgmisele järelepärimisele: palun informeerida, millistel kaalutlustel võtab tervishoiuministeerium endale õiguse paigutada riigieelarve raha kommertstegevusse? Peame silmas aktsiaseltsi EKA või Haigekassade Liitu või milline ta nimi ka ei ole. Ravikindlustusmaksust kui sundmaksust laekunud raha on sisuliselt sama mis eelarvest laekunud raha. Aktsiaseltsi asutamisdokumentide projektid kinnitavad, et ettevõtte kavatseb enda kätte koguda lõviosa maksust saadud rahadest ning hakata seda oma äranägemisel äritegevusse paigutama. Riigi rahast kaetakse ka aktsiaseltsi enese kulud, võimalik, et rohkearvulised välissõidud, miks mitte ka juhtkonna kallihinnalised autod ja muu. Leiame, et ühelgi riigiorganil ei saa olla õigust sundida kodanikke lähetama neile raha selleks, et mingi ametnike ring selle varal kommertskaasu võiks saada.

Mul on kahju, et maakonna juhtivad ametnikud, kes juhtidena peaksid olema objektiivsed, täpsed, korrektsed, on tendentslikult, asjasse süvenemata ja puudulikult informeerinud saadikuid. Kõigepealt vastus küsimusele, millistel kaalutlustel võtab tervishoiuministeerium endale õiguse paigutada riigieelarve raha kommertstegevusse. Tervishoiuministeerium ei ole kommertsasutus ega kommertsiga tegelev asutus ja tervishoiuministeerium ei ole selleks omaile kunagi õigusi taotlenud ega ka iseseisvalt võtnud. Tervishoiuministeeriumi ülesanded ja funktsioonid on määratletud tema põhimäärusega ja sellest on tervishoiuministeerium ka kinni pidanud. Põhimääruse järgi on tervishoiuministeeriumi ülesandeks tervishoiu korraldus ja riiklike tervishoiuasutuste finantseerimine riigieelarve vahenditest. Kui siin on mõeldud kohustusliku ravikindlustuse maksetest laekuvaid vahendeid, siis seaduse järgi ja ka tegelikult laekuvad need haigekassadele, mitte tervishoiuministeeriumile.

Teine küsimus. Aktsiaselts kavatseb enda kätte koguda lõviosa ehk, see tähendab, peaaegu kogu maksudest laekunud raha ning hakata seda oma äranägemisel äritegevusse paigutama. Kõigepealt, et selgitada seda lähemalt, tuleb asi pikemalt lahti rääkida. Ravikindlustusseaduse väljatöötamisel tehtud arvestused tõestasid, et ühtse maksemäära, 13% kehtestamisel laekub maakondades, vabariiklikes linnades vahendeid erinevalt. Mõnel maakonnal jätkub neid vahendeid, mõnel tuleb puudu, mõnel jääb üle. Samal ajal igale maakonnale oma maksemäära kehtestamine ei ole riiklikust seisukohast otstarbekas, sest siis ei oleks tegu riigiga, vaid väikeste "vürstiriikidega" riigi piires. Kui maksete laekumine on ebaühtlane, siis peab tahes- tahtmata järeldama, et vahendid tuleb siiski osaliselt ümber jagada. Et ka seaduse järgi on ravikindlustus riiklikult tagatud süsteem, tuleb kohustuslikest ravikindlustusmaksetest laekunud vahenditest tagada kõigile riigis kindlustatutena arvelolevatele inimestele võrdne kindlustussumma, nn. baaskindlustus. Lisaks kohustuslikule ravikindlustusele näeb seadus ette ka vabatahtliku kindlustuse, mis on iga kindlustatu suhtes individuaalne. See oli esiteks, et on vaja teostada kindlustatute ühtseks kindlustamiseks teatud ümberjaotamist. Teiseks on see asjaolu, et kindlustusfirmad ja ka haigekassad on kahtlemata kindlustusfirmad. On levinud arusaam, et haigekassad finantseerivad riigieelarve asemel tervishoiuasutust. Haigekassad ei finantseeri enam sellises mõttes tervishoiuasutusi, nagu enne finantseeriti riigieelarvest, vaid haigekassad ostavad raviasutustelt või erapraksisega tegelevalt arstilt arstiabi teenust oma kindlustatutele. Kui kindlustusfirmad, haigekassad soovivad edukalt tegutseda, peavad nad tagama oma maksujõulisuse igal hetkel. Selleks teeks on edasikindlustus. Edasikindlustus tähendab seda, et osa riskist antakse teisele kindlustusfirmale kanda. Tuleb märkida, et arenenud kindlustusega riikides püüavad algajad kindlustusfirmad võimalikult suure osa oma riskist edasi anda edasikindlustajale ja kui saaks, siis kuni 100%. Seda just seetõttu, et algajal kindlustusfirmal ei ole vajalikke fonde maksujõulisuse tagamiseks ekstremaalsetes olukordades. Ka haigekassadel tuleb tagada oma maksujõulisus ekstremaalsete haiguspuhangute korral, et tasuda kindlustatute ravikulude eest. Ravikindlustusseaduse § 13 lg. 3 sätestab haigekassadele kohustuse sõlmida edasikindlustusleping. Ravikindlustusseaduse rakendusotsus 12. juunist 1991 sätestab edasikindlustuse suuruseks 50% haigekassadele laekunud maksetest. Seega on edasikindlustuse suurus sätestatud seaduseandja poolt, see ei ole ametnike suva järgi paika pandud. Kuna seaduseandja jättis sätestamata, kellega edasikindlustusleping sõlmida, tuleb haigekassal valida selline edasikindlustaja, mille puhul on haigekassadel kulutused kõige väiksemad. Mida see tähendab? Edasikindlustusfirmade majanduslik mudel on üldiselt järgmine. Kindlustusevõtja tasub edasikindlustajale igakuist edasikindlustusmakset. Edasikindlustus maksab kindlustusevõtjale hüvitist, kui

kindlustusevõtjal tekib mõnel põhjusel ekstremaalselt suur hüvitiste väljamaksmise vajadus mingil perioodil. Edasikindlustajale laekunud summa on tema poolt väljamakstud summast alati suurem, siit ka edasikindlustaja majanduslik huvi teostada edasikindlustust.

Haigekassade edasikindlustamise puhul on vaja eeltoodu põhjal arvestada esiteks seda, et haigekassade vahel on vaja korraldada summade osalist ümberjaotamist, teiseks seda, et haigekassad on seaduse järgi kohustatud sõlmima edasikindlustuslepingu, ja kolmandaks seda, et edasikindlustusest tekkinud kasum on otstarbekas võimalikult haigekassadele jätta. Nendele tingimustele vastas kõige paremini selline aktsiaseltsi vorm, kus aktsionärideks on haigekassad kui juriidilised isikud ehk seega ise osanikud ja aktsiaseltsi tegevuse üle otsustajad. Kui nii, siis kartus, et riigi rahadest kaetakse aktsiaseltsi juhtkonna rohkearvulised välissõidud ja kallihinnaliste autode ülalpidamine, on alusetu, sest selle aktsiaseltsi juhtkonna tegevus on haigekassade kontrolli all. Kui küsimus nii asetada, siis tuleks üldse kahtluse alla panna ka haigekassade õigus koguda ravikindlustusmaksuid ja tegelda edasikindlustusega. Kuidas siis korraldada edasikindlustust, et ravikindlustusmaksust kui sundmaksust laekunud raha, mis sisuliselt on sama mis eelarve raha, ei sattuks mingi ametnike ringi käsutusse, kes sellelt kommertskaasu saaks? Kuna aktsiaseltsi vormis edasikindlustamise küsimuse lahendamise, kusjuures haigekassad oleksid olnud aktsionärid, on vastunäidustatud meis täna veel edasi elava kahtluse tõttu, loobus tervishoiuministeerium aktsiaseltsi vormist ja tegi valitsusele ettepaneku moodustada Eesti Ravikindlustuse Assotsiatsioon. Assotsiatsiooni nõukogusse, mis juhib assotsiatsiooni, kuuluvad kõik haigekassad, lisaks kolm Arstide Liidu poolt nimetatud liiget ja kaks liiget tervishoiuministeeriumist. Sellega on selle assotsiatsiooni tegevus otseselt allutatud haigekassadele, samuti räägib selles kaasa Arstide Liidu ja tervishoiuministeeriumi tahe. Valitsus kiitis oma otsusega selle heaks ja tegi tervishoiuministeeriumile ülesandeks moodustada Eesti Ravikindlustuse Assotsiatsioon ja kinnitada tema põhikiri. See põhikiri on praktiliselt koostatud, ta esitatakse haigekassadele, et need teeksid selle kohta ettepanekuid ja täpsustusi, et põhikiri hiljem ära kinnitada ja võtta töö aluseks. Täna tähelepanu eest!

Juhataja

Suur tänu! Kolleeg Andrus Ristkok ei soovi täpsustada, küll aga soovivad teised saadikud. Ei, ka Andrus Ristkok. Palun!

A. Ristkok

Lugupeetud ettekandja, te valgustasite seda küsimust natuke vääralt. Selle informatsiooni alus pole mitte rajooni tervishoiujuhtide väär arusaam asjadest, vaid selle aktsiaseltsi asutamise dokumentide, põhikirja projektid, mis olid igasse maakonda jagatud. Nende alusel tõepoolest ei või järeldada, et see aktsiaselts ei ole kommertsettevõtte ja et ta pole isegi ette nähtud riiklikuks aktsiaseltsiks. Tema põhikirjas ei ole fikseeritud mitte mingeid kohustusi, mis annaks võimaluse tegelda selle rahaga või suunata raha mis tahes otstarbeks. Ei ole võimalik välja lugeda ka seda, milline võiks olla see mehhanism, mis kindlustab sihtotstarbelise ravi finantseerimiseks mõeldud raha kulutamise ainult ravi otstarbel. Nii et see ei ole väga subjektiivne küsimus, aga nagu ma nüüd aru saan, on valitud teine lahendusvariant ja selle kohta ma ei oska midagi öelda. Aitäh!

E. Õunpuu

Nagu ma aru saan, on põhimõtteliselt lepitud sellega, et aktsiaseltsi ei tule ja selle asemel tuleb riiklik edasikindlustuse assotsiatsioon.

Juhataja

Suur tänu! Peeter Lutt.

P. Lutt

Lugupeetav härra Õunpuu, mul oleks teile selline "rahaline" küsimus. Tähendab, jaanuaris ja veebruaris oli vabariigi meditsiin riigieelarves. On teada, et Pärnus jäi riigieelarvest puudu 3,53 milj. rbl., mis võeti Pärnus haigekassa rahadest, mis olid laekunud jaanuaris ja veebruaris. Kas tervishoiuministeerium kompenseerib selle 3,53 milj. rbl. Pärnu meditsiinitöötajatele või mitte? Aitäh!

E. Õunpuu

Vastavalt ravikindlustusseaduse rakendamisotsusele oli ette nähtud jaanuari- ja veebruarikuus tervishoiu finantseerimine haigekassade kaudu riigieelarve vahenditest. Jaanuarikuuks eraldati riigieelarve vahendeid 94,4 milj. rbl. ja veebruarikuuks 116 milj. rbl. Kõik need vahendid on haigekassadele välja jaotatud ja lisavahendeid tervishoiuministeeriumi käsutuses ei ole. Teine küsimus on selles, kas riigieelarvest ettenähtud vahendid olid piisavad ja kas neid oli võimalik rohkem ette näha raviasutuste finantseerimiseks. Siin on selge, et sellises mahus ja sellises hulgas raviasutuste finantseerimine, nagu see on tänaseks välja kujunenud, ei ole selle

ressursiga, mis on riigi käsutuses, edasi mõeldav. Seetõttu selle 3 milj. juurdesaamine Pärnu haigekassale ei ole tervishoiuministeeriumi võimuses finantsvahendite puudusel.

Juhataja

Suur tänu! Kalju Koha.

K. Koha

Lugupeetud juhataja, lugupeetud ettekandja! Ma lihtsalt küsin ikkagi selle põhikirja kohta, mis on liikunud ka maakondades. Selle põhikirja punkt 2 – aktsiakapitaliks on 63 000 rbl., mis on jagatud 21 aktsiaks, igaüks nominaalväärtusega 3000 rbl. Aktsionäride üldkoosoleku otsusega võib aktsiakapitali ilma põhikirja muutmata suurendada kuni 126 000 rublani. Mul tekkis küsimus, kas tõesti oli selline idee, et nii väikese põhikapitaliga aktsiaselts hakkab kamandama umbes miljardi suurusi summasid?

E. Õunpuu

Nagu ma eespool rääkisin, ei ole aktsiaseltsi eesmärk ainult edasikindlustamine, vaid ka osaline summade ümberjaotamine nii, et kõik vabariigis olevad kindlustatud oleksid kindlustatud kindlustusvahenditega ehk siis rahadega. Seetõttu ei ole nüüd ette nähtud ja ei olnud ka tookord mõeldud, et need summad jäävad edasikindlustaja kätte, vaid oleks toimunud ümberjaotamine (nii nagu see toimubki assotsiatsiooni puhul) ja kohene tagasiandmine haigekassadele. Edasikindlustusfondi on mõeldud maksimaalselt 7%, samal ajal kallihinnalise tervishoiuaparatuuri ostmiseks 5%. See on kõik, mis läheks tsentraliseeritud korras aktsiaseltsi kätte.

Juhataja

Suur tänu! Peeter Lutt, teine küsimus.

P. Lutt

Lugupeetav härra Õunpuu, ma võib-olla jätkaksin hoopis oma esimest küsimust, sest vastust te praktiliselt mulle ei andnud, veeretasite selle jumal teab kuhu. Mida on tervishoiuministeerium ette võtnud, kas ta on pöördunud rahandusministeeriumi või Ülemnõukogu poole palvega eraldada lisavahendeid, et jaanuari- ja veebruarikuu oleks riigieelarvest finantseeritud läbi haigekassade või pole te seda teinud?

Vastus, et lihtsalt seda raha ei ole, ei ole vastus. Kui haigekassadel oli vaja saada juurde 6 milj. rbl. tehnika soetamiseks, siis pöörduti Ülemnõukogu poole ja Ülemnõukogu eraldas täiendavalt 6 milj. rbl., kusjuures haigekassadele see raha küll välja anti, kuid seda raha, mis oleks vajalik olnud jaoskonnahaiglatele ja üldse maahaiglatele, et seada sisse oma raamatupidamisarvestus, nendele maahaiglatele ja teistele väikestele haiglatele mitte üks kopikas ei antud. Palun vastata konkreetset!

E. Õunpuu

Vastuse esimeses pooles ma ütlesin, et tervishoiuministeeriumil vahendeid ei ole, kuid tervishoiuministeerium on koostöös rahandusministeeriumiga pidevalt nende vahendite juurdesaamist taotlenud. Ka praegu on meil ettevalmistamisel järjekordne pöördumine rahandusministeeriumi poole. Seoses energia kallinemisega, energiakandjate hinna olulise tõusuga jääb ka haigekassadesse laekunud vahenditest väheseks, et senise mahus tervishoiuasutusi edasi finantseerida. Kahtlemata taotleme nii kaua, kuni leitakse mingisugune lahendus.

Juhataja

Suur tänu! Anatoli Novohatski.

A. Novohatski

Lugupeetud spiiker, lugupeetud ettekandja! Tahan kohe alguses öelda, et olen väga rahul selle tööga, mille tervishoiuministeerium on ära teinud kindlustusmeditsiini korraldamisel, sest need probleemid on mulle tuttavad ja võib öelda, et ma ise tegelen nendega vahetult Sillamäel. Ent pöördudes tagasi EKA kommertsstruktuuri juurde tahan öelda, et kuna me tööpoolest ei saa elada ainult oma 13% arvel, mida me saame maksude näol, vaid peame aja jooksul õppima ka ise raha teenima, siis on see väga õige otsus ja ma toetan seda täielikult. Mind häirib ainult üks asi. Miks aktsiaseltsi EKA juhatuse 9 liikme hulgas on ka tervishoiuministeeriumi ja Arstide Liidu esindajad? Ma arvestasin kokku – neid on seal üheksast neli. See on ju kommertsstruktuur. Ma arvan, et tervishoiuministeeriumil on tõsisemaid küsimusi lahendada kui vahetult kommertstegevusse sekkuda. Kas te olete selle küsimuse hästi läbi mõelnud? Mulle näib, et te võtate endale liigseid kohustusi. Haigekassadel tuleb vähem sekkuda sellesse tegevusse, tal tuleb ainult kontrollida. Kuidas teie sellesse suhtute?

E. Õunpuu

Tervishoiuministeerium, kus töötavad valdavalt meditsiinitöötajad, sai rahandusministeeriumist vahendid ja andis need edasifinantseerimise korras tervishoiuasutustele ehk samuti meditsiinitöötajatele. Need isikud, kelle huvides toimub tervishoiuasutuste finantseerimine, selles kaasa ei rääkinud. Seoses haigekassade loomisega avaneb suurem võimalus kindlustatutel enestel kaasa rääkida haigekassade juhtkondade kaudu. On ette nähtud, et ka edasikindlustusfirma juhtkonnas on esindatud 201 haigekassat, lisaks neile on ka veel Arstide Liit ja tervishoiuministeerium, kuid nende häälte osakaal ei ole valdav, sest 20 ja 5 vahe on tuntav. Seega haigekassade tegevus jääbki haigekassade eneste kontrolli alla, nii nagu peakski õiges majanduses olema.

Juhataja

Suur tänu, härra Õunpuu, rahvasaadikutel rohkem küsimusi ei ole. Ma tänan selgituste eest!

E. Õunpuu

Ma tänan tähelepanu eest!

Juhataja

Lugupeetud Ülemnõukogu! Kolleeg Ants Käärma tõstatab küsimuse, mis käsitleb isikutunnistuste väljaandmist. Lugu on sellelaadiline, et seda teemat on puudutanud ka teised rahvasaadikud, kuid alustame Ants Käärma küsimusest: millised on kavad Eesti Vabariigi kodanikele, samuti mittekodanikele isikutunnistuste väljaandmiseks. Selgitusi annab meile riikliku passiameti peadirektor härra Linnar Liivamägi. Palun kõnetooli!

L. Liivamägi

Lugupeetud spiiker, lugupeetud Ülemnõukogu saadikud! Küsimus oli esitatud juba üsna ammu ja oli mõeldud vastamiseks eelmises infotunnis, kuid kuna siis ei jõutud selle küsimuseni, siis tuleb vastata täna. Vahepeal on olukord oluliselt muutunud ning minu vastus härra Ants Käärma küsimusele ei ole täna enam kaugeltki see, mis ta oleks olnud kaks nädalat tagasi. Praeguseks on Eesti Vabariigi Valitsus viinud Eesti Vabariigi Riikliku Kodakondsusameti Eesti Vabariigi justiitsministri valitsemisalast üle Eesti Vabariigi siseministri valitsemisalasse. See samm on põhjendatud sellega, et käesoleval ajal on Ülemnõukogu võtnud vastu kodakondsusseaduse rakendusotsuse ning on tekkinud teatud seadusandlik baas nende küsimuste, konkreetselt isikutunnistuste väljaandmisega seotud

küsimuste tehniliseks lahendamiseks. Eesti Vabariigi Valitsus on saavutanud põhimõttelise kokkuleppe Eesti Komiteega kodakondsusametite ühendamiseks, on moodustatud ka valitsuskomisjon, kuhu kuuluvad justiitsministeeriumi esindaja, siseministeeriumi esindaja, riikliku kodakondsusameti esindaja ja rahandusministeeriumi esindaja. Ülevõtmisega seotud probleemidering on küllalt keeruline just eeskätt seetõttu, et Eesti Komitee Kodakondsusameti bürood asuvad ka väljaspool Eesti Vabariigi piire. Kuna Eesti Komitee Kodakondsusamet ei ole riiklik struktuuriüksus, siis on valitsusel tarvis saada selget pilti nende poolt tehtud kulutustest, trükitud isikutunnistuste hulgast, kuhu ja kellele on neid jagatud ja missugused summad Eesti Komiteele hüvitatakse. Täna toimub siseministri juures veel viimane sellelaadiline nõupidamine, kus pannakse lõplikult paika skeem, mille järgi kodakondsusameti tegevus muudetakse riiklikuks ning seejärel astutakse praktilised sammud selle eesmärgi saavutamiseks.

Edaspidi on vabariigi valitsusel plaanis kaasata isikutunnistuste ja mitte Eesti Vabariigi kodanikele, kes elavad alaliselt Eesti territooriumil, isikut tõendava dokumentatsiooni väljaandmise protsessi ka senised siseministeeriumi politseiameti passibüroo passilauad.

Niisugused on valitsuse kavad isikutunnistuste väljaandmisel. Veel täpsustuseks, et kuna meil on tõesti Riigikogu valimistega kiire, samuti põhiseaduse rahvahääletamisega, siis kodanikkonna dokumenteerimine esimesel poolaastal ei ole tõenäoliselt võimalik, kuid selleks tuleb luua eeldused. Valitsus plaanib viia kohaliku omavalitsuse esmatasanditeni avaldused Eesti Vabariigi kodaniku isikutunnistuse saamiseks. Valitsus peab tagama avalduste blankettide kättesaadavuse kodanikele, nende kontrolli kohtadel. Sellesse töösse on samuti plaanis kaasata ka senine passilaudade struktuur. Siit võib muidugi tekkida ja tekibki suur hulk küsimusi, kuidas seda tööd saavad läbi viia esmatasandi omavalitsusorganid, sellepärast et näiteks Hiiumaa probleemistik ja Ida-Virumaa probleemistik ei ole selles osas võrreldavad. Tuleb öelda, et see on lihtsalt reegel, see on selline üldine skeem, mille järgi valitsus toimetama hakkab. Kohtadel, kus ei omavalitsusorganites ega passilaudades ei ole piisavalt kodanikke või selliseid isikuid, kes selle tööga suudaksid korrektselt hakkama saada, tuleb tõenäoliselt moodustada eraldi vastavaid komisjone ja organiseerida see töö selliselt, et oleks tagatud kord ja andmete tõe vastavus.

Juhataja

Suur tänu, härra Liivamägi! Kolleegid, ma andsin teile ennist märku, et meil on veel analoogiline küsimus. Kuidas te suhtute sellesse, kui me kuulame ära ka kommentaarid esimese küsimuse kohta ja siis esitame täpsustused mõlemale küsimusele korraga? Kolleeg

Helgi Viirelaid ja Lehte Hainsalu on püstitanud küsimuse, kas ja kui palju on Eesti Vabariigi Kodakondsusamet andnud välja riiklikke Eesti Vabariigi isikutunnistusi. Ka sellele küsimusele annab meile selgituse härra Linnar Liivamägi, siis täpsustused mõlemale küsimusele koos. Palun!

L. Liivamägi

Eesti Vabariigi Riiklik Kodakondsusamet ei ole tänaseni välja andnud ühtegi riiklikku staatust omavat isikutunnistust. Nagu ma ütlesin, on käesolevaks ajaks Eesti Vabariigi Valitsus astunud samme selleks, et Eesti Komiteega isikutunnistuste väljaandmise küsimuses kokkulepet saavutada, see protsess on nüüd alles lõpule jõudmas. Samuti tuleb mainida, et tõepoolest eksisteerib 26. novembrist möödunud aastast Eesti Vabariigi Ülemnõukogu Presiidiumi otsus, mis kohustab Eesti Vabariigi Riiklikku Kodakondsusametit üle võtma Eesti Komiteelt isikutunnistusega seonduv asjaajamine 15. jaanuariks k.a. Sellise lahendusega ei olnud nõus ka Eesti Komitee, sest kui see ülevõtmine oleks toimunud 15. jaanuarini, siis oleks isikutunnistuste väljaandmine seiskunud, kuna Eesti Vabariigi seaduseandja teatavasti fikseeris alles 26. veebruaril kodanikkonna, keda nüüd saab dokumenteerima hakata. Seetõttu ongi vastus praegu selline, et hetkel ei ole riiklik amet ühtegi riiklikku isikutunnistust välja andnud.

Juhataja

Suur tänu, härra Liivamägi! Nüüd täpsustused. Ei näe küsijate hulgas härra Käärmat, prouasid Hainsalu ja Viirelaidi. Tõnis Mets, palun!

T. Mets

Lugupeetud ettekandja! Eesti Komitee poolt tellitud isikutunnistusel on olulised trükitehnilised vead, mis on riiklikule dokumendile lubamatud. Kui nüüd ühendatakse Eesti Komitee kodanikebürood riikliku ametiga, kas siis on korrektne riigil välja anda grammatiliste ja trükitehniliste vigadega isikutunnistusi?

L. Liivamägi

Kahtlemata ei ole korrektne välja anda riiklikku staatust omavaid grammatiliste vigadega isikutunnistusi. Ma võin härra Metsale öelda niipalju, et tõepoolest on ühes sajatuhandelises partiis, mis on trükitud Kanadas, sõna "isikukoodi" asemel kirjutatud sõna "iskikukood". Kuid ülejäänud 500 000-s, mis on praegu olemas ja mida ka kätte jagatakse, on kõik õigesti. Neid

isikutunnistusi tuleb nii või teisiti juurde trükkida, edaspidi saab neid vigu vältida. Kellel on vigane isikutunnistus käes, seda saaks ju põhimõtteliselt ümber vahetada.

Juhataja

Suur tänu! Marju Lauristin.

M. Lauristin

Härri Liivamägi, mul on kaks küsimust. Te nimetasite, et riiklik passiamet hakkab välja andma tunnistusi ka mittekodanikele ja see on kahtlemata õige, kuid me ootame teilt ka ju vastavat eelnõu, mis käsitleb Eestis elavate mitte Eesti Vabariigi kodanike staatust ja õigusi. Kui kaugel selle eelnõu ettevalmistus on? Ja teine küsimus. Kas võiksite meile täpselt öelda, millal tulevad passid, need passid, millega on võimalik liikuda ka väljaspool Eestit? Kui kaua me peame veel Nõukogude Liidu passiga häämastama teiste riikide ametnikke?

L. Liivamägi

Vastavalt Ülemnõukogu poolt 26. veebruaril vastuvõetud kodakondsuseaduse rakendusotsusele kohustati valitsust esitama eelnõu Eestis elavate välismaalaste õigusliku staatuse kohta. Valitsus ei ole mulle andnud ülesannet hakata sellist eelnõu välja töötama. Käesoleval ajal oleme Eesti Vabariigi Riikliku Migratsiooniametiga alustanud sellelaadilist tegevust, kuid kommenteerida seda praegu on vahest vara.

Mis puutub Eesti passi, siis eelmisel nädalal oli mul kohtumine selle Inglise härrasmehega, kes organiseerib Eesti passide trükkimist. Ta tõi mulle ühe passi näidise, see oli veel viimasel kooskõlastusel keeleametis ning tõenäoliselt juba aprillikuus jõuab esimene partii Eesti passe Eestisse. Neid on võimalik hakata kodanikele kätte andma. Eesti pass ongi välispassi mõistes.

Juhataja

Suur tänu! Genik Israeljan.

G. Israeljan

Vabandage, ma võib-olla kuulsin valesti. Kui kiiresti kavatseb migratsiooniamet kodanike isikutunnistused välja anda? Kas te olete välja arvestanud, kui palju avaldusi kodakondsuse saamiseks võib migratsiooniamet maksimaalselt saada kuu või aasta jooksul?

L. Liivamägi

Kõigepealt vastan esimesele küsimusele. Mis ajaks kodanikkonna dokumenteerimine läbi viiakse, seda täpselt öelda ei saa, sest see on jätkuv protsess ja ei lõpegi ära. Kuni kestab kodanikkond, senikaua tuleb teda dokumenteerida. Ma muidugi mõistan, mida küsija silmas peab – praegu olemasolevat hääleõiguslikku kodanikkonda. Kuna valijate nimekirjade koostamisega on kiire, kuna on teada, et valijate nimekirju hakatakse koostama kohtadel esmatasandi omavalitsusorganite kaudu, siis ongi praegu plaanis anda sellele tasandile isikutunnistuse saamise avalduste blanketid. Täidetud blanketiga pääseb inimene valijate nimekirja. Pärast hakkab see protsess tööle nende dokumentide kätteandmisega. Ma tahan öelda, et praegu tuleb pidada dokumendi kui sellise kätteandmist sekundaarse tähtsusega asjaks. Eeskätt tuleb panna rõhk sellele, et oleks moodustunud alginformatsioon selle kohta, kui palju on Eestis kodanikke, kes neist on dokumendialised, kuidas nad rahvastiku, kodanike registrisse kanda. Isikutunnistuse kätteandmine on ahela viimane lüli, see peaks toimuma paralleelselt nende avalduste täitmisega.

Kui Nõukogude passide väljavahetamine 80-ndate aastate alguses võttis aega lausa aastaid, siis praegu peaks ajaühik olema aasta või rohkem.

Teine küsimus. Täpselt samamoodi kui praegu isikutunnistuse avalduste blankettidega on plaanis edastada ka kodakondsuse taotlejate vastavad sooviavalduse formularid kohtadele, passilaudadesse ja inimesed võivad neid vastavalt oma soovile vabalt võtta ja täita. Kui kõik vajalikud andmed on sinna kantud, tõendusmaterjal, mida on vaja ja mida on võimalik hankida, on sinna juurde antud, siis ei ole piiranguid. Passilauad korjavad need sooviavaldused kohtadelt tagasi, võtavad vastu juba täidetud kujul ja edastavad riiklikule ametile. Siis oleneb juba valitsusest, kes peab iga inimese kohta eraldi otsuse langetama. Aga mis puutub avalduste täitmisel ja avalduste andmisel, siis siin ma takistusi ei näe.

Juhataja

Suur tänu, kolleegid! Ma värskendan teie mälu. Infotunni reglement erineb mõnevõrra päevakorrapunktide arutamise reglemendist. Siin esitatakse korraga ainult üks küsimus, kuid küsimuste üldarv ei ole piiratud. Nii et üks küsimus, kolleegid. Lembit Arro.

L. Arro

Lugupeetud juhataja, lugupeetud ettekandja! Mul on üks küsimus, aga kolmes osas. Te, ettekandja, räägite kogu aeg, et tuleb anda avaldus isikutunnistuse saamiseks. Millise isikutunnistuse saamiseks? Kas kodanike komitee poolt väljaantavad isikutunnistused

kehtivad või jäävad kehtima isikutunnistusena Eesti Vabariigis? Vanad inimesed teevad praegu kulutusi. Kas siis üldse on vaja kodanike komitee poolt väljaantavaid isikutunnistusi võtta? Tehakse pilt. Pass pidi maksma 50 rubla ja nõnda edasi. Millised isikutunnistused, isikutunnistuse blanketid? Öelge konkreetselt ära, et me teaksime inimestele öelda.

L. Liivamägi

Aluseks on Ülemnõukogu Presiidiumi otsus, kus on selgelt kirjas, et võtta aluseks praegu Eesti Komitee poolt väljaantavad Eesti Vabariigi kodanike isikutunnistused. Seda otsust muudetud ei ole ning sellest tuleb juhinduda.

Juhataja

Suur tänu! Kui Lembit Arrol on veel küsimuse osasid, siis esitame ühekaupa. Vladimir Lebedev.

V. Lebedev

Lugupeetud juhataja, lugupeetud peadirektor! Ehkki härra spiiker hoiatas, et esitataks ühe küsimuse kaup, esitan ma kohe paar tükki, sest nad on üsna lihtsad vastata.

Esiteks: kes hakkab kontrollima, kas kodakondsuse kohta esitatud andmed on õiged? Võib ju näiteks otsustada perekonnanime, keele, kolju järgi. Aga on ju inimesi, kes riigikeelt ei valda, aga kel on siiski õigus kodakondsusele, sest nad on kodanike järeltulijad. Kes hakkab seda kontrollima ja milliste dokumentide alusel seda tehakse? Ja teiseks: millise dokumendiga hakkavad välismaale sõitma mittekodanikud? Näiteks meie kolleegid. Millise passiga sõidavad nad välismaale? Tänan!

L. Liivamägi

Tõepoolest, omal ajal ei peetud Eesti Vabariigis (1918–1940) arhiive, kus oleks must valgel kirjas, kes oli kodanik ja kes ei olnud kodanik. Sellest tulenevalt on ta mingil määral deklaratiivne, inimene ise deklareerib, et ta on kodanik. Kuid ma tahan siiski öelda, et omad garantiimehhanismid, millest siin ei räägita, on siiski võimalik sinna juurde luua, kuid tõepoolest, sajaprotsendilise täpsusega siin määratlada ei ole võimalik. Need isikud, kes Eesti territooriumil alaliselt elavad ja on teiste riikide kodanikud, hakkavad välja sõitma vastavalt oma saatkondade või konsulaarasutuste kaudu saadud oma kodakondsuse järgse riigi välispassiga. Aga mis puutub isikuisse, kes loevad ennast kodakondsuseta isikuiks, siis nende

jaoks on olemas kodakondsuseta isiku isikutunnistus, mis on nii siseriiklikuks kasutamiseks kui ka välissõitudeks ette nähtud isikut tõendav dokument.

Juhataja

Suur tänu! Vello Pohla.

V. Pohla

Lugupeetud härra Liivamägi! Terve mõistuse seisukohalt me oleme jälle jõudnud ühe absurdsuseni meie poliitikas ja riiklikus olukorras. Te alles praegu ütlesite, et aprillis hakatakse meil välja andma Eesti Vabariigi kodanike passe. Ma ei saa aru, milleks on vaja enne seda kuu, poolteise jooksul korraldada veel Eesti Komitee kui ühiskondliku organisatsiooni isikutunnistuste ehk rahvasuus "Rumessen-passide" väljaandmist riiklikul tasandil? Kõigepealt pärast riiklikku väljaandmist kaotavad loomulikult juriidiliselt kehtivuse kõik ühiskondliku organisatsiooni poolt välja antud isikutunnistused, see on täiesti loomulik, sest puudub igasugune kontroll, kes kellele mis asjaoludel on need välja andnud, samuti me kuulsime siin, et Eesti Komiteele kavatsetakse välja maksta isikutunnistuste väljaandmisega seotud kulutused. Nii et siiani ei ole mina saanud ühtegi arukat, mõistlikku vastust selle kohta, milleks neid Eesti Komitee isikutunnistusi tarvis on, milleks me seda absurdi edasi mängime. Kas selle väikese sõnastuse pärast Ülemnõukogu Presiidiumi otsuses, kus on öeldud, et nende isikutunnistuste alusel hakatakse kõike seda tegema? See ei tähenda ju, et neid välja antakse. Palun andke mulle üks arukas, lõplik, selge vastus, miks me seda teatrit edasi teeme!

L. Liivamägi

Viimases lauses te ütlesite, et on olemas Ülemnõukogu Presiidiumi otsus, millega ta võetakse aluseks. Teiseks, üks asi on Eesti pass ja teine asi on praegu isikutunnistus, Eesti pass hakkab maksma tõenäoliselt 10 dollarit, kusjuures seda raha küsitakse inimeselt nii-öelda konverteeritavas valuutas, samas vääringus, kui praegu on 10 dollarit, täpset summat ei ole veel kindlaks määratud. On terve hulk inimesi, kellele käib sellise dokumendi ostmine üle jõu ja kellel välissõite vaja teha ei ole. Nende inimeste jaoks peaks olema ka mingisugune lihtsam võimalus omada siseriiklikku isikut tõendavat dokumenti. Teiseks, Eesti passi saamise eelduseks on see, et inimene peab olema Eesti kodanik. Eesti kodanik on ta siis, kui tal on olemas selle kohta dokument – Eesti Vabariigi isikutunnistus. Muidugi võib siin küsijast aru saada, vastus ei rahulda täiel määral ja ei selgita mõningaid olulisi probleeme. Küsimus on olnud siin minu meelest ülepolitiseeritud, selle isikutunnistusega või dokumendiga, mis peab

kodanikule kätte jääma, on tänase päevani lausa kemplemine. Praegu on Ülemnõukogu Presiidiumi otsus selle aluseks, et see tuleb isikut tõendava dokumendina siseriiklikult kasutusele võtta, ja kuni see muudetud ei ole, ei ole ka teist alust.

Juhataja

Suur tänu! Rein Veidemann.

R. Veidemann

Tänan! Kas Eesti Vabariigi passi saab ilma isikutunnistusega, niisama, või peab selleks ikka isikutunnistus olema? Ja kas isikutunnistuse asemel kehtib Eesti Vabariigis isikut tõendava dokumendina näiteks ka autojuhiluba?

L. Liivamägi

Ei. Praegu ei ole sellist asja kusagil fikseeritud ega ette näha. Passi saamiseks peaks olema vähemalt täidetud avaldus isikutunnistuse saamiseks. Kui see avaldus on täidetud, siis on kodanik statistikaameti peaarvutuskeskuse kaudu kantud ka kodanike registrisse. Kui kodanik on kantud kodanike registrisse, siis ei tohiks tal olla takistusi isikut tõendava dokumendi saamisel. Sellepärast ma ütlen: isikutunnistuse saamise avaldus peaks olema igal juhul täidetud. Sellega te olete deklareerinud ennast kodanikuks.

Juhataja

Suur tänu! Pavel Panfilov.

P. Panfilov

Lugupeetud ettekandja! Lubage kõigepealt väljendada rahuldust teie selgituse üle, kuidas võib saada kodakondsuse tunnistuse ja isikutunnistuse, kui inimene ei ole kodanik. Ühes eesti ajalehes avaldati teade selle kohta, et enne 1940. aastat olevat ühel rikkal Panfilovi-nimelisel mehel olnud Eestis talu. Aga sellest vist ei piisa veel selleks, et pretendeerida kodakondsustunnistuse saamisele. Öelge, palun, kas teil endal on Eesti Komitee isikutunnistus? Kas allesjäänud isikutunnistustest, mida komitee pole veel ära müünud, piisab selleks, et varustada isikutunnistustega teie kaastöötajaid ja neid, kes hakkavad selle asjaga tegelema? Kui neil endil pole seda isikutunnistust, siis pole neil ilmselt ka õigust seda teistele välja anda.

L. Liivamägi

Mul ei ole praegu isikutunnistust välja võetud, kuna tal tänase päevani ei ole veel riiklikku staatust, kuid mis puutub sellesse, kas neid dokumente ikka jätkub piisavalt, siis on olemas kokkulepe trükikojaga "Vaba Maa", nende arvates ei ole sellise isikutunnistuse juurdetrükkimine vastavalt vajadusele tehniliselt mingi keeruline probleem, nii või teisiti tuleks neid juurde trükkida.

Juhataja

Suur tänu! Lembit Annus.

L. Annus

Lugupeetud spiiker, austatud ettekandja! Sellest tribüünist on juba korduvalt toonitatud, et Eesti Vabariik on kuni 1940. aastani kehtinud Eesti Vabariigi õigusjärglane. Teie oma ettekandes märkisite, et kontrollimehhanismi toonases Eesti Vabariigis ei olnud. Ma sain nüüd aru nii, et demokraatliku vabariigi asemel me loome uue vabariigi, mis on politseivabariik, kuna te toonitasite, et teil on välja töötatud juba oma garantiimehhanismid, millest siin ei räägita. Ma soostun sellega täielikult, aga öelge, palun, kuidas need mehhanismid garanteerivad, et Annusele kui õigusjärglasele kodakondsust ei anta? Aitäh!

L. Liivamägi

Kuidas need mehhanismid garanteerivad, et õigusjärglasele kodakondsust, isikutunnistust ei anta – see situatsioon on ju absurdne, see peab olema välistatud. Eesti Vabariigi kodanik ollakse olenemata rahvusest, poliitilistest vaadetest või ükskõik millistest muudest tunnustest, tähtis on ainult üks tunnus – et isik on olnud ise kuni 1940. aasta 16. juunini eksisteerinud riigi kodanik või tema isa või keegi teine on vastavalt seaduses ettenähtud tingimustel olnud selle riigi kodanik. Dokumenteerimine on tehniline probleem ja siin tähelepanu muule ei pöörata.

Juhataja

Suur tänu! Ignar Fjuk.

I. Fjuk

Härra juhataja! Isikutunnistuse aluseks on kodaniku isikutunnistus – nii on presiidiumi otsuses kirjas, kuid seal ei ole, et see on ainus isikut tõendav dokument. Miks

kodakondsusamet või nüüdne passiamet tõlgendab presiidiumi otsust nii, justkui oleks see ainus isikut tõendav dokument, järelikult ei või isikut tõendada mingi muu dokumendiga või et passi muidu ei saagi, kui peab isikutunnistus olema? Sellega haakub teine küsimus. Miks näiteks passi saamiseks ei või ka koostada ühe ankeedi, mida taotleja täidab, kus ta ka saab ennast aktualiseerida kui kodanik. Nüüd on niisugune natukene kriitiline küsimus: miks pole riiklik kodakondsusamet ametlikult öelnud, et praegusel isikutunnistusel pole veel riiklikku staatust? Sest vastavad tingimused, mis olid presiidiumi otsuses, on täitmata. Kui seda ei ole, siis ei ole ju mõtet rahvast sundida seda võtma. Ma saan aru, et see on vist praeguse kodakondsusameti töö puudujääk, ta pole avalikult veel öelnud, et sellel pole riiklikku staatust, järelikult seda pole olemas.

L. Liivamägi

Vastupidi, ma olen igal pool, kui mu käest on seda küsitud, öelnud, et praeguse hetkeni tal riiklikku staatust ei ole, sellepärast ei ole ka mina ise seda veel välja võtnud. Seda ei saa öelda, et ma seda öelnud ei ole. Selle kohta oli isegi möödunud nädalal raadiosaade, kus esitati täpselt sama küsimus ja kus ma niimoodi ka vastasin, mille peale Eesti Komitee reaktsioon oli selline, et tänu oma noorusele ja kogenematusale väljendasin ma ennast vähe valesti.

Ma ei tõlenda presiidiumi otsust niiviisi, et see on ainus dokument. Sellepärast ma ütlesingi, et vähemalt see deklaratiivne avaldus peab olema inimese poolt täidetud, et ta väidab ennast olevat kodaniku (tähendab, see on alusblankett, et ta pääseks kodanike registrisse). Kui ta on kodanike registris, siis ma ei näe tehnilisi takistusi talle Eesti passi väljaandmiseks, ilma et tal oleks käes isikutunnistus kui konkreetne dokument või paber. Tähtis on see, et ta on pääsenud kodanike registrisse, aga sinna ta muidu ei pääse, kui ta peab täitma avalduse blanketi selle kohta, et ta on kodanik.

Juhataja

Suur tänu! Mitme küsimuse korraga esitamine tekitab ikka segadusi. Nii et Ignar Fjuk jääb meil järjekorda. Samas ma paluksin, kolleegid, oleme saalis vähe vaiksemad, meil käib ju praegu ka otsesaade! Sergei Sovetnikov.

S. Sovetnikov

Lugupeetud härra spiiker, lugupeetud härra Liivamägi! Kas teile ei tundu kummalisena, et ajal, mil me räägime üleminekust kroonile, kehtestame järsku Eesti kodaniku passi hinnaks 10

dollarit? Ütlen avameelselt, et mul pole sentigi Ameerika raha. Kas see tähendab, et ma pean kusagilt turult ostma dollareid, et passi saada? Kas poleks siiski parem määrata see summa kindlaks kroonides või rublades? Riigil on kergem vahetada see raha dollarite vastu, kui on vaja. Või on see uus moodus saada valuutat riigikassasse? Tänan!

L. Liivamägi

Siin tuleb küsimusele vastamist alustada tõenäoliselt sellest, et need passid trükitakse Inglismaal ja nad trükitakse võlgu ning see 10 dollarit ei ole absoluutne suurus. See on suhteline maksumus, seda võib maksta ka teises rahas. Osa kulutustest jääb niikuinii riigi kanda.

Juhataja

Suur tänu! Tiit Made.

T. Made

Austatud eesistuja, lugupeetud härra Liivamägi! Mul on niisugune küsimus teie ametkonnale. Kas te ei tahaks Ülemnõukogu aidata? Meil on siin tulevasi kodanikke, kodanike kandidaate, meil on Ülemnõukogus probleeme, kes peaksid hääletama, kes mitte. Kui te annate järgmise nädala jooksul nendele Ülemnõukogu liikmetele, kes on Eesti kodanikud ja kes selleks raudselt saavad, kätte vastava tunnistuse, siis langevad ära need probleemid, keda välja hääletada, keda sisse hääletada, kellele sõna anda, kellele anda vaatleja staatus. Mõningad pinginged oleksid ära lahendatud, kodakondsuse rakendusotsus on nagu vastu võetud. Mis te sellest asjast arvate? Aitäh!

L. Liivamägi

Ma ei oska sellest asjast midagi arvata. Alles seejärel, kui valitsuskomisjon korraldab asjaajamise ülevõtmise ja Eesti Komitee moodustab oma komisjoni asjaajamise üleandmiseks, tekivad riigiameti volitused nende dokumentidega midagi peale hakata.

Juhataja

Suur tänu! Hanno Schotter.

H. Schotter

Lugupeetud ettekandja! Mul jäi asi natukene segaseks. Ühes oma eelmises vastuses ütlesite, et Eesti Vabariigi passi, s.t. välispassi saab sellisel juhul, kui on täidetud avaldus Eesti Komitee kodakondsusameti poolt väljaantava isikutunnistuse saamiseks. Ma ei saa nüüd aru, kas siis kodanikuks saadakse veel ühe avalduse blanketi täitmisega või sündimisega, nagu on öeldud kodakondsusseaduses? Ma ütleksin veel nii palju selgituseks, et minu sugulastel, kes elavad Soome Vabariigis, ei ole taskus Soome Vabariigi isikutunnistust, mis on ka olemas ja mida inimene ei pea sugugi selleks välja võtma, et saada välispassi. Küll on aga nendel kõigil olemas välispassid. Aitäh!

L. Liivamägi

Väga õige, ma olen teiega 100% nõus, kodanikuks olemine ei sõltu sellest, kas seda nii-öelda kirjalikult tõendav dokument on taskus olemas või mitte. Meie, kes me siin praegu oleme, oleme samuti jätkuvalt kodanikud, aga ma usun, et enamusel kindlasti ei ole praegu neid isikutunnistusi. Küll aga peaksid olema minu meelest Eesti Vabariigi passi saamise eeltingimuseks andmed selle kohta, et selline kodanik on Eesti Vabariigil olemas. Ja kui inimene selle kohta, et ta on Eesti Vabariigi kodanik, avaldust ei täida, siis Eesti riik ei saa talle ka ühtegi vastavasisulist dokumenti anda.

Juhataja

Suur tänu! Jaan Lippmaa.

J. Lippmaa

Lugupeetud ettekandja! Mõni aeg tagasi võisime ajakirjandusest lugeda, et KGB-l oli siin üsna hiljuti võimalus toimetada kõrvale tühje passiblankette ja täita need enda suva järgi. Meil on teada ka, et omal ajal väliseestlaste kogutud abi meie nii-öelda poliitvangidele ei jõudnudki sihtkohta. Nüüd ma liidan need kaks tõika kokku ja välja tuleb see, et seesama seltskond, kes omal ajal organiseeris väliseestlaste välisabi ja siiatoimetamist, on nüüd organiseerinud ka nende Eesti Komitee isikutunnistuse trükkimise, siiatoimetamise ja väljaandmise. Kas te võite meile käsi südamel kinnitada, et osa neist isikutunnistustest ei ole kõrvale toimetatud ja et kõik, mis on trükitud, on siia toodud ja ka välja jagatud?

L. Liivamägi

See ongi valitsuskomisjoni üks ülesannetest – selgitada välja, kui palju neid isikutunnistusi on trükitud, kellele neid on antud ja kui palju neid on alles. Mis puutub tühjadesse passibankettidesse, siis KGB korjas ära 120 või 140 passi. Õnneks on nende passide numbrid teada. Praegu isikutunnistuse saamisel vaadatakse passi, nii on võimalik vähemalt teada, kelle käes see pass on, oli ta siis KGB agent või mitte, kas ta sai sealt KGB valepassi. Küsimus on siiski dokumenteerimises, ega see ei tähenda, kodanik on ta nii või teisiti, küsimus on selles, kuidas on ta seni elanud, keda teeninud. Aga need numbrid on teada ja põhimõtteliselt on vähemalt üks pidepunkt selle küsimuse lahendamiseks olemas.

Juhataja

Suur tänu! Uno Ugandi.

U. Ugandi

Austatud spiiker, lugupeetud ettekandja! Isikutunnistus peab olema nagu rahagi – mitte järeletehtav või võltsitav. Kas Eesti Komitee poolt väljaantav isikutunnistus ilma vaheleheteta vastab sellele nõudele või ei vasta? Aitäh!

L. Liivamägi

Ükski asi ei ole mitte järeletehtav ja mitte võltsitav, mõni asi on lihtsalt tehtav, mõni asi raskemini. Ma pean ütlema, et sealt firmast, kus ta trükiti, anti kaasa garantiikiri, et see tunnistus ei ole lihtsalt põlveotsas järgi tehtav. Mis puutub eriseadmetesse ja spetsiaalsetesse vahenditesse, siis selles valdkonnas ma ei ole spetsialist.

Juhataja

Suur tänu! Aleksei Zõbin.

A. Zõbin

Lugupeetud ettekandja, teie öeldust jääb mulje, et see mäng (jätkates Vello Pohla küsimust) Eesti Komiteega on tegelikult ette võetud ainult selleks, et neile need kulud hüvitada. Tulevikus ei ole neil isikutunnistustel niikuinii mingit seaduslikku jõudu. Ja kuidas tunneb ennast valitsus ja kogu vabariigi juhtkond, kes sunnivad oma kodanikke maksma dokumentide eest võõras valuutas? Võib-olla peaksid mõned isikud saama üle oma russofoobiast ja pöörduma Moskva poole.

Seal oleksid need dokumendid trükitud arvatavasti rublade eest. Minu meelest on see kõik väga rumal: raha meil ei ole, aga meie pillame seda, lastes välja koguni topeltdokumente. Kas see pole kummaline?

L. Liivamägi

Mis puutub sellesse 10 dollarisse, siis meil on lootus, et tuleb Eesti kroon ja üsna pea. Siis see summa arvestatakse Eesti oma rahasse ja ei ole tegemist välisvaluutaga, kuid senikaua, kuni kehtib Nõukogude rubla, peab igaüks, kes soovib välismaale sõita, maksma vastavas vääringus, vabalt konverteeritavas valuutas, muud moodi me lihtsalt ei kata oma kulusid. Kas meile meeldib või mitte, aga majandusseadused on sellised, muidu meiega ei tehta tegemist. Ma usun, te olete minuga nõus, et riik ei saa jääda võlgu nendele, kes trükivad tema põhidokumente. See probleem tuleb kuidagi lahendada, aga ma ei ole ilmselt kõige kompetentsem rääkima, miks see on plaanis teha niimoodi ja mitte teisiti.

Juhataja

Suur tänu! Vladimir Lebedev.

V. Lebedev

Lugupeetud juhataja, lugupeetud kolleegid! Luban endale kaks repliiki ja ühe küsimuse, et saali pisut ergutada – muidu jäävad saadikud varsti magama. Esimene repliik on seotud kolleeg Lippmaa jutuga. Ärge erutuge, KGB tehnilised talitused läksid peaaegu terves koosseisus üle Eesti Vabariigi teenistusse. Mis puutub aga passide musta turgu, siis see ei ole ilmselt välistatud. Teine repliik on ka mõeldud pingelõdvendamiseks. Võtke teadmiseks, kolleegid, et mul on Eesti Vabariigi kodaniku isikutunnistus, millel on härra Tunne Kelami allkiri. Küsimus aga on järgmine. Kui ma praegu sõidaksin koos härra Nugisega näiteks Strasbourgi Euroopa Nõukogu istungile, siis oleks meil mõlemal diplomaatiline pass – roheline või sinine, ma ei mäleta enam hästi. Aga kui tulevad uued välispassid ja me sõidame jälle koos härra Nugisega Strasbourgi, kas siis on meil ka ühesugune pass? Või antakse mulle mingisugune paberilipakas? Kas Prantsuse toll tunnistab seda? Millised dokumendid on minul ja härra Nugisel näiteks juunis või juulis? Tänan!

L. Liivamägi

Kuna te ütlete, et teil on Eesti Komitee isikutunnistus käes, siis ei näe ma mingisugust põhjust, mispärast teil ei peaks olema ka Eesti pass. Kui te olete Eesti Vabariigi kodanik, siis

te sõidate ühesuguse passiga, kuna te olete ühesuguse poliitilise tegevusega tegelevad inimesed, ma arvan niimoodi.

Juhataja

Härra Liivamägi, ma toon asjasse selgust. Minul on Eesti Vabariigi diplomaatiline pass ja selle kaaned on sinised, nad ei saa ühel või teisel juhul härra Lebedevi passiga sarnased olla.

L. Liivamägi

Ma rääkisin siin uuest passist, mis on tulekul. Diplomaatiline pass on musta värvi kaantega. Kui härra Lebedevil on olemas selle kohta tõend, et ta on Eesti Vabariigi kodanik, siis ei tohiks tal tekkida ka mingeid takistusi.

V. Lebedev

Sõnastan täpselt küsimuse. Millised passid antakse meil sügisel, kui näiteks minul ja mõnel kolleegil on vaja sõita välismaale? Kas minul kui Ülemnõukogu ja Ülemnõukogu Presiidiumi liikmel Lebedevil ja näiteks minu kolleegil, Ülemnõukogu ja Ülemnõukogu Presiidiumi liikmel Uluotsal on siis ühesugused dokumendid või on need erinevad?

L. Liivamägi

Eesti Vabariigi kodanikul saab olla ainult Eesti pass. Kui te olete Eesti Vabariigi kodanik ja olete nende isikute loetelus, kellel on diplomaatiline pass, siis saab ka teil see diplomaatiline pass olema. Aga kui teil ei ole kodakondsust, siis te räägite minu meelest praegu iseendale vastu. Kui teil kodakondsust ei ole, siis selle jaoks on ette nähtud kodakondsuseta isiku tunnistus ja see on nii siseriiklikult kui ka välissõitudeks teie isikut tõendav dokument.

Juhataja

Suur tänu! Uno Ugandi.

U. Ugandi

Lugupeetud ettekandja! Kas on mõeldud ja kas on ette valmistatud ka Eesti Vabariigi diplomaatiline pass? Aitäh!

L. Liivamägi

Jaa. Möödunud aasta novembrikuus kiideti see kavand valitsuse istungil heaks. Seda trükitakse praegu Inglismaal. Mina seda kavandit küll veel ise näinud ei ole, aga ma arvan, et ta jõuab Eestisse koos esimese partii Eesti passidega. See on mustade kaantega pass, millest ma praegu rääkisin. Sellega tegeles välisministeerium, nemad oskavad sellel teemal kõige paremini rääkida.

Juhataja

Suur tänu! Ignar Fjuk.

I. Fjuk

Härja juhataja, teie loal ma küsin uuesti endise küsimuse üle, kuivõrd ei saanud vastust. Nimelt presiidiumi otsus nägi ette, et 15. jaanuariks kodakondsuse ametid liituvad. Seda ei ole toimunud. Tänapäevaks ei ole ka Eesti Komitee poolt antav isikutunnistus saanud riiklikku staatust. Miks on vaja selleks, et aktualiseerida Eesti Vabariigi kodakondsust või kodanikuks olemist või et saada passi, kirjutada avaldus Eesti Komitee isikutunnistuse saamiseks? Kas ei võiks olla teie poolt väljatöötatud uus formular, et aktualiseerida kodakondsust või et saada see välispass. Miks me peame kirjutama avalduse, taotlemaks isikutunnistust, millel pole riiklikku staatust?

L. Liivamägi

Selge, ma saan aru. Isikutunnistust kui riiklikku dokumenti ei taotleta tulevikus Eesti Komiteelt. Passilaudadel on ettepanek teha vorm väiksemaks ja nende praegustele tehnilistele võimalustele sobivaks, nii-öelda passi saamisel vorm ühesuuruseks. Tõenäoliselt ta ka kujundatakse ümber ja Eesti Komitee käest ei pea teie küll hakkama küsima riiklikku isikut tõendava dokumenti.

Juhataja

Suur tänu! Hanno Schotter.

H. Schotter

Lugupeetud ettekandja, te ütlesite, et aprillis peaksid jõudma Eestisse välispasside blanketid. Oletame, et ma olen täitnud avalduse selle välispassi saamiseks, seal on niikuinii olemas lahter, kus on märge kodakondsuse kohta. Ma täidan selle avalduse ära, aga miks ma siis

ikkagi pean selleks, et seda avaldust täita, enne veel ühe teise avalduse täitma? Kas see ei ole ülearune bürokraatia? Ma ei saa sellest tõesti aru.

L. Liivamägi

Eesti Vabariigi kodaniku passis ei ole üldse märget kodakondsuse kohta, see on ju päevaselge, et Eesti passi saab ainult Eesti Vabariigi kodanik. Sellist üleliigset küsimust sinna ei pandagi.

Juhataja

Suur tänu! Ma tänan selgituste eest, härra Liivamägi, rahvasaadikutel rohkem küsimusi ei ole. Lugupeetud kolleegid, rahvasaadik Peeter Lutt tõstatab küsimuse taludele maade väljamõõtmise kohta. Selle kohta annab meile selgitust maa-ameti peadirektor härra Raivo Valner.

R. Valner

Austatud Ülemnõukogu! On esitatud küsimus, kas Pärnumaal taludele maade väljaandmise peatamine on õige ja kuidas maade tagastamist peaks lihtsustama.

Vaatame juba vastuvõetud seadusi. Talumaade eraldamine ENSV taluseaduse alusel peatus seoses Ülemnõukogu möödunud aasta 17. oktoobri otsuse vastuvõtmisega, mille punkt 2 sätestab, et pärast vabariigi maareformi seaduse vastuvõtmist võib õigusvastaselt võõrandatud maal uusi tähtajatuid maakasutusi anda ainult vastavuses Eesti Vabariigi maareformi seadusele. Seaduses on sätestatud, et kohaliku omavalitsuse volikogu taotlusel võib vabariigi valitsus teha siin erandeid. Eelnimetatud lause, mille kohaselt saab tähtajatuid maakasutusi anda ainult vastavuses maareformi seadusega, on juba ise vastuolus maareformi seaduse endaga, mis näeb ette maakasutust kas omandiõiguse või lepingu alusel. Senist nii-öelda otsuselist, tähtajatut maakasutust maareformi seaduses ei ole ja seetõttu ei saa tähtajatut maakasutust vastavuses maareformi seadusele ka anda.

Vastavalt maareformi seaduse rakendusotsusele loetakse seaduslikuks talumaaks eraldatud see maa, mille saamise kohta olid kõik vajalikud kooskõlastused tehtud enne 17. oktoobrit ja talu taotlejale oli antud ajutine maakasutusõigus. Need pooleliolevad talumaade eraldused on seega võimalik lahendada taluseaduse alusel, kui 17. jaanuariks ei olnud tekkinud rohkem maa taotlejaid ja maareformi seaduse järgi on tegemist õigustatud subjektiga. Neid oli umbes 2500, taotlused on meil vormistatud ja maa taotlejad saavad kevadel alustada maa kasutamist. Kui talumaa taotlemine ei olnud sellesse järku jõudnud, on võimalikud kaks teed.

Esiteks, vastavalt eelnimetatud 17. oktoobri Ülemnõukogu otsusele on esitatud kohaliku omavalitsuse taotlus vabariigi valitsusele saada maad erandkorras. See protsess on käivitunud ja taotlused liiguvad. Teiseks võimaluseks on maade andmine ajutiseks kasutamiseks, kui on tegemist majandi maaga, siis annab ajutise maa kasutamise õiguse majand, valla puhul annab vald, et tagada põllumajandusliku tootmise järjepidevus. Reformi läbiviimise ajal on kooskõlastatud põllumajandus- ja justiitsministeeriumiga ning maa-ameti poolt 14. veebruaril kinnitatud kord põllumajandusmaa ajutiseks kasutamiseks andmise kohta. Maakonna ametile on tehtud ülesandeks tagada selle järgimine koostöös kohalike omavalitsuste täitevorganitega. 2. märtsil andis vabariigi põllumajandusminister välja määruse, mis puudutab sama asja: põllumajandusmaa kasutamist 1992. aasta kevadel. Täna kirjutatakse alla metsamaade kohta käiv määrus põllumajandusministri poolt.

Juhataja

Suur tänu! Peeter Lutt soovib täpsustada asjaolusid. Palun!

P. Lutt

Lugupeetav ettekandja, te mainisite, et neile, kes esitasid avaldused enne 17. oktoobrit, ja kui need avaldused olid kooskõlastatud, mõõdetakse maa välja ja mõõdeti välja. Tegelikult on Pärnumaal peatatud maade väljamõõtmine juba möödunud aasta sügisest ja enne 17. oktoobrit.

Teine asi. Te mainisite, et valitsus siiski võib erandkorras maid välja anda. Miks te pole siis teinud vastavaid ettepanekuid ka nendele inimestele, kes maakondades maad peaksid välja mõõtma ja välja andma? Miks nad siis asja ees, teist taga ainult ütlevad inimestele, et maad praegu ei anta välja, ei anta kätte ja et seda on teinud Ülemnõukogu? Kas ei oleks õigem see asi maakondades selgeks teha ja rahvale selgitada, kuidas asi tegelikult on, sest maad on ju võimalik kätte saada? Aitäh!

R. Valner

Mul on härra Lutile küsimus. Selgitage mulle, mida te mõtlete väljamõõtmise all, siis ma saan konkreetset vastata.

P. Lutt

Ma usun, et teie kui inimene peaksite ju väga hästi teadma, mis tähendab maade väljamõõtmine.

R. Valner

Selge. Me oleme arutanud koos Taluliiduga ja me oleme looduses tähistanud ajutised piirid. Inimestele on näidatud kätte ja antud vastav paber. See protsess ei ole seisatud. Kui meil puudub endiste omanike ja nende vara register, siis me ei saa anda neid maid välja, panna piirid loodusesse, anda üle akt. See selgub hiljem, protsessi käigus. Me anname maad ajutiseks kasutamiseks kõigile, kes on tahtnud. Me oleme ajalehtede kaudu informeerinud. Ma olen maa-ametis kohtunud maavanematega, vallavanematega, nemad on sellest teadlikud.

Juhataja

Suur tänu, kuid Peeter Lutt ei ole rahul. Peeter Lutt.

P. Lutt

Ma saan teie seletusest aru nii, et teie ütlete veel kord ja jälle ja uuesti, et meie või mina koos Taluliiduga oleme seda asja otsustanud teha nii. Siit me jõuame järjekordselt ühele tõsisele järeldusele, et seadus võib olla seadus, kuid seda me ei pea mitte täitma. Te räägite ja väidate, et seda talumaad on õigetest omanikel siiski võimalik kätte saada, seda te ei ole siiski nendele omanikele selgeks teinud. Ma palun veel kord teha see selgeks üle vabariigi kõigile ühtemoodi ja anda need maad välja vastavalt seadusele, mitte sellele, et meie ja Taluliit otsustasime nii. On seadus ja seadusi on vaja täita!

R. Valner

Ma vastasin teile kapitaalsest piiristamisest looduses. Me oleme nad tähistanud looduses ajutiste piirimärkidega. Te räägite seaduse järgimisest ja et seaduses on sätestatud maa andmine omandiks või rendile. Omandisse me ei saa anda enne, kui on valmis omanike vara register. Selleks tegi valitsus maa-ametile korralduse kehtestada vastav kord. "Maalehes" ja kohalikes lehtedes on tutvustatud, mis moel need protsessid käivad.

P. Lutt

Mul on teile tõsine palve. Nendele ametnikele, kes tegelevad maakondades ja valdades maade küsimustega, tuleb ka see asi selgeks teha, et inimesed ei peaks asja eest, teist taga linnas jooksma. Teiseks. Need dokumendid, mis olid vormistatud enne 17. oktoobrit 1991. aastat ja millel olid kõik kooskõlastused maa tagasi saamiseks, tuleb võtta täitmiseks ja see töö on vaja ära teha lähemate nädalate jooksul. Palun selline korraldus anda kõikidele, kes maamõõtmisega tegelevad.

R. Valner

Seda teevad meie maauringud, maareformi tehniline juhtimine on pandud maa-ametile, lõplikult otsustatakse see kas vallas või maakonnas. Kui vald on otsustanud teistpidi, siis meil ei ole õigust sellesse sekkuda, kui nad tegutsevad seadusega kooskõlas. Ma võin öelda teile niipalju, et ettevalmistamisel on omandi lihtsustatud tagasiandmise kord. Kui meil on selge enne registri valmistaamist, et ta on omanik, me valmistame paberid ette, märgime piirid looduses, aga meie ei saa tagasi anda enne, kui ei ole tõestatud, kes on omanik.

Juhataja

Suur tänu, härra Valner, rahvasaadikutele rohkem küsimusi ei ole. Täna selgituse eest!

Lugupeetud kolleegid, rahvasaadik Ants Veetõusme on tõstatanud mõned küsimused seoses Eestisse saabuva välisabiga. Selle kohta annab meile lahkelt selgitusi välismajandusameti peadirektor härra Mehis Pilv.

M. Pilv

Lugupeetud juhataja, lugupeetud rahvasaadikud ja lugupeetud küsija! Ma olen saanud neli mahukat küsimust, millele ma järjekorras vastan. Need küsimused on: milline abi on saabunud koguseliselt läbi riiklike kanalite, milline on ülevaade mitteriiklike kanalite kaudu saabunud abist, milline on abi vastuvõtu ja jaotamise süsteem ja kuidas konkreetselt see süsteem toimib linnade ja maakondade vahel?

Kaasasoleva mahuka materjali koos arvuti väljatrükkidega annan ma pärast üle juhatusele.

Kõigepealt üldine kommentaar. Abi saabub meile tänu poliitikute, valitsuse esindajate väga aktiivsele taotlemisele ja tänu kümnete ja kümnete komisjonide vastuvõtmisele ja nendele abi vajalikkuse põhjendamisele. Mida ja millises väärtuses oleme selle aasta alguses saanud? Me oleme saanud USA-st 100 000 t maisi, Rootsist 7000 t söödaotra, Euroopa Nõukogust 2000 t nisujahu, Taanist 250 t nisujahu, Taanist 1000 t suhkrut. Euroopa Nõukogust on tulemas 60 000 t toidunisu ja 10 000 t söödateravilja. Selle maksumus turuhindades, arvestamata transporti, on 26 milj. USA dollarit ehk tänase kursiga umbes 2 milj. rbl. Kogu see abi on tulnud tasuta, kingitusena. Aasta algusest me oleme saanud Soomest laenuks 70 000 t masuuti, kingituseks oleme saanud Norrast Norra valitsuse ja firma "Stoptoid" ühise pakkumisena 4400 t bensiini A-76 ja 4400 t diislikütust, sellest abist on pool välja makstud, pool on antud pikaajalise soodsa krediidina. Ravimeid me oleme saanud väga palju, siin ei saa rahalist väärtust öelda. Oleme saanud 1 milj. Soome marga eest meditsiiniabivahendeid ja ravimeid Soome kaudu, 35 000 frangi eest Prantsusmaalt, Saksamaalt on tulnud

sidumismaterjali 707 kasti, Ameerikast on tulnud 120 m³ ravimeid ja meditsiinivahendeid jne. Arvuti abil jälgitakse süsteemi toimimist. Arvutis on sees saabumise aeg, saabumise koht, kes on lähetaja, milline kogus, mida saadeti sisaldab ja millised on abi saatja poolt kehtestatud eritingimused. Ma näiteks loen ette eritingimused, mis on antud sotsiaalhooldusministeeriumile. On loetletud Iru vanadekodu, internaatkoolid, Invaühing, Tallinna Lastekodu, Tartu Väikelastekodu, Hellenurme Lastekodu jne. Näiteks Kanada Punane Rist saatis abi sünnitusmajadele, saadetakse konkreetset õpilastele, vanuritele. Mismoodi riikliku jaotamise süsteem töötab ja kes selle eest vastutab, kuidas ta on korraldatud? Välismajandusamet valmistas ette vabariigi valitsuse korralduse, mille alusel on moodustatud komisjon. Komisjoni ülesandeks on Eestisse saabuva humanitaarabi vastuvõtmine ja hindamine, ladustamine, laotamine. Komisjoni juhib kaubandusminister Sikkal, asetäitja on Zernask, liikmed on kaubandusministeeriumi kaubandusosakonnajuhataja, välisministeeriumi nõunik, riigi viljasalve direktor, osakonnajuhataja, Eesti Ravimitega Abistamise Keskuse juhataja, siseministeeriumi esindaja saadetiste valve korraldamiseks, Riigikontrolli kontrolör kogu tegevuse kontrollimiseks, transpordiministeeriumi esindaja, välismajandusameti osakonnajuhataja asetäitja ja kultuuriministeeriumi usuasjade talituse juhataja. Abi pakutakse küllaltki palju, tuleb ka kirikute kaudu. Ma annan juhatusale üle Euroopa Nõukoguga allakirjutatud koostööprotokolli, kus on täpselt fikseeritud müümise hind, raha kandmine Eesti Taastusfondi ja vastavalt nõuetele raha ümberjaotamine vanuritele, invaliididele, paljulapselistele peredele. Küsimus oli ka jaotamise kohta maakondade kaupa. Ma tahan öelda, et kogu riiklik abi saabub Eesti riigile ja vastuvõtjad-ministeeriumid on vabariiklikud: kaubandus-, tööstus- ja energeetika-, tervishoiu-, sotsiaalhooldusministeerium. 2000 t jahu jaotamise üle lepiti Euroopa Nõukogu inspektoritega kokku kohapeal. Ma loen teile ette.

Eestisse saabus 2000 t jahu. Sellest läbi tarbijate kooperatiivi süsteemi jaotati 450 t, nende leivatööstus sai 235 t, "Valga leib" 45 t, Jõgeva 50 t, Räpina 38 t, Võru 50 t, Kilingi-Nõmme 32 t. Riiklik süsteem jaotas ASTO kaudu 1050 t, "Leibur" sai 400 t, Tartu Leivakombinaat 140 t, Pärnu 80 t, Narva 100 t, Kohtla-Järve 120 t, Rakvere 70 t, Viljandi 70 t, Kuressaare 70 t ja sotsiaalhooldussüsteem jaotas jahu pensionäridele, lastele sai 500 t. Selle jaotamise üle vaieldi mitme siinviibinud missiooniga. Need andmed annan üle, kui soovitakse detailsemalt uurida. Lõpetuseks ütlen, et see küsimus ja ka minu vastus puudutas humanitaarabi, see on küllalt väike osa tagastamatust abist, mis me saame. Rohkem projekte, mitte küll rahalises väärtuses nii suuri, on ette nähtud Eestis olevate reformide toetamiseks, institutsiooniliseks

ülesehituseks, ettevõtluse arendamiseks, finants- ja rahandussüsteemi ümberkorraldamiseks. Selle kohta on ka lühikene kirjalik õiend, mille ma annan meelsasti härra Nugisele üle. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu! Tundub, et on siiski mõned täpsustused. Ants Veetõusme.

A. Veetõusme

Lugupeetud juhataja, lugupeetud ettekandja! Mul on kaks lisaküsimust. Esiteks, kas te peate õigeks, et näiteks suhkrut jaotasid meedikud, on tekkinud suur segadus, paljud Tartu lapsed jäid ilma suhkruta. Teiseks on mul küsimus, kas teil on ülevaade mitteriiklikust humanitaarabist?

M. Pilv

Mitteriiklikust humanitaarabist on valitsusel detailne ülevaade nende viie ministeeriumi ja ametkonna kaudu: ravimitest on ülevaade Eesti Ravimitega Abistamise Keskusel, sotsiaalhooldusministeeriumil, tööstus- ja energeetika- ning põllumajandusministeeriumil.

Nüüd ma vastaksin suhkru kohta. 150 t suhkrut tuli 11. veebruaril, 100 t tuli 17. veebruaril, suhkur anti jaotamiseks läbi Taani abistamise organisatsiooni "Karitas", kelle põhimõtteline nõue oli jagada see ilma riiklike organisatsioonideta ja oma komisjoniga, kusjuures oli määratud, et suhkur tuleb anda lastehaiglatele, lastekodudele, eriinternaatkoolidele läbi kirikute nõukogu, ning lastele ja õpilastele. Vastavalt töö jaotusele jagatakse sihtotstarbelist sotsiaalabi sotsiaalhooldusministeeriumi kaudu. Kui me vaatame olemasolevaid süsteeme, kus on lapsed arvel, siis on need haiglad, polikliinikud, koolid. Sotsiaalhooldusministeerium leidis selle olevat puhttehniliselt kõige kiirema ja ratsionaalsema abi jagamise vormi. Ma tahan veel kord rõhutada, et "Karitas", kelle kaudu abi kanaliseeriti, nõudis, et mingit riiklikku sekkumist, nõu andmist ei või olla.

Juhataja

Suur tänu! Vladimir Lebedev.

V. Lebedev

Lugupeetud juhataja, härra ettekandja! Eile käisid minu juures valijad ja rääkisid, et nad olid juba näinud humanitaarabi korras saadetud suhkrut müügil Tallinna turul. Öelge, palun, millised talitused kontrollivad humanitaarabi jaotamist, et see ei satuks mustale turule. Tänan!

M. Pilv

Ma veel kord kordan, et abi vastuvõtmiseks, ladustamiseks, jaotamiseks, tema säilimise kindlustamiseks on moodustatud riiklik komisjon. Säilimise kindlustab siseministeeriumist härra Boriss Voronov, kelle telefon tööolukorras on 430 635, siseministeeriumi valvetelefon on 663 773. Sama ülesannet täidab riigikontrolli kontrolör proua Moks, kelle telefon on 431 694. Valve on 422 586. Siia maani on jälgitud tonni täpsusega, konteinerid tulevad pitseeritud tollitalongidega, plommidega. Konteinerid viiakse laiali üle vabariigi. Segadus, mis oli 9 t suhkruga, seisnes selles, et konteinerid olid suuremad, seepärast sattus 9 t ühte teise lattu, kust see pärast viidi üle teise lattu. Süsteem, mis hõlmab ladusid, siseministeeriumi, riigikontrolli, peaks olema kindel, kui suhkrut on varastatud, on see lihtsalt kriminaalkuritegu ja varas tuleb kätte saada.

Juhataja

Suur tänu! Ants Veetõusme täpsustab veel kord asjaolusid.

A. Veetõusme

Aitäh! Ma tahtsin ettekandjale teadvustada, et osa Tartu lapsi on siia maani ilma suhkruta. Need suhkrukogused, mis Tartus puudu jäid, ei ole veel jõudnud õigesse kohta.

M. Pilv

Ma võtan teadmiseks ja annan ka komisjonile informatsiooni edasi. Mu laps on Tallinnas suhkru kätte saanud, aga tudengist laps ei ole ka Tartus kätte saanud, nii et ka minu Tartu-suhkur on kätte saamata.

Juhataja

Ka Vladimir Lebedev täpsustab asjaolusid.

V. Lebedev

Lugupeetud spiiker, lugupeetud ettekandja! Kas te ei kordaks veel kord neid telefoninumbreid? Valitsuse infotundi transleeritakse raadio kaudu ja ma arvan, et inimesed võiksid need telefoninumbri üles kirjutada ja helistada, kui nad märkavad humanitaarabiga spekulatsioonide juhtumeid. Tänan!

M. Pilv

Siseministeeriumi esindaja abi jaotamise valitsuskomisjonis on härra Voronov. Tema telefon on 430 635 ja siseministeeriumi valvetelefon tema kättesaamiseks väljaspool tööaega on 663 773. Riigikontrolli kontrolör komisjonis on proua E. Moks, tema telefon on 431 694 ja valve on 422 586.

Meil oleks hea meel, kui info sattuks välismajandusametisse. Meie esindaja peale minu on välismajandusameti osakonnajuhataja asetäitja härra Põder, kelle telefon on 691 634. Minu telefon on 445 318.

Juhataja

Suur tänu, ja veel kord Ants Veetõusme.

A. Veetõusme

Aitäh, ma tõesti vabandan, kuid ma ei saa siiski märkimata jätta, et Tartus on suhkur ette nähtud ainult kuni 15-aastastele lastele, on tore, kui Tallinnas saavad ka tudengid. Aitäh!

M. Pilv

Võib-olla seepärast mu Tartu-laps polegi suhkrut saanud, ma ei tea neid detaile. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu! Lugupeetud kolleegid, Ülemnõukogu saadikurühm "Põllumeeste Kogu" tõstatab küsimuse mesinike varustamise kohta suhkruga kevadperioodil, selgitusi on palutud andma põllumajandusministri asetäitja härra Rein Nigul.

R. Nigul

Lugupeetud juhataja, lugupeetud rahvasaadikud! Põllumeeste fraktsioon on küsinud, kust saab mesilaste kevadsöödaks suhkrut. Suhkur ja mesi on mõlemad väga väärtuslikud magusained ja meie statistika kohaselt on Eestis mesilasperesid 65–75 000, sellest majandites 12 000. Aastane suhkrutarve lisasöödana ühe mesilaspere kohta on 9–12 kg. Tulenevalt suhkru vajadusest tuleb seda hankida selliste hindadega, nagu momendil võimalik saada on, ja mesi realiseerida turuhinnaga. Mee hind on momendil 175–300 rbl., ja nagu vastati eile riiklikust aktsiaseltsist "Eesti Sordiseeme", on suhkrut võimalik osta hinnaga 60–75 rbl. Nii et siin tuleb kasutada ainult turusuhteid ja selle najal toita mesilased, sest sellist tsentraliseeritud jaotust, nagu enne oli, ei toimu. Mesilaste pidajad saavad veel lisaissetulekut mesilasmürgi, õietolmu

ja taruvaigu müügist. Mesilaste pidamine on jälle üks väike samm turumajanduse poole. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu! Lepime kokku, kolleegid, et kes nüüd esitab lisaküsimusi ja on "Põllumeeste Kogu" liige, tõstab hetkeks käe, siis ma ei riku reglementi. Eldur Parder.

E. Parder

Lugupeetud eesistuja ja vastaja! Üks küsimus on siiski lahtine. Meile on tulnud väga palju kirju suhkru saamise kohta. Ütlete küll, et ostke suhkrut, aga keegi ei tea, kust seda suhkrut saab. Teine asi on see, et mesilasmürgi, õietolmu ja taruvaigu turustamine on peaaegu võimatu, neid ei ole kuskil võimalik turustada.

R. Nigul

Selle võtan teadmiseks, annan edasi, et tuleb ka organiseerida mesilaste pidamise lisasaaduste turustamine. Kuna põllumajandusministeeriumi süsteemis on tekkinud väga palju vahendusorganisatsioone, loodame, et need abistavad. Aga ma eelnevalt mainisin, et suhkru saamisel võib mesinikke abistada ka riiklik aktsiaselts "Eesti Sordiseeme" härra Soasepa kaudu.

Juhataja

Suur tänu! Mulle tundub, härra Nigul, et rahvasaadikutel rohkem küsimusi ei ole. Ma tänan selgituste eest!

Lugupeetud Ülemnõukogu, kolleeg Tõnis Mets tõstatab küsimuse hinnaameti osast Eestis väljalastava toodangu hinna kontrollimisel ja reguleerimisel, selgitusi annab meile hinnaameti peadirektori asetäitja härra Annuk.

E.-T. Annuk

Lugupeetud Ülemnõukogu juhataja, lugupeetud saadikud! Turumajandusele ülemineku vältimatu eeldus kõrvuti mitmete teiste majandushoobadega on hindade liberaliseerimine ja konkurentsi tekkimine kõigis majanduse valdkondades. Praeguseks on vabariigi hindade osatähtsus tõusnud 85–90%-ni. Reguleeritavad hinnad on põhimõtteliselt järgmistes valdkondades: eluruumide üürid, elektrienergia, soojusenergia, veevarustus ja kanalisatsioon, gaas, vedelkütus, leib ja leivatooted, piim, piimatooted kokkuostuhindade kaudu, liköör ja

viinatooted, elanikele realiseeritav tahkekütus, reisijateveoteenused, siseteenused, kaubanduslikud juurdehindlused, toidlustusettevõtte poolt ettevalmistatud toodangu ja ostukauba juurdehindlused. Plaanimajandusest oli jäänud meile päranduseks disproportsioonid hindade vahel. Seda on võimalik korrastada, läbides mitu hinnatõusu spiraali. Toidukaupade hindade tõstmisega 1990. aasta oktoobris saavutasime teatud edumaa võrreldes naabritega rublatsoonis. Kuid praegu on olukord taas selline, et naabrite juures on kõrgemad hinnad, see soodustab nende kaupade väljavedu. Peame arvestama sellega, et hindade vabakslaskmise tulemusel on hinnad naabrite juures mitmekordistunud, samuti meie ressursimaksude ja muude kulude tõusuga. Tuleb endale teadvustada, et ei saa vabastada eelarvet suurte dotatsioonisummade ümberarvestamisest ilma vastavaid hindu tõstmata. Praeguses rublatsoonis inflatsiooni tingimustes on hinnatõus väga suur. Koos hinnatõusuga on rakendunud kompensatsioonide süsteem. Praegu on väljatöötamisel mehhanism minimaalpalga, pensioni suuruse sidumiseks põhiliste toidukaupade ja teenuste hinnatõusudega. Teatavasti hinnapoliitikat eraldi võtta ei saa, see on võimaluste kompleks koos maksudega. Hindade suurenedes suurenevad maksud, mis kokkuvõttes suurendab sotsiaalseid garantiisid. Tähendab, põhitähelepanu tuleb pöörata maksude laekumise tagamisele. Määrata konkreetseid hindu praegustes muutuvates majandustingimustes on ilmselt võimatu ja pole ka vajalik. Turumajandusega riikides ei reguleerita majandust hindadega, vaid konkurentsi ja tarbijakaitse seadustega, esimest on nimetatud ka turumajanduseseaduseks. Meil pole ilmselt nende regulaatorite käivitamise vajadusest veel aru saadud, miks muidu lükati 14. novembril konkurentsiseaduse eelnõu Ülemnõukogu istungil tagasi ja tarbijakaitseaduse eelnõu ringleb alles projektina. Konkurentsiseaduse eelnõu peeti enneaegseks, kuna privatiseerimine ei ole toimunud, kuid liikluseeskirjad võetakse ju vastu enne, kui liikluses on kord jalule seatud. Muidugi on privatiseerimine üks konkurentsi teket soodustav tingimus, kuid juba praegu on vajadus konkurentsiseaduse järele, et turul määravas seisundis olevad ning hinna ja territoriaalset barterlepingut sõlmivad ettevõtted ei saaks tarbijatele peale suruda oma tingimusi, nagu see praegu toimub. Tähendab, põhimõtteliselt on meil sama olukord, mis on olnud teisteski maades nende seaduste vastuvõtmisel, et ettevõtete, tootjate vastuseis on tugev, kuid me peame siiski võimalikult kiiresti jõudma konkurentsi- ja tarbijakaitseaduse vastuvõtmiseni, ootamata ära seaduseelnõude pakettide valmimist, mida on püütud tuua ka üheks vastuseisu põhjenduseks. Kui me hinnaseadust vastu võttes olime endise NSVL territooriumil esimesed, siis konkurentsi ja tarbijakaitse küsimuses oleme naabritest juba ammu maha jäänud.

Härra Tõnis Metsa küsimustele ma vastaksin lühidalt. Siin on järelepärimine: enne maksis Narva ehitusplokk 5–6 rbl., praegu maksab 60–65 rbl. See küsimus on tingitud sellest, et kõik materjalid on kallinenud, peale selle on kallinenud kõik energiakandjad. On toimunud umbes kümnekordne hinnatõus, mis on mõjutanud ka ehitusploki hinda. Kuid pean ütlema, et bensiini, diislikütuse ja teiste hindade tõusuga tõuseb Narva ploki hind veelgi. Teine küsimus puudutas 500-rublaseid alumiiniumkeedunõusid. Kui eelmistel aastatel oli 1 tonni alumiiniumi toormaterjali hind sadades rublades, siis praegu küsitakse alumiiniumpleki eest juba 1 milj. rbl. See olekski vastus lugupeetud Ülemnõukogu liikme härra Tõnis Metsa küsimustele.

Juhataja

Suur tänu! Küll aga soovib Tõnis Mets täpsustada asjaolusid.

T. Mets

Lugupeetud ettekandja, te küll rääkisite mitmetest kompensatsioonidest ja muust, aga jätsite rääkimata põhiosa – hinnaameti reguleerivast ja kontrollivast osast. Sest kui valitsus ei dikteeri hindasid, siis kindlasti ta reguleerib ja kontrollib neid. Teie kui valitsuse üks institutsioon, üks tema osa, missugune osa on nimelt teile teha? Ja kui teie vajate juriidilist abi oma volipiiri laiendamiseks, esitage meile ettepanekud, et me võiksime ja saaksime teid aidata Ülemnõukogu tasandil.

E.-T. Annuk

Jaa, hinnaamet koos tarbijakaitse ja kaubandusinspeksiooniga kontrollis möödunud aastal tuhandeid kordi. 1991. aastal määrasime trahve 30 milj. rbl. suuruses summas. Kuid praegu on olukord ikkagi niisugune, et kuna me ei jõua igale poole, jääme tihti konstateerima fakti, et hinda on tõstetud. Hinnakujundus ja hinna kontroll on läinud kümneid kordi keerulisemaks, kui see oli aastaid tagasi. Seetõttu nõuab ühe kontrolli läbiviimine tunduvalt rohkem aega, mis omakorda ei võimalda igale poole jõuda. Kuna kontrollijate arv vabariigis on piiratud, siis me muidugi igasse kohta, kus oleks vaja kontrollida, ei jõua. Meil on nende tootjate-monopolistide nimekiri, kes peavad meid informeerima 10 päeva enne hinnatõusu. Me jälgime neid hindu, mis on vabaks lastud.

Juhataja

Suur tänu! Kalju Koha.

K. Koha

Lugupeetud ettekandja, mul on selline küsimus: kui ettevõtte tõstab mingi toote hinda, kas ta teeb ka selle omahinna struktuuri teile teatavaks? Te rääkisite, et hindade tõus on seotud energiakandjate ja sellest tuleneva transpordikulutuste ja ressursside hinna tõusuga. Aga kui suur osatähtsus on palgal omahinnas?

E.-T. Annuk

Meil on tehtud omahinna analüüs. Palga osatähtsus omahinnas on (olenevalt muidugi kauba grupist) väga erinev, kuid palgatõusul ei ole toote hinna kujunemisel nii suur tähtsus kui energiakandjate hinna tõusul. Palga osakaal on palju väiksem, see ei mõjuta oluliselt hinnatõusu.

Juhataja

Suur tänu! Anatoli Novohatski.

A. Novohatski

Lugupeetud ettekandja! Tahaksin täiendada saadik K. Koha küsimust. Selleks et meid lõplikult veenda, et teie ametkonnal on tegemist hinnakujundusega – vähemalt kontrolli mõttes –, öelge, palun, milline on praegu nende ettevõtete kasumi tase, kes valmistavad alumiiniumnõusid ja ehitusplokke.

E.-T. Annuk

Tänase päeva seisuga ma ei oska öelda, kui palju on "Vasaras" rentaabluse piir, kuid arvan, et umbes 45%. Ma täpselt ei mäleta. Mul ei ole kaasas statistilisi andmeid. Kuid oluliselt on alumiiniumnõude hinda mõjutanud tooraine ja energiakandjate maksumus. Enne siiatulekut kontrollisin.

Juhataja

Suur tänu, härra Annuk, rahvasaadikutel rohkem küsimusi ei ole. Ma tänan selgituste eest! Kolleegid, kell kompuutril on täpselt 12, aga on jäänud kaks Jaak Alliku küsimust, millest ühele ei saa vastata sellepärast, et ei ole ettekandjat, aga teisele saaks. Mul on ettepanek kuulata vastus ära, minu käsutuses on 15 minutit. Ma tänan! Kolleeg Jaak Allik tõstatas küsimuse kultuuriministeeriumi hoone (Pärnu mnt. 10) rendile andmise kohta. Selgitusi on nõus andma kultuuriminister härra Märt Kubo. Palun!

M. Kubo

Lugupeetud juhataja, lugupeetud rahvasaadikud: Eesti Vabariigi Kultuuriministeeriumi käsutuses olevate kinnistute, Pärnu mnt. 10, Suur-Karja 23, Väike-Karja 12 ainealine seisund nõudis ja nõuab põhjalikku remonti. Kinnistute taastamiseks ja majandamiseks moodustati aktsiaselts "Elias". Aktsionärideks on Eesti Vabariigi Kultuuriministeerium ja Tartu Kommertspank. Kumbki 50% aktsiatega üksikväärtuses 125 000 rubla. Aktsiaselts moodustati 17. juulil 1991. Põhikiri kinnitati Tallinna Linnavalitsuses 10. septembril 1991. Kultuuriministeerium astus aktsiaseltsi ministeeriumi väikeettevõttelt "Ovaal" ülevõetud väikevahenditega ja rahaliste vahenditega. Vastavalt kehtivale seadusandlusele on "Ovaal" likvideeritud. Aktsiaseltsi juhatus koosneb seitsmest inimesest, neli inimest on ministeeriumist ja kolm on Tartu Kommertspankast. Ministeeriumi esindavad ministeeriumi töötajad, kes kaitsevad ühtlasi riigi huve. Töötajate lahkumisel vahetatakse esindajad uute vastu välja. Asutamisel esitas ministeeriumi esindajad juhatusse minister Lepo Sumera. Sinna kuulusid ministri asetäitja Voldemar Promet, kes tegi enesetaanduse 1991. aasta detsembris, osakonnajuhataja Enn Vala, kes on nüüd lahkunud ministeeriumist, ministri abi Väino Reinart, kes on ministeeriumist lahkunud, osakonnajuhataja Indrek Ilomets, kes on ministeeriumist lahkunud. Uute liikmetena kinnitati ministri käskkirjaga 20. jaanuaril k.a. järgmised juhatuse liikmed: Tõnu Kaldre – tehnosakonna juhataja, Aire Leesmes – juriskonsult, Andres Nõlve – ehitusala peaspetsialist, Toivo Toomemets – osakonnajuhataja. Tartu Kommertspanka esindavad Rein Kaarepere, Kaido Pihlakas, Erik Nigola. 23. septembril 1991 andis Kultuuriministeerium "Eliazele" rendile ruumid üldpinnaga 9623,7 m². Ministeerium jättis endale tema käsutuses olevad ruumid üldpinnaga 1684,7 m². Vastavalt Eesti Vabariigi Valitsuse 22. märtsi 1991. aasta korraldusele on eespool nimetatud rendileping 7. augustil 1991. aastal kooskõlastatud Eesti Vabariigi Riigikantseleiga ja kinnitatud riigiministri asetäitja Andres Eesmaa allkirjaga. Rendileping on sõlmitud 30 aastaks. Esimesel rendiaastal on rent 5554 rbl. kuus, selle eest tehakse ministeeriumi ruumides remonti, kõik maja ekspluatatsioonikulud kannab rentnik. Rendisumma vaadatakse üle igal aastal. Majas on kokku 8130,2 m² büroopinda, kultuuriasutustele on eraldatud 6780,0 m², see on 83,4% büroopinnast. Muuseumide ja kultuurimälestiste teaduslik metoodikanõukogu maksab renti 3 rubla 1 m² eest, kauplused 10 rubla 1 m² eest, kirjastused 25 rubla 1 m² eest, ärikeskused või äripoed 12 USA dollarit 1 m² eest, pank 35 rubla 1 m² eest. 1989–1991 aastal eraldati riigieelarvest remondiks 13 000 rbl. Aktsiaselts on käesolevaks ajaks kulutanud materjalide ostmiseks ja tööde tegemiseks 1 160 000 rbl. ja 49 600 USA dollarit pangalaenuna. Mul on

olemas nende asutuste nimekiri, mis asuvad kultuuriministeeriumi kinnistus ja kui suured ruumid neil on.

Ma vastan härra Alliku kolmele küsimusele. Kas ministril on kavas taotleda nimetatud lepingu tühistamist? Lepingu sätete ja rendiseaduse järgi saab lepingu katkestada, kui üks osapooltest on lepingu sisu rikkunud. Kuna praegu seda tehtud ei ole, siis õiguslikult minister seda teha ei saa.

Teine: kuidas te hindate selle lepingu sõlmimise fakti? Kui ma seda lepingut nägin, ehmatasin ma üsnagi ära, mulle tundus, et siin on antud suured õigused põhiliselt aktsiaseltsile ja kas riigivaraga ei ole mitte halvasti ringi käidud. Kui oli küsimus, kuidas hallata seda maja, mis on üsnagi amortiseerunud ja nõuab suuri kapitaalmahutusi, siis kindlasti oli olemas mitu varianti. Eelmine minister valis aktsiaseltsi variandi. Minu arvates näitab see meie praeguse riigikorralduse nõrkust. Kogemused näitavad, et seniolevate vormide, viisidega (majandusosakond, riigi eelarvest taotletavad vahendid, materjalide hankimine jne.) toime ei ole tulnud. Eelmine ministeeriumi koosseis valis niisuguse tee, et aktsiaseltsi kaudu saavutada selle maja haldamine ja hooldamine. Oli küsimus selle kohta, kas seal on niisuguseid firmasid ja asutusi, kes sinna ei sobiks. Võib-olla tõesti on, kuid mulle tundub, et praegu selleks, et kauplustelt, apteegilt, kirjastustelt, kes selles majas on, mõnevõrra väiksemat renti võtta, on olnud kasulik sinna võtta kallimaid üürnikke, nagu näiteks Prantsuse suursaadik, kes saab korteri koos residentsiga, "Siili" äri, kellele on renditud ka üks osa kaupluse pinnast, mis muidugi on tekitanud teisi probleeme. Ma hindan selle lepingu sõlmimise fakti kui teatavat paratamatust, teatavat väljapääsu, kuidas riigiasutuse vara, kuidas üldse riigivara hallata, aga minu meelest on see küsimus, mis ei ole tervikuna meil lahendust leidnud. Niisugustele küsimustele peaks ka meie valitsus tähelepanu pöörama.

Kolmas küsimus: kuidas minister vaatab nende inimeste sobivust Eesti Vabariigi Kultuuriministeeriumis, kes on olnud seotud selle aktsiaseltsiga? Ma ütlen niipalju, et me ei tuvastanud aktsiaseltsi tegevuses seaduserikkumisi ja möödalaskmisi. Kui, siis ehk ainult aktsiaseltsi töö korralduses ja tema töö teadvustamises ministeeriumile, avalikkusele. Me tuvastasime ka seda, et mõned otsused on tehtud küll kollegiaalselt, kuid mitte üheskoos. Täheleb, on saadud küll kõigi arvamused, aga mitte koos olduna. Ma arvan, et praegu on ministeeriumi ülesanne jälgida, kontrollida, et need inimesed, kes on delegeeritud aktsiaseltsi, peaksid riigivara haldamisel kinni seadustest ja lepetest. Need inimesed, kes tekitasid niisuguse üsnagi segase olukorra, praegu ei tööta ministeeriumis, aga kontrollida tuleb mitte ainult sellel põhjusel. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu! Jaak Allik täpsustab.

J. Allik

Lugupeetud härra minister, ma ei saa ühest asjast aru. Tähendab, mina alustan tegevust ju eraaktsiaseltsiga, mitte riigiaktsiaseltsiga. Kuidas te saate määrata eraaktsiaseltsi juhatusse oma alluvad, ostma siis aktsiaid või? Kas aktsiaseltside juhatustes saavad olla ka mitteaktsionärid? See jäi mulle arusaamatuks.

Teine asi. Kas puhtjuriidiliselt on tegemist sama operatsiooniga, kui mina moodustaksin ühe mehe aktsiaseltsi ja paluksin teil mulle anda üürile 5000 rbl. eest kuus? Ministrina te tunnete mind hästi ja annaksite mulle üürile. Mina üüriksin valuuta eest firmadele tubade kaupa edasi. Kas juriidiliselt oleks siis tegemist täpselt sama operatsiooniga? Teie siis selle teeksite, kui meil oleks oma raha ja ma selle läbi viiks?

M. Kubo

Praegu, nagu ma ütlesin, omavad aktsiaid kaks asutust, Tartu Kommertspank ja kultuuriministeerium 50% aktsiatega, kumbki 125 000. Eraaktsiaid ei ole välja jagatud, ei ole müüdud, ei ole seda alustatud.

Teine küsimus. Põhimõtteliselt on see võib-olla tõesti nii, et kui te tulete selle ettepanekuga, siis ministeeriumil on võimalus kaaluda, aga ma ütlen, et ma ei ole praegu selle üle pädev otsustama, kas see on päris täpselt nii. See vajaks juriidilist analüüsi ja ekspertiisi. Aga ma ütlen veel kord, et niisugune aktsiaselts loodi selleks, et maja hallata. Ma näen selles ka ohtusid, kuid need ohud ei ole peidetud mitte tänasesse päeva, vaid aega 5–10 aastat edasi. Seda võimalust, et riik ütleb, kas riigivara võib müüa edasi aktsionäridele, kas neid aktsiaid võib müüa ja kas see maja võib minna erakätesse, praegu seadus ette ei näe. Kogu lugu on selles, et kui kümne aasta jooksul vahetub viis ministrit, võib-olla siis tekib võimalus, et riik kannab selle aktsiaseltsi loomisega kahju. Praegu seda võimalust ei ole.

Juhataja

Suur tänu! Tiit Made.

T. Made

Austatud eesistuja, lugupeetud härra minister! Kellele see maja kuulus enne 1940. aastat, kas sellel on omanik olemas? Ma vabandan, et ma seda Tallinna kodanikuna ei tea.

Teine küsimus. Mul on hea meel, et teie ei suhtu turumajandusse ja privatiseerimisse nii traagiliselt nagu kolleeg Allik. Ma saan aru, et kultuuriministeerium tõmbab oma koosseisu koomale ja maja jääb liiga suureks, et nüüd annate ruume välja soovijatele. Selles ei ole midagi halba. Kas kultuuriministeerium oma ridu edaspidi veel koondab?

Ja kolmas on rohkem ettepanek. Vastake härra Alliku küsimusele, kas aktsiaseltsi juhatuses võivad olla inimesed, kellel ei ole aktsiaid, et võib küll, sellepärast et aktsiaselts võib palgata omale mänedžeri! Ma tänan!

M. Kubo

On esitatud järelepärimine, sellel majal on olnud omanik, kuid see omandiõiguslik järjepidevus ei kehti ja see maja ei kuulu kellelegi tagastamisele. Ministeerium tegeleb ka praegu oma ülesannete täpsustamisega ja oma ministeeriumi töötajate tööaja maksimaalse täitmisega, kindlasti johtub ministeeriumi koosseisude vähendamine ka sellest pinnast, mis on meie käsutusse jäänud. Me saame praegu vähemalt ajutiselt ära majutada UNESCO Eesti Rahvusliku Komisjoni ja rahvuskultuurifondi, võib-olla veel midagi, nii et on täiesti selge, et ministeerium uueneb.

Juhataja

Suur tänu, härra minister, rahvasaadikutele rohkem küsimusi ei ole, ma tänan selgituste eest! Kolleegid, sellega on vabariigi valitsuse ja Eesti Panga infotund lõppenud. Nägemist!

EESTI VABARIIGI ÜLEMNÕUKOGU XII KOOSSEISU

66. ISTUNGJÄRK

KOLMAS ISTUNG

11. märts 1992

Juhataja (Ü. Nugis)

Tere hommikust, kolleegid! Kontrollime kohalolekut. Kohal on 81 rahvasaadikut, puudub 22. Lugupeetud Ülemnõukogu, ka täna antakse meil täiskogu ees üle mõnede seadusandlike aktide eelnõud ja ma palun kõigepealt kõnetooli valitsuse esindaja proua Krista Kilveti.

K. Kilvet

Austatud juhatus, lugupeetud Ülemnõukogu liikmed! Eesti Vabariigi Valitsus esitab täna teile arutamiseks kiireloomulise küsimusena otsuseprojekti Laur Karu nimetamise kohta Eesti Vabariigi sotsiaalhooldusministriks. Ootame ka komisjonide ja saadikurühmade soove kohtumiseks ministrikandidaadiga. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu! Juhtivkomisjoni kohustused võtab enda peale juhatus, me organiseerime ministrikandidaadi tutvustamise komisjonides.

Nüüd rahvasaadikud, kes palusid üle anda oma eelnõusid. Johannes Kass.

J. Kass

Kolleegid-rahvasaadikud! Esitan teile Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsuse "Eesti Vabariigi Ülemnõukogu 1992. aasta 26. veebruari otsuse "Kodakondsusseaduse rakendamise kohta" muutmisest" projekti, millega täidan minule valijate poolt 5. märtsil esitatud nõude. Nimetatud otsuse p. 5 ei rahulda ei Eesti kodanike enamust ega rahulda ka mittekodanikke, sest see võrdsustab siin 20 aastat ja kaks aastat elanud inimesed. Mul on väga kahju, et Ülemnõukogu pole vastu võtnud ühekordse rakendusakti nende mittekodanike kaasamiseks poliitilisse ellu, kes on siin elanud 10–15 aastat ja isegi kauem, on integreerunud meie ühiskonda, valdavad meie keelt. Nende hulgas on ka minu sõpru ja tegelikult on nad suuremad Eesti Vabariigi kodanikud, kui paljud Eesti kodanikud ise ongi. Samuti on nimetatud p. 5 vastuolus ka mitmete Ülemnõukogu enda otsustega. Kuna selle arutelul 26. veebruaril esinesid siin põhiliselt venekeelse kodanikkonna esindajad, siis ei olnud see loomulikult ka informatiivne ja seetõttu said toimuda need n.-ö. äpardused. Seega vajab see teema veelkordset käsitlust, et ta oleks adekvaatne tegelike seisukohtadega siin saalis. Tänan!

Juhataja

Juhtivkomisjon on õiguskomisjon. Jüri Pöld, palun!

J. Pöld

Austatud juhatus, lugupeetud kolleegid! Ma esitan täiskogule otsuseprojekti "Eesti Vabariigi Ülemnõukogu reglemendi osalise muutmise kohta". Asi puudutab keeleseadust ja selle täitmist. Ma arvan, et seesama kogu, kes on praegu kõrgeim seadustandev võim, peab ka ise neid seadusi täitma. Asi on selles, et mitmed toimingud siin saalis lähevad keeleseadusega

vastuollu. Nimelt peaksid olema riiklikud dokumendid avaldatud nende vastuvõetud kujul riigikeeles ja hiljem tõlgituna vene keelde. Ma leian, et nii Ülemnõukogu kui ka valitsus peavad täitma keeleseadust ja selle kohta ma esitan juhatusele otsuseprojekti. Ma loodan, et juhatus käsitleb seda oma istungil ja leiab sobiliku lahenduse, ilma et peaks arutelu tooma täiskogu ette. Aitäh!

Juhataja

Lugupeetud kolleegid! Reglemendikomisjon ei ole meil alatine komisjon ja minul on selline arvamus, et juhtivkomisjon peaks olema õiguskomisjon. Kas nii? Ei, kolleegid, see on ikka õiguskomisjoni kompetents. Lepime kokku, et juhtivkomisjon on õiguskomisjon, loomulikult koos reglemendikomisjoniga, töösse haaratakse kõik täiskogu spetsialistid, olenemata sellest, mis komisjonis keegi töötab.

Lugupeetud kolleegid, ma tutvustan teile võimalikku päevakava.

Viimasel hetkel soovib veel Peet Kask üle anda eelnõu.

P. Kask

Austatud Ülemnõukogu liikmed! Mul on rahva-keskfraktsiooni nimel üle anda Ülemnõukogu otsuse alternatiivprojekt Hardo Aasmäe vabastamise kohta linnapea ametist. See on kahepunktiline ja sisu, lõppotsust see asi ei puuduta, küll aga tema vabastamise aluseid ja hinnangut linnavolikogu otsustele.

Juhataja

See on kiireloomuline? See on eraldi päevakorrapunkt, kui ta üle anti. Alternatiiv antakse üle arutluse käigus. Praeguse protseduuri järgi rahva-keskfraktsiooni poolt üleantud eelnõu on eraldi päevakorrapunkt ja sellisel juhtumil ma määran juhtivkomisjoniks halduskomisjoni.

P. Kask

Sel juhul ma võtan selle tagasi.

Juhataja

Kolleegid, rahva-keskfraktsioon võttis oma eelnõu tagasi.

Eesti Vabariigi Ülemnõukogu mõnede liikmete saadikuvolituste lõpetamise kohta

Juhataja

Ma tutvustan teile veel võimalikku päevakava. Meil jäi selle istungjärgu esimesel istungil pooleli ühe kiireloomulise küsimuse arutelu. See puudutab mõningate saadikute staatust Ülemnõukogus. Sellega me nüüd ka jätkame. Peale selle teen täiskogule ettepaneku alustada põllumajandusreformi kolmandat lugemist. Seejärel võtame arutusele just nimelt selle küsimuse, mis käsitleb mõningate linnapeade ja maavanemate vabastamist ja ametisse nimetamist. Siis ilmselt tuleb meil otsustada mõningate kiireloomuliste küsimuste järjekord. Komisjonide otsused juba laekuvad. Enne linnapeade ja maavanemate vabastamist ja kinnitamist soovib juhatus pidada nõu vanematekoguga. Juhatus palub 10-minutulist vaheaega, peab nõu vanematekoguga ja siis jätkame. Niisugune on pakutav variant. Ma tänan! Ja nüüd alustame.

Kolleegid, mul on üles kirjutatud poolelijäänud küsimuses kõnesoovijate ja küsimuse esitajate järjekord.

Kohaloleku kontroll. Kohal on 85 rahvasaadikut, puudub 18.

Lugupeetud Ülemnõukogu, ma teen ettepaneku lõpetada läbirääkimised käesolevas päevakorrapunktis pärast Enn Leissoni kõnet. Ennast on registreerinud kolleegid Telgmaa, Lauristin ja Kass. Palun hääletada. Selle ettepaneku poolt on 59 rahvasaadikut, vastu on 6, erapooletuid on 3. Läbirääkimised lõpetatakse pärast Enn Leissoni kõnet. Kolleegid, meil jäi pooleli küsimustele vastamine just sellel hetkel, kui õiguskomisjoni esimees oli kõnetoolis. Ma palun härra Tõnu Antoni uuesti kõnetooli. Ega Tõnu Anton ei soovi veel sissejuhatavat lauset öelda?

T. Anton

Ei soovi.

Juhataja

Ei soovi. Tiit Made.

T. Made

Austatud eesistuja, lugupeetud Tõnu Anton! Ma loodan, et kolleegid mäletavad selle ettekande sisu ja neid toodud arvukaid tsitaate, mis mind ka küsima ajendasid. Kas ma sain

õigesti aru, et õiguskomisjon või Tõnu Anton isiklikult on veendunud ja peavad praegu meil olevat teist Eesti Vabariiki Eesti NSV õigusjärglaseks? Ma tänan!

T. Anton

Lugupeetud kolleeg Made! Lugupeetud teised Ülemnõukogu liikmed! Ma sain aru, et meil on täna päevakorras küsimus nelja Ülemnõukogu liikme kohta, kes valiti valimisseaduse selle paragrahvi alusel, mis lubas Eestis paiknevatel sõjaväeosadel valida Ülemnõukokku kuni neli sõjaväe esindajat. Härra Made küsimus, kas õiguskomisjon või mina isiklikult pean Eesti Vabariiki täna Eesti NSV õigusjärglaseks, selle probleemiga ei seostu ja seetõttu ma härra Madele vastamist vajalikuks ei pea.

Juhataja

Suur tänu! Rein Järlik.

R. Järlik

Lugupeetud härra juhataja, lugupeetud ettekandja! Te ütlesite, et vastavalt Eesti NSV valimisseadusele, mille järgi Ülemnõukogu on valitud, ei saa nelja saadiku volitusi lõpetada. Kuidas saab siis lõpetada terve Ülemnõukogu volitusi, milleks te ise olete teatavasti ettepaneku teinud ja kahel korral kuupäevagi välja pakkunud? Kas see tähendab, et kui valimisseaduses oli, et Ülemnõukogu valitakse viieks aastaks, siis meie volitused tõesti kehtivad viis aastat ja meil ei ole õigust neid enne lõpetada? Ja kui meil on õigus lõpetada kogu Ülemnõukogu volitused, miks ei ole siis õigust lõpetada nelja liikme volitusi, kui nende staatus on muutunud?

Teiseks. Kui kohtuistungil jõuab asi nii kaugele, et avalikuks võib tulla riiklik saladus, siis minu teada kohtuistung katkestatakse ja rahvas läheb saalist välja. Jäävad ainult asjaosalised ja kohtu koosseis. Me ei võta siin vastu ainult seadusi, me võime siin, selles kogus, jõuda ka riiklike saladusteni. Kuidas te peate võimalikuks, et nende riiklike saladuste juures viibivad teise riigi armee ohvitserid? Ja kui need saladused tulevad päevakorda, mismoodi, millise mehhanismiga te siis tagate, et sel juhul need neli saadikut istungist osa ei võta? Aitäh!

T. Anton

Lugupeetud kolleeg Järlik ja lugupeetud teised kolleegid! On täiesti ebaloomulik, et Eesti Vabariigi seadusandliku kogu koosseisus on teise riigi relvajõudude esindajad, sellepärast ma kasutan veelkordset võimalust, et tuua teieni õiguskomisjoni arvamus ja ka minu isiklik

arvamus, et Riigikogu valimiste kiire ettevalmistamine ja läbiviimine on paratamatu. Vastuseks esimesele küsimusele ma soovin selgitada, et õiguskomisjon ja Põhiseaduse Assamblee on korduvalt selgitanud vajadust võtta rahvahääletusel vastu põhiseadus ja moodustada seejärel vastavalt põhiseaduse rakenduseaduse eelnõule Riigikogu. Kuivõrd kõrgeim võim kuulub rahvale, siis ma loodan, et nii härra Järlik kui ka teised kolleegid on päri sellega, et rahval on õigus lõpetada ka ennetähtaegselt Ülemnõukogu volitused ja asuda valima Riigikogu, mida olekski vaja teha.

Juhataja

Suur tänu! Jaan Lippmaa.

J. Lippmaa

Hea kolleeg, üleile sa esitasid meile Ülemnõukogu valimiseseaduse alusel ühe juriidilise konstruktsiooni, valides välja ühe paragrahvi. Ma valin välja teise. § 1 ütleb: "Eesti NSV Ülemnõukogu ja alaliselt tegutseva kõrgeima riigivõimu saadikuid valivad Eesti NSV kodanikud jne." § 8 räägib väeosade territooriumidel elavatest sõjaväelastest ja nende valimisõiguse andmisest. Sõjaväelased, kes on siia toodud Tatarstanist, Kõrgõzstanist ja Nižni-Dagilist, on nüüdseks ammu läinud. Ilmselt sel ajal ei olnud nad Eesti NSV kodanikud ja ei olnud neil siis ka õigust siia delegeerida oma esindajaid. Teine osa paragrahvist räägib väeosade territooriumidel elavatest sõjaväelaste perekonnaliikmetest. Teatavasti meie ei kirjutanud neid sisse sõjaväe territooriumile, vaid seda tegi sõjaväeosa ise. Nüüd oleks analoogne, kui meie kirjutaksime soovijad Ameerika Ühendriikidesse sisse ja taotleksime neile valimisõigusi. Minu silmis on siin kahe paragrahvi vahel vastuolu ja need valimised on kehtetud nende esimesest päevast alates. Nüüd ma tahan teada, miks te esitate selle baasil ühe juriidilise konstruktsiooni ja väidate, et seda ei saa rikkuda, kui sellesse on juba sisse kodeeritud vastuolu. Teine osa. Me ju rikume kogu aeg seda seadust, kuna on öeldud, et kuue kuu jooksul tuleb teha lahkunud saadiku asendusvalimised, teatavasti kolleeg Lippmaa lahkus rohkem kui kuus kuud tagasi. Seletage, palun, miks te konstrueerite ühe endale sobiva konstruktsiooni, kuid teist poolt ei käsitle?

T. Anton

Lugupeetud kolleegid, minule kui õiguskomisjoni esimehele sobivad kõik need konstruktsioonid, mis on kooskõlas Ülemnõukogu poolt vastuvõetud seaduste, otsustega. Ülemnõukogu on vastu võtnud otsuse tunnistada kõigi Ülemnõukogu liikmete

saadikuvolitusi. See on meie endi otsus, õiguskomisjon lähtub Ülemnõukogu otsusest. Mis puutub ENSV valimisseadusse, siis ma kasutan võimalust veel kord selgitada. Nimetatud valimisseaduse alusel ongi Ülemnõukogu siia saali kokku tulnud ja teostab riigivõimu. Poliitilises mõttes on valimisseadus praegu kõlbmatu, seepärast ongi õiguskomisjon esitanud Ülemnõukogule arutamiseks ja loodetavasti vastuvõtmiseks uue valimisseaduse. Ma soovin veel kord rõhutada ka seda, et nii nagu härra Lippmaa, nii ka mina pean täiesti ebaloomulikuks ja vastuvõetamatuks, et Eesti Vabariigi Ülemnõukogu liikmed on ühe teise riigi sõjaväeteenistuses. Ebaloomulik on ka see, et osa Ülemnõukogu liikmetest on valitud tänase naaberriigi sõjaväelaste poolt. Kuid ma kutsun üles kõiki kolleege ka väga raskeid, ebanormaalseid olukordi lahendama tsiviliseeritud kombel, toetudes nendele võib-olla halbadele seadustele, mis meil täna on olemas.

Juhataja

Suur tänu! Tiit Made teine küsimus.

T. Made

Austatud eesistuja, lugupeetud Tõnu Anton! Ma tahan nüüd teada, miks minu esitatud küsimus ei ole kooskõlas praegu arutatava probleemiga, kuna õiguskomisjon pakkus välja põhjendusena, miks me otsust teha ei saa, just nimelt ENSV valimisseaduse. Mind rahuldaks, kui te ütlete, et te ei saa või te ei taha vastata. Aitäh!

T. Anton

Mul on meeldiv võimalus vastata seekord ainuisikuliselt härra Madele, sest ma räägin täpselt sedasama, mida ma rääkisin härra Lippmaale ja mida ülejäänud kolleegid kuulsid. Härra Made, õiguskomisjon põhjendas oma otsust kehtiva valimisseadusega, täpsemini selle valimisseaduse §-ga 8. Ma püüdsin selgitada ka seda, et kuigi see seadus on poliitiliselt kõlbmatu, on ta praegu kehtiv ja seda rasket tõsiasja ei saa arvestamata jätta. Ma püüdsin selgitada ka seda, et nii õiguskomisjon kui ka mina isiklikult peame vajalikuks Ülemnõukogu kui üleminekuperioodi seadusandliku organi volituste lõpetamist ja Riigikogu valimist, mis olekski lahenduseks sellele poliitilisele vastuolule, mis on nimetatud nelja saadiku kohta esitatud otsuseprojekti aluseks.

Juhataja

Suur tänu! Johannes Kass.

J. Kass

Lugupeetud kolleeg, mõni minut tagasi te ütlesite, et teile ja õiguskomisjonile sobivad kõik need põhimõtted, mis on kinnitatud Ülemnõukogu otsustega. Ülemnõukogu otsustega ja isegi seadusega on kinnitatud põhimõte, et rahvusvahelise õiguse üldtunnustatud eeskirjad kehtivad Eestis õigusliku korra lahutamatu osadena. Ühtlasi me oleme siin võtnud omaks, et me lähtume just demokraatlikes riikides omaksvõetud normidest. Me tahame ka Euroopa Ühendusega olla käsikäes. Ma küsin, millise Euroopa riigi parlamendis on võõrriigi sõjaväe esindajad?

T. Anton

Niisugune olukord on Eesti Vabariigis.

Juhataja

Suur tänu! Jüri Pöld.

J. Pöld

Aitäh! Austatud juhataja, austatud esimees, lugupeetud ettekandja! Kas ENSV täitis NSVL-ist väljaastumise seadust ja kas ENSV-st valitud NSVL rahvasaadikud on endiselt NSVL rahvasaadikud? Teine küsimus puudutab nimetatud nelja ohvitseri. "Rahva Hää" kommenteeris umbes niimoodi, et need saadikud jätkavad neutraliteedipoliitikat ja ei hääleta või on erapooletud. Teatavasti on ka erapooletus või mittehääletamine tegelikult vastuhääletamine. Te ütlesite, et õiguskomisjon lähtub meie enda kinnitatud otsusest saadikumandaadi kohta. Kas ei ole tsiviliseeritud lähenemine just nimelt see, kui me otsustame nende mandaadi tunnistada kehtetuks, või mida me peaksime tegema? Kuidas teie juristina soovitaksite edasi toimida?

T. Anton

Lugupeetud kolleegid, demokraatia on kindlasti midagi vastikut ja tänane arutelu tõestab veel kord, et demokraatia on teinekord ületamatult vastik. Demokraatia vastikus seisneb selles, et oma olemuselt on ta tõkendite süsteem, mis ei luba meil pahatihti käituda nii, nagu meile esmapilgul tundub olevat õige ja otstarbekohane. Konkreetselt arutatava küsimuse puhul seisneb demokraatia nõue selles, et esinduskoosseis valitud liikmed kaotavad oma mandaadi ainult nendel juhtudel, mis on seaduses fikseeritud. Kui me peaksime võimalikuks, et esinduskogu liige võib oma mandaadi kaotada ka seetõttu, et ta ei meeldi sellele

esinduskogule, siis on see kindlasti ebademokraatlik. Väljakujunenud olukorras on vaid mõned võimalused, mis mahuksid olemasoleva seadusandluse ja demokraatia nõuete raamesse. Need võimalused seisnevad selles, et nimetatud neli kolleegi peaksid ja võiksid ise otsustada oma edasise saatuse üle. Teine perspektiivne ehk strateegiline suund peaks seisma selles, et Ülemnõukogu tajuks, et ta tervikuna on pärit Eesti NSV-st, millele loodetavasti juhtis tähelepanu ka kolleeg Made. Seetõttu tuleks meil püüelda üleminekuperioodi lõpetamise poole, mille üheks mõõtmeks võiks olla ka Ülemnõukogu volituste ennetähtaegne lõppemine ja Riigikogu valimised. See peakski olema strateegiline peasuund.

Juhataja

Suur tänu, härra Anton, rahvasaadikutel rohkem küsimusi ei ole. Tänan!

Kolleegid, ma avan läbirääkimised ja palun kõnetooli kolleeg Juhan Telgmaa.

J. Telgmaa

Lugupeetud eesistuja ja austatud kolleegid! Nagu siin juba jutuks oli, annab tõelise lahenduse meie hädadele ikkagi Riigikogu valimine, sest see sõjaväelaste küsimus ei ole sugugi ainus, millepärast meie kõrgeim riigivõimuorgan tõsist kõbimist vajab. Kuid tundub, et see küsimus on siiski niivõrd küpsenud, et kui see asi on vaja selgeks rääkida, siis tehkem seda! Paistab, et oleme mõnevõrra jälle hädas asjaga, mida me siin tihti kogeme: juristide vahel on lahkarvamused isegi siin saalis. Ju siis juriidilised argumendid ei siit ega sealt pole raudkindlad. Seda enam on alust küsida, kas me peame alati just seda formaalset õigust taga ajama, võib-olla seda ei ole olemaski. Sellest küsitavusest lähtudes mõtisklen asja sisu üle. Kui püüda sellele küsimusele läheneda politiseerimata ja ainult otstarbekusest lähtudes, arvan, et praegu on meile võõrarmee ohvitseride ja kindralite kohalolek siin saalis kasulik, kuna sedasama võõrarmeed on Eestis niivõrd suurel arvul. Ma arvan, et ohvitseride ja kindralite siinviibimine on praegu mingil määral Eesti elu stabiliseeriv faktor. Liiatigi pole meil oma armeed, mida endise Nõukogude Liidu armee kohalolekust tingitud ohule vastu panna. Liiatigi puudub meil oma julgeolekuteenistus, mida me mitte kuidagi moodustada ei taha. Meie ühiskonnas on igasuguseid muid ohtusid külluses – küll maffia, küll KGB riismed, küll rahvusvaheline kuritegevus, küll organiseeritud korruptsioon jne., jne. Selles suhtes meie ühiskonnal ohtudest puudus ei ole. Ja kui me, lähtudes praktilisest kaalutlusest tagada Eesti ohutus kas või võõra armee suhtes, neid mehi siit minema ei aja, siis ma arvan, me oleme teinud rohkem kasu kui kahju. Muidugi on siin mitmeid lahendusi ja nagu me oleme näinud, kõnesolevad neli kolleegi ei hääleta delikaatsete inimestena nendes küsimustes, kus nad

võiksid saada kaalukeeleks otsuse langetamisel. Savisaare usaldushääletamisega oli näppu lõikamine nendele hea õppetund. Kuid me oleme hädas kvoorumiga ja kvoorumist nad ise end kuidagi selle mittehääletamisega maha võtta ei saa. Seetõttu ma pakun välja Euroopast kopeeritud loogika. Nii kui on Euroopa Nõukogus olemas erikülalise staatus, võib midagi taolist sisse viia ka siin. Erikülaline saab sündmuste käiku mõjutada täpselt võrdselt ametliku liikmega, ainult ta ei saa võtta osa hääletamisest. Seetõttu võiks siin rakendada sedasama ideed, jätta neile kõik õigused ja tegutsemisvabadus, ainult võtta ära hääletamisest osavõtu õigus ja jätta nad sellega kvoorumis koosseisust välja. Siis me pääseme oma raskustest. Ilmselt me peame mõtlema ka parema nime välja, mina pole suutnud paremat nime välja mõelda, aga see oleks ehk pääsetee. Ma ei ole selle vastu, kui see ettepanek siin arutluse käigus modifitseerub. Kuid praktiline takistus on meie kvoorum ja niimoodi õnnestuks sellest takistusest lahti saada.

Niisiis ma ulatangi meie juhatusele ettepaneku, kus on kirjas: "Katkestada arutelu, teha reglemendikomisjonile ülesandeks esitada eelnõu, millega kehtestada erikülalise staatus (sellel võib olla ka sobivam nimetus), seejärel jätkata arutelu ja viia endise Nõukogude armee ohvitserid ja kindralid üle erikülalise staatusesse." Muidugi on lihtsam, kui nad isikliku avalduse põhjal sedasama teeksid. Aga kui nad ei tee või ei saa seda mingitel asjaoludel teha, siis selline lahendus tundub mulle olevat viisakas. Täna tähelepanu eest!

Juhataja

Suur tänu! Marju Lauristin.

M. Lauristin

Lugupeetud Ülemnõukogu! Umbes kuu aega tagasi pöördus minu poole siinsamas Ülemnõukogu koridoris härra Kotšegarov ja küsis, mida võiksid nemad selles olukorras teha. Olukord on meie kolleegidele ju arusaadav. Ma ütlesin, ja ma tahan öelda seda ka praegu, et mingis mõttes on nende viibimine Eesti Vabariigi Ülemnõukogus võrreldav Eesti saadikute viibimisega Moskvast Liidu Ülemnõukogus pärast seda, kui oli täiesti selge, et Eesti on asunud iseseisvumise teele ja neil ei ole seal ei juriidiliselt ega poliitiliselt õige olla. Meie lahendasime küsimuse, ootamata, et seda lahendaks meie eest üks või teine kogu, sest see oli meie enda eetilise ja poliitilise valiku küsimus. Me tunnetasime selle valiku sisu ja me tegime otsuse, et me ei saa NSV Liidu Ülemnõukogu tööst osa võtta. Üks põhjus oli ka see, et meile sai täiesti ametlikult, tekstiliselt teatavaks, et Nõukogude Liidu jaoks ei ole meie sealolek eetikaküsimus. Ta kasutas seda ära oma poliitilises mängus kui argumendi selle kohta, et

vaatamata kõikidele otsustele ja deklaratsioonidele tõendab Eesti saadikute osavõtt NSVL Ülemnõukogu tööst Eesti kuulumist Nõukogude Liitu. See küsimus ei ole mitte ühe või teise meeldiva või vähem meeldiva isiku olemuses, vaid küsimus on riikidevahelistes suhetes ja seetõttu ka härra Telgmaa pakutud lahendus (luua vaatleja staatus) on ka riikidevaheliste suhete küsimus. Missugustel riikidel mis alustel on vaatlejad teise riigi parlamendis – ka see on riikidevaheliste suhete küsimus. Siin tuuakse argumendina ka seda, et meie väga mõistlikud, väga sümpaatsed kolleegid ei saa toimida oma südametunnistuse järgi, kuivõrd nad on käsualused, aga selles ongi ju põhjus, mispärast sõjaväelased ei saa kuuluda parlamenti – nad on käsualused. Kõik, kes seda väidavad, just nimelt tõestavad sellega, et sõjaväelaste viibimine parlamendis ei ole kooskõlas parlamendisaadiku staatusega. Me võtsime vastu seaduse Eesti Vabariigi kaitseteenistuse kohta, selle seaduse § 25 lõikes 2 on öeldud, et kaitseväelasel on keelatud töötamine valitaval või määrataval tsiviilametikohal Eesti Vabariigi riigi või kohaliku omavalitsuse organites. Meile kõigile oli see säte täiesti endastmõistetav. Nüüd me olemegi olukorras, kus seda, mis on endastmõistetav ja seadusega kehtestatud Eesti Vabariigis, seda, mis (ma tõepoolest usun) on kodanikena, isikutena mõistetav ka meie kolleegidele, kes siin valiti ENSV valimisseaduse kohaselt, seda ei ole võimalik meil teostada viisil, mis on pandud ette selles projektis, mis ei käi kokku demokraatia printsiipidega, nagu meile tõestas õiguskomisjon. Kuni me ei ole saanud lahendada seda dilemmat juriidiliselt korrektselt õiguskomisjoni poolt pakutud projekti alusel, teen ma siiski ettepaneku teha veel niisugune muudatus, aidata meie kolleegidel, kellele ilmselt ei ole piisavalt abi nendest koridori- ja kabinetivestlustest, teha ise avaldus.

Ma teen ettepaneku muuta meile antud eelnõu esimene lõige selliselt: teha ettepanek NSV Liidu relvajõududest valitud Eesti Vabariigi järgmistele Ülemnõukogu liikmetele (nimed need ja need) esitada avaldus nende saadikuvolituste ennetähtaegseks lõpetamiseks. Ma arvan, et võiks olla ka teine punkt, mis lähtub sellest loogikast, millele me toetusime, võttes vastu kaitseseadust: lugeda ühitamatuks Eesti Vabariigi Ülemnõukogu saadikustaatusega viibimine sõjaväe tegevteenistuses. See oleks üldisema iseloomuga, aga käiks ka käesoleva juhu kohta üldisema loogika alusel. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu! Johannes Kass.

J. Kass

Tere päevast, Eesti Vabariigi Ülemnõukogu, ehk täpsemalt – ennast nõnda nimetanud ENSV Ülemnõukogu, sest sisuliselt me pole karvavõrdki muutunud ENSV Ülemnõukogust Eesti Vabariigi Ülemnõukoguks. Mul ei olnud kavas sõna võtta niigi selges küsimuses, nagu seda on võõrriigi sõjaväeringkondadest valitud saadikud parlamendis. Sõna ajendas võtma õiguskomisjoni, täpsemalt nõukogude õiguskomisjoni seisukoht selles küsimuses, aga sellised nõukogulikud on nad viimasel ajal kippunud olema, kui on küsimus, kas Eesti Vabariik või ENSV. Praegu me kui ENSV oleme peidetud Eesti Vabariigi sildi taha, mida kinnitas tegelikult ka Ülemnõukogu ise oma 19. detsembri otsusega möödunud aastal, kus ta lükkas tagasi, et taastatud Eesti Vabariik on kuni 1940. aastani kehtinud Eesti Vabariigi õigusjärglane. Täna pilatud Eesti Vabariigi õiguslik seisund ja olukord on suuresti tingitud sellest, et Ülemnõukogus on monopoolses seisundis nimetatud õiguskomisjon, mille tollase Rahvarinde strateegid Aaskivi, Anton, Junti, Hänni, Kask jt. on kavandanud ja pannud aluse tegevusele, mis algselt oli küllalt hea – taastada *de jure* eksisteeriv Eesti Vabariik *de facto* ja seda restitutsiooni põhimõttel. Kahjuks on see hea algus tänaseks toppama jäänud ja võtnud koguni suisa vastupidise suuna. See kõik on ka mõistetav, sest nõukogude õigus ja õpetus kubiseb pooltõdedest, mida nimetatud kolleegid on ilmselt ka omandanud. Ma panen õiguskomisjoni süüks, et vähemalt pärast 20. augustit ei ole tühistatud Eesti NSV konstitutsioon, mis toimib ja määrab meie tänast päeva, sest nii see on, kui kehtib Nõukogude valimisseadus siin saalis ka täna, nagu tsiteeris meile just natuke aega tagasi Tõnu Anton. Ma panen õiguskomisjoni süüks, et pole tehtud, pole tahetud leida neid võimalikke juriidilisi meetmeid, millega oleks juba lahendatud nelja militaarsaadiku küsimus, mis tõstatati juba pool aastat tagasi. Aega on olnud selleks piisavalt. Kuidas on saanud võimalikuks see rahva sõnul absurдитеater Ülemnõukogus ja sellest jätkuv ebamäärasus Eestis, kui Ülemnõukogus on ometi teisi, küllaltki eestimeelseid saadikuid? Kahjuks domineerib Ülemnõukogus autoritaarsus, mis on *homo soveticus*’e üks põhitunnus. Ei viitsita, ei taheta või ei juleta otsustada oma peaga, vaid peetakse ainuõigeks seda, mida autoriteedid siit puldist ütlevad. Nüüd vaadakem lähemalt, kuidas taoline tegevus Ülemnõukogus käib. Esiteks. Üleeile tsiteeris kolleeg Tõnu Anton meile Nõukogude valimisseadust, mille § 8 lg. 1 sätestab juhud, millal lõpetatakse ennetähtaegselt saadikuvolitused. Ainult et sellest loogikast lähtudes ei ole me ka praegu seaduslikult iseseisev Eesti Vabariik, kuna me pole järginud Nõukogude konstitutsiooni temast lahkulöömiseks, vaid oleme ka täna SRÜ koosseisus. Aga tegelikult olemegi, ja seda mitte ainult füüsiliselt, jätkuvalt on Eesti Vabariik haaratud SRÜ vägedest ja seda on ka Ülemnõukogu ise. Samuti oleme haaratud ka puhtjuriidiliselt, mida Tõnu Anton

tõestas. Teiseks. Nelja sõjaväelasest saadiku volituste lõpetamist takistavaks teguriks loeti õiguskomisjoni poolt seda, et nende valijate hulgas võis olla ka tsiviilisikuid. Milline huvitav rõhuasetus ja seda nii kogenud juristide poolt! Mina leian nõnda, et kui ka kas või üks valijatest oli sõjaväelane, rikuti demokraatlikku valimisreeglit, normaalset valimisreeglit. Kolmandaks takistavaks teguriks loeti seda, et kõik need neli saadikut ei ole täna sõjaväelased. Lugupeetud kolleegid, see ei muuda nende valimisringkonda ja sellest tulenevat saadikustaatus! Nüüd tahan ma küsida nii õiguskomisjonilt kui ka kolleegidelt, kes selliseid seisukohti jagavad, kuidas läheb taoline lähenemisviis antud küsimuses kokku Ülemnõukogu enda 8. mai 1990. aasta seadusega Eesti sümboolika kohta? Selle p. 3 ütleb: rakendada Eesti Vabariigi 1938. aasta põhiseaduse järgmised paragrahvid: § 1 – Eesti on iseseisev ja sõltumatu vabariik, kus kõrgeim riigivõimu kandja on rahvas. § 2 – Eesti riigi maa-ala on lahutamatu ja tervik. Ja nüüd § 4 – Eestis on jõus ainult tema oma asutuste poolt kehtima pandud seadused. Rahvusvahelise õiguse üldtunnustatud eeskirjad kehtivad Eestis õigusliku korra lahutamatu osadena.

Lugupeetud kolleegid, teie jaoks on seaduseks rahva tahe ja need seadused, mida te siin olete vastu võtnud. Rahva tahe ilmnes selgelt minule isiklikult 5. märtsil, kui minuga kohtumisel valijad esitasid minule 4-punktilise saadikujuhendi, mille p. 1 ütleb: lõpetada nimetatud nelja militaarsaadiku volitused Ülemnõukogus. On aeg hakata täitma omaenda seadusi ja rahva tahet. Seda, et me rahva tahet ei täida, näitab selgelt üleeile Eesti Televisioonis näidatud "Vox populi", kus Ülemnõukogu tunnustamise hindamiskõver on langenud ohtlikule tasemele, ta hakkab ristuma ühe teise kõveraga, milleks oli Eesti Komitee. Teatavasti ühiskond vaakumit ei salli, on selge, kes hakkab võimu võtma. On viimane aeg hakata täitma neid otsuseid ja seadusi, mis me ise oleme vastu võtnud, ja rahvusvahelisi reegleid. Täna tähelepanu eest!

Juhataja

Suur tänu! Enn Leisson.

E. Leisson

Lugupeetud härra juhataja, lugupeetud kolleegid! Kahtlemata on need rahvavalgustuslikud vested Eesti Vabariigi ajaloost ja nendest seostest Eesti NSV-ga väga kasulikud, aga samavõrd ka tulutud. Ma tahan peatuda mõnel õiguskomisjoni esimehe poolt toodud argumendil, mis kahjuks ka minu arvates ei kannu. Kui Eesti NSV-s olid riigiehituse lahutamatuks osaks ka relvajõud, siis enam nad paraku seda ei ole. Tõepoolest, sõjaväe saadikud valiti kooskõlas valimisseadusega ja nagu Tõnu Anton väidab, seda ei saa muuta.

Kui nii, kas siis on õigustühised ka 30. märtsi 1990. aasta ja 20. augusti 1991. aasta otsused kui vastuolulised NSV Liidu ja Eesti NSV konstitutsiooniga? Vaevalt küll.

Mõned päevad tagasi oli Balti Riikide Nõukogus väga huvitav mõttevahetus. Kuna seda ei ole avaldatud, minuni see jõudis läbi välisajakirjanike, siis ma võin seda teile ümber jutustada.

Eesti Vabariigi välisminister Lennart Meri rääkis Eesti Vabariigi ees seisvatest ülesannetest ja mainis esimesena vajadust viia Eesti Vabariigist välja võõrriigi väed. Seepeale vastas Venemaa välisminister Kozõrev, et Eesti rahvas seda ei soovi, Eesti rahvas valis Nõukogude armee kindralid ja ohvitserid oma Ülemnõukogusse, ja seda nõuavad vaid üksikud ekstremistid. Siis ütles Genscher, et vaat kui kena mees on Meri, aga mis tuleb välja – ekstremist. Ja nüüd jätkuks sellele, millest juba rääkis Marju Lauristin. Ka minul oli eile pikk ja vastuoluline jutuajamine meie lugupeetud kolleegidega – relvajõudude esindajatega. Tõepoolest, nende valijate hulgas, kes valisid nad Ülemnõukogusse, olid ka tsiviilisikud, nende hulgas ka Eesti Vabariigi õigusjärgsed kodanikud, ka eestlastest ajateenijad, ka eesti soost Nõukogude armee ohvitserid. Nende valijaskonna struktuuri me täpselt ei tea ja kuna oli tegemist kinniste valimisringkondadega, meil ei maksaks võib-olla selle üle ka erilist huvi tunda. See ei anna meile mitte midagi, nagunii nad seal olid. Valitud on nad kooskõlas seadusega, kuid muutunud on meie riigiõiguslik staatus ja samavõrd peab muutuma ka nende staatus Ülemnõukogus. Seepärast ma teen ettepaneku, mille ma olen nende saadikutega kooskõlastanud, ja see ettepanek seisneb järgmises: "Seoses Eesti Vabariigi tunnustamisega Venemaa ja teiste SRÜ riikide poolt ja NSV Liidu relvajõudude üleminekuga Venemaa jurisdiktsiooni alla arvata välja Eesti Vabariigi Ülemnõukogu hääleõiguslike saadikute hulgast kinnistest valimisringkondadest valitud NSV Liidu relvajõudude esindajad." See tähendab, et neil jääb õigus osaleda Ülemnõukogu töös nõuandva hääleõigusega, osaleda ka nõuannetega komisjonide töös, võtta osa täiskogu tööst. Praktiliselt on see juba rakendunud, pärast Edgar Savisaare valitsusele umbusalduse hääletamise küsimust ei ole relvajõudude esindajad hääletamisel osalenud. Ma tänan teid tähelepanu eest ja teen ettepaneku koos projekti autori ja parandusettepanekuid teinud saadikutega pisut siit saalist eralduda ja valmistada ette kompromissvariant. Ma tänan!

Juhataja

Suur tänu! Läbirääkimised on meil lõppenud, selle kohta on otsus langetatud. Küll aga on mul üks pöördumine Ülemnõukogu poole. Lugupeetud kolleegid, kas me peame võimalikuks ja vajalikuks kuulata selles küsimuses Ülemnõukogu esimehe härra Rüütli arvamust? Peame õigustatuks. Palume kõnetooli!

A. Rüütel

Austatud kolleegid! See oli umbes kaks pool aastat või veidi rohkem tagasi, kui me tegime ja võtsime vastu selle valimisseaduse, millest siin on praegu räägitud. Selle ettevalmistamise käigus me arutasime sõjaväelaste osavõttu meie Ülemnõukogu valimistest. Me kirjutasime sisse eraldi paragrahvi, § 8, ja eraldi just nimelt seepärast, et nägime ja planeerisime ette oma poliitilist teed iseseisvumisele ja leidsime, et kui me oleme jõudnud nii kaugele, et oleme saavutanud iseseisvuse, siis see Ülemnõukogu võib jätkata oma tööd, kuid sõjaväelased on võimalik meie Ülemnõukogust välja arvata. Mul tuli Moskvast seda seadust kaitsta, umbes poolteist tundi püsti seista ja kõik rünnakud vastu võtta just nimelt sellesama § 8 pärast. Kui me ei oleks teinud sellist ettepanekut, et meil saavad olema esindatud kinniste valimisringkondade näol Eesti territooriumil paiknevad neli põhilist väeliiki, siis oleks võib-olla meie Ülemnõukogus istunud kogu selle aja 14–15 ohvitseri ja sõdurit saadikuteks. Me siiski saavutasime selle. Sellest oli pärastpoole, mitte päris avalikult, aga põgusalt omavahel, ka juttu, et see oli nii planeeritud. Siin on palju räägitud meie austatud sõjaväelastest saadikute korrektsusest ja Eesti iseseisvumisele kaasaaitamisest. Ka mina olen sellega nõus, meie austatud ohvitserid on olnud igati korrektsed ja see on oluliselt aidanud kaasa, et me oleme suutnud oma iseseisvuse saavutada veretult. Ma usun, et meie kõik ja kogu Eesti rahvas on selle eest tänulik. Ma vestlesin varsti pärast meie iseseisvumist, meie vastuvõtmist ÜRO liikmeks meie saadikute-ohvitseridega ja ka mitte väga ammu, veel aasta lõpu poole, oli sellest juttu, et võib-olla oleks kõige korrektsem ja õigem, kui nad ise annavad avalduse ja lahkuvad. Ma arvan, et see oleks vastanud üldisele poliitilisele mõtlemisele, aja vaimule mitte ainult meil, vaid ka mujal. Ma mõtlen selle all seda, et kui nad andsid ohvitseridena vande NSVL-ile, siis kuivõrd Nõukogude Liitu enam ei ole, kogu selle ühiskonna areng on ümber mõtestatud, siis on ka õige nendel inimestel, kes on seda Liitu teeninud, mõtestada poliitiliselt ümber praegune olukord. Ja kui see ümber mõtestada, siis tähendab see seda, et on vaja kaasa aidata nende Liidu koosseisus olnud rahvaste iseseisvumisele, kes seda soovivad, nende riikide loomisele ja ka meie omariikluse taasloomisele. Kõige olulisem on praeguse poliitilise olukorra tervendamine. Ma mõtlen tervendamise all seda, et meie Ülemnõukogu koosseis, kes peab veel töötama, ma ei oska öelda, kui kaua, kuid kindlasti veel mõne aja, vastaks siiski meie tänasele poliitilisele staatusele. Meid ei mõisteta maailmas, ei Ühinenud Rahvaste Organisatsioonis ega mujal, kui olematu riigi armee esindajad on meie Ülemnõukogus või parlamendis. Me ei suuda seda mitte millegagi põhjendada. Ma kordan veel, et seda on vaja mõtestada, sellest olukorrast on vaja sügavalt aru saada.

Kui me viimati sellest rääkisime, siis ma tegin ju ettepaneku, et valitsuse juures nende väeliikide esindajad koordineeriksid vägede väljaviimist Eesti territooriumilt. Kuid seda ettepanekut ei ole siiski vastu võetud, olgugi et põhimõtteliselt te olite sellega nõus. Ma arvan, et see praegu tehtud projekt on vaja veel läbi vaadata ja kuigi need ettepanekud, ka arvamuste vahetamine ja dialoog ei ole tulemusi andnud, peame siiski otsuse langetama. Samal ajal ma tahan veel kord avaldada austust kõigile teile, kes te olete meie iseseisvumisele kaasa aidanud, kuid ka see on väga suur kaasaaitamine, kui te teete praegu selle sammu. Ma teen Ülemnõukogule ettepaneku teha see otsus kohe praegu. Tänan!

Juhataja

Suur tänu! Kolleegid, täpsustame asjaolusid. Ära on kuulatud ettekanded, on peetud läbirääkimisi, laekunud on parandusettepanekud, nende hulgas ka alternatiivsed, nüüd oleks aeg ära kuulata ka lõppsõnad. Lõppsõna pidajad annavad hinnangu laekunud parandusettepanekute kohta ja ütlevad, kas nende hulgas on veel alternatiive. Miks ma seda rõhutan? Me alustame parandusettepanekute läbihääletamist konkursi korraldamisega alternatiivide vahel. Kui autorid ei pea laekunud ettepanekuid alternatiivideks, siis sellisel juhul on need parandusettepanekud. Marju Lauristin vihjas oma kõnes sellele, et tema esitatud ettepanek on alternatiivne, mis sellisel juhul, kui Ülemnõukogu seda soovib, eeldaks veel Marju Lauristini ettekannet, see tähendab, et vajaduse korral võib küsimusi esitada. Alustame lõppsõnade kuulamist. Jüri Põld. Palun kõnetooli! 3 minutit.

J. Põld

Austatud juhataja, austatud kolleegid! Riigikaitsekomisjoni laekus eile kahelt kolleegilt parandusettepanekuid, mille kohta riigikaitsekomisjon annab ka oma hinnangu. Esmalt kolleeg Lebedevilt. See oli vene keeles, ma palusin tal tõlkida need ka riigikeelde. Nende sisu on järgmine: lõpetada nende Eesti Vabariigi Ülemnõukogu saadikute volitused, kes töötasid partei rajoonikomiteede sekretäridena või nendest kõrgematel ametikohtadel. Riigikaitsekomisjon hindab tehtud ettepanekut, kuid leiab, et see ei käsitle antud otsuseprojekti ja kolleeg võiks sellega välja tulla vastavalt Ülemnõukogu reglemendile seadusandliku initsiatiivi korras.

Teine parandus- ja täiendusettepanek laekus kolleeg Marju Lauristinilt, mille olemust te ka praegu veidi teises redaktsioonis kuulsite. Sõnastatud on ta nii: "1. Esitada NSV Liidu relvajõududest valitud järgmistele Eesti Vabariigi Ülemnõukogu liikmetele ettepanek (vahepeal olid nimed) saadikuvolituste ennetähtaegseks lõpetamiseks." Riigikaitsekomisjoni

liikmed seda parandusettepanekut ei aktsepteerinud, taoline ettepanek on kolleegidele tehtud, kuid nad palusid tuua küsimus täiskogu ette, selle peab otsustama Ülemnõukogu täiskogu, sest neile on antud käsk viibida siin saalis. Selle otsuse 2. punkt: viia sisse muudatus Eesti NSV valimisseadusse (paragrahvi ei ole nimetatud, punkti ei ole nimetatud), mis tunnistab kokkusuobimatuks Eesti Vabariigi Ülemnõukogu liikmestaatuse teenimisega välisriigi relvajõududes. Ka selle punktiga meie ei saanud nõustuda. See ei ole selle otsuse teema, käsitleb asju küll sellest seisukohast, kuid ei ole käesoleva otsuse teema. Ma leian, et laekunud ettepanekute minupoolne hindamine ei ole korrektne, seepärast palub riigikaitsekomisjon vaheaga kuni 15 minutit.

Juhataja

Suur tänu! Nii palju selgituseks, et parandusettepanekuid esitatakse kuni läbirääkimiste lõppemiseni. Kui Enn Leisson lausus viimase sõna, siis pidi laekuma ka viimane parandusettepanek. Rohkem me neid enam arvesse ei võta. Samas ma tahan juhtida tähelepanu, et kui me alustame parandusettepanekute läbihääletamist, võivad parandusettepanekute esitajad täpsustada oma ettepanekuid, kuid mitte kaitsta, mitte öelda, kas on hea või halb või ei saa aru. Suur tänu! Ma palun kõnetooli lõppsõnaks Tõnu Antoni.

T. Anton

Lugupeetud kolleegid! Meie ees on otsuseprojekt Eesti Vabariigi Ülemnõukogu mõnede liikmete saadikuvolituste lõpetamise kohta. Vist pole saladus, et mitte ainult minule, vaid enamikule õiguskomisjoni liikmetele, ja kindlasti enamikule Ülemnõukogu liikmetele on südamelähedased need read, mis siia otsuseprojekti on kirjutatud. Kuid kõrvuti sellega, mis on meile südamelähedane, peame vastutama ka oma otsuse poliitilise sisu eest. Me teeme täna poliitilise valiku, kas parandada Ülemnõukogu väljanägemist või valida suund Riigikogu valimistele, valmistada need kiiresti ette ja viia need kiiresti läbi. Kui me valime Ülemnõukogu väljanägemise pahandamise, siis tuleb meil astuda ka järgmised sammud. Ma arvan, et ei ole erilist vahet, kas arvata Ülemnõukogust välja endise Nõukogude Liidu relvajõududesse kuuluvad Ülemnõukogu liikmed või siis need Ülemnõukogu liikmed, kellel ei ole Eesti Vabariigi kodakondsust. Ma võin teile ette lugeda paar rida Põhiseaduse Assamblee poolt välja töötatud põhiseaduse rakendamise seaduse eelnõust. Need neli rida on § 2 2. lõikest: õigusaktid, mis ei ole kooskõlas põhiseadusega, kehtivad seni, kuni nad tühistatakse või viiakse vastavusse põhiseadusega. Vaidluse korral otsustab õigusakti

vastavuse põhiseadusele riigikohus. Sellise sätte poolt oli kohalolnud assambleeliikmeist 28 ja vastu 3.

Lõpetuseks. Proua Marju Lauristin esitas alternatiivse eelnõu. Seda alternatiivset eelnõu ei ole saanud arutada õiguskomisjon, juhtivkomisjon. Õiguskomisjoni esimehena palun teha vaheaeg, et õiguskomisjon saaks uurida esitatud alternatiivset projekti ja ütelda ka selle projekti kohta oma sõna. Täna teid!

Juhataja

Suur tänu! Kõik on korrektne. Kolleegid, enne vaheaja kuulutamist ma loen teile ette Marju Lauristini alternatiivi. See on praegu paljundamisel ja jagatakse kohe välja, aga te saate juba alustada tööd. Sobib?

Preambula on sama: "1. Teha ettepanek NSV Liidu relvajõududes valitud järgmistele Eesti Vabariigi Ülemnõukogu liikmetele – kolleegidele Abdurahmanovile, Ahaladzele, Kotšegarovile, Volkovile – esitada avaldus nende saadikuvolituste ennetähtaegseks lõpetamiseks. 2. Lugeda ühitamatuks Eesti Vabariigi Ülemnõukogu saadikustaatusega viibimine sõjaväe tegevteenistuses. 3. Käesolev otsus jõustub vastuvõtmise päevast."

Te saate selle kõik ka kätte. Ma kuulutan vaheaja ja palun nii õiguskomisjoni kui ka riigikaitsekomisjoni tegelda nii alternatiivide kui ka parandusettepanekutega. Kui Enn Leissoni ettepanekus oli alternatiivi tunnuseid, palun ta nii vormistada. Kui ta on parandusettepanek, läheb hääletusele. Vaheaeg 10 minutit.

V a h e a e g

Juhataja

Kohaloleku kontroll. Kohal on 74 rahvasaadikut, puudub 29. Meil on vaja rakendada meetmeid, et õiguskomisjoni liikmed oleksid saalis. Kohaloleku kontroll. Kohal on 82 rahvasaadikut, puudub 21.

Lugupeetud Ülemnõukogu, mõlemad komisjonid pidasid nõu ja lõppsõnad jätkuvad. Ma palun uuesti kõnetooli härja Jüri Põllu.

J. Põld

Austatud juhatus, lugupeetud kolleegid! Riigikaitsekomisjon käsitles esmalt kolleeg Juhan Telgmaa parandusettepanekut katkestada arutelu, teha reglemendikomisjonile ülesandeks

esitada eelnõu, millega kehtestada erikülalise staatus (selles võib olla ka sobivam nimetus), seejärel jätkata arutelu ja viia endise nõukogude armee ohvitserid ja kindralid üle erikülalise staatusesse. Komisjon arutas seda ja leidis, et see ei sobi kokku meie esitatud otsusega. See ettepanek ei muuda midagi, ta kutsub muutma vaid reglementi. Mis on erikülalise staatus või külalise staatus, see on juriidiliselt lahti kirjutamata ja vajab ilmselt ka seadusega sätestamist. Juhan Telgmaa ettepaneku poolt ei olnud ükski komisjoniliige, kõik olid vastu, hääletamine toimus kell 11.53.

Kolleeg Enn Leissoni parandusettepaneku sõnastus oli järgmine: "Seoses Eesti Vabariigi tunnustamisega Venemaa ja teiste SRÜ riikide poolt ja Eestis asuvate NSV Liidu relvajõudude üleminekuga Venemaa jurisdiktsiooni alla arvata välja Eesti Vabariigi Ülemnõukogu hääleõiguslike saadikute hulgast valimisringkondadest nr. 42, 43, 44, 45 valitud endise NSV Liidu relvajõudude esindajaist rahvasaadikud, säilitades neile nõuandva hääleõiguse Ülemnõukogus ja tema struktuurides."

Põhimõtteliselt on tegemist härra Telgmaa ettepanekuga analoogsete parandusettepanekutega. Härra Leisson viibis ka ise komisjoni koosolekul, pärast tema lahkumist komisjon hääletas, poolt ei olnud keegi, vastu 8, hääletamine toimus kell 11.52.

Komisjon arutas ka proua Marju Lauristini tehtud parandusettepanekut kui alternatiivset otsuseprojekti ja tõdes, et see ei ole otsus, see on deklaratsioon. Ettepanek on kolleegidele teatavaks tehtud, nad ei ole seda ettepanekut vastu võtnud. Punkt 2. Lugeda ühitamatuks Eesti Vabariigi Ülemnõukogu saadikustaatuses viibimine sõjaväe tegevteenistuses. Selle on Eesti Vabariigi ohvitseride ja sõdurite kohta ära öelnud juba kaitseteenistuse seadus. See on samuti deklaratsioon. Mis puutub endise Nõukogude Liidu relvajõududesse ja Riikliku Julgeoleku Komitee ohvitseridesse, siis selle deklaratsiooniga ei muutu nende valijate ringkond, ei muutu mingil moel nende staatus. Kui nad ka kohe lähevad erru ja jäävad siia saali, on nende valijad siiski kinnistest sõjaväeringkondadest.

Komisjon seda alternatiivi ei toetanud. Selle poolt ei hääletanud keegi. Vastu oli 8.

Juhataja

Suur tänu! Üks hetk, härra Pöld. Kolleegid, ma palun teie nõusolekut nihutada mõnevõrra meie reglemendijärgset vaheaega. Olete nõus? Vladimir Lebedevil on küsimus, mitte hinnang ega arvamus, eks ole? Vladimir Lebedev.

V. Lebedev

Lugupeetud juhataja! Kuna Kommunistlik Partei juhtis ja suunas 50 aastat organite, sealhulgas ka armee tegevust, siis ma nõuan, et minu parandusettepanek pandaks hääletusele, ehkki komisjon lükkas selle tagasi. Tänan!

Juhataja

Lugupeetud kolleegid! Kõik parandusettepanekud lähevad hääletamisele igal juhul siis, kui seda nõuab üks asjaosalistest. Igal juhul. Ma tänan, Härra Põld.

J. Põld

Aitäh!

Juhataja

Tõnu Anton.

T. Anton

Lugupeetud kolleegid! Nõukogude õiguskomisjon pidas vaheajal istungi ja ma kannan teile ette selle istungi tulemused.

Alternatiivselt esitatud Ülemnõukogu otsuse projekti "Eesti Vabariigi Ülemnõukogu mõnede liikmete saadikuvolituste lõpetamise kohta" õiguskomisjon toetab ja see toetus kogus komisjonis 8 poolthäält. Komisjon oli täielikult üksmeelne, et nimetatud otsuseprojektis tuleks ära vahetada punktid 1 ja 2, lugedes seega punkti 2 esimeseks ja punkti 1 teiseks punktiks. Õiguskomisjoni istungil härra Kase ettepanekust lähtudes leidis toetust ka ettepanek täiendada uue numeratsiooni järgi punkt 2 mõttega, et nimetatud neli kolleegi peaksid esitama avalduse nende saadikuvolituste ennetähtaegseks lõpetamiseks või lahkuma SRÜ relvajõududest. Seda ettepanekut toetas neli komisjoniliiget. Kolmandaks. Õiguskomisjon hääletas ka härra Kõo ettepanekut, mis käsitleb samuti uue numeratsiooni järgi punkt 2, ja nimelt õiguskomisjon toetab selle punkti täiendamist mõttega, et nimetatud neli kolleegi peaksid niisiis esitama avalduse nende saadikuvolituste ennetähtaegseks lõpetamiseks, ja edasi tekst: "... kusjuures ka neile laienevad Ülemnõukogu Presiidiumi poolt kehtestatud saadikuvolituste lõppemisega kaasnevad tagatised." Õiguskomisjon langetas selle otsuse kuue poolthäälega. Kordan veel kord, õiguskomisjon toetab proua Lauristini esitatud alternatiivset otsuseprojekti. Tänan!

Juhataja

Suur tänu! Kolleegid rahvasaadikud, kõik teie parandusettepanekud panen hääletusele, kui te seda nõuate, ja siis, kui sinnamaani jõuame. Küsimusi võib esitada ainult siis, kui asjaosalised on kogemata või meelega moonutanud parandusettepaneku sisu või mõtet, mitte üks sõna ei tohi lausuda selle kohta, kas esitatud ettepanek on hea või halb, loogiline või ebaloogiline, seadusega vastuolus jne. Lugupeetud kolleegid, meil on olemas põhitekst ja meil on olemas alternatiivne tekst. Marju Lauristin palub lõppsõna.

M. Lauristin

Seoses sellega, et õiguskomisjon on teinud täienduse alternatiivi, mida ma pakkusin, ma siiski ütlen, et mina ei taha nõustuda täiendusega (saadikuvolituste ennetähtaegse lõpetamise kohta või lahkuda relvajõududest), sest et see on nagu meiepoolne pakkumine, minu mõte ei olnud selline. Lähtudes sellest, et see situatsioon on sobimatu meie praeguse staatusega, ja samal ajal lähtudes demokraatlikest ja õiguslikest printsiipidest, tuleb anda härradele võimalus lahendada see üheselt. Selles on minu alternatiivi mõte. Ma nõustun punktiga 2, mis nüüd on esimene. See olekski konkreetne alus. Ma ei pea õigeks panna siia mingeid leevendavaid jne. momente, minu meelest need härrased peavad tegema ise oma selge eetilise, poliitilise valiku ja kui nad ei suuda seda teha, peame seda tegema meie. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu, kolleegid, see oli Marju Lauristini lõppsõna. Lõppsõna esitajale ja pidajale küsimusi ei esitata. Ärme läheme rütmist välja, meil on asjad praegu kõik ilusti korras. See tähendab, et konkursile pannakse Marju Lauristini muutmata tekst, vahetades ära punktid 1 ja 2. Kui näiteks Marju Lauristini tekst võidab konkursi, siis hakkame läbi hääletama seda parandusettepanekut, millest kõneles Tõnu Anton. Mis on, Jaak Allik?

J. Allik

Lugupeetud härra juhataja, kuna esitatud eelnõu on mulle ühes punktis arusaamatu, kas teie võiksite küsimusele vastata?

Juhataja

Võin, need on õiged küsimused. Palun!

J. Allik

Ma tahaksin saada selgitust selle eelnõu kohta. Neist neljast nimetatud isikust ei teeni üks enam relvajõududes. Kui ta lahkub sõjaväest, mida tähendab siis punkt 2? Kas ta sel juhul lahkub ka Ülemnõukogust või mitte?

Juhataja

Selle loogika põhjal saan vastata, toetudes eelnevatele konsultatsioonidele Marju Lauristiniga, et need on kaks põhimõtteliselt erinevat teemat. Praegu peetakse silmas ikkagi seda, et kolleegid sõjaväelased esitavad avalduse saadikuvolituste lõpetamiseks. Ja kõik. Nad on valitud sõjaväeringkonnast ja selle otsuse ideoloogia seisneb selles, et nad esitavad avalduse. Johannes Kass, kas küsimus mulle? Palun!

J. Kass

Kuna proua Marju Lauristini alternatiiv tuli saali, siis ei ole seda üldse arutatud ja ma näen siin, väga pehmelt öeldes, pehmeid kohti. Kõigepealt ei ole märgitud kuupäeva, millal nad lahkuvad. Võib-olla teevad nad selle lahkumisavalduse viie aasta pärast. Teiseks, punkt 2 on juriidiliselt täiesti kõlbmatu, sest saadikule annab tema staatuse valimisringkond, see ei muuda tema saadikustaatust, kui ta mundri seljast ära võtab.

Juhataja

Kolleegid, lepime nüüd kokku nii. Kui meie reglement on meie ühisel heakskiidul selliselt üles ehitatud ja meie oleme sellele vastavalt otsused vastu võtnud, siis tuleb nendega leppida. Kes ei ole eneses selgusele jõudnud, see hääletab vastu või jääb erapooletuks või ei hääleta. Tegemist on alternatiiviga. Ea panen kõigepealt hääletusele põhiteksti ja siis alternatiivi, kumb võidab konkursi, selle põhjal hakkame edasi tööd tegema. Jüri Põllu kui otsuseprojekti autori küsimus selle teksti kohta. Palun, Jüri Põld!

J. Põld

Aitäh! Ma tahtsin täpsustada, kas proua Lauristini eile esitatud parandusettepanek läheb hääletamisele või ei lähe? Aitäh!

Juhataja

Veerand tundi oli, kolleegid, vaheaeg, komisjonid töötasid, kõigil oli õigus osa võtta.

Kuulutan välja konkursi. On kaks hääletusvooru, igal saadikul on üks hää ühes hääletusvoorus, arvesse lähevad ainult poolthääled. Esimesena panen hääletusele põhiteksti. Kohaloleku kontroll. Kohal on 87 rahvasaadikut, puudub 16.

Kõigepealt põhitekst, mille on esitanud riigikaitsekomisjon. Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on põhiteksti poolt, mille esitas riigikaitsekomisjon? Palun hääletada! Selle poolt on 39 rahvasaadikut. Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on alternatiivse teksti poolt, mille esitas Marju Lauristin? Palun hääletada! 25 poolthäält. Töö jätkub põhitekstiga, ma palun veel kord kõnetooli kolleeg Jüri Põllu.

J. Põld

Ühegi kolme kolleegi parandusettepanekud ei leidnud toetust, ei kolleeg Lebedevi, ei kolleeg Leissoni, ei kolleeg Telgmaa parandusettepanek. Ma arvan, et kolleeg Lebedev nõuab oma parandusettepaneku hääletusele panekut, ma edastan selle härra juhatajale.

Juhataja

Lugupeetud Ülemnõukogu, kas te mäletate eelmistest selgitustest veel kolleeg Lebedevi parandusettepaneku sisu? Jüri Põld loeb ette.

J. Põld

Ma olen sunnitud selle ette lugema vene keeles.

Включить пункт 2 в следующей редакции: "2. Прекратить депутатские полномочия членов Верховного Совета Эстонской Республики, работавших секретарями райкомов партии либо занимавших более высокие руководящие должности."

(Võtta sisse punkt 2 järgmises sõnastuses: "Lõpetada nende Eesti Vabariigi Ülemnõukogu saadikute volitused, kes töötasid partei rajoonikomiteede sekretäridena või kõrgematel ametikohtadel.")

Komisjon ei toetanud seda parandusettepanekut, see on iseseisev teema, komisjon teeb kolleeg Lebedevile ettepaneku käsitleda seda eraldi. Selle ettepaneku poolt ei olnud keegi, vastu olid kõik.

Juhataja

Suur tänu! Kas kolleeg Lebedevi parandusettepaneku sisu on arusaadav? Võin hääletusele panna.

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on rahvasaadik Vladimir Lebedevi parandusettepaneku poolt?

Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 14 rahvasaadikut, vastu on 33, erapooletuid on 12. See ettepanek ei leidnud toetust. Järgmine.

J. Põld

Kolleeg Enn Leissoni parandusettepanek: seoses Eesti Vabariigi tunnustamisega Venemaa ja teiste SRÜ riikide poolt ja Eestis asuvate Nõukogude Liidu relvajõudude üleminekuga Venemaa jurisdiktsiooni alla arvata välja Eesti Vabariigi Ülemnõukogu hääleõiguslike saadikute hulgast valimisringkondadest nr. 42, 43, 44 ja 45 valitud endise Nõukogude Liidu relvajõudude esindajaist rahvasaadikud, säilitades neile nõuandva hääleõiguse Ülemnõukogus ja tema struktuurides. Komisjon ei toetanud parandusettepanekut ja vastu olid kõik 8 komisjoniliiget. Kolleeg Leisson nõuab oma parandusettepaneku hääletamist.

Juhataja

Suur tänu! Lugupeetud Ülemnõukogu, kas Enn Leissoni parandusettepanek on mõistetav? On mõistetav. Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on kolleeg Enn Leissoni parandusettepaneku poolt? Selle ettepaneku poolt on 16 rahvasaadikut, vastu on 30, erapooletuid on 3. See ettepanek ei leidnud toetust.

J. Põld

Kolmandaks laekus komisjonile kolleeg Juhan Telgmaa parandusettepanek katkestada arutelu, teha reglemendikomisjonile ülesandeks esitada eelnõu, millega kehtestada erikülalise staatus (sellel võib olla ka sobivam nimetus). Seejärel jätkata arutelu ja viia endise Nõukogude armee ohvitserid ja kindralid üle erikülalise staatusesse. Komisjon ei toetanud: poolt ei olnud keegi, vastu oli 8. Aitäh!

Juhataja

Kas Juhan Telgmaa parandusettepaneku sisu on mõistetav? Võib hääletusele panna? Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on Juhan Telgmaa parandusettepaneku poolt? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 7 rahvasaadikut, vastu on 36, erapooletuid on 6, ka see ettepanek ei leidnud toetust.

Lugupeetud kolleegid, ega ei ole unustatud kellegi parandusettepanekut? Ei ole unustatud. Rahva-keskfraktsioon, täpsemalt öeldes nüüd juba keskfraktsioon, juhatusel on au teile teatada, et fraktsiooni nimetus ja koosseis on muutunud, me anname selle kohta teile täpse teabe kirjalikult, nagu kord ette näeb, kuid see fraktsioon, uue nimetusega keskfraktsioon,

palub enne lõpphääletust 10 minutit vaheaega. Kui me oleme lõpphääletuse läbi viinud, peame nõu vaheaja ja järgneva töökorralduse üle. Vaheaeg 10 minutit, töö jätkub 12.37.

V a h e a e g

Juhataja

Kohaloleku kontroll. Kohal on 82 rahvasaadikut, puudub 21. Kolleegid, ma panen otsuse lõppteksti hääletusele. Mis nüüd juhtus? (Hääl saalist.) Jah, fraktsioonidel on õigus avaldada oma seisukoht enne lõpphääletust 3 minuti jooksul.

Ü. Uluots

Mul läheb ainult 23 sekundit. Sõltumatud demokraadid ei võta hääletusest osa, kuna esitatud projekt ei ole õiguslikult korrektne.

Juhataja

Andres Tarand.

A. Tarand

Lugupeetud juhataja ja kolleegid! Vastsündinud fraktsioon "Mõõdukad" otsustas hääletada poolt ja motiveerib oma seisukohta peaaesjalikult tekkinud ebasoodsa välispoliitilise kõlapinnaga. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu! Kas ma võin panna otsuse hääletusele? Võin panna. Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et võtta vastu Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsus Eesti Vabariigi Ülemnõukogu mõnede liikmete saadikuvolituste lõpetamise kohta? Palun hääletada! Otsuse vastuvõtmiseks on vaja 52 häält. Selle ettepaneku poolt on 57 rahvasaadikut, vastu on 1, 2 jäid erapooletuks. Otsus on vastu võetud.

Kolleegid, mul on teile selline ettepanek: ärme täna peame reglemendijärgset vaheaega. Aitäh!

Eesti Vabariigi põllumajandusreformi seaduse eelnõu kolmas lugemine

Juhataja

Lugupeetud kolleegid! Meil oli viimati kokku lepitud, nii näeb ette ka kinnitatud päevakord, tõsi, siin on nüüd mõned nihked seoses kiireloomuliste küsimustega, et me peaksime praegu läbi viima põllumajandusreformi kolmanda lugemise. Kolmandaid lugemisi on meil olnud väga vähe ja ma loen kindluse mõttes teile selle lõigu reglemendist ette: teise lugemise järel uusi parandusettepanekuid ei esitata. Kolmandal lugemisel võib seaduseelnõu kohta sõna võtta vaid iga saadikurühma või alatise komisjoni poolt selleks volitatud esitaja, projekti autor ja juhtivkomisjoni esindaja. Nende nõudmisel võib teisel lugemisel seaduseelnõus tehtud muudatused panna uuesti hääletusele. Teised Ülemnõukogu liikmed sõna ei võta. Hääletuse motiivid on iseküsimus. Jutt on sõnavõttudest ja sõnavõtud on meil kahe minuti pikkused. Alustame autoritest.

J. Telgmaa

Nii, lugupeetud kolleegid, täna on meil siis võimalus üks pikk ja kole raske teekond ära lõpetada, kui me seda tahame. Täna teie laual olev tekst, mis on esitatud kolmandale lugemisele, erineb teise lugemise tekstist väga vähe, ainult nende kolme paranduse võrra, mida me teisel lugemisel sisse viisime. Ühe neist kavatseb vaidlustada maaelukomisjon, kuid kuna neid kolme parandust võivad vaidlustada kõik saadikurühmad ja alatised komisjonid, siis ma pean nähtavasti juhtima neile siin uuesti tähelepanu. Kuid vahepeal kaks sõna rakendusotsuse kohta.

Rakendusotsus on küll teise lugemise vältel pidevalt teie laual olnud, kuid formaalselt ei ole ta päevakorras olnud ja keegi ei ole seda sisuliselt arutama hakanud. Kui täna õnnestub seadus vastu võtta, on põhimõtteliselt võimalik ka rakendusotsuse arutelu täna läbi viia, kuid nähtavasti tuleb selle küsimuse otsustamine jätta spiikrile, kelle käes on päevakava ja arvestus, kuidas meie ajaga välja tulla.

Nüüd siis tagasi selle eelnõu juurde. Kõigepealt need parandusettepanekud, mida maaelukomisjon ei vaidlusta. § 12 lõikest 1 hääletasime möödunud kord välja võimaluse riigil midagi tasuta üle anda teistele juriidilistele isikutele. Nüüd on võimalus, et see saab toimuda ainult tasu eest. Maaelukomisjon seda ei vaidlusta, võib-olla vaidlustab keegi teine. Teine parandusettepanek, mida maaelukomisjon samuti ei vaidlusta, puudutab § 18 lõiget 1. 7. leheküljel on esimeses reas sõnad "ja piirid", need sõnad viidi parandusettepanekuna sisse

teisel lugemisel ja maaelukomisjon seda ei puutu, kuid siin on jälle vaidlustamise võimalused mis tahes saadikurühmal või mis tahes komisjonil. Maaelukomisjon teeb ettepaneku jätta § 3 lõike 2 loetelust välja punkt 6, mis lülitab õigustatud subjektide nimekirja ka ühismajandi endised alalised töötajad või nende pärijad, juhul, kui nad on asunud või asuvad talu pidama. Tähendab, me ei tahaks, et selles seaduses oleks see tekst, sest see ringkond tuleb kõne alla tööosaku jaotamise juures, ta suurendab seda seltskonda, kelle vahel hakatakse jaotama majandi tööosakuid. Miks me oleme selle vastu, et käesolevas seaduses oleks niisugune tekst? See lülitab siia ringi ka majandite endiste töötajate pärijad, samal ajal on siin väga udune formuleering: kui nad asuvad talu pidama. Tähendab, nendel inimestel, kes juba talu peavad antud paikkonnas, on see õigus olemas. Surnud töötaja pärijal ei ole õigust pretendeerida osakule. Võib-olla ilmub majandit jagama 20 aastat tagasi surnud töötaja pärija nagu õige mees. Pealegi on olemas § 16 lõige 4, mille järgi reformikomisjonil on võimalus seda õigustatud subjektide ringi mõnevõrra laiendada ja laiendada ka nendele isikutele, kui see komisjon seda vajalikuks peab. See punkt on ka ebatäpselt formuleeritud, kuna kogu seadus võrdsustab ühismajandi alalised töötajad ühismajandi liikmetega. Siin on juttu ainult ühismajandi endistest alalistest töötajatest, ei ole juttu ühismajandi endistest liikmetest. Tekst on selles mõttes poolik. Punkt 6 kehtestab täiendavad piirangud punktis 4 nimetatud endistele ühismajandi liikmetele ja alalistele töötajatele, kes on nüüd sunnitud hakkama talu pidama. Kui seda punkti 6 ei oleks, siis nemad kui endised töötajad või endised liikmed võiksid pretendeerida osakule ka siis, kui nad talu pidama ei hakka. Nendel kaalutlustel esitame siin Ülemnõukogule palve, ma ütlen meie, s.t. nii valitsuse esindaja kui ka maaelukomisjon, et hääletuse teel see punkt uuesti välja jätta. Sellega on meie soovid ammendatud.

Juhataja

Suur tänu, Juhan Telgmaa! Ma küsin täiskogu käest, kas mõne saadikufraktsiooni või alatise komisjoni esindaja tahab oma arvamust avaldada enne parandusettepanekute läbihääletamist. Aldo Tamm. 2 minutit.

A. Tamm

Lugupeetud kolleegid, ma kõnelen saadikurühma "Põllumeeste Kogu" nimel. Seaduseelnõu teisel lugemisel me tegime ettepaneku kõne all olnud § 3 lõige 2 p. 6 sissetoomiseks ja tookord täiskogu seda aktsepteeris. Meie ei pea õigeks selle punkti väljajätmist, vastupidi, eelmisel arutelul loobusime selle paragrahvi ja lõike punkt 5 hääletamisest, sest punkt 6 haarab endasse ka punkti 5 ja punkt 5 kaotab tõesti selles redaktsioonis mõtte. Tookord

tundus, et maaelukomisjoni esimees oli sellega päri. Nüüd väikene põhjendus siia juurde. Ma rõhutasin eelmine kord, et seaduseelnõu kipub minema liigse jagamise ja võimalikult kitsamale ringile jagamise teele. Kui me täna aktsepteerime maaelukomisjoni esimehe ettepanekut, mille väljajätmise poolt hääletas kohalolnud komisjoniliikmetest 3 (2 vastu), siis me süvendame põhimõtet jagada võimalikult kitsamale ringile. Meie parandus, mida te aktsepteerisite, tagab selle, et põllumajandussaaduste tootmist jätkavatele inimestele garanteeritakse nende poolt loodud väärtused või nende vanemate poolt majandile loodud väärtused. Kõige kurioossem ja drastilisem on punkt 7, mille järgi tagatakse osaku saamine Eesti Vabariigi kohalike omavalitsuste ametikohtadel töötavatele isikutele sõltumata sellest, kui kaua nad on majandis töötanud ja kas nad on edaspidi põllumajandussaaduste tootjad või mitte.

See tähendab, et teatud hulk meie kolleege tagab endale igal juhul osaku saamise võimaluse, aga nendele inimestele, kes on kindlalt otsustanud põllumajandussaadusi edaspidi toota, on talud vormistanud või maareformijärgselt seda vormistavad, see ei ole üldse probleem, et siin on sõnad "või asuvad talu pidama". Seetõttu palub meie saadikurühm siiski see punkt jätta seaduseelnõusse ja seda mitte välja hääletada. Siis oli küsimus, et kogu seaduseelnõu tekstis on "ühismajandi liikmed ja alalised töötajad". Ma arvan, et seda redaktsioonilist parandust on võimalik ehk sisse viia.

Juhataja

Suur tänu! Ma kordan üle: kõik need parandusettepanekud, mis teisel lugemisel leidsid toetust, võivad tulla täna ülehääletamisele. Need ma ka panen hääletusele, nõudmised on esitatud. Nüüd Ülo Uluots, 2 minutit, palun!

Ü. Uluots

Lugupeetud juhataja, lugupeetud kolleegid! Täna päeva ainsaks probleemiks on kujunenud § 3. Sõltumatud demokraadid vaatasid seda asja natuke teisest seisukohast. Härra Aldo Tamm ütles siin, et mida laiem on jagamise ring, seda kasulikum olevat see meie majandusele. Sõltumatud demokraadid arvavad just vastupidi. 1917. aasta sotsialistliku revolutsiooni põhiline eesmärk oli ära jagada see, mis oli sinnamaani loodud, ja mida laiemale hulgale, seda parem. Kaine majanduslik mõtlemine ütleb, et mida kitsamaks jääb nende inimeste ring, kellel on õigus ühismajandi varale, seda kasulikum on see kogu Eesti majandusele. Ja sellepärast sõltumatud demokraadid toetavad maaelukomisjoni ettepanekut jätta tekst muutmata. Ma tänan!

Juhataja

Kolleegid, mul on alust arvata, et enne lõpphääletust, enne parandusettepanekute hääletust rohkem fraktsioone või komisjone ei soovi oma esindajat kõnetooli saata. On nii?

Siis me hakkame neid parandusettepanekuid läbi hääletama. Ma palun oma appi Juhan Telgmaa.

Juhtivkomisjon võib veel väga lühidalt kommenteerida, kui vaja on.

J. Telgmaa

Kõne all on kolm ettepanekut, kahte me aktsepteerisime. On ettepanek see parandusettepanek, millest siin kogu aeg juttu on olnud, uuesti hääletusele panna, et seaduseelnõu tekstis ei oleks § 3 lg. 2 punkti 6, mis on ebamäärane, ebakorrektne ja põhimõtteliselt ka vastuvõetamatu.

Juhataja

Teisel lugemisel leidis see toetust.

J. Telgmaa

Jah.

Juhataja

Teisel lugemisel leidis see toetust, fraktsioon nõuab läbihääletamist. Kas mõistetakse sisu? Kas eelnõu on vaja veel korrata? Palun korrata!

J. Telgmaa

Tähendab, komisjon nõuab § 3 lg. 2 p. 6 lõplikku väljajätmist seaduse tekstist.

Juhataja

See aktsepteeriti teisel lugemisel.

J. Telgmaa

Jah, hääletati sisse teisel lugemisel.

Juhataja

Kas saadakse aru? See pannakse hääletusele sellises sõnastuses: "Põllumeeste Kogu"

ettepanek leidis toetust ja maaelukomisjon nõuab ümberhääletamist. Hääletamisele pannakse sellises redaktsioonis. Kes on maaelukomisjoni nõudmise poolt? Mis juhtus, Jaak Allik?

J. Allik

Lugupeetud härra juhataja, tuleks väga täpselt sõnastada, mida tähendab poolt- ja vastuhääl, ma ei saa ise ka enam aru.

Juhataja

Kaks korda asjaosalised juba ütlesid, milline säte jääb sisse ja milline läheb välja. Kas on vaja veel kellelegi seletada? Teeme nii, kui Jaak Allik on ainukene, härra Tamm seletab töö korras. Ka Johannes Kass ei saanud aru, palun Aldo Tamm ette!

A. Tamm

"Põllumeeste Kogu" ettepanekul hääletati teisel lugemisel § 3 lg. 2 p. 6 antud redaktsioonis seaduseelnõusse, meie leiame, et see oli väga õige tegu ja see põhimõte peaks sellisena olema seaduseelnõus kajastatud. Kahjuks leidis eile maaelukomisjoni 5-st kohalolnud liikmest 3, et see põhimõte tuleb siit siiski välja jätta. Meie seda ei aktsepteeri ja soovime, et see põhimõte jääks siia sisse.

Juhataja

Jaak Allik.

J. Allik

Ma saan sisust täiesti aru, aga praegu on ju kolmekordne mäng, kui ma olen poolt, kas ma olen siis selle poolt, et säte jääb sisse või läheb välja? Mida see hääl praegu tähendab?

Juhataja

"Põllumeeste Kogu" nõudis, et see läheks sisse. Teisel lugemisel läks see sisse, maaelukomisjon nõuab ümberhääletamist ja arvab, et see säte peaks välja minema. Kes on parandusettepaneku poolt? Sellisel juhul läheb säte välja. Kes on sätte väljajätmise poolt? Niipalju teadmiseks, et meie otsused ja seadused võetakse nüüd vastu 50 häälega. Me viime läbi kohaloleku kontrolli, siis hääletame läbi parandusettepaneku ja siis palub fraktsioon "Isamaa Ühendus" vaheaega. Kohaloleku kontroll. Kohal on 74 rahvasaadikut, puudub 29. Me oleme nüüd selgeks saanud, milles seisnes parandusettepaneku sisu.

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on parandusettepaneku poolt? Selle ettepaneku poolt on 26 rahvasaadikut, vastu on 33, erapooletuid on 3. See ettepanek ei leidnud toetust. Jutt on maaelukomisjoni ettepanekust.

Mul on küsimus Mart Laarile: kas natukene lühemalt ei saa? Vaheaeg 5 minutit.

V a h e a e g

Juhataja

Kohaloleku kontroll. Mis on juhtunud? Kohal on 64 saadikut. Head kolleegid, ma palun väga, minge nüüd keegi sööklasse ja paluge kohe saadikud saali. Me leppisime ju niimoodi kokku, et me praegu ei pea lõunavaheaga. Me peame aru saama, mida tähendab põllumajandusreform! (Hääled saalis.) Mis siis nüüd teha, kas paneme söökla kinni või? (Valjud hääled saalis.)

Kolleegid! Me viime praegu uuesti läbi kohaloleku kontrolli, kuid samas (ma usun, et seda mikrofonist kuuldakse) ma palun juhatuse nimel, et pood suletaks. Kõik saadikud, kes on sööklas, paluks saali. Kohaloleku kontroll. (Valjud hääled.) Kohal on 72 rahvasaadikut, puudub 27. Ei, praegu me rohkem ei tee. Küll on aga meil väga selge metoodika, mille järgi juhatuses hindame Ülemnõukogu tööst osavõttu. Ei loe mitte üks kohaloleku kontroll või hääletamise voor. Mart Laar, "Isamaa Ühenduse" nimel. 2 minutit.

M. Laar

Austatud härra spiiker, austatud saadikud! Saadikurühm "Isamaa Ühendus" arutas põllumajandusreformi seaduse eelnõu ning leidis selle kontseptsiooni mitmed punktid olevat põhimõtteliselt vildakad. Saadikurühm "Isamaa Ühendus" leiab, et eelnõu kontseptsioon ei ole vähemalt meie arusaamistele sobiv ning et selle seaduse vastuvõtmine ei lahenda kahjuks täielikult meie põllumajanduse ees seisvaid probleeme. Samal ajal anname endale aru, et iga seadus on parem kui seadusetus. Nii oleme seda küsimust arutades leidnud, et Eestile on praegu tähtsam siiski see, et kevadel meil põllumajandus üldse toimiks. Kui valitseb täielik seadusetus, siis on meil hirm, et see toime lakkab täielikult ja seetõttu saadikurühm "Isamaa Ühendus" otsustas põllumajandusreformi seaduse eelnõu mitte blokeerida.

Juhataja

Suur tänu! Kas kõik fraktsioonid, kes soovisid, on sõna saanud? Kõik fraktsioonid,

komisjonid on sõna saanud. Härra Tähiste, vaata, palun, ukse vahelt sisse, kas seal on veel saadikuid. Me kuulutame välja nende nimed, kes praegu söövad. Meie kvoorum on nüüd 50. 50% + 1, nii tulebki 50 välja. Meid oli 103, siis läks Mölder ära, nüüd läksid neli sõjaväelast ära, jagame selle pooleks ja paneme ühe juurde, tulebki 50. Rehkendage veel. Mul tuli ka esimese korraga 49. (Valjud hääled saalis.).

Kolleegid, me ei sega vist härra Lebedevi, Petinovi ja Menšikovi lõunat. Kohaloleku kontroll. Kohal on 72 rahvasaadikut, puudub 27. Härra Raigi kohta saadame teadaande "Harju Elusse". Lugupeetud Ülemnõukogu! Kes on selle poolt, et võtta vastu Eesti Vabariigi põllumajandusreformi seadus? Palun hääletada! 50 häält. Selle ettepaneku poolt on 68 rahvasaadikut, vastu ja erapooletuid saadikuid ei ole. Seadus on vastu võetud. Kolleegid, lähtudes sellest, et rakendusotsust siiski sisuliselt ei arutatud, on minul ettepanek arutada seda käesoleval istungil eraldi päevakorrapunktina.

Kolleegid, täna on meil olnud keerukas päev, keerukaid küsimusi on ka veel ees. Mul on ettepanek teha praegu viieminutiline vaheaeg, aga ma palun, ärme peame lõunat!

V a h e a e g

Juhataja

Kolleegid, töö jätkub. Kontrollime kohalolekut. Kohal on 72 rahvasaadikut, puudub 27.

Robert Närska vabastamine Tartu maavanema ametist

Juhataja

Lugupeetud kolleegid, jätkame palun kinnitatud päevakorra järgi ja asume arutama ühte katkestatud küsimust, mis käsitleb Hardo Aasmäe vabastamist linnapea ametist, samuti Ida-Viru maavanema ametist vabastamist ning uute ametnike kinnitamist.

Lugupeetud Ülemnõukogu, spiiker oma asetäitjatega pidas vaheajal nõu vanematekoguga. Me täpsustasime mõningaid asjaolusid, mis said võimalikuks eelmisel istungjärgul, kui nimetatud päevakorrapunkt oli arutlusel ja see katkestati. Tegemist on väikese pettusega, mõned rahvasaadikud registreerisid ka oma naabreid, kvoorumit ei olnud. Vanematekogu kui Ülemnõukogu konsultatiivorgan koos juhatusega teeb lähtudes nendest asjaoludest täiskogule ettepaneku alustada selle päevakorrapunkti arutelu otsast peale. Ausa, tegeliku kvoorumi

olemasolul. See ettepanek on teile, kolleegid, tehtud ja nii me ka toimime. Ma palun ettekandeks kõnetooli Ülemnõukogu Presiidiumi nimel härra Kirise.

A. Kiris

Lugupeetud Ülemnõukogu juhataja, lugupeetud Ülemnõukogu liikmed! Teatavasti Eesti Vabariigi Ülemnõukogu kinnitas Eesti Vabariigi Valitsuse koosseisu ja selle valitsuse koosseisus vabariigi siseministriks Tartu maavanema härra Robert Närska. Sellest tulenevalt võttis Tartu maavolikogu 14. veebruaril käesoleval aastal vastu otsuse vabastada Robert Närska maavanema ametist seoses tema nimetamisega Eesti Vabariigi siseministriks. Volikogu võttis otsuse vastu vastavalt oma reglemendile. Küsimuse arutamisest võttis osa 34 volikogu liiget 50-st, vabastamise poolt oli 26 saadikut, vastu 5, erapooletuid 7 ja üks saadikutest ei osalenud hääletamisel. Hääletus oli salajane. Otsuse koos muude vajalike materjalidega esitas Tartu maavolikogu Ülemnõukogu Presiidiumile ja Ülemnõukogu Presiidium esitab oma otsuse teile kinnitamiseks.

Juhataja

Suur tänu, härra Kiris! Mulle tundub, et see teema on absoluutselt selge, vaevalt et rahvasaadikutel midagi küsida on, otsuseprojekt on käes. Kaasettekande käesolevas küsimuses teeb Ülemnõukogu haldusreformikomisjoni esimees Andrus Ristkok.

A. Ristkok

Lugupeetud juhataja, lugupeetud kolleegid! Haldusreformikomisjon vaatas läbi need kolm otsuseprojekti. Kuivõrd saal juhtis täiesti õigesti tähelepanu ühe projekti ebakorrektsusele (seal oli kaks otsust ühes otsuseprojektis), siis me tegime paranduse ja nüüd on Ida-Virumaa maavanema kinnitamine ja eelmise maavanema vabastamine kahes eraldi otsuseprojektis. Rohkem muudatusi pole vahepeal toimunud. Meil on ettepanek nende otsuseprojektide arutelu viia läbi järgmiselt: alustada Tartu maavanema vabastamise otsuseprojektist, seejärel vabastada Ida-Virumaa maavanem, seejärel arutada Ida-Virumaa uue maavanema kinnitamise küsimust ja neljandana Tallinna linnapea vabastamise küsimust. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu! Tundub, et on üks küsimus. Helgi Viirelaid, palun!

H. Viirelaid

Lugupeetud ettekandja, palun selgitage, kuidas kehtiva seadusandluse põhjal on ette nähtud linnapea ja maavalitsuse juhi vabastamine. Kas on õige, et enne seda, kui Ülemnõukogu on vabastanud eelmise maavanema, asub uus ametikohale ja vabastab eelmise valitsuse koosseisust talle mittesobivad isikud? Nii on see toimunud Ida-Virumaal. Aitäh!

A. Ristkok

Seda küsimust reguleerib kohaliku omavalitsuse aluste seadus ja seal nii täpselt reglementi ette ei nähta. Selle seaduse järgi valib ja kinnitab maavanema ametisse volikogu, tema ka vabastab maavanema. Ülemnõukogu asi on kinnitada maavolikogu otsus. Rohkem seadus selle kohta täpsustavaid sätteid ette ei näe.

Juhataja

Suur tänu! Helgi Viirelaid, teine küsimus.

H. Viirelaid

Ma ei saa ikkagi täpselt aru, milline on see järjekord, kas Ülemnõukogu pärast formaalselt kinnitab ja siis asub uus maavanem tööle või enne peaks Ülemnõukogu kinnitama ja siis uus tööle asuma? Aitäh!

A. Ristkok

Ma pean paluma abi härra Kiriselt. Ma saan aru, et selles protseduuris on mõned lüngad sees. Isegi sedasama ametist vabastamist seaduse järgi sõna-sõnalt nõutud ei ole. Loogiliselt me peame seda tegema. Kuivõrd Ülemnõukogu kinnitab volikogu otsused, siis ta peab ka otsused tühistama või ametist vabastama või vabastamist kinnitama. Nii et ma ei tihka tõlgendada seda üksikasjadeni lahendamata protseduuri, võib-olla juristid aitavad mind.

Juhataja

Kas härra Kiris annab täpsustusi?

A. Kiris

Nähtavasti on loomulik, et enne uue maavanema kinnitamist peab olema eelmine vabastatud. Kohaliku omavalitsuse aluste seadus reglementeerib ka selle, et uus maavanem saab ka enne Ülemnõukogus kinnitamist asuda oma kaadrit komplekteerima, kuid sisulisi otsuseid ta enne

kinnitamist vastu võtta ei saa. Ma ei hakka praegu otsima seadusest paragrahve, niisugune on mehhanism.

Juhataja

Suur tänu! Rahvasaadikutel rohkem küsimusi ei ole. Head kolleegid, ma teen ettepaneku läbirääkimisi mitte avada. Mis siin ikka rääkida! Hääletamised on salajased. Kui tuleb avalik hääletamine, siis ma nimetan seda eraldi. Loomulikult ma tuletan iga kord meelde, millal on salajane hääletamine.

Kohaloleku kontroll. Kohal on 74 rahvasaadikut, puudub 25. Salajane hääletusvoor.

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et võtta vastu Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsus Robert Näska vabastamise kohta Tartu maavanema ametist? Palun hääletada! Otsuse vastuvõtmiseks on vaja 50 häält. Selle ettepaneku poolt on 68 rahvasaadikut, vastu on 2, kaks jäid erapooletuks. Otsus on vastu võetud.

Ain Kivioru vabastamine Ida-Viru maavanema ametist

Juhataja

Järgmisena hakkame arutama Ida-Virumaa maavanema ametist vabastamist. Palun kõnetooli härra Kirise. Hästi lühidalt!

A. Kiris

11. veebruaril k.a. valis Ida-Viru maavolikogu maavanema ametikohale senise maavolikogu esimehe Märt Maritsa. Maavanema valimise küsimus oli arutlusel maavolikogu 3. istungil. Härra Marits oli ainukene ülesseatud kandidaat. Kohal oli 31 volikogu liiget. Maritsa kandidatuuri poolt hääletas 24, vastu 7 volikogu liiget. Samal istungjärgul vabastati ta volikogu esimehe kohustusest. Vastavad materjalid esitati Ülemnõukogu Presiidiumile ja presiidium esitas teile vastava otsuseprojekti. Ühtlasi on esitatud otsuseprojekt endise maavanema Kivioru ametist vabastamise kohta.

Juhataja

Kolleegid, see oli ettekanne kahe otsuseprojekti kohta. Selge? Küsimusi ei ole. Tänan!

Palun kõnetooli kaasettekandja härra Ristkoki. Kui loobutakse kaasettekandest, ei ole katki midagi. Härra Ristkok loobub. Mulle tundub ka, et rahvasaadikud ei taha kummalegi küsimusi

esitada. Ma tänan! Ega me läbirääkimisi ei pea? Ei pea. Tänan! Kõigepealt on kõne all otsuseprojekt, mis käsitleb Ain Kivioru vabastamist. Härra Kiris, kolleeg Andrejev tahab esitada küsimusi. Palun!

V. Andrejev

Lugupeetud härra Kiris! Kas te ei selgitaks Ülemnõukogule, millistel motiividel vabastas Ida-Virumaa volikogu ametist Kivioru? Kas ta ei tulnud oma tööga toime? Või oli tegemist mingite poliitiliste asjaoludega? Või oli mingeid muid põhjusi?

A. Kiris

Tuleb ütelda, et Ida-Viru maavanema küsimus oli volikogus arutusel juba enne seda mitu korda. Volikogu üritas avaldada talle umbusaldust, see ei õnnestunud. Antud juhul härra Kivioru esitas ise lahkumisavalduse.

Juhataja

Suur tänu, härra Kiris, rohkem küsimusi ei ole. Et asi oleks lõplikult korrektne, me viime jälle läbi kohaloleku kontrolli. Kohaloleku kontroll. Kohal on 72 rahvasaadikut, puudub 27. Hääletamine on salajane. Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et võtta vastu Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsus Ain Kivioru vabastamise kohta Ida-Viru maavanema ametist? Selle otsuse poolt on 55 rahvasaadikut, vastu on 12, erapooletuid on 5, otsus on vastu võetud.

Märt Maritsa kinnitamine Ida-Viru maavanemaks

Juhataja

Nüüd juhtus nii, et ettekanne käis sisuliselt kahe otsuseprojekti kohta, kuid kui saadikud soovivad küsimusi esitada järgmise otsuseprojekti kohta, siis see võimalus on. Jutt on praegu sellest otsuseprojektist, mis käsitleb härra Märt Maritsa kinnitamist Ida-Viru maavanemaks. On küsijad? Ei ole küsijaid. Mul on jällegi ettepanek läbirääkimisi mitte pidada, me ei vii ka kohaloleku kontrolli läbi. Hääletamine on salajane. Kas küsimus? Jüri Pöld.

J. Pöld

Aitäh! Härra Nugis, kas meist kõik on näinud härra Maritsat ja tunnevad teda? Võib-olla oleks kohane ...

Juhataja

Me võime paluda härra Maritsa kõnetooli. Palume ta hetkeks siia. Ma oletan, et Jüri Pöld soovib küsimust esitada? Palun, Jüri Pöld!

M. Marits

Austatud Ülemnõukogu esimees, austatud juhataja, lugupeetud saadikud, ma olen valmis teie küsimustele vastama.

Juhataja

Jüri Pöld.

J. Pöld

Aitäh! Härra Marits, millisena te näete tulevikus Ida-Virumaad? Püüdke sellele vastata väga lühidalt!

M. Marits

Lühidalt vastaksin niimoodi. Ida-Virumaal on elatustase kõrgem kui ülejäänud Eestis, inimesed jooksevad sinna tormi, kõik soovivad sinna elama asuda, seal on ilus ja turvaline elu.

Juhataja

Nii, väikene sarkasm. Kas meil on veel küsimusi? Marju Lauristin.

M. Lauristin

Härra Marits, kas teile on ka selge, mismoodi Ida-Virumaa maavolikogu ja -valitsus praegu kodakondsuse rakendamisega toime tulevad, sest teil on nähtavasti hoopis eriline olukord võrreldes teiste paikadega.

M. Marits

Enne minu siiatulekut istus terve Ida-Viru prefektuuri juhtkond minu juures ja me arutasime muude küsimuste hulgas ka küsimust, mis saab nendest inimestest, kes töötavad praegu Ida-Viru politseiprefektuuris. Eestlasi töötab seal umbes natuke üle 10%. Need, kes seal töötavad ja soovivad edasi töötada, õpivad hoolega eesti keelt, praktiliselt iga päev poolteist tundi toimub kõigile keeleõpetus. Nende käest on küsitud, kas nad soovivad saada kodakondsust

või mitte, enamuses nad seda soovivad ja sellega seoses ongi meil nüüd tekkinud selline probleem. Kui kodakondsusseadus rakendub, mida me siis teeme, sest on täiesti ilmne, et regioonis, kus on alla 20% eestlasi, ei saa rääkida sellest, et Ida-Viru politseiprefektuur koosneb ainult eestlastest. Nii et see on tõesti väga raske küsimus, aga kui me selle asja oleme läbi mõtelnud, siis arvatavasti pöördume vastavate ettepanekutega juba Ülemnõukogu poole.

Juhataja

Suur tänu! Vello Pohla.

V. Pohla

Härra Marits, kas te kuulute ka mõnda poliitilisse parteisse või rühmitusse ja kui te kuulute, kas te jätkate oma ametikohal töötades aktiivset tegutsemist selles parteis või rühmituses?

M. Marits

Ma ei ole kunagi parteisse kuulunud ja ei kuulu ka praegu.

Juhataja

Suur tänu! Jaak Jõerüüt, palun!

J. Jõerüüt

Lugupeetud eesistuja, härra Marits! Ma ei esita küsimust, sest vastus läheks väga pikale, ma lihtsalt palun teid, et me kohtuksime mõni teine kord, juhul kui teid kinnitatakse, sest mul on põhjust muret tunda selle üle, mismoodi hakkab kultuurielu teie käe all seal regioonis minema, igatahes palun teid olla väga tähelepanelik kõigi üksikküsimuste suhtes. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu, härra Marits, rohkem küsimusi ei ole. Ma panen otsuseprojekti hääletusele, hääletamine on salajane.

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et võtta vastu Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsus Märt Maritsa kinnitamise kohta Ida-Viru maavanemaks? Palun hääletada! Selle poolt on 51 rahvasaadikut, vastu on 15, erapooletuid on 8, otsus on vastu võetud. Tervitame härra Maritsat! (Aplaus.)

Hardo Aasmäe vabastamine Tallinna linnapea ametist

Juhataja

Kolleegid, viimane teema käsitleb Tallinna linnapea vabastamist. Siin on lood sellised, et meil on tegemist ka alternatiivse eelnõuga, nii et me kuulame ära kahed ettekanded ja ka kaasettekanded. Kõigepealt härra Kiris.

A. Kiris

Tallinna Linnavolikogu arutas oma koosolekul 13. veebruaril k.a. Tallinna linnapeale Hardo Aasmäele umbusalduse avaldamise küsimust. Teatavasti selleks, et avaldada umbusaldust linnapeale või maavanemale, on vaja vastavalt kohaliku omavalitsuse juhtivtöötaja staatuse seadluse §-le 7 2/3 valitud volikogu liikmete häälest. Tallinna linnavolikogu istungil umbusalduse küsimuse hääletamisel ei leidnud umbusalduse otsus toetust. Seepeale esitas linnapea lahkumisavalduse ja selle avalduse võttis linnavolikogu vastu. Vajalikud materjalid esitati Ülemnõukogu Presiidiumile, kes 20. veebruaril k.a. võttis vastu otsuse esitada teile vastav otsuseprojekt Tallinna linnapea Hardo Aasmäe ametist vabastamise kohta.

Juhataja

Suur tänu, härra Kiris! Rahvasaadikutel küsimusi ei ole. Kas härra Ristkok peab kaasettekanded eraldi või koos? Mõlemale ettekandele. Ei ole midagi katki, kui kaasettekandes kommenteeritakse mõlemat esitatud projekti. Kas kõigil on käes alternatiivne projekt, mille on esitanud keskfraktsioon? On käes. Siis ma palun kõnetooli Arvo Junti.

A. Junti

Lugupeetud juhataja, Ülemnõukogu liikmed! Ülemnõukogu Presiidiumi otsusest me näeme, et linnavalitsuse esimehe Hardo Aasmäe vabastamise aluseks on olnud esitatud dokumendid. Materjaliga tutvudes selgub, et tõepoolest on aluseks olnud dokumendid, kuid ei ole arvestatud mitte kõiki dokumente. Nimelt on Tallinna linnapea vabastamisel volikogu teinud kaks otsustust. Esimene otsus kõlab selliselt: vabastada Hardo Aasmäe linnapea ametist seoses umbusalduse avaldamisega 13. kuupäevast. Teine otsus kõlab nii: vabastada Hardo Aasmäe tema enda soovil. Esimese otsuse jaoks, nii nagu me kuulsime ka eelmisel korral siin linnavolikogu esimehe sõnavõtust, umbusalduse avaldamiseks tegelikult hääli ei olnud. Seetõttu on linnavalitsuses praegu otsustena jõus kaks otsustust, millest üks ei vasta

seadusele. Seetõttu ei ole ka Ülemnõukogu Presiidiumi tehtud otsus seaduse järgi päris korrektne, mistõttu me pakume korrektse otsustuse ja kuna linnavolikogu ei ole oma senist otsust 13. veebruarist umbusalduse avaldamise kohta muutnud, siis Ülemnõukogu on lausa kohustatud sellele tähelepanu juhtima. Seetõttu me pakume välja 2-punktilise otsuseprojekti. Punktis 1 juhime tähelepanu, et jõus olev otsus umbusalduse avaldamisest on tegelikult seadusele mittevastav, ja punkt 2: vabastada Hardo Aasmäe linnapea ametist vastavalt tema avaldusele.

Juhataja

Suur tänu, härra Junti! Küsimusi ei ole. Nüüd ma palun kaasettekanneteks kõnetooli härra Ristkoki.

A. Ristkok

Härra juhataja! Komisjon arutas presiidiumi esitatud otsuseprojekti, mis oli 1-punktiline, ja me vaatasime läbi ka paberid, mille alusel Ülemnõukogu Presiidium langetas otsuse. Nende paberite hulgas oli volikogu koosoleku protokoll, millest nähtub, et umbusaldusavaldus ei leidnud piisavalt toetust. Tõepoolest on millegipärast kaks linnavolikogu otsust. Ühes otsuses avaldatakse linnapeale härra Aasmäele umbusaldust ja palutakse Eesti Vabariigi Ülemnõukogu vabastada härra Aasmäe Tallinna linnapea ametist. Teine otsus, mis vastab protokollile, väidab järgmist: lugeda Hardo Aasmäe tagasiastunuks Tallinna linnapea ametikohalt. Selles mõttes alternatiivprojekt täpsustab ühte asja. Kui Ülemnõukogu peab vajalikuks üldkogu tähelepanu juhtida volikogu kahe otsuse olemasolule ja teise õigustühisusele, siis tuleks see sisse võtta. Paraku me komisjon alternatiivi arutanud ei ole ja seepärast ma praegu komisjoni seisukohta öelda ei saa. Mõne komisjoniliikme arvamus on küll selline, et see alternatiivprojekt on täpsem, selle alusel võiks arvata, et komisjon, kui me aru peaksime, soostub alternatiivprojektiga. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu! On üks küsimus. Ants Paju.

A. Paju

Austatud juhataja, lugupeetud ettekandja! Hea kolleeg, kas komisjonil pole olnud võimalust uurida põhjust, miks on ringlema läinud kaks otsuseprojekti?

A. Ristkok

Ei, me volikogu n.-ö. kööki ei tunginud, küll me arutasime seda, millistes tingimustes volikogu otsus langetati. Sellest oli ka eelmine kord siin juttu, me pidasime vajalikuks juhtida Ülemnõukogu tähelepanu sellele, et sellised sündmused on natuke ärevust tekitavad, need ei ole tavalised. Otsuse langetamist ja seda, kuidas need kaks otsust tekkisid, me ei arutanud.

Juhataja

Suur tänu, härra Ristkok, rohkem küsimusi ei ole. Kolleegid, ma oletan, et me ka sellel teemal ei soovi läbirääkimisi pidada, küll aga oleks meil vaja läbi viia konkurss, millise projekti me võtame aluseks. Enn Tupp.

E. Tupp

Härra juhataja ja lugupeetud kolleegid! Kas oleks võimalik selles küsimuses anda sõna ka Tallinna Linnavolikogu esimehele?

Juhataja

Kui täiskogu seda soovib, siis eksperdina me võime ära kuulata Tallinna Linnavolikogu esimehe. Kas soovitakse? Ei soovita. Kohaloleku kontroll. Kohal on 78 rahvasaadikut, puudub 21. Nüüd me viime läbi konkursi, konkurss on avalikul hääletusel, meile tuntud viisil: kaks vooru, igas voorus üks hää, arvesse lähevad poolthääled. Esimesena hääletame põhiteksti, järgmisena alternatiivi. Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on põhiteksti poolt, mille esitas presiidium? Palun hääletada! Selle poolt on 36 rahvasaadikut.

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on alternatiivse teksti poolt, mille esitas keskfraktsioon? 40 rahvasaadikut. Aluseks võetakse alternatiivne tekst, mille esitas keskfraktsioon.

Mul on alust arvata, et ma võin panna otsuse hääletusele. Seekordne voor on salajane.

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et võtta vastu Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsus Hardo Aasmäe vabastamise kohta linnapea ametist? Palun hääletada! Sisulises osas on Tallinn ära märgitud. Selle ettepaneku poolt on 69 rahvasaadikut, vastu on 5, erapooletuid on 2. Otsus on vastu võetud, Hardo Aasmäe on vabastatud.

Ma tänan saadikuid tänase sisuka tööpäeva eest! Head nägemist!

EESTI VABARIIGI ÜLEMNÕUKOGU XII KOOSSEISU

66. ISTUNGJÄRK

NELJAS ISTUNG

12. märts 1992

Juhataja (Ü. Nugis)

Tere hommikust, kolleegid! Istungjärgu töö jätkub. Asugem töökohtadele! Kohaloleku kontroll. Kohal on 75 rahvasaadikut, puudub 23.

Kolleegid, lepime kokku, et need head kolleegid, kes soovivad enne istungi algust üle anda oma eelnõusid, tõstavad käe, ja teised, kes tahavad 5 minuti jooksul meile südant puistata, need ei tõsta. Selge? Ma tänan! Ma palun kõigepealt kõnetooli valitsuse esindajana proua Krista Kilveti, kes annab meile üle mõne seadusandliku akti eelnõu.

K. Kilvet

Lugupeetud juhatus ja lugupeetud Ülemnõukogu liikmed! Ma ei anna teile üle seaduseelnõu, vaid võtan tagasi teil täna päevakorras oleva küsimuse. Nimelt võtab valitsus tagasi Eesti Vabariigi Ülemnõukogu menetluses oleva otsuse "Riigimajanditeks jäävate vabariikliku tähtsusega põllumajanduslike õppe-, katse- ja teadusasutuste ning majandite loetelu ja nende maakasutuse suuruse kinnitamise kohta" projekti. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu! Nüüd ma palun kõnetooli õiguskomisjoni esimehe härra Tõnu Antoni.

T. Anton

Lugupeetud kolleegid, ma soovin Ülemnõukogule üle anda kolm dokumenti. Esiteks, vastavalt Ülemnõukogu 5. novembri 1991. aasta otsusele Põhiseaduse Assamblee edasise tegevuse kohta esitab Assamblee Ülemnõukogule Eesti Vabariigi põhiseaduse rakendamise seaduse eelnõu ühes Assamblee otsustega 28. veebruarist k.a. Teiseks, järgmise istungjärgu päevakorras on küsimus põhiseaduse eelnõu ja põhiseaduse rakendamise seaduse eelnõu rahvahääletusele esitamise kohta. Selles küsimuses esitan õiguskomisjoni nimel Ülemnõukogule otsuseprojekti. Kolmandaks, Ülemnõukogu õiguskomisjon soovib tagasi võtta ja teeb ettepaneku Ülemnõukogu menetlusest välja arvata 20. veebruaril k.a.

Ülemnõukogule kiireloomulisena arutamiseks esitatud otsuseprojekti Eesti Vabariigi Ülemnõukogu koosseisu kohta. See kiireloomuline küsimus on vahepeal oma aktuaalsuse kaotanud ja esitatud kujul pole võimalik seda arutada. Kõik kolm nimetatud dokumenti annan üle härra Nugisele. Tänan!

Juhataja

Suur tänu! Lugupeetud Ülemnõukogu, need eelnõud, mis anti üle arutamiseks, on juba planeeritud järgmise istungjärgu päevakorra projekti, sellega seoses on ka juhtivkomisjonid määratud. Nii et järgmine esmaspäev me otsustame nende päevakorda lülitamise.

Päevakorravälised avaldused

Juhataja

Kolleegid, vastavalt meie reglemendile on täna nii-öelda vaba mikrofoni, juba on seitse kõnesoovijat, see on kokku täpselt 35 minutit. Paluksin olla võimalikult kasin oma arvamuse avaldamisel, sest täna on meil ülitihed päevakava. Alustame! Indrek Toome.

I. Toome

Lugupeetud Ülemnõukogu juhataja, kallid kolleegid! Täna hommikul kell viis jõudsin ma tagasi Leedu Vabariigi pealinnast Vilniusest, kus eile tähistati Leedu Vabariigi iseseisvuse taastamise 2. aastapäeva. Toimus ka pidulik Leedu Vabariigi Ülemnõukogu istung, kus mul oli au teie poolt tervitada nii Leedu Vabariigi Ülemnõukogu kui ka tema rahvast selle mälestusväärse päeva puhul. Ma tulin siia mikrofoni juurde selleks, et anda teile edasi Leedu Vabariigi Ülemnõukogu esimehe härra Landsbergise ja Leedu Vabariigi peaministri härra Vagnoriuse kõige paremad tervitused ja tänusõnad meie tervituste eest, soovi edaspidiseks viljakaks koostööks. Mõlema kõrge ametiisikuga oli mul üsna pikk jutuaajamine. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu! Pavel Grigorjev.

P. Grigorjev

Tere päevast, lugupeetud kolleegid! See, et te mitte kuidagi ei taha kuulda võtta Eesti energeetika ja tööstuse lagunemisega seotud probleeme ning üha suurenev poliitiline

ebastabiilsus Kirde-Eestis mitmete seaduseelnõude tõttu, mis meie Ülemnõukogul ja Riigikogul tuleb veel vastu võtta – aga siis juba ilma niinimetatud välismaalaste esindajate osavõtuta –, on minust teinud nende Narva elanike kutselise kõnemehe, kes on mures oma saatuse, vanakeste ja laste saatuse pärast.

Kolmandat korda kutsun teid sellest kõnetoolist üles dialoogile ja annan edasi abipalve. Kutsun teid üles mõistlikkusele ja annan teile üle Narva energeetikute konverentsi järjekordse otsuse. Ma ei hakka seda kommenteerima. Ajakirjandus – tänu talle – on juba sellele hinnangu andnud. Aga minu kui energeetikute saadiku kohus on teile edastada abipalve ja kutse dialoogile, mis on vormistatud energeetikute ametiühingukonverentsi otsuse kujul. Konverents toimus 7. märtsil k.a. ja sellest võttis osa 360 delegaati.

See, et Ülemnõukogul ja Eesti valitsusel pole majandusprogramme, ning majandussidemete katkestamine SRÜ riikidega on põhjustanud vabariigi tööstuse lagunemise. Tööstustoodangu langus on enneolematu ja selle tempo üha kiireneb. Üksteise järel jäävad kütuseta tööstus- ja energeetikaettevõtted. Seoses sellega on tekkinud massilise tööpuuduse oht. Tõsiselt on üles kerkinud elektrijaamade seiskamise küsimus, sest nad ei saa juba ammu enam piisavalt varuosi, seadmeid, metallivalu, torusid, määrdõlisid, eririietust. Ainult tänu energeetikute endi jõupingutustele varustatakse Eesti majandust häireteta elektrienergiaga. Mitmesugused tegelinskid spekullevad kontrollimatult ja ohjeldamatult kõigega, mis on elektrijaamade tööks ja inimeste eluks vajalik. Ent teatud poliitilistele jõududele Eestis on nendest raskustest veel vähe, nad suurendavad veelgi poliitilist ja sotsiaalset pinevust ning taotleavad visalt, et võetaks vastu venekeelseid elanikke diskrimineerivad seadused. Nende eesmärk on selge: jätta need inimesed ilma elatusvahenditest, kodanikuõigustest, riigipoolsest kaitsest ja kindlustundest tänase päeva suhtes ning sundida nad sel moel nn. mittevägivaldse remigratsiooni teel Eestist lahkuma. Nende põhimõtted on äärmiselt lihtsad: eesmärk pühitseb abinõu.

Tööle on pandud propagandamasin, moodustatakse repressiivorganeid. Nende ülesanne on maailma üldsuse ees kombekat nägu tehes suruda Eesti Vabariigi venekeelses elanikkonnas iga hinna eest maha isegi mõte oma õiguste ja oma laste õiguste võimalikust kaitsmisest. Ei hoolita sellestki, et see kõik võib tuua kahju majandusele. Ent radikaalsed jõud on unustanud, et oma rahva õnne ei saa rajada teiste murele ja alandamisele, et kannatus võib katkeda. Seoses sellega teeb energeetikute konverents Eesti Vabariigi Ülemnõukogule ettepaneku arutada enne 1992. aasta 30. märtsi küsimust kõigile Eesti Vabariigi territooriumil vähemalt kolm aastat alaliselt elanud venekeelsetele elanikele kodakondsuse andmise kohta ilma igasuguste piiranguteta, nende vaba tahteavalduse alusel, sest nende tööga on loodud peaaegu

pool Eesti rahvuslikest rikkustest. Sel eesmärgil tuleb moodustada Ülemnõukogu komisjon Kirde-Eesti täieõiguslike esindajate osavõtul, kaasates ka Venemaa ja ÜRO eksperte. Tuleb lõpetada Eesti Vabariigi Ülemnõukogus Eesti Vabariigi põhiseaduse eelnõu § 56 arutamine, sest see diskrimineerib enam kui 1/3 Eesti elanikkonnast, tuleb toetada Eesti Vabariigi väliskomisjoni ettepanekut korraldada põhiseaduse eelnõu üldrahvalik arutelu. Konverents deklareerib, et Eesti Vabariigis alaliselt elavate venekeelsete elanike kodanikuõiguste mis tahes piiramine viib energeetikute kodanikuallumatusele. Energeetikud on sunnitud sellise otsuse vastu võtma, sest meile pole jäetud valikut. Energeetikud on valmis kaitsma kodanikuõigusi mis tahes viisil, sest pole võrdseid sotsiaal-majanduslikke tagatise, võrdseid kodanikuõigusi. Konverents pöördub eesti rahva poole, kinnitades, et venekeelne elanikkond suhtus tervikuna mõistvalt Eesti riikluse kujunemisse ja arengusse. Ja ainult tänu sellele ei olnud Eestis kokkupõrkeid rahvuslikul pinnal. Ent rahvusradikaalsete jõudude vastutustundetu tegevus ja nende surve kõrgete võimuorganite poolt vastuvõetavad otsused on täitnud kannatuste karika. Kogu väikese Eesti rahvas peab praegu mõistma, et ühiskond on astunud üle piiri, mille taga ei saa olla kodurahu. Kõik totalitaarsed režiimid tegutsevad põhimõttel "jaga ja valitse". Nii sünnib ka Eestis. Ainult kõigi Eesti elanike huvide arvestamine ja hea tahe võivad hoida vabariiki ümberkujunduste ja progressi teel. Me usume, et Eesti rahvas on suuteline üle saama natsionaalradikaalide külvatud umbusust ja rajama tõepoolest demokraatlikku, vihkamisest vaba ühiskonda. Sellele otsusele on alla kirjutanud kõik konverentsi delegaadid ja ma annan selle Ülemnõukogule üle. Tänan!

Juhataja

Suur tänu! Lembit Annus.

L. Annus

Austatud kolleegid! Eestlasest eestlasemaks eestlaseks, nagu seda on olnud täisisamaalastest head kolleegid, ei saa ma kunagi. Rahvusfundamentalismist lahutab mind sama pikk maa, kui siit on Kommunismi mäetipuni. Ja ka maailmavaade pole see. Punane ma olen olnud ja punaseks ma ka jään. Ka ei oska ma kameeleoni moodi värvi vahetada, nagu seda tegi edukalt mu endine hea parteikaaslane, EKP Keskkomitee propaganda ja agitatsiooniosakonna juhataja, kes veel 4–5 aastat tagasi oli punasem kui kolm Leninit ja Marxi kokku, praegu aga võimendab sama edukalt Maarjamaa rahva häält.

Maailmavaatest johtuvalt ei andnud ma üldsegi päris eestlase mõõtu välja, vaid, nagu väidab Toompea endine õueajakirjanik, "Annus nimetavat end ka eestlaseks". Olgu selle Annuse

homo esticus'eks nimetamisega kuidas on, gustavnaanlasena olen aga alati pidanud tõe kõrgemaks marurahvuslikkusest. Kuid see on juba teine küsimus.

Elu ei saa enam kaua vägistada. Meeldib see kellelegi või mitte, aga seoses kodakondsuseaduse rakendusotsusega on Eesti ühiskond peatselt ületamas piiri, mille taga ei saa enam kodurahu olla. Õli valab veelgi tullev elukalliduse pidev tõus, rahva üha suurenev viletsus, nälgi tegelikkuses, laviinina kasvav tööpuudus. Ja kaua sa ikka kartulikoori sööd! Nii et tuline õigus oli Viktor Kingissepal, kui ta 74 aastat tagasi prohvetlikult kuulutas: "Kellele iseseisvus, kellele ike."

Näitliku õppetunni selle kohta, kuidas ebamõistlikult, jaburalt käituvad ühepäevaperemehed oma valvekoortega, kes omal ajal truult valvasid nende elu, aga nüüd, kui ei lähe enam vaja, ajavad nad oma õuelt ära, saime eile, kui lähenes meie nelja kolleegi, kahe venelase, tabassaraani ja grusiini Eesti parlamendis osalemise küsimus. Keegi ei leidnud isegi ühtegi sõna, et tänada neid kaheaastase töö eest. Igatahes korrektsuse ja viisakusega pole siin küll midagi tegemist.

Härrased! ÜRO inimõiguste ülddeklaratsioonis on iga inimese võõrandamatud õigused, olenemata tema poliitilistest või muudest veendumustest, rahvuslikust või sotsiaalsest päritolust, sätestatud ühe põhimõttena. Olgugi et generalissimus Kass heidab maailmale ette, et kus ta oli siis, kui me võitlesime oma iseseisvuse eest, tuleb ka iseseisval Eesti riigil tunnustada ÜRO inimõiguste ülddeklaratsiooni 15. artiklit, kus on must valgel kirjas: "Igal inimesel on õigus kodakondsusele", ja punkt 2: "Kelleltki ei saa tema kodakondsust või kodakondsuse muutmise õigust meelevaldselt ära võtta". Ja tuleb mitte ainult tunnustada, vaid ka täita, kuigi see ei mahu kuidagi rahvusliku erandlikkuse idee jutlustaja kontseptsiooni. Rahvuslik tõe läheb siin karjuvasse vastuollu üldinimlikkusega, kusjuures rahvusvahelise õiguse järgi kuuluks siin prioriteet üldinimlikkusele.

Andes endale aru, et see, mis on lubatud Jupiterile, on härjale keelatud, ei saa me jääda kiretuks pealtvaatajaks, kui Eesti ühiskonna osa liikmete vääriskust, nende võrdseid ja võõrandamatuid õigusi variserlikult jalge alla tallatakse. Seepärast otsustasime luua Eestimaa inimõiguste kaitse kodanike ühenduse. Sellel ühendusel pole midagi tegemist poliitilise parteiga ja lubatagu mul siinkohal ette lugeda ka sellekohane avaldus:

Заявление о создании общества прав человека в Эстонии.

20. августа 1991 года Эстония объявила себя независимым государством. Казалось бы, достигнув главной цели, получив "союзное" и международное признание, Эстонская республика станет на путь благоденствия и создания равных условий для всех, проживающих на её территории жителей.

Однако, получилось наоборот. Один за другим последовали дискриминационные акты, преследования за политические убеждения, и даже взятие под стражу представителей русской общины, якобы боровшихся против обретения Эстонией государственной независимости.

Растерянность, подавленность, страх за завтрашний день – в таком состоянии длительное время пребывают говорящие по-русски жители республики. Переполнившим чашу терпения людей явилось постановление, принятое Верховным Советом республики 26. февраля 1992 года "О введении в действие Закона о гражданстве 1938 года."

Теперь неэстонцы, проживающие в республике оказались перед выбором: податься в Аргентину, или в чистом поле строить для себя жилье или превратиться в "иностранных рабочих" на земле, где у многих родились дети и похоронены родители. Другими словами, испытать на себе апартеид по-эстонски. У людей, вынужденных с горечью бросить скарб и кров, на всю жизнь останется обида на тех, кто выгнал их из городов и сел, обжитых ими.

(Avaldus inimõiguste ühingu loomise kohta Eestis).

20. augustil 1991 kuulutas Eesti enda iseseisvaks riigiks. Võinuks arvata, et saavutanud oma peamise eesmärgi ning võitnud "liidulise" ja rahvusvahelise tunnustuse, asub Eesti Vabariik heaolu ja kõigile tema territooriumil elavatele inimestele võrdsete tingimuste loomise teele.

Ent läks vastupidi. Üksteise järel sooritati diskrimineerivaid aktsioone, jälitati poliitiliste veendumuste pärast ja isegi võeti vahi alla vene kogukonna esindajaid, kes olevat võidelnud Eesti riikliku iseseisvuse kehtestamise vastu.

Peataolek, allasurutus ja hirm homse päeva ees on juba pikka aega rõhunud vene keelt kõnelevaid vabariigi elanikke. Inimeste kannatustekarika täitis vabariigi Ülemnõukogu poolt 1992. aasta 26. veebruaril vastuvõetud 1938. aasta kodakondsusseaduse rakendusotsus.

Nüüd on vabariigis elavad mitte-eestlased sattunud valiku ette, kas emigreeruda Argentiinasse, hakata endale lagedal väljal eluaset rajama või muutuda nn. võõrtöolisteks maal, kus paljudel on sündinud lapsed ja maetud vanemad. Teiste sõnadega, neil tuleb oma nahal tunda saada apartheidi eesti moodi. Inimestel, kes on sunnitud kibedustundega maha jätma oma kodu, säilib kogu eluks solvumistunne nende vastu, kes nad nende asustatud linnadest ja küladest välja ajavad.)

Kahjuks ka sellises lähenemises väljendub suhtumine inimõigustesse, rahvasaadiku õigusesse väljendada oma seisukohta. Seepärast annan avalduse teksti üle spiikrile, et see antaks üle Ülemnõukogu aparaadi töötajale registreerimiseks.

Juhataja

Lembit, kallis sõber, kõne kestis 7 minutit, aga võib ainult 5 minutit. (Hääled saalist.)

Kolleegid, peame ikka kellast kinni, igaühel on 5 minutit. Andres Tarand.

A. Tarand

Lugupeetud juhataja, kallid kolleegid! Vaba mikrofon ei võimalda just siduda ennast eelmiste ega järgmiste oraatoritega, see tähendab, et mu jutt on märksa teiselaadilisem.

Esiteks ma pean vabandama. Eile, kui teatati fraktsiooni koosseis, nimelt teis sooje tundeid tekitanud "Mõõdukate" fraktsiooni oma, siis selle koostanud Liia Hänni oli kas tagasihoidlikkusest või millestki muust jätnud märkimata, et tema on aseesimees. Märkige see juurde, kui võimalik, või jätke meelde.

Nüüd asja juurde. Ma tahan pisut peatuda ühel riigivundamendi ehitamise asjaolul ja kuna ajapiir on range, siis ma n.-ö. vuristan ette. See on nimelt küsimus, kas või kuidas oleks meil Eestis võimalik suhteliselt kiiresti liikuda infoühiskonna poole ja sinna jõuda. Ma väidan, et sellel teel ei ole me riigina kuhugi jõudnud ja ma ei ole kindel, kas meie üldsus või ühiskond näeb üldse selgesti selle tee algustki. Ligikaudu aasta tagasi püüdsin ühes ajaleheartiklis juhtida tähelepanu sellele, et õige pea sõltub meie saatus muuhulgas sellest, kuivõrd suudame organiseerida iseenda kohta käiva objektiivse info kogumise ja kiire vahetuse. Üks artikkel on muidugi piisake meres, kuid mõnede eelduste olemasolul oleksime võinud meie riikliku infosüsteemi puudusi hoogsalt likvideerida juba aasta tagasi. Et me seda ei teinud, osutab see olulistele aukudele meie ühiskonna teadvuses üldisemalt. Viimastel päevadel on sünenud märke, et seda puudust on hakatud märkama, ma mõtlen siin majandusminister Vitsuri hiljutisi sõnavõtte. Millest ma siis õieti räägin? Informatsioon on äärmiselt lai mõiste ja ma ei kavatse seda käsitleda kogu mahus. Ma tahaksin rääkida lihtsalt elementaarsetest andmetest ühiskonna elu kohta, mis oleksid enam-vähem tõesed, mida saaks kätte suhteliselt kiiresti ja mis jõuaksid oma põhiosas laia kasutamiseks mõeldud kogumikesse, nagu te kõikides kultuurmaades neid olete näinud. Ma ei saa väita, et see statistikaks nimetatul meil ENSV-s täielikult puudus, kuid kõik, kes on püüdnud seda andmestikku pisutki laiemalt kasutada, teavad, kuivõrd vähe on usaldusväärsust, kui palju on katmata eluvaldkondi, n.-ö. valgeid laike, ja kui palju kulub aega ja et tuleb teha peaaegu teaduslikku tööd, et mingi rahuldav tõe välja pigistada. Ma viitan ainult kolmele näitele. Üks on kõigil värskest meeles – rukkijahu küsimus jaanuaris. Teine näide võiks olla selle kohta, kui palju ja kes meil õpib välismaal ja mida õpitakse. See info on ka riiklikult väga tähtis. Üks on elukalliduse indeks, miinimumpalk ja keskmine palk, mille all siin, nagu praegu näib, saadikkond jälle kannatab.

Mis on sellise olukorra peamised põhjused? Esiteks ma nimetan, et ministeeriumide ja riigiametnike töökorralduses puudub harjumus koguda, süstematiseerida ja kontrollida elementaarseid põhiaandmeid. Sotsialistlik elu ei esitanudki selliseid nõudeid. Usun, et vahetuvate ministrite ja muude pealike juures tuleb luua tõsine bürokraatia, see on kantseleipeakiku või kantseleiülema amet. Kes on hingelt pedant, see on peabürokraat heas mõttes ja ta kindlustab ministeeriumide töö järjepidevuse. Ka palk ei tohiks neil olla ministrite omast palju väiksem. Meil on viimasel ajal olnud palju poliitilise põhjaga jutte välisministeeriumist, aga minu valikulised katsed näitavad, et teistes ministeeriumides ei ole olukord põhimõtteliselt parem.

Teiseks. Üldine ja Ülemnõukogu puudutav mentaliteet – konkreetseid süstemaatilisi andmeid ei olegi vaja. Neid on edukam kas üksikuna välja noppida või esitada tiraade hoopiski andmeteta selles heas pseudofilosoofilises laadis, millega praktiline marksism-leninism meid nii paljusid kokku kasvatas ja sedavõrd, et enam kuidagi lahti ei saa. See on laad, mille ainus ja kindel asi on eesmärk, kuhu tahetakse jõuda, tõestusmaterjal on siis valikuline. Kokkuvõttes on tegemist nn. peenikese poliitikaga, millele allutati ka suur osa nõukogude teadusest.

Kolmas oluline ja eriti ebameeldiv põhjus või pärand on see, et info on trump kellegi käes. Mitmekordne salastamine, mõnede inimeste privileegid kasutada vähestki olemasolevat infot oma ja ainult oma isiklikes huvides. (Hiljutine drastiline näide selle kohta, kuidas Krjutškovi infosõelad Gorbatšovile asju serveerisid. See käib ka Eesti Gorbatšovi ja Krjutškovi variantide kohta.)

Ja neljandaks, meie firmade ja ettevõtete, kahjuks ka omavalitsuste komme noorusliku reipusega saata kõik kroonu käsud pikalt ja teha ainult seda, mis neile meeldib, tegelda statistilise aruandlusega ainult niivõrd-kuivõrd, aga selleks mitte kohustuda.

Juhataja

Suur tänu! Sergei Sovetnikov.

S. Sovetnikov

Lugupeetud spiiker, lugupeetud kolleegid! Ma tunnen täna ja tundsin ka eile ja öösel teatud rahutust hinges. Ma elan väga üle eilset otsust mõnede Ülemnõukogu saadikute saadikuvolituste lõpetamise kohta. Põhjuseks ei ole mitte ainult see, et meie rahvussuhete komisjon jäi ilma heast, kohusetruust, ausast, põhimõttekindlast ja distsiplineeritud komisjoniliikmest. Ma vahetasin just äsja mõtteid Indrek Toomega. Ta andis suurepärase

hinnangu Sergei Volkovi tööle. Ma olen põhimõtteliselt nõus selle hinnanguga, mille relvajõude esindajaist saadikuile andis ajalehe "Estonija" 29. jaanuari numbris endine peaminister härra Edgar Savisaar. Ta ütles, et paljud saadikud on tuntud selle poolest, et nad nõudsid valjuhäälselt iseseisvust ja vabadust, kuid ei teinud tegelikult peaaegu mitte midagi selle eesmärgi saavutamiseks. Paljud meie endised sõjaväelastest Ülemnõukogu saadikud aga tegid selleks palju rohkem ära. Mulle meenub 1990. aasta 15. mai, kui ma olin teenistuskohustuste tõttu sunnitud olema nii Lossi platsil, lossi hoovis kui ka rõdul. Ma nägin igal pool, kuidas ainult tänu sõjaväelastest saadikute, aga samuti üksikute teiste Ülemnõukogu liikmete, niinimetatud vene saadikute aktiivsele käitumisele õnnestus ära hoida väga rasked tagajärjed ja Mihhail Lõssenko malev ei suutnud tungida Ülemnõukogu ruumidesse. Rääkimata 19.–21. augusti sündmustest, mille ajal meie saadikud andsid ka teatud panuse selle heaks, et Eestis ei valatud tilkagi verd, ehk nagu ühes venekeelses raadiosaates öeldi – ei löödud isegi kellelgi nina üles.

Me muidugi pidime vastu võtma mingisuguse otsuse. Aga arvestades olukorda ja meie veel kestvat üleminekuperioodi, oleks olnud vaja kuidagi lahendada meie sõjaväelastest saadikute staatuse muutmise küsimus. Me oleksime pidanud seda kuidagi muutma ja kuni SRÜ väed pole Eesti territooriumilt välja viidud, oleksid nad pidanud Ülemnõukogus töötama, kas või vahendajatena Ülemnõukogu ja siinviibivate välismaiste sõjaväeosade vahel.

Aga otsus on vastu võetud ja nüüd olen ma mures eelkõige Goderdzi Ahaladze pärast, kes Ülemnõukogus töötamise ajaks seiskas teenistuse relvajõududes ning oli sõjameeste keeles nii-öelda Ülemnõukogu varustusele võetud. Arvan, et Ülemnõukogu Presiidiumi otsus Ülemnõukogu liikmete õiguste kohta pärast nende tegevuse lõppemist Ülemnõukogus peaks laienema ka Goderdzi Ahaladzele. Härra Rüütel tunneb muret selle üle, mida öeldakse meie parlamendi kohta Läänes. Aga mulle teeb võib-olla rohkem muret see, et meie riidehoius ripub silt hoiatusega peakatteid sinna mitte jätta. Ma arvan, et selle poolest on meie parlament ka ainulaadne maailmas. Pigem muretseb härra Arnold Rüütel selle pärast, mida ütlevad härrad Tunne Kelam ja Vardo Rumessen. Ja mulle teeb praegu kõige rohkem muret see, et Ülemnõukogu püüab kogu aeg Eesti Komitee ja Kongressi arvamust järgida. Just nii nagu Gribojedovi teoses: "Aga mida ütleb vürstinna Marja Aleksejevna?" Aga mida ütlevad härrad Eesti Komiteest?

Ma arvan, härrad, et eilne küsimus oleks tulnud lahendada inimlikult. Need inimesed töötasid koos meiega kohusetruult, korrektselt, kultuurselt, vaoshoitult. Oleks tulnud neid vähemalt tänada tehtud töö eest. Minuga on ühel arvamusel ka härra Indrek Toome. Täna tähelepanu eest!

Juhataja

Suur tänu! Aleksei Zõbin.

A. Zõbin

Lugupeetud spiiker, lugupeetud kolleegid! Tahan jätkata seda teemat, mis puudutab Narvas 7. märtsil toimunud ametiühingukonverentsi. Seal räägiti veel sellest, et meie Eesti Vabariigi kodanik ja meie Narva linna elanik Krõlov on ikka veel vahi all.

Kuus kuud ei ole tema naine ja lapsed saanud mingit abiraha. Naine ei tööta, lapsed on saatuse hooleks jäetud. Lastel pole isa, naisel pole meest. See on pretsedenditu juhtum. Loen teile ette Narva energeetikute ühendatud ametiühingukonverentsi resolutsiooni:

"Narva linna töölismaleva komandöri Krõlovi arreteerimine ja vahi all hoidmine, mis kestab juba peaaegu pool aastat, ning tema perekonna mõnitamine ja elatusvahenditest ilmajätmine näitab Eesti Vabariigi teatud ringkondade püüet mis tahes moel välja juurida Eesti venekeelse elanikkonna soov kaitsta oma kodaniku- ja muid õigusi ning külvata Eesti Vabariigi elanikkonna selle osa hulgas hirmu ja tekitada tunnet, et riik ei kaitse neid.

Eesti Vabariigis leiab aset pretsedenditult silmakirjalik kampaania venekeelse elanikkonna väljatõrjumiseks Eestist. Seda toetab ka Ülemnõukogu ja Eesti valitsuse seadusloometegevus, mis toimub rahvusradikaalide surve all.

Eesti Vabariigis on käiku lastud isegi uus termin – eesti rahva vaenlane. See kleebitakse külge kõigile, kes pole rahvusradikaalide poliitikaga nõus.

Konverents deklareerib, et sel kõigil pole midagi ühist demokraatia põhimõtetega, millele nende jõudude sõnade kohaselt tuleb rajada uus leppimuseühiskond. Püüde rajada monorahvuslik ühiskond, kus ignoreeritakse enam kui 1/3 elanikkonna õigusi ja huve rahvusliku tunnuse alusel, viib rahvustevahelistele kokkupõrgetele.

Kõik see jätab kustutamatu pleki rahvusradikaalsetele jõududele, valitsevatele ringkondadele ja noorele Eesti Vabariigile.

Pooldades demokraatliku, vihkamisest vaba ühiskonna ülesehitamist, nõuab konverents oma töökollektiivide nimel Krõlovi viivitamatut vabastamist vahi alt." Selle poolt hääletasid ühel häälel 349 saadikut.

Konverents tegi meile, Narvast valitud Ülemnõukogu liikmeile, ülesandeks anda see resolutsioon üle Eesti Vabariigi Ülemnõukogu Presiidiumile edasiseks arutamiseks. Tänan!

Juhataja

Suur tänu! Vladimir Lebedev.

V. Lebedev

Lugupeetud juhataja, lugupeetud kolleegid! Olen juba mitu korda võtnud sõna meie suurepärase ajakirjanduse kohta ja kutsunud kolleege üles olema väga tähelepanelikud ja korrektsed, aga kahjuks õhutatakse massiteabevahendites endiselt vaenu rahvuste vahel. Nüüd on see juba jõudnud ka välismaa ajalehtedesse. Tahaksin väga kuulda meie kolleegide Mart Laari ja Illar Hallaste arvamust oma parteikaaslaste, näiteks Ruutsoo aramusavalduste kohta, kes on raamatu "Eesti rahvas ja stalinism" autor. Nende parteikaaslaste sõnutsi on osa vene rahvast ja venestunud rahvastest muudetud agressiivseks massiks, kel on orjapsühholoogia ja kes tahavad kätte maksta teistele rahvastele ning ihkavad väikerahvaste verd. Nende arvates on vene rahvas ja vene emigrandid teiste rahvaste sissesõiduhoovides ainult selle inimvihkajaliku šovinismi tööriist. Muide, ma pole veel kuulnud, et mõni Eesti Komitee või Rahvusliku Sõltumatuse Partei esindaja oleks selliste aramusavalduste autoreid korrale kutsunud. Võin teile meenutada ka härra Rumesseni sõnu, kes tegi ettepaneku mitte toita venelasi Eestis. Mitte keegi ei mõistnud seda tegelast avalikult hukka. Nüüd veel ühest asjast. Härra Toome lahkus. Mul on sellest väga kahju. Aga asi on selles, et väliskomisjonis on tal abi, kelle nimi on Enn Kreem. Veel hiljuti oli härra Enn Kreem APN-i korrespondendipunkti juhataja Eestis. Ma arvan, et paljud kolleegid teavad, mis on APN. APN oli kaua aega Julgeoleku Komitee variorganisatsioon. Nüüd aga teatab APN-i korrespondendipunkti endine juhataja ja praegune Ülemnõukogu väliskomisjoni konsultant või nõunik härra Enn Kreem intervjuus Soome ajalehele "Aamulehti", et isegi eesti rumalus on tuhat korda parem kui vene rumalus. Öelge, palun, mis on rassism? Ja mis on fašism? Me mõnikord mõtleme, et fašism oli ainult Saksamaal ja Itaalias ja mujal ei saa seda kusagil olla. Ühe rahvuse üleolek teisest ongi fašism. See on fašismiteooria põhiprintsiip. Ja see inimene on Ülemnõukogu väliskomisjoni konsultant või nõunik! Vabandage, rassist, fašist töötab Ülemnõukogus! Lihtsalt hämmastav. Seepärast me valmistame ette protestikirja ja anname selle üle Ülemnõukogu juhatusele ning palume juhatusel selgusele jõuda, kuidas võivad sellised inimesed töötada riigiorganis. Sellesamas intervjuus ütles Enn Kreem, et Lebedevil võttis kaua aega, enne kui ta aru sai, et ta on Eestis välismaalane. Ta eksib sügavalt. Ma ei ole siiani aru saanud, et ma olen Eestis välismaalane. Ma olen Eesti kodanik ja Eesti rahva väike koostisosa. Tänan!

Juhataja

Suur tänu! Loeme sellega nn. vaba mikrofoni lõppenuks. Kolleegid, ma tutvustan teile võimalikku päevakava. Väga paljude kiireloomuliste küsimuste kohta on laekunud

komisjonide seisukohad. Vastavalt reglemendile peaks täiskogu langetama oma otsuse, kas soovitakse täiendada päevakorda või mitte. Sellega me ka alustame, kõne alla tulevad sellised eelnõud nagu administratiivkaristusena kohaldatava rahatrahvi suurendamine, muudatuste tegemine ENSV abielu- ja perekonnakoodeksisse, julgeolekuteenistuse moodustamisest ning Eesti Vabariigi majandusvööndi ning mandrilava õigusliku režiimi ja ressursside kaitsest. Täna tõenäoliselt tuleb meil veel langetada seisukoht ühe ministrikandidaadi suhtes, tõenäoliselt tuleb meil läbi viia ühe kiireloomulise seaduse teine lugemine, see käsitleb Eesti Vabariigi maareformi seaduse osalist muutmist. Võimalik, et laekuvad veel komisjonide seisukohad, kus toetatakse päevakorra täiendamist. Küll oleks hädavajalik langetada täna otsused ka mõnede küsimuste kohta, mis ei ole vähem kiireloomulised, näiteks põllumajanduse omandireformi rakendusotsus, Eesti Vabariigi valimisseadus ning alkoholi aktsiisimaksu seadus. See on miinimumprogramm, millega me peaksime hakkama saama. Vastuväiteid ei ole, katsume nende kavade valguses oma toimetused läbi viia.

Eesti Vabariigi seaduse "Administratiivkaristusena kohaldatava rahatrahvi suurendamise kohta" eelnõu ja Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsuse "Eesti Vabariigi seaduse "Administratiivkaristusena kohaldatava rahatrahvi suurendamise kohta" rakendamisest" eelnõu esimene lugemine

Juhataja

Lugupeetud kolleegid, vabariigi valitsus taotleb kinnitatud päevakorra täiendamist ühe kiireloomulise küsimusega, mis käsitleb seaduseelnõu administratiivkaristusena kohaldatava rahatrahvi suurendamise kohta ja selle juurde käiva rakendusotsuse projekti arutelu. Õiguskomisjon arutas seda küsimus ja otsustas, et ta toetab valitsuse taotlust täiendada päevakorda. Ma panen selle otsustamiseks täiskogu ette. Kohaloleku kontroll. Kohal on 72 rahvasaadikut, puudub 26.

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et täiendada istungjärgu päevakorda ühe kiireloomulise küsimusega, mis käsitleb administratiivkaristusena kohaldatava rahatrahvi suurendamist koos selle juurde käiva rakendusotsusega? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 64 rahvasaadikut, vastu ja erapooletuid saadikuid ei ole. Päevakorda täiendatakse.

Kolleegid, tegemist on seaduseelnõu kiireloomulise arutamisega vastavalt §-le 16, mis tähendab seda, et me viime praegu läbi põhjaliku arutelu, ootame parandusettepanekuid 24

tunni jooksul ning vastavalt juhtivkomisjoni taotlusele viime läbi teise lugemise kas sellel või järgmisel istungjärgul. Ma isiklikult arvan, et sellel istungjärgul ei jõua. Ettekande nimetatud seaduseelnõu kohta teeb justiitsminister härra Rask.

M. Rask

Austatud juhataja, lugupeetud saadikud! Eestis töötatakse välja haldusõigusrikkumiste koodeksit. Töö on kestnud aasta ja praeguseks hetkeks on jõutud niikaugele, et projekt on saadetud ametkondadele kolmandaks kooskõlastamiseks. Tegemist on väga ulatusliku õigusaktiga ning seetõttu on vaja välja selgitada kõigi ametkondade tõsiseltvõetavad seisukohad, alates n.-õ. metsainspeksioonist kuni autoinspeksioonini. Seetõttu ei ole võimalik esitada seadusandjale haldusõigusrikkumiste koodeksit toorena, et seda siis komisjonides ja Ülemnõukogus hakata korrigeerima ja parandama. Elu on läinud oma rada ja praegu ei ole meil enam võimalik oodata, millal koodeks saab valmis. Ma loodan, et koodeksi projekt jõuab teie lauale lähema poolteise kuu jooksul, mis tähendab, et seda tuleb enne vastuvõtmist põhjalikult arutada. Kõige julgem prognoos haldusõigusrikkumiste koodeksi vastuvõtmise tähtaja kohta võib olla siiski suvi. Selleks ajaks kallineb meie elu tunduvalt. Peame konstateerima, et toimiv karistussüsteem, administratiivõigusrikkumiste eest kohaldatavate trahvide karistussüsteem ei anna mingisugust karistuslikku efekti. Maakonnad on asunud võtma vastu otsuseid, mille kohaselt püütakse kehtestada administratiivkaristusi maakonniti. Seda seisukohta ei saa pidada õigeks, sest ei saa olla liikluseeskirjade rikkumine erinevalt karistatav Põlvas ja Viljandis, ei saa karistada ühes maakonnas ühtemoodi, teises teistmoodi. Seetõttu on valitsus esitanud teile arutamiseks lühikese seaduseelnõu, mis näeb ette kõigi administratiivkorras rakendatavate rahatrahvide tõstmist kümme korda. See abinõu on tingitud objektiivsest paratamatusest. Samaaegselt tuleb rakendusotsuses teha parandus, sest 1. märts on möödas. Ma pean võimalikuks kirjutada 1. märtsi asemel see kuupäev, mis järgneb seaduse vastuvõtmisele, kusjuures vastuvõtmise ja kehtestamise vahele peaks ilmselt jääma vähemalt kaks nädalat. See oleks lühidalt eelnõu kohta kõik.

Juhataja

Suur tänu! Heinz Valk.

H. Valk

Lugupeetud juhataja, lugupeetud ettekandja! Me teame praegust rubla galopeerivat inflatsiooni, mistõttu praegune 1000 rbl. võib mõne aja möödudes osutuda jällegi

ebapiisavaks. Mis te arvate võimalusest kehtestada trahvimäärad tolle hetke minimaalpalga suuruses summas, või mõne suurema rikkumise puhul võiks trahv olla näiteks Eesti keskmine palk? Tänan!

M. Rask

Probleem on täiesti olemas, sest täna kümnekordselt tõstetav trahv ei anna veel seda efekti, mida trahv oma individualiseeritud kujul peaks andma. Seetõttu on haldusõigusrikkumiste koodeksi projektis lähtutud hoopis teisest põhimõttest, s.t. iga konkreetse rikkuja puhul tuleb trahvi määramisel lähtuda tema sissetulekust. Kuid see on tunduvalt keerukam juriidiline mehhanism. Tehes praegu parandusi ENSV-s väljatöötatud administratiivõigusrikkumiste koodeksisse, tuleb säilitada seda süsteemi. Rakendades miinimumpalka või mingit keskmist palka tähendaks kõigi karistuste nivelleerimist, arvestamata seadusest ülesastumise raskust, üleastuja isikut, üleastumise ühiskonnaohtlikkust.

Selle üle on peetud tõsiseid teoreetilisi vaidlusi ja ma ei eita, et probleem on olemas. Aga praeguses situatsioonis ei ole ka õigusteadlased-juristid teist lahendusvarianti välja pakkunud, kui lihtsalt ajutise abinõuna suurendada trahvimäärasid 10 korda.

Juhataja

Suur tänu, kolleegid, ma kutsun üles kulutama täna aega väga otstarbekalt. Liigsed küsimused näitavad, et komisjoni istungil ei ole olnud. Tõnis Mets.

T. Mets

Lugupeetud ettekandja, minu küsimuse esimese poole esitas juba härra Valk, kuid ma laiendaksin seda siiski veel ühele teemale. Nimelt on viimasel ajal ja juba pikemat aega kohtud hädas sellega, et tunnistajad ei ilmu kohale. Kuna kohaldatav trahv 30 rbl. on naeruväärne, siis olge hea ja öelge, kas selles meile esitatud paragrahvide rägastikus on ka see paragrahv, mis puudutab antud teemat?

M. Rask

Kohtud ei ole mitte ainult tunnistajatega hädas, kohtud on ka kannatanutega hädas, kes nende enda soovil peaksid sinna ilmuma. Probleeme on kohtute töös väga palju, ainult trahviga kedagi kohtusse ei saa, küll aga tuleb ka neid trahve tõsta. Praegu me räägime haldusõigusrikkumiste eest kohaldatavatest trahvidest. Need trahvid, mis puudutavad kohtu protsessuaalse korra rikkumist, sellesse akti ei kuulu. Kahtlemata tulevad need probleemid,

ma arvan, veel lähema kuu aja jooksul siin saalis kõneks, kui Ülemnõukogu hakkab arutama kohtureformist tulenevaid akte.

Juhataja

Suur tänu! Jüri Liim.

J. Liim

Ma puudutan trahvisummasid. Siin on 1000–5000 rbl. ja eriti sõnad "üldjuhul ei või ületada". Mida tähendab sõna "üldjuhul"? Kas see eeldab mingit trahvide sorteerimist või kuidas? Kas te veel kord ei täpsustaks? Ja teine trahvisumma – 50 000 rbl. On öeldud, et vajaduse korral. Millise vajaduse korral ja millise üleastumise eest? Tänan!

M. Rask

Sõnad "üldjuhul" ja "vajaduse korral" tähendavad ikkagi seda, et kõiki neid süsteemist väljaminevaid suuri trahvisummasid saab rakendada ainult seadusega. See on üldsuund, mis läbib Eesti NSV administratiivõigusrikkumiste koodeksit, mida me praegu püüame kaasajastada. Säärased terminid saavad kaduda koos Eesti Vabariigi haldusõigusrikkumiste koodeksi kehtestamisega.

Juhataja

Suur tänu! Enn Leisson.

E. Leisson

Lugupeetud härra minister! Öelge, palun, kas illegaalsest emigrandist õigusrikkuja väljasaatmine tema alalise elukohta on administratiivkaristus? Kui on, miks eelnõu esitaja ei taotle seda abinõu kui tõeliselt tegusat? Tänan!

M. Rask

Eelnõu käsitleb rahatrahve. Väljasaatmine on teistsugune protseduur, selleks töötatakse praegu välja kohtuotsuste täitmise seadustikku, kus nähakse ette ka vastav süsteem, mille järgi toimub nende isikute riigist väljasaatmine, kellel puudub riigis elamise luba.

Juhataja

Suur tänu! Priidu Priks.

P. Priks

Lugupeetud ettekandja, öelge palun, kas käesolev seaduseelnõu käsitleb ka sanepidjaama töötajate poolt määratavaid trahve? Kohtla-Järve sanepidjaama töötajad on pöördunud minu poole palvega, et ma aitaks suurendada 10-rublast trahvimäära. Seda kasutatakse, kui näiteks kaupluse kontrollimisel midagi avastatakse. Ma ei ole suutnud seda teha. Kas teises osas käsitletakse ka neid trahve? Aitäh!

M. Rask

Käsitletakse küll.

Juhataja

Suur tänu! Koit Raud.

K. Raud

Austatud juhataja, lugupeetud ettekandja! Mind häirivad § 26 lõikes 2 sõnad "mõnda liiki" ja "võidakse". Miks ei ole siin konkretiseeritud, mis liiki ja kes võib? Ma näen siin suurepäraseid võimalusi teatud suvalisteks mängudeks, kui nägu ei meeldi, on sugulane, sõber jne.

M. Rask

Küsimus esitatakse teist korda, vastan ka teist korda. Küsimus on selles, et me muudame ENSV administratiivõigusrikkumiste koodeksit ja § 26 tekstist ei ole välja võetud terminid, mis olid seal ENSV ajal. "Mõnda liiki" ja "võidakse" tähendab seda, et administratiivõigusrikkumiste eest saab karistada ainult seaduse alusel ja see tähendab koodeksist väljaspool olevate eriseaduste vastuvõtmist. Mitte ühtegi administratiivkaristust ei saa rakendada ilma seaduseta. Kui seaduseandja võtab vastu eri seaduse, milles nähakse ette mõnda liiki administratiivõigusrikkumiste eest karmimad karistused, siis rakendatakse kõrvuti koodeksiga seda seadust.

Juhataja

Suur tänu, härra minister! Rahvasaadikutel rohkem küsimusi ei ole. Õiguskomisjoni seisukoha teeb meile teatavaks komisjoni esimees härra Tõnu Anton.

T. Anton

Lugupeetud kolleegid! Teile on esitatud kaks eelnõu: seaduseelnõu administratiivkaristusena kohaldatava rahatrahvi suurendamise kohta ja otsuseprojekt selle kohta, kuidas nimetatud seaduse vastuvõtmisel, seda ellu viia. Mõlema eelnõu sisu on sama – kümnekordistada administratiivkaristusena kohaldatavaid rahatrahve. Seaduseelnõus on selle eesmärgi saavutamiseks tehtud meile ettepanek muuta kõigepealt vastava koodeksi § 26, mis annab rahatrahvi piirmäärad. Neid piirmäärasid on suurendatud kümnekordselt. Seaduseelnõu § 2 teeb meile ettepaneku suurendada koodeksi teise jao eriosa paragrahvides trahvisummat kümnekordseks. Nimetatud seaduse vastuvõtmisel tuleks vastu võtta ka otsuseprojekt seaduse rakendamise kohta. Selle projekti kõigis kolmes paragrahvis tuleks korrigeerida märgitud kuupäeva (1. märts 1992). Kuupäeva, mis oleks umbes kaks nädalat hilisem kui seaduse ja otsuse vastuvõtmise kuupäev, õiguskomisjon täna pakkuda ei saa. Ja seda põhjusel, et praegu ei ole veel selge, millal on Ülemnõukogul võimalik ja kas üldse on võimalik vastu võtta seadus ja otsus käsitlevas küsimuses.

Õiguskomisjon arutas koos justiitsminister härra Raskiga nimetatud küsimust ja toetab ettepanekut kümnekordistada administratiivkaristusena kohaldatavaid rahatrahve ning toetab ka nii seaduseelnõu kui ka otsuseprojekti teksti. Tänan teid!

Juhataja

Suur tänu, härra Anton, tundub, et küsimusi ei ole. Lugupeetud Ülemnõukogu, kas me tunneme vajadust pidada läbirääkimisi? Ei tunne. Ma tänan! Kas me võime lugeda esimese lugemise lõppenuks? Esimene lugemine on lõpetatud, me ootame parandusettepanekuid 24 tunni jooksul. Suur tänu!

Eesti Vabariigi seaduse "Muudatuste tegemise kohta Eesti NSV abielu- ja perekonnakoodeksis" eelnõu esimene lugemine

Juhataja

Kohaloleku kontroll. Kohal on 74 rahvasaadikut, puudub 24. Lugupeetud Ülemnõukogu, vabariigi valitsus taotleb käesoleva istungjärgu päevakorra täiendamist ühe kiireloomulise küsimusega, mis käsitleb seaduseelnõu "Muudatuste tegemise kohta Eesti NSV abielu- ja

perekonnakoodeksis" arutelu. Seda küsimust arutas õiguskomisjon ja toetab päevakorra täiendamist.

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et täiendada käesoleva istungjärgu päevakorda ühe kiireloomulise küsimusega vastavalt reglemendi §-le 16, ja käsitleb see ühe ENSV seaduse muudatust. Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 63 rahvasaadikut, vastu ja erapooletuid saadikuid ei ole, päevakorda täiendatakse. Kolleegid, ka antud juhul on tegemist seaduseelnõu esimese lugemisega. Ma palun ettekandeks kõnetooli justiitsminister härra Märt Raski.

M. Rask

Austatud juhatus, lugupeetud saadikud! Probleem on analoogiline eelmise küsimusega, nimelt on vabariigis tekkinud olukord, kus ei ole võimalik korrale kutsuda neid isikuid, kes on kohustatud maksma alimente, olgu need siis isad või emad, aga lapsed tahavad endiselt süüa. Küsimus on selles, et kodanikku ei saa karistada, kui ta maksab alimente summas 20 rbl., tal ei teki võlgnevust ja ta ütleb, et tal sissetulekuid rohkem ei olegi. Kunagi oli 20-rublane alammäär väga progressiivne, kuid praeguses hüperinflatsioonis ei ole 20 rbl. see raha, millega on võimalik ülalpeetavat toita ja katta.

Lähtudes tekkinud olukorrast, esitab vabariigi valitsus seaduseelnõu. Selles tuleks teha väikene parandus, mitte 1/4 kuutöötasu alammäärast, vaid 1/6.

Juhataja

See parandus on tehtud.

M. Rask

On vaieldud selle üle, kas kuutöötasu alammäärast või Eesti Vabariigi Valitsuse kehtestatud miinimumpalgast. Loodan et saadikud mõtlevad selle üle põhjalikult järele ja teiseks lugemiseks me jõuame põhimõttelise lahenduseni. Asi on selles, et seni kehtiva korra kohaselt vanemalt, kes on kohustatud maksma alimente, nõutakse ühe lapse kasuks 1/4 kuutöötasust, kahe kasuks 1/3 kuutöötasust ja 3 ja enama lapse kasuks pool kuutöötasust. Seni on kehtinud printsiip, mille järgi enamat kui poolt sissetulekust kõigi kinnipidamiste kogusummana kinni pidada ei saanud. Kui me kehtestame mingisuguse konkreetse rahasumma, nagu enne oli 20 rbl. või nüüd 1/6 sissetulekutest, siis võib tekkida olukord, kus 4–5 lapse ülalpidamiseks vajaminevad alimendid nõutakse sisse suuremas summas, kui on pool kuusissetulekust. Abielu- ja perekonnakoodeksi kohta pean ütleva sama mis haldusõigusrikkumiste koodeksi

kohta: projekt on kooskõlastamise staadiumis, aprilli lõpus või mais peaks Ülemnõukogu kätte jõudma Eesti Vabariigi abielu- ja perekonnakoodeksi eelnõu. Ülalpeetavate probleemistik on aga vaja lahendada enne. Meie arvates on võimalik leevendada nende rasket materiaalsel olukorda käesoleva eelnõuga. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu! Rahvasaadikutelt on mõned küsimused. Klavdia Sergij.

K. Sergij

Lugupeetud juhataja, lugupeetud ettekandja! Minu meelest ei lähe selgituskirjas öeldu kokku sellega, mida teie rääkisite. Kust tulid need 20 rbl.? Te ju ise ütlesite, et alimendid ühe lapse eest moodustavad 25% sissetulekust, kahe ja kolme eest vastavalt rohkem ja sellega olen ma täielikult nõus. Arusaamatu on see, et seaduses muudatuste tegemise kohta on öeldud "üks kuuendik minimaalpalgast". Kas see on tõepoolest nii või peaks minimaalpalga asemel olema ikkagi sõna "palk"?

M. Rask

Vastuseks ma pean ette lugema praegu kehtiva Eesti NSV abielu- ja perekonnakoodeksi § 83 lg. 1: "Alimendid alaealiste laste kasuks nõutakse sisse nende vanemalt järgmises suuruses: ühe lapse kasuks 1/4, kahe lapse kasuks 1/3, kolme ja enama lapse kasuks poolt vanemate töötasust (sissetulekust), kuid mitte vähem kui 20 rubla kuus iga lapse kohta." See tähendab, et ühelt poolt on alimendid pandud sõltuvusse alimente maksuma kohustatud isiku sissetulekust, ja teiselt poolt on täna kehtiva seadusega piiritletud see maksimaalne alimentide määr, millest vähem ei tohi maksta. Ma püüdsin ettekandes väga põgusalt peatuda sellel probleemil, et kui on tarvis maksta alimente 4–5 või enama lapse kasuks, siis võidakse rikkuda printsiipi, mille järgi ei tohi kinni pidada rohkem kui pool sissetulekust. Mis puutub minimaalpalka ja kuutöötasusse, siis selle üle tuleb edasi vaielda, kõigi saadikute ettepanekud on teretulnud.

Juhataja

Suur tänu! Pavel Grigorjev.

P. Grigorjev

Lugupeetud juhataja, lugupeetud härra minister! Kas see säte hõlmab ainult vabariigis elavaid lapsi või ka neid, kes elavad SRÜ riikides või välismaal? Tänan!

M. Rask

Selle seaduse järgi mõistavad õigust Eesti Vabariigi kohtud. Kui alimendid on välja mõistetud Eesti Vabariigis, olenemata sellest, kus alimendi saaja elab, siis rakendatakse seda seal. Siin ei ole küsimus ainult SRÜ riikides, meil on praegu tõsised raskused alimentide täitelevõtte täitmisega Soome Vabariigi ja teiste Põhjamaadega, teiste Euroopa riikidega. Aga see probleemistik tuleneb juba meie rahasüsteemist.

Juhataja

Suur tänu! Johannes Kass.

J. Kass

Lugupeetud ettekandja, kas seda on ikka majandusinimestega hoolega arutatud? See 1/6 minimaalpalgast on ka narrilt väike, seal tuleb alla 200 rbl., mille eest saab ühes kuus kaks kilo keskmist vorsti või siis pooliku kingapaarikese, mitte enam terve paari. Samas on selge, et seda hakkavad maksma just need, kes tegelikult saavad kümnetesse tuhandetesse ulatuvaid summasid. Aus inimene seda maksma ei hakka, sest tema palk on kontrollitav. Tähendab, see on ikkagi mõeldud nende kõrvalehiilijate jaoks, kes saavad suuri summasid. Mõistlikum oleks määrata ka suurem piirmäär.

M. Rask

Jah, ma mõistan probleemi keerukust. Kui me lähtume sellest, et on vaja maksta ühele lapsele, siis see 175 rubla (või kui suur summa see 1/6 praegu on) on tõesti jõukohane igale inimesele, kes on võimeline ka mingit töötasu saama, aga alimentide kohtupraktika on sellest erinev. Nimelt need, kes on kohustatud alimente maksma, kuid hoiduvad sellest kõrvale, on tihtilugu just mitme lapse alimentide maksmisest kõrvalehoidujad. See tähendab seda, et kui peab maksma mitmele lapsele, siis selle summa olulise suurendamisega me paneme alimentide maksja olukorda, kus ta enam ei ole võimeline maksma. Nii et selle piiri määratlemine on küllalt keerukas. Tol ajal, kui kehtestati 20-rublane alammäär, olid täpselt samasugused vaidlused. Sellel 1/6-l on oma loogika: pool palka on 3/6 ja praegu kehtiva seaduse § 83 lg. 1 näeb ette, et poolest palgast peaksid saama kolm last, sealt tulebki see 1/6.

Juhataja

Suur tänu, härra minister! Saadikutel rohkem küsimusi ei ole. Õiguskomisjoni seisukoha teeb meile teatavaks komisjoni esimees härra Tõnu Anton.

T. Anton

Lugupeetud kolleegid! Meie ees on seaduseelnõu, mille sisuks on muudatuste tegemine abielu- ja perekonnakoodeksis. Meile tehtud ettepanek puudutab koodeksi 7. peatükki – vanemate ja laste alimendikohustused. §-s 83 – alaealiste laste kasuks väljamõistetavate alimentide suurus – tehakse ettepanek muuta lõiget 1 ja asendada senine piirmäär, mille järgi alimendid peavad olema mitte väiksemad kui 20 rbl. kuus iga lapse kohta, miinimummääraga, mis on vähemalt 1/6 kuutöötasu alammäärast iga lapse kohta. Õiguskomisjon arutas esitatud ettepanekut ja toetab seda. Õiguskomisjon leiab, et on vaja kiiresti otsustada, kuidas parandada olukorda alimendikohustuste täitmisel, ja et on vaja kehtestada kord, mille kohaselt makstavad alimendid oleksid kooskõlas inflatsiooniga. Tänan teid!

Juhataja

Suur tänu, härra Anton! Rahvasaadikutel ei ole küsimusi. Ma tänan!

Lugupeetud kolleegid! Kas me tunneme vajadust pidada läbirääkimisi? Ei tunne. Ma tänan teid. Kas me võime esimese lugemise lugeda lõppenuks? Võime. Ma tänan. Esimene lugemine on lõppenud.

Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsuse "Eesti Vabariigi Julgeolekuteenistuse moodustamise kohta" eelnõu ja Eesti Vabariigi seaduse "Muudatustest Eesti Vabariigi politseiseaduses" eelnõu esimene lugemine

Juhataja

Kohaloleku kontroll. Kus on härra Tähiste? Kohal on 71 rahvasaadikut, puudub 27. Kolleegid, palun hilinejatel registreerida ja mul on väga tungiv palve mitte saalist lahkuda, kui me soovime veel kord täiendada päevakorda ühe kiireloomulise küsimusega, asi on niipalju tähtis. Tegemist on ühe seaduseelnõuga, mis käsitleb Eesti Vabariigi Julgeolekuteenistuse moodustamist. Kui täiskogu selle otsuse langetab, tuleb kogunisti muuta ka veel Eesti Vabariigi politseiseadust. Kui täiskogu seda soovib, me käsitleme seda küsimust vastavalt nii

§-le 15 kui ka §-le 16. Juhtivkomisjon (riigikaitsekomisjon) on arutanud seda küsimust ja toetab Hillar Elleri taotlust täiendada käesoleva istungjärgu päevakorda. Ma panen selle otsustamiseks täiskogu ette.

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et täiendada käesoleva istungjärgu päevakorda ühe kiireloomulise küsimusega, mis käsitleb Eesti Vabariigi Julgeolekuteenistuse moodustamist? Palun hääletada. Selle ettepaneku poolt on 59 rahvasaadikut, vastu on 1 saadik, erapooletuks jäid 3. Päevakorda täiendatakse.

Ettekande antud päevakorrapunkti kohta teeb meile autor ise. Ma palun kõnetooli härra Hillar Elleri!

H. Eller

Lugupeetud kolleegid! Mul on meeldiv võimalus taas seista teie ees ning taas selgitada otsuseprojekti Eesti Vabariigi Julgeolekuteenistuse moodustamise kohta ja ka vastavasisulist seaduseelnõu. Ilmselt võlgnen ma esmalt teile väikese selgituse, sest 19. ja 20. veebruaril jäi peaaegu sama teksti vastuvõtmisest Ülemnõukogus puudu vastavalt üks ja kaks häält.

Minu ja ekspertide jaoks on julgeolekuteenistuse loomine põhimõttelise tähtsusega ning seetõttu ei saa anda voli isiklikule solvumisele või kibestumisele. Jutud korruptsioonist, KGB üksikute ohvitseride ühinemisest maffiaga, Eesti muutmisest sillaks Ida ja Lääne kurjategijate vahel pole ajakirjanduslik väljamõeldis, nagu ka see, et meie riik on mitmete maade salateenistustele mugav paik, kus saab segamatult luurata. Samas puudub Eestis teenistus, kes seaduslikult tegeleks vastuluurega, kaitseks meie riiklikku iseseisvust ja riigi territoriaalset terviklikkust, võitleks rahvusvahelise kuritegevuse, terrorismi ja korruptsiooniga.

Politseiameti kaitsepolitsei täidab kriminaalpolitsei ülesandeid ning nende seotus salateenistusega on vaid selles, et kaitsepolitseile anti üle osa KGB varadest, autodest ja tehnikast, ent riigi sisemise julgeoleku tagamises nad ei osale. Samuti ei kogu ega edasta nad Eesti juhtkonnale sisepoliitilist informatsiooni, mis aitaks langetada õigeid otsuseid. Otsustamine tugineb aga alati informeeritusel. Loodetavasti ei ole siin saalis inimest, kes kahtleks vajaduses luua teenistus, mis kaitseks riigi julgeolekut. Vähemasti ei väitnud vastupidist ükski Ülemnõukogu saadik kuu aega tagasi, kui arutasime esimest korda julgeolekuteenistuse loomise küsimusi.

Tookord taandus probleem vaid ühele küsimusele: kellele peab julgeolekuteenistus alluma. Minu oponentid väitsid, et loodav teenistus on täitevvõimu osa ning peab alluma valitsusele, kuid mina ja eksperdid oleme endiselt arvamusel, et julgeolekuteenistus saab kuni põhiseaduslike riigiorganite loomiseni alluda kaitsenõukogule kui kollektiivsele organile.

Ühelt poolt tagab niisugune lahendus julgeolekuteenistuse sõltumatus ühe või teise sisepoliitilise jõu hetkemõjudest, ent teisalt loob see ka ühiskonnale garantii, et julgeolekuteenistust pole võimalik kasutada kellegi ainuhuvides. Ma tean mõnede kolleegide kartust, et kui julgeolekuteenistus allutatakse kaitsenõukogule, kas siis ei tähenda see julgeolekuteenistuse otseallutamist Ülemnõukogu esimehele Arnold Rüütile. Siinjuures on paslik meenutada, et Arnold Rüütel teatas samast kõnetoolist, et tema ei pea õigeks julgeolekuteenistuse allumist ainult seadusandlikule võimule või ainult täidesaatvale võimule. Seda arvasid ka peaminister Tiit Vähi ja Ülemnõukogu juhataja Ülo Nugis, seega kogu kaitsenõukogu koosseis. Vahemärkusena olgu öeldud, et politseiameti koosseisus oleva kaitsepolitsei likvideerimist ja iseseisva julgeolekuteenistuse loomist kaitsenõukogu alluvuses pooldavad ka siseminister Robert Näska ja justiitsminister Märt Rask. Loomulikult ei saa ma veel kord jätta meenutamata Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsust möödunud aasta 3. septembrist, kuna poleemika selle probleemi üle on jätkunud pärast asja selgitamist Ülemnõukogu 19. veebruari istungil ka ajakirjanduses. Tookord anti Edgar Savisaare juhitud valitsuse ettepanekul ja meie riigikaitsekomisjoni toetusel Eesti kaitsejõudude üldjuhtimine kuni põhiseaduse jõustumiseni kaitsenõukogule. Tookordne riigikaitsekomisjoni esimees, praegune keskfraktsiooni liige lugupeetud kolleeg Rein Tamme ütles tol päeval toimunud arutelul nii, ma tsiteerin: "Loodavate kaitsejõudude üldjuhtimine peab kuni põhiseaduse vastuvõtmiseni olema allutatud Eesti Vabariigi Kaitsenõukogule. Ma arvan, et kaitsenõukogu, kuhu kuuluvad Ülemnõukogu esimees, Ülemnõukogu juhataja ja peaminister, on ka sisepoliitilisi vajadusi arvesse võttes sobiv organ kaitseorganite loomiseks." 3. septembril hääletas 65 saadikut selle poolt, et kaitsejõudude üldjuhtimist teostaks kaitsenõukogu, 6 jäid erapooletuks, vastu ei olnud keegi. Nii et kaitsenõukogu kui selline on täielikult seadustatud ja Ülemnõukogu tahe selle organi loomiseks ja eksisteerimiseks olemas. Ka tookord me tunnistasime, et niisugune lahendus on ajutine ning seotud põhiseaduse vastuvõtmise ja põhiseaduslike riigorganite loomisega. Julgeolekuteenistuse moodustamist puudutava otsuseprojekti 1. punktis on samuti kirjas: "Riigi julgeoleku tagamiseks moodustada kaitsepolitsei asemele Eesti Vabariigi julgeolekuteenistus, mis allub kuni põhiseaduslike riigorganite loomiseni kaitsenõukogule." Otsuseprojekti tänases redaktsioonis arvestasin mitmeid ettepanekuid, mida Ülemnõukogu liikmed veebruaris tegid, olen samuti tänulik ka õiguskomisjoni esimehele härra Antonile, kes esmaspäeval tegi mitu kasulikku soovitusi, parandamaks eelmist teksti. Keskfraktsiooni liikmed pidasid vajalikuks, et kontrollkomisjon moodustataks lähtudes eri saadikurühmade esindatuse põhimõttest.

See täpsustus on projekti teksti lisatud. Samuti nõustusin arvamusega, et riigikaitsekomisjon ja õiguskomisjon peaksid välja töötama Ülemnõukogu otsuse projekti või seaduse eelnõu, mis sätestaksid ammendavalt kontrollkomisjoni õigused, kohustused ja vastutuse. Usun, et sel juhul ei teki kellelgi kahtlust, et kaitsenõukogu jääb Ülemnõukogu kontrolli alt välja. Ei jää, sest kui kontrollkomisjon kontrollib julgeolekuteenistuse tegevuse seaduslikkust, siis sellega kontrollib ta ka kaitsenõukogu poolt julgeolekuteenistusele antud ülesandeid. Juhin teie tähelepanu veel ühele momendile. Rõhutamaks, et julgeolekuteenistus ei allu kellelegi ainuisikuliselt, täiendasin ma julgeolekuteenistuse ülesandeid lausega "ning Eesti Vabariigi Kaitsenõukogu kõigi liikmete võrdne informeerimine julgeolekuteenistuse kompetentsi kuuluvate ülesannete lahendamisest".

Lugupeetud kolleegid, loodan, et Ülemnõukogu liikmed suudavad ületada oma sisemised kahtlused ning tunnistavad lõplikult julgeolekuteenistuse vajalikkust ja põhimõtteid, mis tagaksid põhiseaduslike riigiorganite loomiseni julgeolekuteenistuse stabiilsuse ja sõltumatuse. Tänan teid!

Juhataja

Suur tänu, härra Eller, on vähemasti üks küsimus. Jüri Põld.

J. Põld

Ma tänan, härra juhataja! Austatud ettekandja, ma olen teinud teile korduvalt ettepaneku lisada sellesse otsuseprojekti sõna "vastutus". Punktis 6 on "kontrollkomisjoni liikmete õigused ja kohustused", ka punktis 3 on "politseiametnikele antud õigused ja kohustused". Te ütlesite oma ettekandes, et nõustute ettepanekuga lisada sõna "vastutus". Õiguste ja kohustustega kaasneb alati vastutus, see peab olema selgelt fikseeritud mitte ainult otsuseprojektis, vaid ka seaduseelnõus, mis sätestab kontrollkomisjoni õigused, kohustused ja vastutuse. Punkt 8 haakub sama teemaga. Kuidas saab julgeolekuteenistus kuu ajal jooksul kooskõlastada oma põhimääruse Ülemnõukogu kontrollkomisjonis, kui ei ole veel määratletud selle komisjoni õigused, kohustused, vastutus? Ma tõesti palun seda momenti veel kord tähele panna.

H. Eller

Ma võtan Jüri Põllu ettepanekud vastu. Ühes tekstis oli tõesti sees ka sõna "vastutus", aga see on kuskile kadunud. Otsuseprojektis peab olema "õigused, kohustused ja vastutus".

Juhataja

Suur tänu! Johannes Kass.

J. Kass

Lugupeetud ettekandja! Te olete jurist. Praegune julgeolekuteenistus on moodustatud printsiibil, et on likvideeritud kaitsepolitsei Eesti politseiseadusest. Eesti politseiseadus sätestab, et Eesti politseiametnik võib olla Eesti Vabariigi kodanik, peab olema Eesti Vabariigi kodanik. Miks on seda printsiipi rikutud ja pole toodud sisse julgeolekuteenistusse? Tänan!

H. Eller

Lugupeetud kolleeg, te ei olnud eile kaitsekomisjoni istungil, kus me veel kord arutasime kaitsekomisjoni liikmetega seda küsimust. Kuna meil oli tekst trükiks ette valmistatud, siis me ei saanud seda asja lahendada. Ma tean, et teie komisjoni esimees Enn Tupp teeb vastavasisulise ettepaneku, mida ma põhimõtteliselt olen juba aktsepteerinud.

Juhataja

Suur tänu! Anatoli Novohatski.

A. Novohatski

Lugupeetud ettekandja! Olen teiega täiesti nõus selles suhtes, et nüüdisajal ei saa ükski sõltumatu riik eksisteerida ilma julgeolekupalatusega, aga ma olen selgusele jõudnud, et antud juhul pole meil tegemist mitte lihtsalt ühe politseiallüksuse ümberkorraldamisega, vaid millegi palju tõsisemaga. Seepärast tuleks selle küsimuse lahendamiseks võtta, kui võimalik, üheaegselt ette kolm aktsiooni. Esiteks oleks Ülemnõukogul minu arvates vaja selgusele jõuda, kas see talitus on vabariigile vajalik või mitte. Teiseks. Kui see on vajalik, siis on vaja seaduseelnõu julgeolekuteenistuse kohta, mitte lihtsalt otsust. Siis on vaja ka kontrollkomisjoni põhimäärust, kus on kirjas selle õigused, kohustused ja koosseis, ning seaduseelnõu muudatuste kohta politseiseaduses. Need kolm dokumenti peavad minu arvates üheaegselt jõustuma. Teie poolt pakutud lahendus võib taas põhjustada õiguslast segadust ja inimõiguste jämedat rikkumist, mis on tuntud endise Riikliku Julgeoleku Komitee töökogemustest. Ülemnõukogu on juba mitu korda seda küsimust arutanud, aga me pole suurele ajaraiskamisele vaatamata seda veel kordagi positiivselt lahendanud. Meil Ukrainas, kus ma sündisin, öeldakse, et see, kes käib otseteed, koju ei jõua. Antud juhul tuleb

samamoodi välja. Terve kuu aega töötab see julgeolekuorgan kontrollkomisjonita, kontrollimatult. Samasuguse looga puutusime kokku eile – maavanem, keda Ülemnõukogu pole veel kinnitanud, juba laseb inimesi lahti, karistab jne. Mulle näib, et just see hoidis saadikuid möödunud kordadel tagasi seda küsimust lahendamast. Ka praegu kordub sama lugu. Kuidas te seda seletate?

H. Eller

Lugupeetud kolleeg Novohatski, ma annaksin teile sellise selgituse, millest te ise oma sõnavõttus ka rääkisite. Oleks praegu tegemist julgeolekuteenistuse funktsioonide täieliku lahtikirjutamise ja muuga, siis tõepoolest võiksime rääkida julgeolekuteenistuse seadusest, kuid kahjuks ei ole me suutnud ette valmistada kvaliteetset projekti, kuigi valitsus lubas meile selle esitada juba novembrikuu alguseks. See otsuseprojekt on rakendusliku iseloomuga, et käivitada protsess ja leida inimesed, kes asuksid looma julgeolekuteenistust. Seaduseelnõud julgeolekuteenistuse funktsioonidest, konkreetsetest ülesannetest ja garantiidest tulevad Ülemnõukogu ette nendel tähtaegadel, mis on kirjas selles otsuseprojektis. See on otsus selle kohta (kui me teeme poliitilise otsustuse luua see organ), kuidas, mida tuleks edasi teha, millistel tähtaegadel, et lõpuks jõuda julgeolekuseaduseni, et kõik need organid saaksid selliselt tööle hakata, nagu nad peaksid.

Mis puutub arvamusse, et me seadusega likvideerime kaitsepolitsei ja tekitame vaakumi, siis sellele juhtisid mu tähelepanu ka kaitsekomisjoni liikmed. Ma pakun välja niisuguse variandi. Meil on loodud ka kaitsepolitsei kontrollkomisjon. On kaks võimalust: alustame täna kaitsepolitsei likvideerimist käsitleva seaduseelnõu esimest lugemist ja katkestame esimese lugemise selle momendini, kuni on toodud välja julgeolekuteenistuse põhimäärus, kui on määratud ametisse uus julgeolekuteenistuse juht. Alles siis lõpetame teise lugemise ja teeme muudatused politseiseaduses, millega likvideerime kaitsepolitsei ja võib-olla ka kontrollkomisjon paneb maha oma kontrollifunktsiooni.

Juhataja

Palun, härra Sovetnikov!

S. Sovetnikov

Lugupeetud härra spiiker, lugupeetud härra Eller! Punktis 9.1 räägitakse finantseerimise tagamisest. Mis tahes reorganiseerimine nõuab materiaalseid lisakulutusi. Kas on välja arvestatud, kui palju suureneb julgeolekuteenistuse finantseerimine võrreldes kaitsepolitseiga?

Või on kulutused sellele tühised? Kas meie auklik riigikassa peab sellisele reorganiseerimisele vastu? Tänan!

H. Eller

Seda on siin ka enne korduvalt küsitud. Meie eelarvega on lugu nagu ta on. Ma arvan, et need rahad, mis on praegu ette nähtud siseministeeriumile kaitsepolitsei ülalpidamiseks, annab rahandusministeerium loodavale julgeolekuteenistusele, ja kui on vaja täiendavaid vahendeid, eks siis Ülemnõukogu või Riigikogu aasta kestel otsustab, kuidas neid asju lahendada. Praegu on juba ette nähtud summad kaitsepolitsei ülalpidamiseks ja need nähtavasti saab siis määrata loodavale julgeolekuteenistusele.

Juhataja

Suur tänu! Uno Ugandi.

U. Ugandi

Austatud spiiker, lugupeetud ettekandja! Eelmine kord, kui siin saalis arutati julgeolekuteenistuse loomist, oli peetud enne ja peeti ka pärast arutelu fraktsioonides koosolekuid. Mitmel pool arutati kaitsenõukogule allumise küsimust. Miks ei või siiski julgeolekuteenistus alluda valitsusele ja sealtkaudu võib-olla parlamendi kontrollile, miks just tingimata peab ta alluma kaitsenõukogule? Tänan!

H. Eller

Kui nii võtta, siis ta allubki parlamendi kontrollile kontrollkomisjoni ja kaitsenõukogu kahe liikme kaudu, kes on ka ühtlasi parlamendi liikmed – härra Arnold Rüütel ja härra Ülo Nugis. Valitsuse juht praegu parlamendi liige ei ole. Aga ma arvan, et seepärast peaks ta alluma kaitsenõukogule, et tema funktsioonid muutuvad. Tal tekib vajadus tegelda vastuluurega, tegelda korruptsiooniküsimustega, mis on natukene suuremad ja tähtsamad probleemid, mis ei võimalda tal olla politseiameti üks teenistus. Ta peab olema politseiametist natukene kõrgemal asetsev, isegi võib-olla valitsusest ühe pulga võrra kõrgemal, et ta saaks näiteks kontrollida ka valitsuse korruptsioonitehinguid ja muid asju. Kujutleme skeemi: Ülemnõukogu esimees – peaminister – valitsus – siseminister – politseivalitsuse peadirektor. Alles siis tuleb kaitsepolitsei. Tema koht on viiendal astmel ja see ei anna talle võimaluse täita edukalt oma funktsioone ja tema autoriteet on riigiorgani viienda astme tasemel. Kui me

tõstame ta natukene kõrgemale, siis on võimalik tal täita ülesandeid paremini ja ka tema autoriteet tõuseb.

Juhataja

Suur tänu! Jaan Lippmaa.

J. Lippmaa

Hea kolleeg, mind ei rahulda teie vastus, ma pean ikkagi jätkama eelkõneleja küsimust. Nimelt ma näen praegu kindlat suunda vägisi laiendada kaitsenõukogu volitusi, sellise organi volitusi, mis on meie poolt hoopistükkis reglementeerimata. Ma lugesin stenogrammi, mis käsitles selle õnnetu kaitsenõukogu tekkimise momenti, ja leidsin sealt, et kogu kaitsenõukogu ja sõna "erakorraline" kadus ainult härra Rüütli esinemise järel või tulemusena. Meie poolt läks õnnetuseks see märkamatu läbi ja me unustasime või ei pannud kaitseküsimuste lahendamisel kiirustades tähele, et me jätsime hoopistükkis selle reglementeerimata. Nüüd te tahate järjepanu laiendada kaitsenõukogu kui reglementeerimata organi volitusi. See on teine katse. Kas on oodata järgneva kaitsenõukogu volituste suurendamise katseid? Eelmine kord te ütlesite, et kuigi kaitsenõukogu ei ole põhiseaduses ette nähtud sellise organina, siis teie näete, et need volitused lähevad üle presidendile. Kui president valitakse otse rahva poolt, mida muide ka mina toetan, siis tekib küsimus teie nii-öelda pikema perspektiivi kohta. Kuidas parlament siis üldse saab kontrollida julgeolekuteenistust, kui see allub presidendile ja president valitakse rahva poolt? See oli eelmine kord põhjendus, miks me peaksime allutama tema kaitsenõukogule. Kuidas siis teie arvates hakatakse kaitseteenistust kontrollima?

H. Eller

Lugupeetud kolleeg, esimesele küsimusele ma ei oska vastata. Minul isiklikult ei ole kavas praeguse kaitsenõukogu volitusi rohkem laiendada, kui ainult selle seadusega. Ülemnõukogu moodustas kaitsenõukogu. Ma lugesin ette hääletamise tulemused: kaitsenõukogu moodustamise poolt oli 65, 5 olid erapooletud. Mina isiklikult rohkem ei tahaks tema volitusi laiendada. Kui teistel saadikutel on see mõte, siis palun!

Mis puutub kontrolli ja kardetavasse presidendivõimu tugevnemisse, siis ma ütleksin, et tsiviliseeritud riikides on parlamendikomisjonidel võimalus kuulata ka presidendi seisukohti ja kuulata ka võrdselt saadikutega kõigi riigiametnike tunnistusi ühe või teise probleemi lahendamiseks. Ma tahaksin, et ka meie parlamendis oleks niisugune komisjon, kes neid asju

selliselt lahendaks. Ma leian, et seda saab lahendada, kui me võtame vastu punktis 6 seisukoha töötada välja otsuseprojekt. Siin oli ka arvamus, et see peaks olema seaduseelnõu, mis reguleerib kontrollkomisjoni moodustamise korra ning sätestab kontrollkomisjoni liikmete õigused, kohustuse ja vastutuse. Minu idee järgi tuleb sellesse dokumenti kirjutada ka see, millise ringi ametiisikutega on see komisjon õigustatud tegelema, keda ta võib välja kutsuda ja kuidas ta saab teostada kontrolli. Niisugused seadused on olemas paljudes riikides, kus need asjad on selliselt lahendatud ja tuleb lihtsalt alluda selle komisjoni seisukohtadele. Me peame ikkagi õigusriigi poole minema. Ma näen niisugust lahendust, et ka president tuleb sellele komisjonile aru andma, kui ta parlamendi arvates ei talita õigesti.

Juhataja

Suur tänu! Vladimir Lebedev.

V. Lebedev

Lugupeetud juhataja, lugupeetud kolleeg! Lugesin läbi punkti 4, mis lubab kasutada operatiiv-tehnilisi erimeetmeid. Mul pole midagi selle vastu, aga tahan esitada järgmise küsimuse. Kas endised Riikliku Julgeoleku Komitee töötajad võivad selles teenistuses töötada? Kas võib teie arvates sisse võtta eri paragrahvi, mis keelustaks nende töölevõtmise julgeolekuteenistusse?

Asi on selles, et Riikliku Julgeoleku Komitee endise operatiiv-tehnilise osakonna ülem alampolkovnik Veidemann astus koos oma osakonnaga Eesti Vabariigi teenistusse. See osakond tegi operatiiv-tehnilist tööd, tegeldes ka paljude tollaste dissidentidega. Praegu töötab see inimene Eesti riigi heaks. Kas te ei arva, et selles suhtes on otstarbekas kehtestada mingid piirangud? Tänan!

H. Eller

Lugupeetud kolleeg Enn Tupp teeb kaasettekande, milles ta teeb ettepaneku, kuidas välistada endiste KGB töötajate osavõttu selle organi tööst. Aga et nad töötavad riigiorganites, firmades ja ärides, see on ... Riigiorganites töötamise küsimus lahendatakse ilmselt konstitutsiooniliselt. Sa oled assamblee liige, põhiseaduse eelnõus on ju kirjas, kuidas seda asja lahendatakse.

Juhataja

Suur tänu! Jaan Lippmaa teine küsimus.

J. Lippmaa

Hea kolleeg, kui mulle ei meeldi praegu see alluvussuhe ja ma ei ole rahul teie antud seletusega ning hääletan selle otsuseprojekti vastu, kas teie arvate samuti kui mitmed meie tuntud kõmureporterid, et ma olen üldse julgeolekuteenistuse moodustamise vastu?

H. Eller

Sa võiksid tulla pulti ja öelda siin, mis sa sellest arvad. Ma ei tea, mida sa julgeolekuteenistuse moodustamisest arvad.

Juhataja

Selle päevakorrapunkti raames on härra Lippmaa juba kaks korda esinenud. Tõnu Anton.

T. Anton

Lugupeetud juhataja ja lugupeetud ettekandja, ma palun luba esitada järjest kaks küsimust.

Juhataja

Kahe minuti jooksul.

T. Anton

Esimene küsimus seondub meile esitatud otsuseprojekti §-ga 1. Siin on kirjas, et Ülemnõukogu moodustab Eesti Vabariigi Riikliku Kaitsepolitsei asemele Eesti Vabariigi Kaitsenõukogule alluva julgeolekuteenistuse. Vaevalt et Ülemnõukogu asub komplekteerima julgeolekuteenistuse isikkoosseisu, töötama välja selle organisatsiooni siseseid juhendeid jne. Kes ikkagi moodustab julgeolekuteenistuse?

H. Eller

Teine küsimus tuleb hiljem? Punktist 7 me saame teada, et Eesti Vabariigi Julgeolekuteenistuse peadirektori kinnitab ametisse ühe kuu jooksul pärast käesoleva otsuse vastuvõtmist Eesti Vabariigi Ülemnõukogu Eesti Vabariigi Kaitsenõukogu ettepanekul. Kaitsenõukogu kas siis pakub meile välja julgeolekuteenistuse ülema, Ülemnõukogu kinnitab või lükkab tagasi tema kandidatuuri. Pärast seda hakkab julgeolekuteenistuse juht koos meie kontrollkomisjoniga välja töötama struktuure, koostama koosseisude nimekirju jne.

T. Anton

Täna vastuse eest, et julgeolekuteenistuse moodustab tegelikult kaitsenõukogu ja kontrollkomisjon. Nüüd teine küsimus. §-s 4 on viide riigiorganile, kellel on seadusega antud õigus kohaldada tõkendina vahi alla võtmist. Millist riigiorganit silmas peetakse?

H. Eller

Nagu te mäletate, oli ühes variandis, mis teile ka välja jagati, ettepanek, et seda teostaks Ülemkohtu esimees või tema poolt selleks volitatud isik. Me vestlesime sel teemal Ülemkohtu esimehega ja ta möönis, et tõesti mõnes riigis annab sanktsioone nii isikute kinnipidamiseks kui ka tehnika kasutamiseks kohtuorgan või on kohtuorganil spetsiaalne ametiisik, kes tegeleb nende küsimustega. Seda võiks minu arvates teha ka prokuratuur, kuid kuna meil on prokuratuuri koht ühiskonnas määratlemata, siis minu arvates võiks see olla kohtuorgan. Kriminaalprotsessi koodeksis on määratletud neli isikut, kes saavad teostada vastavaid toiminguid. Need on juurdlust teostav isik, uurija, prokurör või kohus, õigem oleks olnud nimetada seda kohtuks. Nii et kohtuorgan.

Juhataja

Kolleegid, kell on 12, reglemendi järgi on ette nähtud vaheaeg. Me täname Hillar Ellerit ettekande eest. Töö jätkub kell 12.20 riigikaitsekomisjoni esimehe Enn Tupi kaasettekandega.

V a h e a e g

Juhataja

Kolleegid, istungjärgu töö jätkub, asugem töökohtadele. Kohaloleku kontroll. Kohal on 59 saadikut, puudub 39. Kolleegid, mis te ise arvate, kas me saame selle kvoorumiga tööd teha? Ma palun kaasettekandeks kõnetooli Enn Tupi, riigikaitsekomisjoni esimehe.

E. Tupp

Härra juhataja, austatud kolleegid! Küsimus Eesti Vabariigi Julgeolekuteenistuse moodustamise kohta on juba teist korda täiskogu ees, kogu küsimuse tausta on käsitletud siin kahe raundi jooksul piisavalt. On selge, et Eesti Vabariigi valitsusorganites ei ole niisuguste institutsioonide loomise kontseptuaalne alus täielikult välja töötatud ja on väga raske seda puhtteoreetiliselt välja töötada, omamata selleks mingeid eelnevaid kogemusi. Me võime

võtta vaatluse alla mitmete riikide süsteeme, kuid ma olen veendunud, et me ei saa neid täielikult kopeerida. Me saame võtta sealt ainult eeskuju, kuid me peame looma Eestile omase süsteemi. Nagu ma juba mainisin, on teoreetiliste aluste väljatöötamine väga raske. Erru läinud valitsuse 3 x 3 programmis oli sees punkt, mis kohustas valitsust esitama 1. veebruariks julgeolekuseaduse eelnõu. Kahjuks ei olnud valitsusel ilmselt võimalust seda eelnõu selleks ajaks välja töötada ja täna me oleme ikkagi sellesama lõhkise küna juures. Ma ei hakka siin pikalt käsitlema kogu probleemistikku, mida juba härra Eller oma ettekandes ja küsimustele vastates käsitles, tahan vaid lisada, et meie arvates, s.t. komisjoni enamuse arvates on parlamendi demokraatlik kontroll nimetatud institutsiooni üle viidud või laiendatud tema võimalikkuse piirini. Ma ei näe ühe või teise isiku informatsiooni saamise võimaluse suurendamises või ka selle kasutamises poliitilistel eesmärkidel mingit ohtu. Tegelikult käsitleb esitatud projekt ühte eesmärki – asuda Eesti Vabariigi ees seisvate ülesannete täitmisele. Hiljem peame kindlasti looma ka teisi teabeteenistusi, sest olen veendumusel, et teabel ja informeeritusel on meie riigikaitstes tunduvalt olulisem osa kui jõul, juba üksnes sellepärast, et sellele on meil võimalus kulutada vähem vahendeid ja see võimaldab meil edaspidi ajada paindlikku ja informatsioonile toetuvat poliitikat. Riigikaitsekomisjon teeb ettepaneku täiendada projekti ühe lisapunktiga. See sobiks viimaseks punktiks, peale 8-ndat. Praegune punkt 9 muutuks punktiks 10. Lisapunkti tekst on: "Eesti Vabariigi Julgeolekuteenistusse astuv ametnik peab olema Eesti Vabariigi kodanik ja on kohustatud andma kirjaliku süümevande, et ta ei ole olnud Eestit okupeerinud riikide julgeolekuorganite või relvajõudude luure, vastuluure teenistuses ega agent ja et ta ei ole osalenud kodanike jälitamisel, represseerimisel nende poliitiliste veendumuste, ebalojaalsuse, klassikuuluvuse või Eesti Vabariigi riigi kaitseteenistuses olemise eest." Täna, lugupeetud Ülemnõukogu, see on kõik, ma annan oma ettepaneku üle härra Ellerile.

Juhataja

Suur tänu! Mõned küsimused. Teet Kallas.

T. Kallas

Lugupeetud Enn Tupp, küsimus oli mõeldud põhiettekandjale, aga ma jäin natukene hiljaks, seetõttu palun sul vastata. Võib-olla näen ma tänaste arutelude taustal kas tonti või vähemasti tondi varju, aga tahtmatult tundub, et meile niivõrd olulise teenistuse loomine natukene takerdub ühe teise organi olemasolu fakti taha. Selle nimeks on kaitsepolitsei. Kas on

põhjust arvata, et asi on mõnes selle kaitsenõukogu liikme persoonis, seega usaldusküsimuses, ja kui, siis kelles? Aitäh!

E. Tupp

Nagu ma aru sain, puudutab küsimus minu arvamust, kas see on nii? Minu arvates härra Eller oma vastustes juba mainis, et tegemist võib olla kahtlusega, et nimetatud teenistuse kontroll ja teadasaamine jääks Ülemnõukogu Presiidiumi esimehe härra Rüütli valdusse. Ma ei ole sellel arvamusel. Mida siis kujutab endast kaitsenõukogu? Ta koosneb kolmest inimesest, peale selle on ju samas otsuses punkt, mis väidab, et meil on õigus moodustada kontrollkomisjon. Ma arvan, et see peaks aitama sellest kartusest vabaneda.

Juhataja

Suur tänu! Toomas Kork.

T. Kork

Lugupeetud eesistuja, lugupeetud kolleeg! Julgeolekuteenistuse üks osa on ka vastuluure. Sa oled kogu aeg olnud praktilise olemisega mees ja sellest tuleneb ka küsimus. Kas sa näed võimalust luua Eestis vastuluuret ilma professionaalideta, seejuures teades, et kvalifitseeritud vastuluurajad on olnud ühe või teise riigi samasuguse teenistuse koosseisus? Minu küsimus tuleneb sinu ettepanekust punkti lisamise kohta.

E. Tupp

Ma pean seda lausa hädavajaduseks, sellepärast et, nagu te teate, stsenaariumid, mis praegu toimivad, on kindlasti ammu korralikult ja põhjalikult välja töötatud professionaalide poolt. Muidugi on raske professionaalidega võidelda, ilmselt on praegu meie ühiskonnas küllalt palju inimesi, kes tegutsevad vastavalt ettemääratud stsenaariumidele ja destabiliseerivad meie olukorda. Kui me hakkame kasutama professionaale, kelle lojaalsuses me ei ole kindlad, siis satub loodav teenistus infolekke probleemi ette. Tema töötulemused oleksid sel juhul tunduvalt väiksemad ja võib-olla läheneksid isegi sellele määrale, et ta kaotab oma mõtte. Ma olen veendunud, et meil on küllalt palju noori mehi, kes omavad just üldettevalmistust ja kellel on tahtmist tõsiselt töötada sellel põllul. Meil on võimalik leida ka võimalusi nende koolitamiseks, täiendamiseks, ja ma arvan, et peame minema kindlalt ainult seda teed.

Juhataja

Suur tänu, härra Tupp! Rahvasaadikutel rohkem küsimusi ei ole. Ma avan läbirääkimised. Peet Kask.

P. Kask

Austatud härra spiiker, kallid kolleegid! Ma alustan Enn Tupi ühe väitega, nimelt, et parlamendi kontroll julgeolekuteenistuse üle on viidud võimalikkuse piirini. Minu väide on otse vastupidine. Kogu selle konstruktsiooni kõige nõrgem koht ongi kontrolli küsimus. See on üldine küsimus parlamentarismi ja presidentialismi võrdluses, et presidentaalsüsteemis on täitevvõim parlamendi kontrolli alt praktiliselt väljas. See kontroll on palju nõrgem. Me võime parlamendis luua mitmesuguseid väga kõlava nimetusega kontrollkomisjone, aga nende jõud jääb väga nõrgaks, kui neil ja parlamendil ei ole mõjutusvahendeid. Ma tuletan meelde, et meil ei ole võimalik parlamendis esitada küsimusi ja saada vastuseid parlamendi esimehelt ega spiikrilt, küll aga on võimalik meil esitada küsimusi valitsusele. Meil on võimalik avaldada valitsusele umbusaldust. Need on need kaks põhilist mõjutusvahendit, mis hoiavad täitevvõimu parlamentaarsüsteemis parlamendi kontrolli all. Ma tuletan meelde ka professor Carcassone'i võrdlust selles samas küsimuses, kui ta eksperdina Põhiseaduse Assamblees esinedes just seda eelkõige nimetaski Prantsuse poolparlamentaarset süsteemi nõrkusena, et see täitevvõim, mida tehakse presidendi kabinetis, on parlamendi kontrolli alt väljas, seda tehakse vaikselt saladuskatte all ja tulemuseks on korruptsiooni tugevnemine. Need, kes arvavad, et julgeolekuteenistus ei ole täitevvõimu osa, on selges eksituses. Ka kaitsejõud on täitevvõimu üks haru, kaitsejõud on teatud mõttes erilises seisundis seetõttu, et neid rakendatakse sõjaolukorras või eriolukorras ja seetõttu ka parlamentaarsüsteemides on kaitsejõud tihtilugu allutatud kuningale või presidendile, vähemalt formaalselt nõutakse nende nõusolekut kaitsejõudude kasutamiseks. Ent julgeolekuteenistus on täiesti tavaline täitevvõimu haru, seda rakendatakse iga päev rahuolukorras ja parlamentaarsüsteemis on ta reeglina valitsuse kontrolli all, tavaliselt siseministri valitsemisalas. Tegemist on täiesti tüüpilise näitega kaevikusõjast parlamentarismi ja presidentialismi pooldajate vahel. Minu meelest on inetu, et selles küsimuses vahetati juhtivkomisjoni. Õiguskomisjonis oli nähtavasti liiga palju asjatundjaid, kes teavad, kuidas riigi süsteemid on üles ehitatud ja mispärast. Need on põhjused, miks mina sellise eelnõu poolt hääletada ei saa.

Juhataja

Suur tänu! Priidu Priks.

P. Priks

Lugupeetud juhataja, lugupeetud kolleegid! Ma olin ennegi arvamusel, et oma julgeolekuteenistus peab meil olema, aga olles nüüd Rein Järliku poolt juhitava komisjoni liige, näen juba ligemalt, millises soos me selles suhtes iseendi viivituse tõttu oleme. Leedu ja Läti on selles küsimuses meist kaugemale ette läinud ja isegi tulemused on juba näha. Näiteks Leedus on juba avastatud ja kohtu alla antud äraostetud tolliametnikke. Toon ka ühe meid huvitava momendi. Paljusid on huvitanud, kas näiteks endine KGB pealtkuulamisaparatuur töötab edasi või ei tööta. Olen tutvunud selle aparatuuri seisukorraga ja võil öelda: tundkem täna ennast rahulikult selle aparatuuri suhtes. Aga on andmeid, et mõningad firmad on välismaalt toonud sisse portatiivseid seadmeid. Välismaal on need seadmed suhteliselt kergesti kättesaadavad. Et meid nende seadmetega pealt ei kuulataks, on meil vaja kindlasti oma julgeolekuteenistust, kes kaitseks meid ja ametisaladusi. Ka korruptsiooni vastu võitlemisest ei saa olla juttugi ilma julgeolekuteenistusest. Mis puutub julgeolekuteenistuse alluvusse, siis pean seoses korruptsioonivastase võitlusega õigeks julgeolekuteenistuse allumist tänasele kaitsenõukogule, muidu on tulemuseks mitte eriti töövõimeline organ. Kui praegu kardetakse suure informatsiooni kogunemist kaitsenõukogu või mõne tema liikme kätte, kelle üle kontroll puudub, siis võib-olla oleks otstarbekas laiendada kaitsenõukogu koosseisu parlamendi liikmetega, määrates sinna ka riigikaitsekomisjoni esimehe ja õiguskomisjoni esimehe. Paistab, et me kardame oma kaitsenõukogu rohkem kui välisluureid, organiseeritud kuritegevust ja salakaubavedajaid. Lugupeetud kolleegid, asi tuleb kiiresti ära otsustada! Iga päeva kaotus on meie riigile suur kaotus. Täna tähelepanu eest!

Juhataja

Kolleegid, ma tahan teha ettepaneku läbirääkimiste lõpetamise kohta. Kohaloleku kontroll. Kohal on 77 rahvasaadikut, puudub 21. Head kolleegid, mul on tungiv palve, oleme selle küsimuse arutelu lõpuni saalis, see ei ole tavaline küsimus. Küsimus võib-olla selles, kas Eesti suudab ennast lähitulevikus kaitsta või mitte.

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et lõpetada läbirääkimised pärast Jüri Põllu kõnet ja Illar Hallaste sõnavõttu? Selle ettepaneku poolt on 59 rahvasaadikut, vastu ja erapooletuid saadikuid ei ole, läbirääkimised lõpetatakse. Palun, Peet Kask!

P. Kask

Ma teen härra spiikrile märkuse, et ta võttis küsimuse sisuliseks arutamiseks sõna kohalt. Täna!

Juhataja

Just täpselt niimoodi ma arvasin, ma vabandan teie ees, et ma võtsin sisuliseks märkuseks sõna. Läbirääkimised jätkuvad. Rein Tamme.

R. Tamme

Lugupeetud juhatus, auväärased kolleegid! Kõigepealt ma ütleksin oma isikliku arvamuse julgeolekuteenistuse loomise vajaduse kohta. Ma pole selles kunagi karvavõrdki kahelnud, tegelikult oleme selle asjaga jäänud oluliselt hiljaks. Juba möödunud aastal tegin eelmisele valitsusele peaministri isikus ettepaneku tegelda selle asjaga. Küsimus on äärmiselt oluline, otsuse autor härra Eller kasutas täna minu tsitaati, mis oli öeldud kaitsejõudude taastamise küsimuses möödunud aasta augustis, kui ma pidasin vajalikuks ja piisavaks allutada kaitsejõudude taastamise organisatsiooniline, tehniline töö kaitsenõukogule. See oli vajalik ja ka piisav, arvestades seda, et meil puudus kaitseministeerium, mille loomisest kahjuks on tänaseni hoidutud. Samas ei saa kaitsejõudude taasloomise organisatsioonilist, tehnilist tööd üldse võrrelda sellega, mida kujutab endast julgeoleku spetsiifika ja sellest tulenevalt tema allumine riiklikule juhtimisele. Seetõttu olen seisukohal, mida ma juba eelmise arutelu käigus siin ütlesin, et loodav julgeolekuteenistus peab algusest peale alluma mitte ajutisele, vaid alalisele põhiseaduslikule riiklikule institutsioonile. Selleks peab parlamentaarses riigis olema valitsus kui parlamendi poolt ametisse seatud täitevorgan. Praeguses otsuseprojektis on kangekaelselt jäädud endise juhtimise alluvuslahendi juurde ja mul ei jää muud üle kui kutsuda saadikuid sellega mitte nõustuma. Kui me võtame vastu otsuseid, millesse on juba programmeeritud eeldused, et valitsus ei ole usaldatav, siis tekib ju loomulik küsimus, kes on need tõeliselt usaldatavad ja alati usaldatavad isikud riigis. Püüame leida sellele vastuse. Tänan!

Juhataja

Suur tänu! Andrus Ristkok.

A. Ristkok

Ka mina kahtlen samal põhjusel käesoleva projekti otstarbekuses. Veelgi enam, ma näen selles päris suurt ohtu. Ja nimelt seetõttu, et projekt näeb uuele üksusele ette väga laialdasi õigusi, võimsat ressursibaasi, me teame, milline julgeolekuteenistus on ja oli. Samal ajal projekt ei fikseeri, kelle huvides ja kelle vajadusteks neid õigusi ja seda ressursi kasutatakse. Punktis 2 on loetletud mitmeid tegevussuundi, mis seataks ülesandeks sellele organile, aga

mis nende tegevuste tulemusena tuleb tagada, see ei ole ette nähtud. Kelle huvides tegutsetakse, see on fikseerimata ja see on tegelikult üsna ohtlik. Võib-olla seda tehakse juhtiva kliki vajadusteks ja huvides, sel juhul on tegemist diktatuuriga. Kelle diktatuuriga, seda ma praegu ei käsitleks. Kui aga julgeolekut tagatakse maa ja rahva huvides, siis tuleb nii ka fikseerida, alles siis võime loota, et tegemist on demokraatliku riigi julgeolekuteenistusega. Tuleb fikseerida selge funktsioonina, mida peavad need tegevused tagama, kelle vajadustes ja kelle huvides. Kui kellelegi need argumendid ei ole piisavalt mõistetavad, siis ma soovitaksin uurida minu meelest päris hoiatavat eeskju – Rumeenia Securitate tegevust – ja uurida, millised olid organisatsioonilised põhjused, et see organ kujunes selliseks monstrumiks oma rahva suhtes. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu! Tõnu Anton.

T. Anton

Lugupeetud kolleegid, minu arvates on viis põhjust, mispärast meile välja jagatud otsuseprojekt ei ole kõlblik. Esiteks, me asume põhjendamatult arendama neljandat võimu. See neljas võim on kaitsenõukogu. Kas teist täna keegi oskab vastata küsimusele, milline on kaitsenõukogu staatus? Kes seda kaitsenõukogu kontrollib? Lugupeetud kolleegid, sellest kaitsenõukogust kaks, Ülemnõukogu esimees ja Ülemnõukogu juhataja, peaksid parlamentaarses riigis arenema presidendiks ja spiikriks. Need mõlemad ametid peaksid olema nende meeste käes, kes ise poliitikat ei tee. Teiseks. Kes ikkagi moodustab julgeolekuteenistuse? Ma mõistsin kolleeg Hillar Elleri vastusest, et tegelikult moodustab julgeolekuteenistuse kaitsenõukogu ja kontrollkomisjon. Kaitsenõukogu on meil olemas, kontrollkomisjon on meil olemas, kas meil on täna ka julgeolekuteenistus? Võib-olla on. Kolmandaks. Millal peaks hakkama julgeolekuteenistus funktsioneerima? Kas siis, kui Ülemnõukogu on kinnitanud põhimääruse, kus on öeldud, mida julgeolekuteenistus tohib teha ja kuidas ta seda teeb, mida ta teha tohib, või on nii, nagu otsuseprojekti punktis 10: "Käesolev otsus jõustub selle vastuvõtmise hetkest"? Kui nii, siis on täna juba julgeolekuteenistus olemas. Neljandaks, kellele ikkagi julgeolekuteenistus allub? Sellele ma oskan vastata ainult ühtemoodi. Kui julgeolekuteenistus alluks valitsusele, siis alluks ta ka parlamendile, sest parlamendil on reaalne kontroll valitsuse üle ja kui see on nii, siis on tal ka kontroll julgeolekuteenistuse üle. Kui julgeolekuteenistus allub kaitsenõukogule, siis ei ole ta enam parlamendi kontrolli all, sest Ülemnõukogu esimees pole täna parlamendi kontrolli all ja

päris kindlasti ei ole tulevikus parlamendi kontrolli all president ja nii peabki olema. Viies ja viimane põhjus. Öelge, palun, kes vastutab julgeolekuteenistuse eest? Kas me otsuseprojektist leiame sellele vastuse, et julgeolekuteenistuse eest vastutab valitsus? Vaevalt. Kas julgeolekuteenistuse eest saab vastutada kaitsenõukogu? Tundub, et mitte. Võib-olla vastutab julgeolekuteenistuse tegevuse eest kontrollkomisjon? Olgu see retooriline küsimus suunatud lugupeetud kolleeg Rein Järlikule. Lõppjärelus: on esitatud otsuseprojekt, mille sisu minu jaoks on julgeolekuteenistuse väljaviimine Ülemnõukogu kontrolli sfäärist. Ma ei saa selle otsuseprojekti poolt hääletada. Tänan!

Juhataja

Jüri Pöld.

J. Pöld

Lugupeetud juhatus, austatud kolleegid! Eelkõnelejad on välja öelnud palju ohtusid ja tõdesid, mida käesolev otsuseprojekt endas kätkeb. Ma ei küsinud asjatult lugupeetud ettekandjalt, millised siiski on selle kontrollkomisjoni liikmete õigused, kohustused ja vastutus, samuti ka nende isikute õigused, kohustus ja vastutus, kes tulevikus hakkavad töötama julgeolekuteenistuses. Need asjad tuleb sätestada seaduses. Ilma seaduseta seda teha ei saa. Seepärast on mul ettepanek täiendada ka p. 9, et tuleb koos valitsusega välja töötada vastavad seaduseelnõud.

Mis on riigisaladused? Härra Tõnu Anton kirjeldas väga värvikalt, et siia maani oli valitsus parlamendi kontrolli all. Kelle kontrolli all hakkab olema julgeolekuteenistus, tema ei tea. Ka mina ei tea, sest ka eelmine niinimetatud juurdlusbüroo või selle loomine ei olnud tegelikult parlamendi kontrolli all, kui seda kogu siin nimetada parlamendiks. Kui me küsisime tollaselt riigiministrilt Raivo Varelt, millal esitatakse seaduseelnõu julgeolekuteenistuse kohta, siis öeldi, et see saab valmis novembri alguseks. Riigikaitsekomisjoni liikmetest ei ole vist keegi seda projekti veel näinud, härra Eller väidab, et selline projekt on olemas. Võib-olla. Kuid härra Raivo Vare vihjas tollal, et Eesti Vabariigi riigisaladused on need saladused, mis on sätestatud NSV Liidu Ministrite Nõukogu ja NLKP Keskkomitee mingisuguse määrusega, ma ei mäleta täpselt, mis see määrus oli, selle määrusega sätestatud korras. Need pidavat olema Eesti Vabariigi riigisaladused. Seetõttu ei näidatud meile ka dokumenti, mille alusel julgeolekuteenistus loodi. Nii et ma ei ole kindel, et ka tol hetkel, kui loodi juurdlusbüroo, oli asi Eesti Vabariigi Ülemnõukogu kontrolli all. Mul oleks hea meel, kui ka riigisaladused kirjutatakse lahti seadusega. Ma arvan, et seda peaks tegema põhiseadus, kui ei, siis selleks

vajalik eriseadus. Ma esitan härra Ellerile ka muid mitut laadi märkusi selle otsuseprojekti kohta. "... erimeetmeid ainult riigiorgani loal, kellel on seadusega antud õigus kohaldada tõkendina vahi alla võtmist". Kui oli juba kord kokkulepe, et see on ülemkohus või ülemkohtu eriesindaja, siis peaks see olema ka nii. Sellise otsuseprojekti poolt, nagu on siin meile välja jagatud, ei saa ka mina hääletada. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu! Illar Hallaste.

I. Hallaste

Aitäh, härra juhataja! Kõik sõnavõtjad on rõhutanud seda, et julgeolekuteenistus on vajalik. Kui ma jätsin mõne vastupidise arvamuse kahe silma vahele, siis palun vabandust. Kui julgeolekuteenistus on vajalik, siis järelikult tuleb võtta vastu vastav Ülemnõukogu otsus. Meil on olemas võimalus teksti parandada. Selleks on meil olemas reglemendiga sätestatud kord, see tähendab, tuleb teha vastav parandusettepanek ja see pannakse hääletusele. Siin on öeldud, et julgeolekuteenistus peab alluma valitsusele, kuna parlament kontrollib valitsust. Ma ei jaga seda optimismi, kuna meil ei ole tegemist normaalse, põhiseadusele tugineva riigiga ja väga kurvast kogemusest samas valdkonnas eelmise valitsuse puhul rääkis juba härra Põld. Niipea kui parlament või selle kaks komisjoni tahtsid natukenegi hakata kontrollima, keelduti näitamast dokumente, materjale ja öeldi, et see pole teie asi. Seetõttu ei jaga ma optimismi, et praeguses põhiseaduseta olukorras võiks valitsusele alluv julgeolekuteenistus olla parlamendi kontrolli all, kuid neil, kes on selle vastu, et allutada julgeolekuteenistus kaitsenõukogule, on võimalik teha parandusettepanek, et see allutada valitsusele. Sellist parandusettepanekut vähemalt viis minutit tagasi tehtud ei olnud. Kui selline tehakse, siis tuleb see läbi hääletada ja hoolimata hääletustulemustest võtta igal juhul otsus vastu, et me ei venitaks julgeolekuteenistuse loomisega. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu, kolleegid, sellega on läbirääkimised lõppenud. Minule ei ole laekunud ühtegi kirjalikku parandusettepanekut. Kolleeg Elleri käes on. Ma palun lõppsõnaks kõnetooli Hillar Elleri.

H. Eller

Lugupeetud kolleegid, mul on hea meel, et ma täna kogesin siin saalis, et kõiki huvitab tõsiselt julgeolekuteenistuse moodustamine. Kuidas tagada kontrolli, kellele peaks see alluma – need küsimused on läbi töötamata ja täna, huvitaval kombel, on vist süvenetud kõige tõsisemalt asjasse, ettepanekuid on tulnud niivõrd palju, et ma ei saa tänase istungjärgu jooksul neid analüüsida. Ma palun katkestada käesoleva päevakorrapunkti arutelu järgmise istungjärguni, et me saaksime need ettepanekud läbi vaadata. Tänan!

Juhataja

Kas härra Anton soovib lõppsõna või soovib esitada küsimuse mulle? Palun! Viimane ettepanekute esitamise aeg oli Illar Hallaste sõnavõtu lõpetamisel. Öelge mulle, palun, kuidas on lood otsuseprojekti arutamise kohta? Parandusettepanekuid esitatakse läbirääkimiste lõpetamiseni. Meil on asjatundjad saalis ja nad parandavad mind, kui ma eksin. Parandusettepanekuid esitatakse läbirääkimiste lõpetamiseni. On niimoodi? Kas te andsite parandusettepanekud härra Elleri kätte? Ma ei aja juuksekarva lõhki, andke ettepanekud siis palun härra Elleri kätte. Kuid reglemendis on kindel kord nii seaduste lugemise kui ka päevakorrapunkti arutelu kohta. Ma panen hääletusele katkestusettepaneku.

Kohaloleku kontroll. Kohal on 79 rahvasaadikut, puudub 19. Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et katkestada käsiloleva päevakorrapunkti arutelu ja jätkata järgmisel istungjärgul? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 62 rahvasaadikut, vastu on 6, erapooletuid ei ole. Arutelu katkestatakse ja jätkatakse järgmisel istungjärgul. Peet Kask, palun!

P. Kask

Austatud härra juhataja, kui teine lugemine katkestatakse, siis tuleb määrata ka tähtaeg, mis ajani juhtivkomisjonile esitatakse parandusettepanekuid.

Juhataja

Milline teine lugemine? Me arutasime otsuseprojekti.

P. Kask

Selle juurde käib ka seaduseelnõu.

Juhataja

Ei. Me ei arutanud praegu seaduseelnõu. See on küll seal juures, kuid seaduse juurde saab tulla alles siis, kui otsus on vastu võetud.

Kolleegid, me arutasime praegu otsuseprojekti. Vastavalt §-le 15. Tõnu Anton.

T. Anton

Lugupeetud juhataja, lugupeetud kolleegid! Juhatuse istungil, lähtudes õiguskomisjoni seisukohast, ma selgitasin, et igal juhul tuleks enne vastu võtta seadus ja seda põhjusel, et muidu satuks meie poolt vastuvõetud otsus otsesesse vastuollu veel kehtiva seadusega. Sellist olukorda ei tohi Ülemnõukogu omale lubada. Tänan!

Juhataja

Kolleegid, koostöös autoriga, lähtudes vähemasti tema kirjalikust taotlusest, me arutasime praegu otsuseprojekti, mille arutelu ka katkestati. Praegu käitusin mina vastavalt §-le 1. Jaak Allik.

J. Allik

Lugupeetud härra juhataja, minu poole on pöördunud küsimustega, kui kaua saab teha parandusettepanekuid. Kiireloomulise otsuse puhul peaks kehtima reglemendi § 9 lg. 9, mille puhul võib parandusettepanekuid teha kuni hääletamise alguseni istungi juhataja poolt. Küll aga peaks muidugi määrama katkestamise aja, kui seda ei tehtud.

Juhataja

Katkestusaeg on määratud.

J. Allik

Parandusettepanekuid saab otsuste puhul teha kuni hääletamiseni.

Juhataja

Katkestusaeg on järgmise istungjärguni. Ma pean nüüd Hillar Elleriga konsulteerima, lähtudes sellest, et me siiski ei pidanud läbirääkimisi seaduse üle, kõik läbirääkimised käisid otsuse juurde. Kas Hillar Eller on sellega nõus, et läbirääkimised käisid seaduse juurde? Sellisel juhul võib 24 tunni jooksul esitada seaduse kohta parandusettepanekuid.

H. Eller

Lugupeetud kolleegid, ma arvan, et otsus kaitsepolitsei reorganiseerimise kohta on siiski poliitiline otsus. Kui me selles kokkuleppele ei jõua, siis pole mõtet ka seadust muuta. Tähendab, kõigepealt tuleb teha otsus ja siis teha muudatused vastavalt seadustele.

Juhataja

Vastavalt autorite taatele juhtisin mina seda päevakorrapunkti vastavalt §-le 15. Sellest tulenevad kõik järgnevad tegevused.

Eesti Vabariigi majandusvööndi ning mandrilava õiguslikku režiimi ja ressursside kaitset ning kasutamist käsitleva seaduse eelnõu esitamise tähtaja pikendamise kohta

Juhataja

Lugupeetud kolleegid, vabariigi valitsus taotleb käesoleva istungjärgu päevakorra täiendamist. Nimelt palub vabariigi valitsus vastu võtta otsus Eesti Vabariigi majandusvööndi ning mandrilava õiguslikku režiimi ja ressursside kaitset ning kasutamist käsitleva seaduse esitamise tähtaja pikendamise kohta. Seda probleemi on arutatud juhtivkomisjonis, keskkonnakomisjonis, ning keskkonnakomisjon toetab ettepanekut täiendada päevakorda. Ma panen selle küsimuse täiskogu ette otsustamiseks.

Kohaloleku kontroll. Kohal on 76 rahvasaadikut, puudub 22. Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et täiendada käesoleva istungjärgu päevakorda ühe kiireloomulise küsimusega vastavalt §-le 15? Seadus käsitleb Eesti Vabariigi majandusvööndi ning mandrilava õigusliku režiimi ja ressursside kaitset ja vastava seaduseelnõu tähtaja pikendamist. Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 61 rahvasaadikut, vastu on 9, erapooletuid on 1, päevakorda täiendatakse.

Juhataja (M. Lauristin)

Lugupeetud Ülemnõukogu, äsja päevakorda võetud küsimuses on ettekanne proua Eva Kraavilt, keskkonnaministri asetäitjalt. Kaasettekandja on keskkonnakomisjon. Palun, proua Kraav!

E. Kraav

Lugupeetud istungi juhataja, lugupeetud Ülemnõukogu liikmed! Olen teie ees palvega pikendada Eesti Vabariigi majandusvööndi ja mandrilava õiguslikku režiimi ja ressursside kaitset ja kasutamist käsitleva seaduseelnõu esitamise tähtaega. Lühidalt põhjustest. Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsustas möödunud aasta 10. detsembril kehtestada majandusvööndi seaduse ja valitsusele tehti ülesandeks esitada kahe kuu jooksul selle seaduse eelnõu. Vastav dokument jõudis keskkonnaministeeriumi 13. jaanuaril k.a. ja kuna tähtaeg oli 15. veebruar, siis me lihtsalt ei suutnud seda nii lühikese tähtajaga valmis teha, sest oli vaja tutvuda naabermaade vastavate seadustega ja konsulteerida sealsete ekspertidega, sest Eestis praktiliselt puuduvad selle ala asjatundjad. Ainus, kes mingil määral on kursis, on transpordiministri asetäitja Heiki Lindpere. Teiseks ei olnud meil selgust Eesti territoriaal-merepiiride ja üldse riigipiiride suhtes, seda ei ole paraku tänini. Kui me seda seaduseelnõu ette valmistasime, võtsime suuna sellele, et me esitame selle seaduseelnõu majandusvööndi ja mandrilava õigusliku režiimi reguleerimise aluste seaduse eelnõuna, sest arvatavasti Eesti territoriaal-merepiiride ja riigipiiride fikseerimisel toimuvad sellised muutused, mida hiljem tuleks selle seaduseelnõu juures arvesse võtta. Praeguse seisuga toimub aluste seaduseelnõu kooskõlastamine. Projekt on Tartu Ülikoolis ja me loodame, et me suudame selle eelnõu esitada valitsusele veel selle kuu jooksul ja siis ta jõuaks ka 15. aprilliks Ülemnõukogusse. Me palume pikendada tähtaega 15. aprillini. Aitäh!

Juhataja

Täna! Tundub, et küsimusi proua Kraavile ei ole. Aitäh! Palun nüüd keskkonnakomisjoni kaasettekanne. Härra Tarand.

A. Tarand

Lugupeetud juhataja, lugupeetud kolleegid! Nagu kuulsite, palutakse tähtaja pikendust küsimusele, mis on meile iseäranis tähtis. See on tähtis nii rahvusvaheliselt kui ka majanduslikult. Ta sõlmub heal juhul isegi nafta puurimisega. Keskkonnakomisjon seda küsimust arutades põrkas kokku kahe küsimusega. Üks on meil krooniline probleem: Ülemnõukogu otsused jäävad täitmata. See on märksa laiem ja poliitilisem küsimus, mida sellisel juhul peab Ülemnõukogu tegema. Meil on olnud kaks võimalust: kas tulla siia saali ja paluda ametlikult pikendust või jätta asi rippuma ja keegi ei pane seda õieti täheleegi, juhatus tõukab teda menetluses olevate asjade sabasse ja seal tema on, kuni ta valmis saab. Me kaalusime mõlemat võimalust, aga õigust öelda kirjalik selgitus, mille saatis Eesti Vabariigi

keskkonnaminister Tõnis Kaasik, kallutas meid selle poole, et küsimus tuleb tuua saali. See kirjalik selgitus, mis arvatavasti on teile välja jagatud, on õrnalt öeldes selline koolipoisi vabandus, kui õppetükk on jäänud tegemata ja õpetaja pinnib, miks see nii on ning koolipoiss leiutab mitmesuguseid põhjusi, miks ei saanud teha. See selgitus on ka vastuoluline.

Meil ei ole mõtet siin midagi leiutada. Siin on öeldud, et on tutvutud, kuidas Soome, Rootsi ja teised riigid on selle küsimuse lahendanud. Kolmandas lõigus väidetakse, et ministeerium on otsustanud teha kaks eri eelnõu. Mina näen selles suurt vasturääkivust ja selliseid pabereid Ülemnõukogusse saata vaja ei ole. Mis puutub aga asja sisusse, siis kahtlemata me põrkume kokku küsimusega, kus meie asjatundlikkus on madal (rahvusvahelise merega seotud küsimused jne.).

Ma piirdun siit puldist ministrile esitatud noomitusega. Keskkonnakomisjon soovitab pikendada tähtaega vabalt 15. aprillini. Aitäh!

Juhataja

Näib, et ka praegu ei soovita küsimusi esitada. Kas on soovi läbirääkimisteks? Ei ole. Läbirääkimisi ei avata. Asume otsustama. Kohaloleku kontroll. Kohal on 69 saadikut. Asume otsustama.

Kes on selle poolt, et võtta vastu Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsus "Eesti Vabariigi majandusvööndi ning mandrilava õiguslikku režiimi ja ressursside kaitset ning kasutamist käsitleva seaduseelnõu esitamise tähtaja pikendamise kohta"? Selle poolt on 61 saadikut, vastu ei ole keegi, keegi ei jäänud erapooletuks. Otsus on vastu võetud.

Laur Karu nimetamine Eesti Vabariigi sotsiaalhooldusministriks

Juhataja

Asume järgmise küsimuse juurde, nimelt eile, 11. märtsil, esitas Eesti Vabariigi Valitsus Ülemnõukogule kiireloomulise küsimusena Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsuse "Laur Karu nimetamise kohta Eesti Vabariigi sotsiaalhooldusministriks" projekti. Selle projekti juhtivkomisjoni ülesanded anti Ülemnõukogu juhatajale, juhatus on seda kaalunud ja soovitab võtta küsimus kiireloomulisena praegu meie istungi päevakorda. Palun, kes on küsimuse päevakorda lülitamise poolt? Selle ettepaneku poolt on 58 saadikut, vastu ei olda, keegi ei jäänud erapooletuks. Küsimus on päevakorda võetud. Palun ettekandeks Eesti Vabariigi Valitsuse esimehe härra Tiit Vähi.

T. Vähi

Austatud istungi juhataja, austatud Ülemnõukogu! Mul on hea meel esitada teile kinnitamiseks sotsiaalhooldusministri ametikohale härra Laur Karu. Ülemnõukogule on esitatud andmed härra Laur Karu kohta ning eile viibis ta vastavates komisjonide ja Ülemnõukogu saadikugruppides. Mul ei ole rohkem lisada kui võib-olla seda, et probleemid sotsiaalhooldustöö korraldamisel on väga tähtsad, väga pakilised. Ja sotsiaalhooldusministri kohalekinnitamine oleks väga vajalik.

Juhataja

Tänan! Kas valitsuse juhile soovitakse küsimusi esitada? Ei soovita. Aitäh, härra Vähi!

Eile ja veel täna hommikul oli härra Karu mitmete komisjonide ja saadikufraktsioonide istungitel. Kas komisjonide ja fraktsioonide esindajatel on soovi avaldada oma arvamust? Palun, proua Sööt, sotsiaalkomisjon!

L. Sööt (Hainsalu)

Lugupeetud kolleegid! Ülemnõukogu sotsiaalkomisjon arutas 10. märtsil härra Laur Karu kandidatuuri Eesti Vabariigi sotsiaalhooldusministri ametikohale. Kohal oli 7 komisjoniliiget, kõik 7 hääletasid Laur Karu kandidatuuri poolt. Tänan!

Juhataja

Aitäh! Palun, härra Jõerüüt!

J. Jõerüüt

Lugupeetud eesistuja, saadikurühma "Isamaa Ühenduse" poolt tahan teatada, et rühm toetab härra Karu kandidatuuri ministri kohale järgmistel põhjustel. Nimelt meie jutuajamise käigus selgus, et me saame toetada Laur Karu seisukohti, mis puudutavad sotsiaalmaksu tulumaksuvaba miinimumi ja perekonnas ülalpeetavate arvu omavahelist suhet ning töötavatesse pensionäridesse diskrimineeriva suhtumise lõpetamist. Nii nendes kui ka kõigis muudes kõne all olnud küsimustes me kavatseme juhul, kui Ülemnõukogu kinnitab härra Karu ministriks, jälgida nende lubaduste täitmist ja seetõttu pooldame härra kandidatuuri.

Juhataja

Aitäh! Palun, härra Sovetnikov!

S. Sovetnikov

Lugupeetud kolleegid, eile me arutasime komisjonis seda küsimust ja võtsime vastu otsuse suhtuda üldiselt positiivselt sotsiaalhooldusministri ametikohale esitatud Laur Karu kandidatuuri. Talle tehti ettepanek juhtida Eesti Vabariigi Valitsuse tähelepanu vajadusele kiirendada endiste NSV Liidu liiduvabariikide ja Eesti Vabariigi vaheliste lepingute sõlmimist Eestis alaliselt elavate endiste NSV Liidu kodanike pensioni kindlustamise kohta. Tänan väga!

Juhataja

Aitäh! Rohkem arvamused ei soovita esitada. Võime asuda küsimuse otsustamisele. Kohaloleku kontroll. Kohal on 75 saadikut. Kes on selle poolt, et võtta vastu Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsus Laur Karu nimetamise kohta Eesti Vabariigi sotsiaalhooldusministriks? Hääletamine on salajane. Laur Karu nimetamise poolt hääletas 62 saadikut, 5 oli vastu, 5 jäi erapooletuks. Laur Karu on nimetatud Eesti Vabariigi sotsiaalhooldusministriks. Õnnitleme! (Aplaus.)

Eesti Vabariigi seaduse eelnõu Eesti Vabariigi maareformi seaduse § 39 kehtetuks tunnistamise kohta teine lugemine

Juhataja

Lugupeetud Ülemnõukogu, juhatusel on ettepanek järgmisena käsitleda teisel lugemisel Eesti Vabariigi seaduse eelnõu Eesti Vabariigi maareformi seaduse § 39 kehtetuks tunnistamise kohta. Kas härra Antonil on teisi ettepanekuid? Palun!

T. Anton

Lugupeetud juhataja! Ma mõistsin teisipäeval Ülemnõukogu juhatuses tehtud otsust nii, et täna tuleb kiireloomulisele arutamisele veel üks otsuseprojekt, see on projekt, mille esitas väliskomisjon.

Juhataja

Härra Anton, see kiireloomuline küsimus, millest praegu on jutt, on meil praegu pooleli. See oli ka kiireloomuline küsimus, me oleme kohustatud tegema teise lugemise praegu. See on

seaduseelnõu teine lugemine, esimene lugemine lõpetati 9-ndal. Me jõuame ka kõigi teiste kiireloomuliste küsimuste juurde, meil on neid veel mitu. Niisiis pakub juhatus praegu teisele lugemisel seaduseelnõu maareformi seaduse § 39 kehtetuks tunnistamise kohta. Palun ettekandeks põllumajandusministri asetäitja härra Pajo.

M. Pajo

Austatud juhataja, lugupeetud rahvasaadikud! Kuna esimesel lugemisel tegi ettekande põllumajandusminister härra Mölder ja teile on jagatud otsuseprojekt ja samuti seletuskiri, siis sellele lisada midagi ei ole, läheme edasi küsimuste juurde.

Juhataja

Tundub, et küsimusi härra Pajole ei ole. Aitäh, härra Pajo. Kas juhtivkomisjonil on midagi lisada? Ka juhtivkomisjon ei soovi midagi lisada. Kas nimetatud projekti kohta tahetakse avaldada arvamust? Arvamusi ei soovita avaldada, läbirääkimisi ei avata. Seega on meil võimalik panna nimetatud projekt hääletusele, vastuvõtmiseks teisel lugemisel.

Kohaloleku kontroll. Kohal on 74 saadikut. Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et võtta vastu Eesti Vabariigi seadus Eesti Vabariigi maareformi seaduse § 39 kehtetuks tunnistamise kohta? Selle poolt on 68 saadikut, keegi ei ole vastu, 1 saadik jäi erapooletuks. Seadus on vastu võetud.

Eesti Vabariigi põllumajandusreformi seaduse rakendamise kohta

Juhataja

Lugupeetud kolleegid, meil on veel õiendamata üks teine võlg põllumeeste ees. Nimelt me võtsime vastu seaduse põllumajandusreformi kohta, kuid rakendusotsus jäi vastu võtmata ja me lubasime sellega jõuda lõpule sellel istungjärgul. Seda ootab meie maarahvas. Ma teen ettepaneku jätkata põllumajandusreformi käsitlemist ja võtta vastu ka põllumajandusreformi rakendusotsus. Palun härra Pajo ettekandele!

M. Pajo

Austatud juhataja, lugupeetud rahvasaadikud! Lubage mul kõigepealt teid tänada põllumajandusreformi seaduse vastuvõtmise eest. See on tõepoolest väga oluline seadus ja

loob eelduse maareformi jätkamiseks, samuti haldusreformi elluviimiseks, ta on võtmeseadus põllumajanduse edasise arengu küsimustes ja maaelus tervikuna.

Tänane rakendusotsus käsitleb eile vastuvõetud seaduse elluviimise konkreetseid organisatsioonilisi ja tehnilisi küsimusi nii ühismajandite, reformikomisjonide, kohalike omavalitsuste kui ka valitsuse jaoks. Selles on üksikasjalikult ära reguleeritud probleemid, mis vajavad organisatsioonilist lahendamist reformi elluviimiseks. Tahaks juhtida tähelepanu ainult paarile momendile. Põllumajandusreformi seadus ja selle rakendusotsus tulenevad omandireformi aluste seadusest. Omandireformi aluste seaduse rakendamiseotsusega peatati kõik tehingud kooperatiivsete organisatsioonide varaga, juba varem olid peatatud tehingud riigivaraga. Nüüd võimaldab põllumajandusreformi seaduse rakendusotsus sõlmida neid tehinguid reformikomisjoni loal, samuti on reformikomisjonil õigus kõiki neid tehinguid, mis sõlmiti siis, kui nad olid keelatud või nende sõlmimine oli osaliselt piiratud, üle vaadata ja võtta seisukoht, kas need on teostatud seaduspäraselt või mitte. See on minu arvates väga oluline.

Selle seaduse rakendamiseks tuleb valitsusel võtta vastu mitmeid juhendmaterjale, kuid see töö on meil käimas ja enamik projekte on valmis. Ma loodan, et tähtaegadest, mis siin kirjas valitsusele on antud, on ka võimalik kinni pidada. Rakendusotsus on läbi arutatud maaelukomisjoni ja ka ajutise omandi- ja maareformi komisjoni liikmetega. Lisaks sellele materjalile, mis teil on käes, on tehtud sellesse teksti kolm parandust. Ma loen need ette, parandused on läbi arutatud ja heaks kiidetud, valitsus nõustub nendega. Tuleks lisada punkt selle kohta, et reformikomisjonil on õigus kaasata oma tööst osa võtma nõuandva hääleõigusega antud haldusterritooriumi põllumajandusreformi ja maareformi õigustatud subjektide esindajaid. Kõigil põllumajandusreformi õigustatud subjektidel on õigus isiklikult või oma esindaja kaudu võtta osa oma avalduste ja taotluste läbivaatamisest reformikomisjoni istungil. Teiseks on ettepanek täiendada otsuse punkt 14 alapunkti 1 pärast sõna "ühistegevust" sõnadega "selle taastamist maal". Selle otsusega me fikseeriksime, et ühistegevuse taastamist maal on vaja käsitleda eraldi seadusega ja selle kohta tuleks otsuseprojekt seaduspäraselt esitada.

Kolmandaks on ettepanek muuta rakendusotsuse punkti 14 alapunkt 9 alljärgnevalt: kehtestada ühe kuu jooksul tingimused eeliste ja muude soodustuste andmiseks moodustatavatele ühistutele endiste ühistute vara erastamisel vastavalt Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsuse "Omandireformi aluste seaduse rakendamise kohta" punktile 3. Siin on ta rohkem redaktsiooniline parandus, täiendus, on lisatud viide maareformi aluste seaduse rakendusotsusele. Valitsus on nende ettepanekutega nõus ja täiendavat hääletamist ei nõua, nii

et tänase rakendusotsuse vastuvõtmine võimaldab hakata tegelema reformi läbiviimiste küsimustega valitsuse ja omavalitsuste tasandil. Tänan!

Juhataja

Aitäh! On ka küsimusi. Palun, härra Arro!

L. Arro

Lugupeetud juhataja, lugupeetud ettekandja! Millise akti või dokumendiga määratakse kindlaks või selgitatakse eile vastuvõetud § 3 punkt 2 alapunktis 6 öeldud õigustatud subjektide kohta: need, kes asuvad talu pidama. Mis ajaks peaksid nad olema asunud talu pidama, kas reformi ajaks või tuleb määrata mingi aeg? Millise dokumendiga see kinnitatakse? Aitäh!

M. Pajo

Siin on muidugi väike probleem. Ma arvan, et sellest on võimalik üle saada, sest tuleb eraldi juhend töösaku arvutamise kohta. Reformikomisjonile esitatud taotluste-avalduste tähtajad tulenevad sellest rakendusotsusest ja selle aja jooksul on kõigil õigus esitada taotlused. Selle aja jooksul peab olema selge, kas inimesel on taotlus maa tagastamiseks või asendamiseks sellel territooriumil ja kas tal sellega tekib ka õigus, kui tema ise või on ta pärijana selle põllumajandusreformi õigustatud subjekt, kas tal tekib õigus saada töösakut ühismajandi varast või ei teki. Reformikomisjon saab neid küsimusi väga täpselt käsitleda, arvestades kõiki tingimusi. Töösakute arvutamise juhendis reguleeritakse need küsimused piisava täpsusega.

Juhataja

Aitäh! Palun, härra Lutt!

P. Lutt

Lugupeetav härra Pajo, mul on teile üks küsimus. See seaduse rakendusotsus ei näe ette, kuidas on võimalik tulevastel riigimajandite töötajatel saada töösakuid. Kas te võite öelda, kuidas see peaks toimima?

M. Pajo

Jah, siin on muidugi probleeme. Meil on täna arupidamine riigimajanditele vara eraldamise küsimuses. Ma arvan siiski, et riigimajandite suurus ja need varad, mis riigimajanditele üle antakse, moodustavad ainult väikese osa sellest, mis on praeguste sovhooside käes. Suur osa sellest varast jääb siiski selle kollektiivi kätte. Riigimajanditele, riigikatsesjaamadele, katsepunktidele eraldatakse põhiliselt see osa varast, mis on loodud riiklike tsentraliseeritud või eelarveliste vahenditega. Ma arvan, et ka neid probleeme on võimalik täiesti rahuldavalt ja normaalselt lahendada. Juhendis on võimalik kindlaks määrata see kord, mismoodi määratakse nende töötajate tööosak, kes praegusest ühismajandist lähevad üle riigimajandisse. On selge, et nende tööosak ei kao kuskile. Kui tõesti nende tööosak jääb väiksemaks, kui hiljem selgub, et tuleb riigikapital või muud obligatsioonid, siis rakendusotsus näeb ette, et sellisel juhul on neil õigus täiendavalt saada osakut rahvakapitali obligatsioonide kaudu.

Juhataja

Aitäh! Tundub, et rohkem küsimusi ei ole. Tänan, härra Pajo! Palun juhtivkomisjoni kaasettekanne, härra Telgmaa.

J. Telgmaa

Lugupeetud kolleegid! Mul on hea võimalus loobuda sisulisest kaasettekandest, sest lõpliku kuju sai arutluse all olev rakendusotsus komisjoni ühisel istungil valitsuse esindajaga, kus saavutati konsensus kõikide parandusettepanekute osas komisjoni, valitsuse ja parandusettepanekute esitajate vahel. Nii et probleeme ei tohiks enam olla. Tänan!

Juhataja

On küsimus. Palun, härra Paju!

A. Paju

Austatud juhataja, lugupeetud ettekandja! Minul oleks küsimus käesoleva otsuse punkt 6 kohta, mis ütleb, et kui kohalikul omavalitsusel ei ole veel valla staatust, siis on reformi läbiviimise kohustus haldusüksusterritooriumil antud maakonnavalitsusele. Maakonnavalitsus võib delegeerida selle külanõukogule. Kas teie arvates see lõppfaasis kiirendab haldusreformi või pidurdab?

J. Telgmaa

Ma arvan, et ta muidugi kiirendab, sest kui maavalitsus midagi delegeerib allapoole, ei saa ta oma vastutust delegeerida. Nii et ta igal juhul, kas või selleks, et vastutust vähendada, aitab ta kaasa, et sellest külanõukogust ruttu vald saaks.

Juhataja

Aitäh! Tundub, et rohkem küsimusi ei ole. Kas on soovi avada läbirääkimisi? Ei ole. Läbirääkimisi ei avata. Võime asuda otsustamisele. Kohaloleku kontroll. Kohal on 75 saadikut. Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et võtta vastu Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsus "Eesti Vabariigi põllumajandusreformi seaduse rakendamise kohta"? Selle poolt on 70 saadikut, keegi ei ole vastu, 1 saadik jäi erapooletuks. Otsus on vastu võetud.

Lugupeetud Ülemnõukogu! Väliskomisjon on Ülemnõukogule esitanud kiireloomulise küsimusena otsuseprojekti Eesti Vabariigi põhiseaduse ja selle rakenduseseaduse eelnõude rahvaarutelu kohta. Sellel eelnõul oli juhtivkomisjoni osas Ülemnõukogu juhatus. Juhatus arutas oma istungil seda projekti ja sellega kaasnevaid asjaolusid ning hääletega 6 : 5 soovib seda projekti võtta kiireloomulisena arutusele. Ma panen juhatuse ettepaneku hääletusele. Kes on selle poolt, et võtta Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsuse projekt Eesti Vabariigi põhiseaduse ja selle rakenduseseaduse eelnõude rahvaarutelu kohta kiireloomulisena praeguse istungi päevakorda? Selle ettepaneku poolt on 28 rahvasaadikut, vastu on 32, erapooletuks jäid 5. Otsuseprojekt ei leidnud toetust.

Eesti Vabariigi piirituse ja veinide aktsiisi seaduse eelnõu ja Eesti Vabariigi seaduse "Muudatuste tegemise kohta Eesti Vabariigi aktsiisimaksu seaduses" eelnõu teine lugemine

Juhataja

Lugupeetud kolleegid, meil on 10 minutit ametliku tööaja lõpuni ja 15 minutit ka minu käsutuses olevat aega. Ma teen siiski ettepaneku arutada päevakorrajärgset punkti, nimelt alkoholi aktsiisiga seonduvat. Kolleegid, midagi ei ole teha, ka alkoholi aktsiisiga tuleb meil tegemist teha. Alustame teise lugemisega. Ma palun kõnetooli härra Enn Roose.

E. Roose

Lugupeetud Ülemnõukogu juhatuse esimees, aseesimees, saadikud! Täna teile välja jagatud Eesti Vabariigi alkoholiseaduse tekstis on mitmeid sisulist laadi parandusi ja täiendusi, seda on ka redaktsiooniliselt ümber tehtud. Kõigepealt sisulised muudatused võrreldes esimese lugemisega. Aktsiisiseaduse eelnõusse on lisandunud aktsiisimaksu alla minev imporditud piiritus ja alkohoolsed joogid. See on §-s 1. Teiseks.

Juhataja

Kolleegid, ma palun hetkeks rahu. Ma vabandan härra Roose ees. Kolleegid, lugu oli sellelaadiline, et eelmise eelnõu autori härra Toomega oli mul kokku lepitud seda küsimust täna mitte arutada. Küll ei andnud ma sellest teada kolleeg Marju Lauristinile. Ma lihtsalt ei eeldanud, et te nii kaugele jõuate. Tõesti, selline kokkulepe oli olemas, selle küsimuse juurde tullakse tagasi esmaspäeval. Ma teen ettepaneku isiklikult härra Indrek Toomele, et ta annaks uuesti selle eelnõu üle, ja juhatuse otsus jääb jõusse. Ma mõtlen, Indrek Toome, et praegu ei ole meil mõtet arutada, meie loeme aktsiisiseadust, ma tunnen siiski oma süüd selles küsimuses, ma lihtsalt ei osanud aimata, et täna selleni jõutakse. Jätkame aktsiisimaksuga.

E. Roose

Teine küsimusteriing on seotud konverteeritava välisvaluuta eest imporditud piirituse aktsiisimaksuga, see läheb ka impordi märksõna alla ja siia kuulub § 4 5., 6., 7. ja 8. lõige, ka § 6 3. lõige. Muid sisulisi parandusi alkoholi aktsiisiseaduse eelnõu tekstis ei ole. Samal ajal on muutunud lisa nr. 1 punkti 1 all olevad aktsiisimäärad vastavalt 50%-lt 100%-ni, 70%-lt 170%-ni ja 93%-lt 240%-ni, selle põhjuseks on see, et aktsiisimaksu protsentide sisse arvestati ka samal ajal eksisteerinud hinnalisand, mis oli näiteks 45%-lisel viinal 25 rbl. Liites endise aktsiisimäära, absoluutse aktsiisimaksusumma ja hinnalisandi, tuli arvutuslikult selline protsent, tähendab, see ei suurendanud aktsiisi laekumise kogusummat. Kuna on tegemist impordi lisamisega käesolevasse seaduseelnõusse, siis on lisa nr. 2. mis käsitleb kõiki imporditavaid alkohoolseid jooke, piiritust jne. Nimetatud seaduse tekst on koos majanduskomisjoniga läbi arutatud, minu teada lahkarvamusi ei ole, mingeid lisaettepanekuid aktsiisimaksu seaduse täiendamiseks ka ei ole tehtud. Nii et mul on ettepanek see seadus vastu võtta, seda enam, et selle taga on meie piirituse eksportijate palve, sellepärast et praegu on kehtiva seaduse järgi eksporditav piiritus aktsiisimaksu all, aga uue seaduse järgi, mida te täna arutate, aktsiisimaksu kõva valuuta eest eksporditavalt piirituselt ei võeta. Ma saan aru, et teil tekib küsimus, miks on viinahinnad tõusnud. Ma väidan, et viinahinnad ei ole tõusnud,

valitsus otsustas alates 11. märtsist võtta ära see 75%, mis läks praeguse riikliku hinna ja musta turu hinna vahena igasuguste vahendusfirmade taskusse.

Juhataja

Suur tänu! Küsimused rahvasaadikutelt. Illar Hallaste.

I. Hallaste

Lugupeetud härra Roose, mul on teile küsimus lisa 1 kohta. Esialgses eelnõus, mille esitas valitsus, olid protsendimäärad tunduvalt väiksemad kui need, mis on uues variandis. Kas neid uusi määrasid, 240% ja muud sellist, on arutatud valitsuse istungil ja kas valitsus on sellega nõus olnud? Või millise seisukoha valitsus selles on võtnud?

Lähtudes eelnõu uuest variandist, mis meile välja jagati, ei ole selles seadust muudatuste tegemise kohta Eesti Vabariigi aktsiisimaksu seaduses. Miks see nii on? Kas teie arvates selle uue seaduse vastuvõtmisega muudatusi aktsiisimaksu seaduses teha vaja ei ole? Aitäh!

E. Roose

Valitsuse istungil uusi aktsiisimaksumäärasid arutatud ei ole. Seda on arutatud rahandusministeeriumis ja on kooskõlastatud töö korras nende määradesse sellise hinnalisandi lülitamine.

Ma ei tea, miks teile ei ole välja jagatud muudatust aktsiisimaksu seaduses. Igal juhul valitsus esitas selle Ülemnõukogule arutamiseks. Ma ei kontrolli, mis teile on välja jagatud.

Juhataja

Suur tänu! Arvo Sirendi.

A. Sirendi

Lugupeetud ettekandja! Aktsiisimaks laekub riigieelarvesse siis, kui alkohol tuleb müügile. Aga meie valijatel on jäänud mulje, nagu jõuaks "Liviko" ainult sisetarbeks toota. Viimasel kahel kuul ei ole enam midagi olnud näha.

E. Roose

"Liviko" ei tooda sisetarbeks. 40%-se viina jaehind oli seniajani 63 rbl. "Liviko" kaup, kui see viidi ükskõik millisesse kauplusesse, ei jõudnud kaupluse letile, selle ostsid vahendusfirmad või kaupluste enda töötajad kiiresti välja, viin müüdi nn. mustal turul 150 rublaga ära. See oli

suur vaheltkasu teenimise võimalus, mida valitsus 11. märtsi hinnalisandi kehtestamisega püüab likvideerida. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu, härra Roose, rahvasaadikutel rohkem küsimusi ei ole. Ma palun kaasettekandeks kõnetooli eelarve-majanduskomisjoni esimehe härra Kalju Koha.

K. Koha

Lugupeetud juhatus, lugupeetud kolleegid, teile peab olema välja jagatud 19. veebruari tekst, mis on kooskõlastatud nii eelarve-majanduskomisjoni kui ka valitsuse esindajatega. Selle teksti aluseks olid meiepoolsed märkused. Kuna eelmine tekst baseerus puhtalt piiritusel, kuid ei piiritlenud alkoholi impordi ja ekspordiga seonduvaid probleeme, on tekst muutunud selliseks. Me kooskõlastasime esialgsed lisas nr. 1 nimetatud aktsiisimaksumäärad tõusvas suuruses, millest rääkis ka härra Roose, viimasel koosolekul käesoleval teispäeval tegime parandused ka lisas nr. 2, mis puudutavad punkti 2 alapunkti 4, 5, 6, et šampanja ja vahuvein on 30% asemel 200%, 55%–150% ja "Ekstra" konjak 150%, et kõikvõimalikud vahendajad ei teeniks ülikasumeid ja alkoholist saadavatest tuludest saaks ka riik eelarvesse oma osa. Samuti ei ole teie tekstis üht väikest parandust §-s 5, mida me samuti valitsuse esindajatega kooskõlastasime. §-s 5 sõnade "lisas 2 järel" tuleb sõna "punktis 1", sõna "toodud" järel tuleb tekst "imporditud piirituse ja veini aktsiisimäärade järgi müügihinnast", edasi läheb teksti järgi. Eelarve-majanduskomisjon teeb ettepaneku käesolev seaduseelnõu vastu võtta. Praegune aktsiis selles kurikuulsas 150- või 190-rublares pudelis on 45 või 40 rbl., olenevalt alkoholi kangusest, see sõltub piirituse kogusest alkoholis. Minu poolt on kõik.

Vabandust, veel üks moment, selle seaduse tekstis ei ole praegu kuupäeva, sest ei olnud teada, mis päeval me saame päevakorda tulla. Teeme ettepaneku, et käesolev seadus jõustub 1992. aasta 1. aprillist. Kui see seadus vastu võetakse, siis tuleb võtta vastu ka Eesti Vabariigi seadus "Muudatuste tegemise kohta Eesti Vabariigi aktsiisimaksu seaduses", kus on loetletud need paragrahvid, mis muutuvad seoses selle seaduse vastuvõtmisega. Tähendab, tühistavad alkoholi puudutavad aktsiisi reguleerivad aktid. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu, Kalju Koha! Tundub, et rahvasaadikutel küsimusi ei ole. Täname! Avan läbirääkimised. Illar Hallaste.

I. Hallaste

Lugupeetud juhataja, lugupeetud kolleegid! Meile esitatud alkoholi aktsiisimaksu seaduses on majanduskomisjonis toimunud arutelu käigus tehtud väga tõsine muutus. Nimelt lisades toodud protsendimäärad või maksumäärad on tõusnud 93%-lt 240%-le. Praegusel juhul alkoholi hind sellest ei tõuse, kui maksumäär on 240%. Kui kütuse ja vilja hinnad tõusevad 1 rbl., samuti muud kulud, mida on vaja teha alkoholi tootmiseks, suureneb piirituse omahind 4 rbl. Sellisel juhul võib see jõuda piirini, kus nende ettevõtetele ei ole enam võimalik saada sellist kasumit, mis võimaldaks rekonstrueerida ettevõtteid ja laiendada tootmist.

Piiritus võib olla üks neist toodetest, mida Eesti Vabariigil on võimalik eksportida ja millega saab teenida valuutat. Selles suhtes on käesolev seaduseelnõu vägagi vastuvõetav. Väljaveetava piirituse pealt aktsiisimaksu ei võeta ja see on tore. Selles mõttes on vaja see seadus igal juhul vastu võtta. Kuid samas me ei tohi majanduslikult kõrge aktsiisimaksuga keerata kinni neid kraane, mis võimaldaksid antud ettevõtetele oma tootmist rekonstrueerida. Seetõttu on saadikurühmal "Isamaa Ühendus" ettepanek asendada lisades esitatud uus maksumäärade skaala esialgselt Eesti Vabariigi Valitsuse poolt esitatud maksumäärade skaalaga (70%, 78 ja 93%), nii nagu ta enne oli, eriti võttes arvesse asjaolu, et maksumäär 240% ei ole arutatud valitsuse istungil ja kogu valitsuse nõusolekut selliseks suureks muudatuseks ei ole. Need maksumäärad on suunatud tulevikku. Me ei võta vastu seadust ainult tänase päeva jaoks, vaid maksumäärad jäävad kehtima ka siis, kui meil maksab Eesti kroon. Me peame mõtlema sellele ning mitte tõstma maksumäära üleliia kõrgeks. Lisaks sellele ma tegin ettepaneku täiendada alkoholi aktsiisimaksu seadust paragrahviga, mille tekst on järgmine: rakendada maksumäär 93% asemel maksumäär 85%, kui saadav lisatulu investeeritakse ettevõtte rekonstrueerimisse või tootmise laiendamisse. Siin jääks kehtima põhiline maksumäär. Ma loodan, et meie parandusettepanek läheb läbi, seega siis 93%, kuid juhul, kui ettevõtte on valmis oma tootmist rekonstrueerima, siis on tal võimalik saada maksusoodustust. Kui ta hakkab neid rahasid kulutama muuks otstarbeks, näiteks maksmata välja lihtsalt palkadena, siis sellisel juhul võib valitsus kohe hakata rakendama seaduse lisas olevat määrat – 93%. Nii oleks õige. Me peame praeguses majanduslikus olukorras leidma neid ettevõtteid, mis suudavad toota nii, et toodangut on võimalik eksportida. Võib-olla me likvideerime praegu need kahjud, mida tõi meile 1985. aasta Gorbatšovi "juunipööre", mille järel ei olnud võimalik investeerida nendesse ettevõtetesse. Ma annangi fraktsiooni "Isamaa Ühendus" parandusettepaneku üle majanduskomisjonile ja palun pärast selle hääletamist võtta arvesse ka eelnevalt esitatud ettepanekud 85% kohta (juhul, kui saadav lisatulu investeeritakse tootmise laiendamisse ja ettevõtte rekonstrueerimisse). Aitäh!

Juhataja

Suur tänu! Lembit Annus.

L. Annus

Lugupeetud spiiker, mul on küsimus oma kolleegile Hallastele. Ta ütles "kahju, mida tõi Gorbatšovi 1985. aasta juunipööre". Teatavasti võeti alkoholismi vastu võitlemise otsus vastu 1985. aasta 17. mail. Nähtavasti oli see kolleegi keelevääratus.

Juhataja

Aitäh, kolleeg Lembit Annus! Me siiski loeme seda sõnavõtuks ja sellega on asi korrektne, sest teisele sõnavõtjale küsimusi ei esitata. Nii et meil on juba kaks sõnavõttu. Kalju Koha.

K. Koha

Lugupeetud juhataja, arvestades praegu kellaaega ja tehtud parandusettepanekuid, teen siiski ettepaneku arutelu katkestada, sest ma leian, et seda seadust ei ole võimalik vastu võtma hakata.

Juhataja

Kohaloleku kontroll. Kohal on 66 rahvasaadikut, puudub 32. Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et katkestada käsiloleva päevakorrapunkti arutelu ja jätkata järgmisel istungjärgul? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 56 rahvasaadikut, vastu on 4, erapooletuid on 2. Arutelu katkestatakse, jätkatakse järgmisel istungjärgul. Valmistugem järgmiseks üliraskeks nädalaks, kolleegid! Järgmisel nädalal on põhiseaduse eelnõu, sellest oleneb palju. Seniks head nägemist!